

Ιδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Η Ελληνική Οικονομία

1/11

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 63, Μάρτιος 2011

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συσταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα. Η ανάλυση στην παρούσα Έκθεση βασίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι 21/03/2011.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής

Copyright © 2011 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

<p>Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977) http://www.iobe.gr</p>
--

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
«Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 25ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ»	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	17
Συνεχίζονται οι κλυδωνισμοί στα δημόσια οικονομικά των χωρών της Ευρωζώνης-Εξασθένιση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας το 2011.	17
Νέα κλιμάκωση της πτώσης του ΑΕΠ στα τέλη του 2010, που διεύρυνε την ύφεση στο 4,5%	17
Σημείο καμψής για τη δημοσιονομική προσαρμογή της Ελλάδας το Πλαίσιο Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής	18
Εξασθένιση της ύφεσης το 2011	18
...που δεν επιτρέπει την αποκλιμάκωση της υψηλής ανεργίας	19
Αποκλιμάκωση του πληθωρισμού από την αποδυναμωμένη ζήτηση	19
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....	21
Το Παγκόσμιο Περιβάλλον	21
Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	26
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.....	31
Α) Οικονομικό κλίμα.....	31
Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις το α΄ τρίμηνο 2011.....	37
Γ) Διαρθρωτικές αλλαγές στη Δημόσια Διοίκηση- Πλαίσιο εφαρμογής και δυνατότητες αξιοποίησης της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.....	40
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	49
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις	49
Εξελίξεις το 2010.....	49
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	61
3.3 Οι Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	71
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	75
3.5 Τιμές Καταναλωτή.....	82
Πρόσφατες εξελίξεις	82
Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις	84
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών	87
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....	87
Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων.....	88
Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών	90
4. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	95
Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας, Διαχείριση Χρέους & Μοχλός Ανάπτυξης.....	95
Ίδρυση του ΕΣΤΑ	95
Εισφορά περιουσιακών στοιχείων	96
Μηχανισμός Άντλησης Κεφαλαίων	96
Εταιρική Διακυβέρνηση & Επενδυτικές Αποφάσεις	97
Μοχλός Ανάπτυξης & Πολλαπλασιαστικό Αποτέλεσμα	97
Στρατηγικές Επενδύσεις	98
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	99

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την πρώτη έκθεση του για το 2011 στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η δημοσίευσή της πραγματοποιείται σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη καμπή της προσπάθειας δημοσιονομικής εξυγίανσης της Ελλάδας, καθώς αναμένεται η δημοσιοποίηση του Πλαισίου Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής για την περίοδο 2012-2014. Σε αυτό θα εξειδικεύονται για πρώτη φορά τα δημοσιονομικά μέτρα για τη συγκεκριμένη περίοδο, καθώς και αλλαγές στον τρόπο σύνταξης του κρατικού προϋπολογισμού. Παράλληλα, η έντονη όξυνση της ύφεσης στα τέλη του 2010, έχει αυξήσει την αβεβαιότητα για την έναρξη της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες** ενώ συνοδεύεται - όπως κάθε φορά - από το **Παράρτημα** των διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισαβόνας. Ωστόσο προηγείται **ένα κείμενο θέσης για το ζήτημα της κρίσης του χρέους** στην Ευρωζώνη καθώς και προτάσεις για το χρέος της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε μετά τη Σύνοδο της 25^{ης} Μαρτίου. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, όπου παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της όπως αυτά αναλύονται με λεπτομέρεια στο κείμενο. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος**, με βάση τις πιο πρόσφατες εκθέσεις της Ευρ. Επιτροπής και του ΔΝΤ, β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα όπως αυτό σκιαγραφείται από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την παρουσίαση των **δημοσιονομικών εξελίξεων** στις αρχές του τρέχοντος έτους, δ) προτάσεις για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων στη δημόσια διοίκηση, μέσω ενός νέου μοντέλου ενσωμάτωσης **εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης**.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας. Χαρτογραφείται το **τρέχον μακροοικονομικό περιβάλλον** αλλά και οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές, περιγράφονται οι **εξελίξεις** σε **βασικούς τομείς της οικονομίας**, συνοψίζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας το 2010, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις σε όρους **απασχόλησης** και **ανεργίας** κατά το περασμένο έτος. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στις αρχές του 2011, ενώ η ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών**.

Τέλος, στην **τέταρτη ενότητα** της έκθεσης παρουσιάζεται κείμενο συζήτησης του IOBE, επάνω στη δημιουργία Ελληνικού Στρατηγικού Ταμείου Ανάπτυξης και στα οφέλη από τη λειτουργία του, όχι μόνο σε δημοσιονομικό επίπεδο, αλλά και ως πηγή ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 21/03/2011, ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν ληφθεί υπόψη και νέα δεδομένα που προέκυψαν αργότερα.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στα τέλη Ιουνίου του 2011.

«Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 25ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ»

A. Η Ευρωπαϊκή κρίση: Οικονομικές και Χρηματοπιστωτικές Στρεβλώσεις, Αποτυχίες Ρύθμισης και Εποπτείας

Η Ευρωζώνη βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Είναι πασιφανές ότι απαιτείται μια νέα προσέγγιση. Διότι, για όσο χρονικό διάστημα το χρηματοπιστωτικό σύστημα οδηγείτο από αισιοδοξία, το γεγονός ότι η ΟΝΕ ήταν μια πλήρης νομισματική ένωση αλλά μια ατελής οικονομική και δημοσιονομική ένωση, δεν δημιουργούσε ιδιαίτερα προβλήματα: Οι χρηματοπιστωτικές αγορές ανακύκλωναν τα πλεονάσματα των τρεχουσών συναλλαγών των ώριμων οικονομιών του Ευρωπαϊκού Βορρά προς τις λιγότερο ώριμες οικονομίες του Ευρωπαϊκού Νότου, χρηματοδοτώντας τα ελλείμματα των τρεχουσών συναλλαγών τους με επιτόκια που δεν απειλούσαν με «έκρηξη» το ποσοστό του καθαρού εξωτερικού χρέους ως προς το ΑΕΠ. Όμως, αυτός ο μήνας του μέλιτος τελείωσε ουσιαστικά μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers το 2008, τη δημοσιονομική εκτροπή της Ελλάδας καθώς και την ανακάλυψη «σκελετών» στους ισολογισμούς των τραπεζών άλλων κρατών-μελών.

Η ταυτόχρονη ύπαρξη πλεονασμάτων και ελλειμμάτων στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών των κρατών-μελών δεν είναι πάντα προβληματική: Σύμφωνα με τη σύγχρονη οικονομική θεωρία, η νομισματική, χρηματοπιστωτική και οικονομική ολοκλήρωση οικονομιών με διαφορετικά δομικά χαρακτηριστικά συνήθως προκαλεί διαφορές ανάμεσα στην ιδιωτική αποταμίευση και στην ιδιωτική επένδυση, μεγέθη τα οποία προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό το αποτέλεσμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Στην πραγματικότητα, αυτό είναι ένα από τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας της λεγόμενης πραγματικής σύγκλισης, δηλαδή της σύγκλισης των επιπέδων ευημερίας των κρατών-μελών της νομισματικής ένωσης. Η κατάσταση ξεφεύγει από τον έλεγχο και οι διαφορές αυτές (ανισορροπίες) αποβαίνουν μοιραίες, όταν δημοσιονομικά ανεύθυνες κυβερνήσεις, ή ολιγωρούσες ρυθμιστικές αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δρουν με προκυκλικό (ή απλά απερίσκεπτο) τρόπο, ρίχνοντας «λάδι στη φωτιά», επιτρέποντας δηλαδή να δημιουργούνται υπερβολικές αποτιμήσεις, κοινώς «φούσκες». Αυτές μπορούν να πάρουν τη μορφή έκρηξης είτε του δημόσιου χρέους, είτε του ιδιωτικού χρέους, είτε των τραπεζικών ισολογισμών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να συμβούν όλα αυτά μαζί. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές και οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης δεν υπήρξαν διορατικοί στο να εντοπίσουν έγκαιρα το δημοσιονομικό πρόβλημα της Ελλάδας, τους προβληματικούς ισολογισμούς των Ιρλανδικών τραπεζών, τις κερδοσκοπικές αποτιμήσεις των ακινήτων στην Ισπανία και συμμετείχαν και αυτοί, με τον τρόπο τους, στο πρόβλημα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το σύστημα εποπτείας και ελέγχου της Ευρωζώνης απέτυχε να εντοπίσει έγκαιρα το δημοσιονομικό εκτροχιασμό της Ελλάδας. Αυτό θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί μέσα από εναλλακτικούς ελέγχους των δημοσιονομικών στοιχείων που προσκόμιζε η κυβέρνηση, όπως μέσω των ταμειακών στοιχείων, μέσω της σύγκρισης του δημοσιονομικού ελλείμματος με τις διαφορές από χρόνο σε χρόνο του καθαρού δημόσιου χρέους (stock-flow adjustment), αλλά και από τις ίδιες τις εξελίξεις του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Επίσης, δεν υπάρχει δικαιολογία για την αποτυχία των ρυθμιστικών αρχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε ορισμένα άλλα κράτη-μέλη να εντοπίσουν αρκετά έγκαιρα τα ιστορικά υψηλά ποσοστά μόχλευσης ορισμένων εμπορικών τραπεζών, οι οποίες είχαν χρησιμοποιήσει τις καλύτερες λογιστικές μεθόδους για να ελαχιστοποιήσουν την ανάγκη για μεγαλύτερη κεφαλαιακή επάρκεια. Είναι γνωστό ότι οι τελευταίες δοκιμασίες ελέγχου της αντοχής (stress-tests) των τραπεζών της Ευρωζώνης δεν έδειξαν πρόβλημα για τις Ιρλανδικές τράπεζες. Μερικές εβδομάδες μετά, αυτές χρειάστηκαν ενίσχυση με κεφάλαια και ρευστότητα της τάξης των 50 δισεκ. ευρώ, οδηγώντας την Ιρλανδία στον κοινό μηχανισμό στήριξης της Ευρωζώνης-Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (τρόικα).

Αυτά είναι γνωστά πλέον περιστατικά και, με το όφελος της στερνής γνώσης, θα πρέπει να διορθωθούν το συντομότερο δυνατόν. Ήδη σημειώνεται σημαντική πρόοδος προς αυτή την κατεύθυνση, η οποία καταγράφηκε στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 25^{ης} Μαρτίου με το Νέο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και με το Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας, το οποίο υιοθετήθηκε όχι μόνο από τις 17 χώρες-μέλη της Ευρωζώνης, αλλά και από έξι χώρες-μέλη της ΕΕ που δεν είναι μέλη της Ευρωζώνης. Αυτά όμως δεν είναι τα μοναδικά, ή ακόμα και τα θεμελιώδη, προβλήματα της Ευρωζώνης. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Ευρωζώνη είναι μια πλήρης νομισματική ένωση, αλλά μια ατελής οικονομική και δημοσιονομική ένωση, "ένα νόμισμα χωρίς κράτος". Εάν δεν αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα με ένα ρεαλιστικό αλλά και ευέλικτο τρόπο, και μάλιστα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, το μέλλον του ευρώ θα μπορούσε να είναι γεμάτο δυσάρεστες εκπλήξεις. Τα συμπεράσματα της Έκτακτης Συνόδου Κορυφής της 11^{ης} Μαρτίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 25^{ης} Μαρτίου είναι ενθαρρυντικά, διότι δείχνουν ότι το πρόβλημα έγινε αντιληπτό. Εν τούτοις, αποτελούν μόνο ένα πρώτο, μικρό βήμα προς την ορθή κατεύθυνση, όχι μια συνολική λύση του προβλήματος.

B. Ένα Σταθερό Πλαίσιο για την Πρόληψη και την Αποτελεσματική Αντιμετώπιση Κρίσεων στην Ευρωζώνη.

Πρόληψη

Η πρόληψη κρίσεων απαιτεί ένα έγκαιρο σύστημα προειδοποίησης, το οποίο θα βασίζεται όχι μόνο σε δημοσιονομικά στοιχεία αλλά και σε άλλους δείκτες, όπως στην εξέλιξη των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών, της ανταγωνιστικότητας βάσει του κόστους αλλά και της λεγόμενης διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, στις αναπτυξιακές επιδόσεις του κάθε κράτους-μέλους, στην εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας, στις τιμές των ακινήτων και εν γένει

των περιουσιακών στοιχείων, στο εγχώριο και στο εξωτερικό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, καθώς και στην εξέλιξη των ισολογισμών και της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Το Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας της 25^{ης} Μαρτίου περιλαμβάνει τα περισσότερα από τα στοιχεία αυτά, διορθώνοντας έτσι μια σοβαρή παράλειψη του συστήματος πρόληψης και εποπτείας της Ευρωζώνης.

Όλες οι πτυχές της οικονομικής πολιτικής και των οικονομικών εξελίξεων πρέπει να αποτελούν ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος στην Ευρωζώνη, ιδίως η δημοσιονομική πολιτική και οι εξελίξεις του χρηματοπιστωτικού συστήματος, επειδή κυρίως αυτοί οι δύο τομείς ευθύνονται για τη σημερινή κατάσταση. Οι εξελίξεις στην Κοινωνική Ασφάλιση θα πρέπει επίσης να αποτελούν θέμα κοινού ενδιαφέροντος, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία τους για τις δημοσιονομικές εξελίξεις.

Η στενή παρακολούθηση και η εποπτεία είναι αναγκαίες, αλλά όχι επαρκείς προϋποθέσεις για τη σταθερότητα: Κατά κύριο λόγο, θα πρέπει να αποσαφηνισθεί το πλαίσιο της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη, έτσι ώστε να απαλειφθεί η τρέχουσα αβεβαιότητα και να μην προκαλείται πανικός στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Αυτό το πλαίσιο πολιτικής πρέπει να βασίζεται σε δύο πυλώνες: (Α) Στη δημοσιονομική πειθαρχία και (Β) Στην οικονομική συνεργασία.

(Α) Η δημοσιονομική πειθαρχία θα πρέπει να βασίζεται σε ένα πιο σύγχρονο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Αυτό θα πρέπει να καταστεί αυστηρότερο στην εφαρμογή του, αλλά ταυτόχρονα πιο ευέλικτο, υπό την έννοια ότι θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των κρατών-μελών για δημόσιες επενδύσεις. Θα μπορούσε να προταθεί ο ακόλουθος κανόνας, ο οποίος αποτελεί μια τροποποίηση του λεγόμενου «χρυσού κανόνα» που ακολουθείται στο Ηνωμένο Βασίλειο: «Στη διάρκεια του οικονομικού / επιχειρηματικού κύκλου, δηλαδή σε ένα χρονικό διάστημα 4-5 ετών, ο τακτικός προϋπολογισμός της Γενικής Κυβέρνησης θα πρέπει να παράγει ένα πλεόνασμα όχι μικρότερο του 30% του καθαρού ελλείμματος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.» Ένας τέτοιος ευέλικτος κανόνας θα μπορούσε να ενσωματωθεί στο σύστημα δικαίου των κρατών-μελών.

(Β) Η οικονομική συνεργασία θα πρέπει να βασίζεται:

Πρώτον, σε έναν ενισχυμένο και ευέλικτο Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η Ευρωζώνη θα πρέπει να είναι έτοιμη να αυξήσει αστραπιαία το ανώτατο όριο πόρων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, εάν αυτό απαιτηθεί από τις συνθήκες, ο ρόλος του οποίου θα πρέπει να ενισχυθεί. Δηλαδή να μπορεί να αγοράζει ομόλογα των κρατών-μελών τόσο από την πρωτογενή όσο και από τη δευτερογενή αγορά, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Θα πρέπει να έχει επίσης τη δυνατότητα να ενισχύει τα κεφάλαια τραπεζών, δρώντας όπως ένας Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Χρέους, ή ένα Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο, στα πρότυπα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι αποφάσεις της Έκτακτης Συνόδου Κορυφής

(11^η Μαρτίου) και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (25^η Μαρτίου) είναι ένα βήμα προς την ορθή κατεύθυνση, αλλά αρκετά συντηρητικό, αφού τόσο το μέγεθος των πόρων του προσωρινού Μηχανισμού (440 δισεκ. ευρώ) όσο και οι δυνατότητες παρέμβασής του στις αγορές ομολόγων είναι ανεπαρκείς (δεν δύναται να παρεμβαίνει στις αγορές ομολόγων), ενώ και το σύνολο των πόρων που αποφασίστηκαν δεν θα είναι διαθέσιμα πριν από τον Ιούνιο του 2011, δεδομένου ότι μεσολαβούν εθνικές εκλογές σε ορισμένες χώρες-μέλη, οι οποίες δεν επιθυμούσαν να δεσμευθούν στην παρούσα χρονική συγκυρία. Οι πιέσεις των αγορών που πρέπει να αναμένονται ίσως αναγκάσουν, αργά ή γρήγορα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να βελτιώσει το μηχανισμό επίλυσης κρίσεων σύμφωνα με τα παραπάνω.

Δεύτερον, σε συμμετρικά άνω και κάτω όρια στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών: Δηλαδή, κανένα κράτος-μέλος δεν θα πρέπει να έχει έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών που να υπερβαίνει, για παράδειγμα, το 4% του ΑΕΠ και συγχρόνως, κανένα κράτος-μέλος δεν θα πρέπει να έχει πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών που να υπερβαίνει το 4% του ΑΕΠ. Διότι, αν η προσαρμογή εναπόκειται μόνο στα κράτη-μέλη με ελλείμματα, τότε η ύφεση θα γίνει μόνιμο χαρακτηριστικό της Ευρωζώνης. Το επιχείρημα αυτό χρησιμοποιήθηκε πολλά χρόνια πριν, από τον John Maynard Keynes, κατά την ιδρυτική συνδιάσκεψη του Bretton-Woods το 1944. Εναλλακτικά, οι πλεονασματικές χώρες θα πρέπει μέσω ενός θεσμοθετημένου μηχανισμού, να μπορούν να δανειζουν τις ελλειμματικές χώρες. Αυτό υποτίθεται ότι θα κάνει ο (μόνιμος) Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM) από τον Ιούλιο του 2013 και μετά. Προς το παρόν όμως, οι αποφάσεις που ελήφθησαν στις 25 Μαρτίου προς αυτή την κατεύθυνση, είναι μάλλον ατελείς και ανεπαρκείς.

Αποτελεσματική Αντιμετώπιση της Κρίσης

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης θα πρέπει να επιχειρηθεί τόσο μέσω της δράσης των κρατών-μελών για την άμεση διόρθωση των στρεβλώσεων των οικονομιών τους, όσο και μέσω της συλλογικής δράσης της Ευρωζώνης. Όπως ήδη αναφέρθηκε, αυτή η συλλογική δράση μπορεί να εκφραστεί με ένα πιο αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου και εποπτείας, ένα πιο αυστηρό αλλά συγχρόνως και πιο ευέλικτο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (δύο στοιχεία συλλογικής δράσης που μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύφθηκαν αρκετά ικανοποιητικά από τις αποφάσεις της 25^{ης} Μαρτίου), κυρίως όμως με τον ενισχυμένο και ευέλικτο Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (στοιχείο που δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύφθηκε ικανοποιητικά). Ο Μηχανισμός αυτός, στην ιδανική του μορφή, θα παρέχει δάνεια στα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν προβλήματα, θα αγοράζει τα ομόλογά τους τόσο από την πρωτογενή όσο και από τη δευτερογενή αγορά καθώς και από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), θα μπορεί να τα ανταλλάσσει με τα κράτη-μέλη που τα έχουν εκδώσει, ενδεχομένως εκμεταλλευόμενος ευνοϊκότερες τιμές στην δευτερογενή αγορά, και θα μπορεί να προβαίνει στην κεφαλαιακή αναδιάρθρωση όσων τραπεζών το χρειάζονται, μέχρι να πεισθούν οι χρηματοπιστωτικές αγορές ότι οι πολιτικές που ακολουθούνται για τη διόρθωση των ανισορροπιών παράγουν βιώσιμα αποτελέσματα.

Σχετικά με τις απαιτούμενες δράσεις των κρατών-μελών υπό πίεση, αρκετά εξ αυτών ήδη εφαρμόζουν επώδυνες πολιτικές για τη διόρθωση των δημοσιονομικών τους ανισορροπιών. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ακολουθείται ένα αυστηρό μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, ενώ ταυτόχρονα, ένας αριθμός συνεχιζόμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, στην αύξηση του προϊόντος και της απασχόλησης.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης δεν νοείται να επιχειρηθεί μέσα από στάση πληρωμών του δημοσίου χρέους. Τα επιχειρήματα που έχουν διατυπωθεί από ορισμένους αναλυτές υπέρ μιας στάσης πληρωμών της Ελλάδας και εξόδου της από την Ευρωζώνη είναι παντελώς λανθασμένα και, εάν υιοθετούνταν, θα έθεταν όχι μόνο την Ελλάδα, αλλά και ολόκληρη την Ευρωζώνη σε κίνδυνο, προκαλώντας μια σειρά από στάσεις πληρωμών στο τραπεζικό σύστημα και κοινωνικό χάος, ενώ θα διακύβευαν το καθεστώς του ευρώ ως συναλλαγματικού αποθέματος (π.χ. η Κίνα διακρατεί ομόλογα της Ελλάδας). Η αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, όπως π.χ. η επιμήκυνση της διάρκειάς του ή/και η ανταλλαγή ομολόγων (swaps) σε τιμές χαμηλότερες από τις ονομαστικές, αν χρειαστεί να γίνει, θα πρέπει να είναι εθελούσια, να βασίζεται στους μηχανισμούς της αγοράς και, κυρίως, να μπορεί να υλοποιείται μέσα από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας που περιγράφηκε παραπάνω και όχι μέσω των «ρητρών συλλογικής δράσης» (collective action clauses) που έχουν ενσωματωθεί στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Αυτές οι ρήτρες αφορούν σε εκείνες τις χώρες-μέλη που θα θελήσουν να προσφύγουν στο (μόνιμο) Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας μετά το 2013 και προβλέπουν την υποχρεωτική συμμετοχή των ιδιωτών κατόχων κρατικού χρέους (ομολόγων) στην ενδεχόμενη αναδιάρθρωσή του, εφόσον η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ κρίνουν, με αιτιολογημένη Έκθεσή τους, τη μελλοντική πορεία του δημοσίου χρέους της προσφεύγουσας στο μόνιμο Μηχανισμό χώρας-μέλους (ή χωρών-μελών) ως μη βιώσιμη. Οι ρήτρες αυτές, σε συνδυασμό με τη νομοθετική κατοχύρωση των πιστωτών του δημόσιου τομέα ως εχόντων προτεραιότητα στην ικανοποίηση των απαιτήσεων τους (senior) έναντι των πιστωτών του ιδιωτικού τομέα (junior), έχουν προκαλέσει μεγάλη αβεβαιότητα στις χρηματοπιστωτικές αγορές και διατηρούν τα επιτόκια των χωρών-μελών υπό πίεση σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα.

Εντούτοις, αρκετές χώρες-μέλη, προεξάρχουσας της Γερμανίας, δεν συναινούν, προς το παρόν, σε μια τέτοια λύση. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η μείωση του δημοσίου χρέους που μπορεί να επιτευχθεί μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας δεν είναι σημαντική, εκτός και αν ο Μηχανισμός αυτός προικιστεί με κεφάλαια (ή με εγγυήσεις εκείνων των κρατών-μελών της Ευρωζώνης με υψηλή πιστοληπτική ικανότητα) πολύ μεγαλύτερα από τα σημερινά, τα οποία, όπως ήδη αναφέρθηκε, ανέρχονται σε 440 δισ. ευρώ για τον (προσωρινό) Μηχανισμό (μέχρι τον Ιούλιο του 2013) και σε 500 δισ. ευρώ για το μόνιμο Μηχανισμό (μετά τον Ιούλιο του 2013), δηλαδή με κεφάλαια και εγγυήσεις της τάξης των 1500-2000 δισ. ευρώ. Αυτό όμως δεν φαίνεται πιθανό ενδεχόμενο, αφού συναντά τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης και των Κοινοβουλίων σ' αυτά τα κράτη-μέλη, εκτός αν κάποια από τις μεγά-

λες χώρες-μέλη της Ευρωζώνης αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στην αναχρηματοδότηση του χρέους της. Είναι όμως γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι ο Μηχανισμός με τη ρευστότητα που μπορεί να παρέχει σε ώρα ανάγκης στα κράτη-μέλη υπό πίεση, τους δίνει τον απαραίτητο χρόνο προσαρμογής προκειμένου να μειώσουν, με τα δικά τους κυρίως μέσα, το δημόσιο χρέος τους ως ποσοστό του ΑΕΠ, αποφεύγοντας έτσι το ενδεχόμενο μιας ξαφνικής στάσης πληρωμών.

Γ. Άμεσες αντιδράσεις στην κρίση: Συνδυάζοντας βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες με μακροπρόθεσμούς στόχους

Το σημερινό πρόβλημα έχει λύση: Η Ευρωζώνη έχει πιο υγιή θεμέλια από οποιαδήποτε άλλη νομισματική ζώνη, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της είναι ισοσκελισμένο, η Γερμανία επιδεικνύει ισχυρή ανάπτυξη, οι σχετικές μεταβολές στο κόστος εργασίας δεν διαφέρουν δραματικά ανάμεσα στα κράτη-μέλη παρά την κοινή πεποίθηση για το αντίθετο, και τα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν πρόβλημα έχουν ισχυρές δυνατότητες ανάκαμψης. Στην περίπτωση της Ελλάδας αυτό προκύπτει κυρίως από το άνοιγμα των κλειστών αγορών και επαγγελμαμάτων, από τις δυνατότητες για επενδύσεις στις υποδομές, τον τουρισμό, την ενέργεια και το περιβάλλον, την αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας καθώς και από τη διαδικασία εκσυγχρονισμού των θεσμών.

Οι βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες σχετίζονται κυρίως με την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των χρηματοπιστωτικών αγορών, ενώ οι μακροπρόθεσμοι στόχοι αφορούν στην αποκατάσταση της υγιούς ανάπτυξης, δηλαδή της ανάπτυξης χωρίς μακροοικονομικές ανισορροπίες, όπως αυτές που εκδηλώθηκαν κατά την πρώτη δεκαετία της Ευρωζώνης, με πρώτη και ουσιαστικότερη τη μεγάλη διεύρυνση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Η δημοσιονομική πειθαρχία είναι απαραίτητη προϋπόθεση και για τους δύο στόχους, αλλά δεν αρκεί. Χρειάζεται και οικονομική συνεργασία. Στην πραγματικότητα η σημερινή κρίση θα μπορούσε να αποδειχθεί «μαμή της ιστορίας», με την έννοια ότι αναγκάζει τόσο τα κράτη-μέλη την Ευρωζώνης να διορθώσουν τα λάθη του παρελθόντος που σχετίζονται κυρίως με την προκυκλικότητα των πολιτικών τους, όσο και την Ευρωζώνη, η οποία καλείται να δημιουργήσει κατάλληλους θεσμούς για το συντονισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών-μελών.

Οι βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες αφορούν κυρίως (i) την ανάληψη δράσης από τα κράτη-μέλη για τη διόρθωση των ανισορροπιών τους και την κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών τους και (ii) την από κοινού δράση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΔΝΤ, της ΕΚΤ και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) για παροχή χρηματοδοτικής στήριξης στα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Τελικά, οι αρμοδιότητες αυτές θα πρέπει να ανατεθούν εξολοκλήρου στον ΕΜΣ, ο οποίος θα επιτελεί όλα τα καθήκοντα ενός Οργανισμού Χρέους.

Δ. Οι Προοπτικές για την Ελλάδα: Κίνδυνοι και Ευκαιρίες

Ο βασικός κίνδυνος για την Ελλάδα είναι ότι η δημοσιονομική προσαρμογή που απαιτείται είναι τόσο μεγάλη, ώστε οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη και η ανάκαμψη των εξαγωγών της που ήδη παρατηρείται, ενδέχεται να μην επαρκούν για την αποκατάσταση θετικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης σε ένα εύλογο χρονικό ορίζοντα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε δυσμενή εξέλιξη του χρέους σε μεσοπρόθεσμη βάση, παρά την ταχεία βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος της Γενικής Κυβέρνησης, και σε κοινωνική απογοήτευση. Αυτό το ενδεχόμενο απαιτεί ένα πιο φιλόδοξο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, την εφαρμογή του προγράμματος των διαρθρωτικών αλλαγών (απελευθέρωση αγορών αγαθών και υπηρεσιών, ενίσχυση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας) χωρίς εκπτώσεις, καθώς και την άμεση αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας. Απαιτεί επίσης την ταχεία «επιστράτευση» των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ που χρησιμοποιούνται για τη συγχρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων των κρατών-μελών, προκειμένου να προωθηθεί η ανάπτυξη μέσω επενδύσεων σε υποδομές, λαμβάνοντας υπόψη τη μέχρι σήμερα χαμηλή απορροφητικότητα των πόρων του ΚΠΣ. Η μείωση του μέσου επιτοκίου του δανείου διάσωσης που έλαβε η Ελλάδα κατά 100 μονάδες βάσης και η επιμήκυνση της περιόδου αποπληρωμής του κατά 5 χρόνια, που αποφασίστηκαν στη Σύνοδο Κορυφής της 11^{ης} Μαρτίου, μειώνουν το κόστος της δημοσιονομικής προσαρμογής και διευκολύνουν την αποπληρωμή του δανείου.

Το πρόγραμμα προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο και η απόσταση μέχρι το τέλος είναι μεγάλη. Οι κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας αυτής της πράγματι δύσκολης προσπάθειας είναι η αντοχή, η ηγεσία, το όραμα, οι ικανότητες υλοποίησης και η σωστή κρίση. Χρειάζεται αντοχή γιατί το πρόγραμμα μοιάζει περισσότερο με μαραθώνιο παρά με αγώνα ταχύτητας. Χρειάζεται ισχυρή ηγεσία ώστε να αντιστέκεται στο λαϊκισμό και σε εκείνες τις πολιτικές δυνάμεις που προσπαθούν να εκμεταλλευθούν την οργή των πολιτών κατά της λιτότητας, πριν την ανάκαμψη. Χρειάζεται ακόμα όραμα για να εμπνεύσει το λαό και να πείσει τις αγορές ότι υπάρχει φως στην άκρη του τούνελ, αναδεικνύοντας νέες πηγές ανάπτυξης και ευκαιρίες μείωσης του δημόσιου χρέους, οι οποίες δεν έχουν ακόμα ληφθεί υπόψη από την αγορά. Χρειάζονται ικανότητες υλοποίησης διότι η επίτευξη των όρων του προγράμματος μοιάζει με διαχείριση έργου που απαιτεί καθορισμό στόχων, διαδικασίες παρακολούθησης, αποκέντρωση και παροχή κινήτρων. Τέλος, χρειάζεται ορθή κρίση για τη διαχείριση αναπόφευκτων κρίσεων κατά την εξέλιξη των γεγονότων, θέτοντας σωστές προτεραιότητες και ελαχιστοποιώντας τα λάθη.

Παρά τις αναμφισβήτητες δυσκολίες, υπάρχουν θετικά στοιχεία που επιτρέπουν αισιοδοξία. Έρευνες του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) που βρίσκονται σε εξέλιξη δείχνουν ότι υπάρχουν πολύ σημαντικές και ανεκμετάλλευτες πηγές ανάπτυξης, ιδίως από την πλευρά της προσφοράς, που δεν έχουν ληφθεί υπόψη στις επίσημες προβλέψεις. Το ίδιο ισχύει και για τις ευκαιρίες μείωσης του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης με την περικοπή των αμυντικών δαπανών και, κυρίως, με την περιστολή των δημοσίων δαπανών για την υγεία μέσα από την αναμόρφωση του συστήματος πρωτοβάθμιας φροντίδας, την εισαγωγή

λογιστικών βιβλίων, επαγγελματικής διαχείρισης και πληροφοριακών συστημάτων στα κρατικά νοσοκομεία. Ομοίως, το δημόσιο χρέος μπορεί να μειωθεί με την αξιοποίηση μεγάλων εκτάσεων γης υψηλής αξίας, που, για ιστορικούς λόγους, ανήκουν στο κράτος.

Η προσομοίωση ενός γνωστού διεθνούς υποδείγματος (GIMF) και η διαμέτρησή του από το IOBE στην ελληνική και τις υπόλοιπες οικονομίες της Ευρωζώνης, έδειξε ότι το άνοιγμα των αγορών και των επαγγελμάτων στους τομείς των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και στην αγορά εργασίας, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ΑΕΠ κατά 17% στη νέα κατάσταση ισορροπίας, σε σχέση με το προ των μεταρρυθμίσεων σενάριο. Σε πέντε χρόνια από σήμερα, το ΑΕΠ αναμένεται να είναι 10% υψηλότερο. Αυτό δεν θα πρέπει να θεωρείται έκπληξη, λαμβάνοντας υπόψη, αφενός το γεγονός ότι λόγω των αναρίθμητων περιορισμών που επιβάλλει το Δημόσιο, το μέσο περιθώριο κέρδους στους τομείς των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στην Ελλάδα είναι 15% υψηλότερο σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης, και, αφετέρου, την ύπαρξη παρόμοιων αποτελεσμάτων σε άλλες χώρες. Υπολογισμοί που έχουν γίνει για χώρες του ΟΟΣΑ με παραπλήσιους περιορισμούς στις αγορές όπως αυτοί που ισχύουν στην Ελλάδα παράγουν παρόμοια αποτελέσματα.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 η Ελλάδα κατάφερε να επιτύχει δημοσιονομική προσαρμογή σχεδόν ίση με αυτή που απαιτείται σήμερα από τη Συμφωνία, στο ίδιο περίπου χρονικό διάστημα: Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης έφτανε στο 14,5% του ΑΕΠ το 1993 και μειώθηκε στο 3,1% το 1999. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής ανατιμήθηκε κατά 15% περίπου, ως αποτέλεσμα της αντιπληθωριστικής συναλλαγματικής πολιτικής, καταρρίπτοντας το επιχείρημα εκείνων που πιστεύουν ότι η κύρια διαφορά μεταξύ του τότε και του σήμερα είναι η δυνατότητα υποτίμησης του νομίσματος. Ωστόσο, η μεταβολή του ΑΕΠ παρέμεινε θετική και προοδευτικά επιταχύνθηκε, κυρίως ως αποτέλεσμα τριών παραγόντων: Πρώτον, της απελευθέρωσης του τραπεζικού τομέα και του τομέα των τηλεπικοινωνιών. Δεύτερον, της μείωσης των επιτοκίων της αγοράς, ως συνέπεια της μείωσης τόσο του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ όσο και του πληθωρισμού, η οποία ενίσχυσε την εμπιστοσύνη των αγορών. Τρίτον, της συγχρηματοδότησης των έργων υποδομής από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο βασικός παράγοντας ανάπτυξης στη διάρκεια αυτής της περιόδου ήταν οι επιχειρηματικές επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα.

Παρόμοιες δυνάμεις θα μπορούσαν να αναδειχθούν και σήμερα, χωρίς μάλιστα ανατίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, αλλά με βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, υπό τον όρο ότι: Πρώτον, η κυβέρνηση προχωρά χωρίς δισταγμούς σύμφωνα με τους δημοσιονομικούς στόχους που ορίζονται στη Συμφωνία. Δεύτερον, απελευθερώνονται, χωρίς εκπτώσεις, τα κλειστά επαγγέλματα και οι αγορές, ελαττώνεται το διοικητικό βάρος με την κατάργηση των ποικίλων εμποδίων που το δημόσιο επιβάλλει στην επιχειρηματικότητα, ιδιωτικοποιούνται δημόσιες επιχειρήσεις, αξιοποιείται η ακίνητη κρατική περιουσία, εφαρμόζονται συμβάσεις παραχώρησης καθώς και συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα προκειμένου να προσελ-

κουσθούν εγχώρια και ξένα κεφάλαια για έργα υποδομής ιδιαίτερα στις μεταφορές και στην ενέργεια, ενώ υιοθετείται πρακτική και, κυρίως, νοοτροπία "fast track" για όλες τις ιδιωτικές επενδύσεις και το ΕΣΠΑ. Τα κονδύλια του ΕΣΠΑ για την περίοδο 2007-2013 που δεν έχουν ακόμα απορροφηθεί ανέρχονται σε 7% του ΑΕΠ περίπου, και μπορούν να αποτελέσουν καταλύτη για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στο ΑΕΠ από την αναγκαία δημοσιονομική προσαρμογή.

Η Ελλάδα είναι σε θέση να φέρει εις πέρας το τρέχον πρόγραμμα προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων, συγκλίνοντας έτσι σε ένα νέο, βιώσιμο αναπτυξιακό πρότυπο, επιστρέφοντας σε υψηλούς και διατηρήσιμους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Η χώρα διαθέτει πνευματικά εύρωστες, αν και διάσπαρτες, δυνάμεις οι οποίες αναγνωρίζουν ότι πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στην οικονομική πολιτική, στις οικονομικές δομές, στους θεσμούς, στις κοινωνικές αξίες και συμπεριφορές. Αυτές οι δυνάμεις μπορούν να γίνουν ο καταλύτης της αλλαγής, όπως συνέβαινε πάντα. Καθολη τη σύγχρονη ιστορία της, η χώρα γνώρισε πολλές οικονομικές κρίσεις που ήταν κυρίως συνέπεια πολέμων, τόσο διεθνών όσο και εμφύλιων, κοινωνικών αναταραχών, εθνικών καταστροφών και δικτατοριών. Οι κρίσεις αυτές προξένησαν τεράστιο οικονομικό αλλά και ανθρώπινο πόνο. Ωστόσο, η Ελλάδα κατάφερε να ανακάμψει σχετικά γρήγορα, να εδραιώσει ένα δημοκρατικό πολίτευμα υψηλής ποιότητας και να υπερδιπλασιάσει το μερίδιό της στο παγκόσμιο ΑΕΠ κατά τα τελευταία εκατό χρόνια. Πολύ λίγες χώρες-μέλη της Ευρωζώνης το έχουν καταφέρει αυτό στο ίδιο χρονικό διάστημα, κάτω από πολύ πιο ευνοϊκές πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνεχίζονται οι κλυδωνισμοί στα δημόσια οικονομικά των χωρών της Ευρωζώνης-Εξασθένηση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας το 2011.

Η ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας επιταχύνθηκε εκ νέου στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, μετά την προσωρινή επιβράδυνση που παρουσίασε το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Οι πρώτες εκτιμήσεις για την πορεία της το 2011, συγκλίνουν σε απώλεια της αναπτυξιακής της δυναμικής, περιορισμένης ωστόσο έκτασης. Η εξασθένηση της ανόδου του παγκόσμιου ΑΕΠ θα προέλθει από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, η ισχυρή εξαγωγική επέκταση των οποίων αναμένεται να υποχωρήσει εξαιτίας του υψηλού ρυθμού αύξησης των τιμών τους. Όμως και από τις αναπτυγμένες χώρες, η παραμένουσα αβεβαιότητα για την βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών ορισμένων (χωρών-μελών της Ευρωζώνης και των ΗΠΑ), παραμένει. Τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής που έχουν ληφθεί για την αποτροπή δημοσιονομικών ασταθειών, ανεξάρτητα από τις όποιες θετικές επενέργειες θα έχουν σε αυτό το πεδίο, αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά την εγχώρια ζήτηση. Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα θα επηρεαστεί αναμφίβολα και από έκτακτα γεγονότα, όπως ο σεισμός στην Ιαπωνία και οι αναταραχές στις χώρες της Βορείου Αφρικής, οι οποίες δεν έχουν προς το παρόν ενσωματωθεί στις επίσημες εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών.

Νέα κλιμάκωση της πτώσης του ΑΕΠ στα τέλη του 2010, που διεύρυνε την ύφεση στο 4,5%

Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας κλιμακώθηκε περαιτέρω στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, φθάνοντας το 6,6%, όταν το αντίστοιχο τρίμηνο του 2009 δεν ξεπερνούσε το 0,7%. Στο σύνολο του προηγούμενου έτους η πτώση του ΑΕΠ έφτασε το 4,5%, από 2,0% το 2009. Τα εκ νέου αναθεωρημένα από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. εθνικολογιστικά μεγέθη, μεταβάλλουν την εικόνα των προσδιοριστικών παραγόντων της συρρίκνωσης του ΑΕΠ, σε σχέση με αυτή που προέκυπτε από τα προηγούμενα στοιχεία: σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, η υποχώρηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών, και όχι των επενδύσεων, αποτέλεσε την κύρια αιτία της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας πέρυσι. Δεύτερος σε σημαντικότητα παράγοντας αναδεικνύεται πλέον η καθίζηση των επενδυτικών δαπανών, για τρίτο συνεχές έτος. Μικρότερη από ότι αρχικά εκτιμούταν είναι και η βελτίωση του αποτελέσματος του εξωτερικού τομέα της οικονομίας. Ωστόσο το έλλειμμα του περιορίστηκε το 2010 κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, υποχωρώντας στο 10,1% αυτού, για πρώτη φορά από το 2000 τουλάχιστον.

Παρά τη σημαντική όξυνση της ύφεσης το τελευταίο τρίμηνο του περασμένου έτους, από τα πρώτα διαθέσιμα στοιχεία για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας το 2011, προκύπτει μικρή εξασθένηση των

πτωτικών τάσεων που υπήρχαν σε ορισμένα μεγέθη στο δεύτερο μισό του προηγούμενου έτους ή ακόμα και ανοδική πορεία. Η βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε τον Ιανουάριο (-5,2%), σε μικρότερο βαθμό όμως από ότι στο δεύτερο εξάμηνο του 2010, ενώ η επιτάχυνση της αύξησης των νέων παραγγελιών στη βιομηχανία τον ίδιο μήνα, στο 9,1% από 6,5% τον Δεκέμβριο, βελτιώνει τις προσδοκίες για την πορεία του τομέα. Σε ότι αφορά τη συνολική ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από το εξωτερικό, σε συνέχεια της σημαντικής ανόδου τους στο τέλος του 2010, οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν τον Ιανουάριο κατά 30,7% σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2010, αν και τότε είχαν βρεθεί σε χαμηλό επίπεδο εξαιτίας για το συγκεκριμένο μήνα. Βεβαίως, απαιτείται η παρέλευση μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος για να θεωρηθούν εδραιωμένες οι παραπάνω τάσεις, ενώ είναι αναγκαία η διαθεσιμότητα στοιχείων για περισσότερους δείκτες/ μεγέθη για ουσιαστική αξιολόγηση.

Σημείο καμπής για τη δημοσιονομική προσαρμογή της Ελλάδας το Πλαίσιο Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής

Η διαδικασία της τρίτης αξιολόγησης από την «τρίκα» (Eur. Ένωση-ΕΚΤ-ΔΝΤ) της πορείας υλοποίησης των Μνημονίων, κατέληξε σε συμπέρασμα για τήρηση σε γενικές γραμμές των όρων τους και ακολούθως σε έγκριση χορήγησης της τέταρτης δόσης του τριμερούς δανείου, ύψους € 15 δισ.. Όμως, παρά τη μείωση του ελλείμματος κατά περίπου έξι εκατοστιαίες μονάδες το 2010, αυτό υπερέβη το στόχο κατά 1½ εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ, υπέρβαση που η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να καλύψει το τρέχον έτος.

Επιπλέον, προκρίθηκε για πρώτη φορά ο σχεδιασμός της αξιοποίησης δημόσιας ακίνητης περιουσίας ύψους € 50 δισ. μέχρι το 2015, προκειμένου να συγκρατηθεί/ περιοριστεί το δημόσιο χρέος.

Υπό αυτά τα δεδομένα, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τη σημαντική παρέκκλιση των εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού από το στόχο για τους πρώτους δύο μήνες του 2011, αλλά και την απόφαση χαλάρωσης των όρων για το τμήμα του τριμερούς δανείου που χορηγείται από την ΕΕ, η κυβέρνηση ολοκληρώνει το Πλαίσιο Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής για τα έτη μέχρι και το 2014. Συνεκτιμώντας την αντίξοχη δυναμική του χρέους, την εκτίμηση της τρόικας ότι για την περίοδο αυτή χρειάζονται δημοσιονομικά μέτρα ύψους 8% του ΑΕΠ και την ανάγκη άμεσης αποκατάστασης της δημοσιονομικής ισορροπίας, προκειμένου να απελευθερωθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα και η χρηματοδότηση της οικονομίας, το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα ίσως να πρέπει να είναι περισσότερο εμπροσθοβαρές από το τρέχον Πρόγραμμα Οικονομικής Στήριξης.

Εξασθένιση της ύφεσης το 2011

Παρά την επικράτηση ισχυρών πτωτικών τάσεων στο ΑΕΠ στα τέλη του 2010, αναμένεται προοδευτική εξασθένιση αυτής της δυναμικής στην διάρκεια του τρέχοντος έτους, μέσω της αναθέρμανσης της επενδυτικής δραστηριότητας και της βελτίωσης των εξαγωγικών επιδόσεων. Αυτές τις εξελίξεις σηματοδοτούν η υλοποίηση προσεχώς του νέου Αναπτυξιακού Νόμου και της αναπτυξιακής πολιτικής γενικότερα, καθώς και η συνέχιση της ανοδικής πορείας των εξαγωγών που ξεκίνησε πριν το μέσον του

2010 και επιταχύνθηκε σημαντικά από το τέταρτο τρίμηνό του.

Από την άλλη πλευρά, η ιδιωτική κατανάλωση, υπό την επίδραση μιας σειράς παραγόντων, θα συνεχίσει να περιορίζεται: η ήδη υψηλή ανεργία, η εφαρμογή της πρόσφατης νομοθεσίας για τις εργασιακές σχέσεις στον ιδιωτικό τομέα, το ενιαίο μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων, ανεξάρτητα από τα κίνητρα για βελτίωση της παραγωγικότητας που θα δημιουργήσει, και η συρρίκνωση των πιστώσεων στα νοικοκυριά για καταναλωτικές σκοπούς, θα ασκήσουν σημαντικές πιέσεις στις καταναλωτικές δαπάνες τους και φέτος. Η υποχώρησή τους θα μετριαστεί από τον χαμηλότερο πληθωρισμό, ωστόσο θα αποτελέσει για ακόμα μια χρονιά τον κύριο προσδιοριστικό παράγοντα του ΑΕΠ. Σαφώς χαμηλότερα θα κινηθεί για δεύτερο έτος και η δημόσια κατανάλωση. Ως αποτέλεσμα κυρίως της πτώσης της εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, ο **ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ** θα παραμείνει αρνητικός το 2011 και αναμένεται να διαμορφωθεί στο **-3,2%, ενδεχομένως και χαμηλότερα**.

...που δεν επιτρέπει την αποκλιμάκωση της υψηλής ανεργίας

Η εκτίναξη της ανεργίας στο 14,8% το τέταρτο τρίμηνο του 2010, αντανakλά την απότομη βάρυνση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία από τα μέσα περίπου του προηγούμενου έτους. Δεδομένου όμως του χρόνου που απαιτείται για την προσαρμογή της αγοράς εργασίας στις διακυμάνσεις της παραγωγικής δραστηριότητας, είναι πιθανή και νέα, σημαντική αύξησή της στις αρχές του 2011, κατά την ενσωμάτωση των δυσμενών εξελίξεων του τελευταίου τριμήνου πέρυσι. Όμως, η αντίδραση στην απότομη

πτώση του ΑΕΠ στο τέλος του 2010 και στην συνεχιζόμενη και φέτος ύφεση, θα περιλαμβάνει και την αξιοποίηση της μεγαλύτερης ευελιξίας στη σύναψη εργασιακών συμβάσεων η προσαρμογή. Καθώς δεν μπορεί να είναι άμεση η των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα στις εργασιακές σχέσεις, η αξιοποίησή τους θα λάβει μεγαλύτερη έκταση στη συνέχεια του έτους, μετριάζοντας τις αρνητικές συνέπειες της συνεχιζόμενης για τρίτο έτος συρρίκνωσης του ΑΕΠ στην απασχόληση. Ως αποτέλεσμα, η **ανεργία** θα κινηθεί στην περιοχή του **15,5%** κατά μέσο όρο φέτος.

Αποκλιμάκωση του πληθωρισμού από την αποδυναμωμένη ζήτηση

Η υψηλή ανεργία, οι εισοδηματικές αναπροσαρμογές τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα και η χαμηλή ροή πιστώσεων από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, θα αποτελέσουν τους κύριους παράγοντες εξασθένησης της εγχώριας ζήτησης, χαλαρώνοντας ακολούθως τις πληθωριστικές πιέσεις του 2010, κατά το οποίο ο πληθωρισμός ανήλθε στο 4,7% κατά μέσο όρο, από 1,2% το 2009. Η εξασθένηση του πληθωρισμού θα διευκολυνθεί και από την τεχνική επίδραση του υψηλού επιπέδου-βάση σύγκρισής του μετά τον Απρίλιο του 2010. Ανασχετικά στην υποχώρησή του προβλέπεται να λειτουργήσει η προγραμματισμένη εξίσωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα. Καθώς όμως αυτή αναμένεται να πραγματοποιηθεί από το φθινόπωρο, η επίδρασή της θα είναι σχετικά περιορισμένη. Ως εκ τούτου, ο **πληθωρισμός** θα υποχωρήσει το 2011, κοντά στο **3,0%, ή λίγο υψηλότερα**.

Στην έκθεση περιλαμβάνεται και η παρουσίαση κειμένου συζήτησης (discussion paper) του IOBE, το οποίο αφορά την ίδρυση Ελληνικού Στρατηγικού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΣΤΑ), τα πιθανά οφέλη για τα δημόσια οικονομικά, αλλά και για την αναπτυξιακή

πορεία της Ελλάδας, από τη λειτουργία του. Αναλύονται ο τρόπος-διαδικασία σύστασης του ΕΣΤΑ, οι στόχοι του, η δομή του, η λειτουργία του και προσεγγίζεται η δυναμική συνεισφορά του στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Ύστερα από τους έντονους ρυθμούς ανάκαμψης που παρατηρήθηκαν το 1^ο εξάμηνο του 2010, η παγκόσμια οικονομία φαίνεται ότι έχασε τη δυναμική της το 3^ο τρίμηνο (3,5% σε ετήσια βάση από 5% το 2^ο τρίμηνο). Ωστόσο, η οικονομική δραστηριότητα ανέκαμψε και πάλι το 4^ο τρίμηνο, με τους πρόδρομους δείκτες να προμηνύουν περαιτέρω επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης την επόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά, οι πληθωριστικές πιέσεις – κυρίως στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, που αποτελούν και την ατμομηχανή της παγκόσμιας οικονομικής ανάκαμψης – λόγω της ανόδου των τιμών των εμπορευμάτων (τροφίμων) και του πετρελαίου, καθώς και οι εντεινόμενες αβεβαιότητες σχετικά με γεωπολιτικά ζητήματα που έχουν προκύψει εσχάτως, ενδέχεται να συγκρατήσουν την άνοδο των ρυθμών ανάκαμψης για το 2011. Επιπλέον, παρά τη σταδιακή βελτίωση του κλίματος στις αγορές χρήματος από το Φθινόπωρο του 2010, η νευρικότητα παραμένει και η αποστροφή κινδύνου των επενδυτών διατηρείται υψηλή. Κατ'επέκταση, το ΔΝΤ στις πρόσφατες προβλέψεις του, **εκτιμά ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας θα επιβραδυνθεί στο 4,4% το 2011 (από 5% το 2010), με τις αναπτυσσόμενες οικονομίες (+2,5%) να εξακολουθούν να υπολείπονται των αναπτυσσόμενων (+6,5%) στον οι-**

κονομικό κύκλο, εξαιτίας των υψηλών επιπέδων ανεργίας και της συνεχιζόμενης ανησυχίας για την ευρωπαϊκή περιφέρεια.

Θετικές ενδείξεις καταγράφονται ως προς την ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης (κυρίως σε ΗΠΑ και Ιαπωνία), μετά το μεγάλο πλήγμα που δέχτηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης και των πρόσθετων δημοσιονομικών πακέτων στήριξης που ανακοινώθηκαν στα τέλη του 2010. Επίσης, οι συνθήκες του τραπεζικού δανεισμού βελτιώθηκαν το 2^ο εξάμηνο του έτους στις μεγάλες αναπτυγμένες οικονομίες, συμβάλλοντας στην άμβλυνση των αναταράξεων στις παγκόσμιες χρηματαγορές, λόγω της δημοσιονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή περιφέρεια.

Όσον αφορά στην κρίση χρέους στην Ευρώπη και τις ανησυχίες για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, η μεταβλητότητα στις αγορές ήταν έντονη μετά και την ένταξη της Ιρλανδίας στον μηχανισμό στήριξης, οδηγώντας σε διεύρυνση των επιτοκιακών περιθωρίων. **Οι επενδυτές ανησυχούν ακόμη για τον κίνδυνο χρεοκοπίας και την κατάσταση των τραπεζών, την πολιτική αστάθεια** λόγω των μέτρων λιτότητας και τα κόστη δανεισμού, τα οποία αναμένεται να διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα, τουλάχιστον για το 1^ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους. Εξάλλου, οι αποφάσεις των πρόσφατων Συνόδων Κορυφής σηματοδοτούν τις προσπάθειες των ευρωπαϊκών κυβερνή-

σεων για σταθεροποίηση του κλίματος αβεβαιότητας. Συγκεκριμένα αποφασίστηκε η ενίσχυση της χρηματοδοτικής ικανότητας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) στα €400δισ., παρέχοντας επίσης τη δυνατότητα παρέμβασης στην πρωτογενή αγορά κρατικών ομολόγων. Ο Μόνιμος Μηχανισμός Στήριξης (ESM) που θα δημιουργηθεί μετά το 2013, θα χρηματοδοτηθεί με €500δισ., θα μπορεί να παρεμβαίνει κατ'εξαίρεση στην πρωτογενή αγορά κρατικών ομολόγων, ενώ θα συμπεριληφθούν τελικά οι Ρήτρες Κοινής Δράσης (CACs, Collective Action Clauses) και θα αποκλείεται η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έως το 2013.

Αποφασίστηκε επίσης να υιοθετηθεί δημοσιονομικός κανόνας σύμφωνα με τον οποίο οι χώρες μέλη της Ευρωζώνης θα υποχρεούνται να μειώσουν το ποσοστό χρέους τους που υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ κατά 1/20^ο ετησίως, ενώ υιοθετήθηκε και το Σύμφωνο για το Ευρώ (Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας & Σύγκλισης) που περιλαμβάνει κοινούς στόχους για αύξηση της ανταγωνιστικότητας, οι οποίοι θα εφαρμόζονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Παρόλα αυτά, οι αγορές κρατικών ομολόγων των χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας επιβαρύνθηκαν ύστερα και από την πολιτική αστάθεια στην Πορτογαλία, που φέρνει την χώρα πιο κοντά στην ένταξη του μηχανισμού στήριξης, εντείνοντας την αβεβαιότητα στους επενδυτές. Σε αυτό το κλίμα, η ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ για, προκειμένου να κατευνάσει τις πληθωριστικές πιέσεις, δυσκολεύει τις

συνθήκες ρευστότητας σε χώρες που υλοποιούν αυστηρά προγράμματα ρευστότητας (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία).

Η άνοδος των τιμών των εμπορευμάτων και του πετρελαίου εγείρει ανησυχίες για την πορεία του πληθωρισμού. Ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, η άνοδος των τιμών των τροφίμων οδήγησε σε αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή, δημιουργώντας μάλιστα μεγάλες πληθωριστικές πιέσεις για το 2011. **Οι τιμές στις αναπτυσσόμενες οικονομίες αναμένεται να αυξηθούν κατά 6%**, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του ΔΝΤ, το οποίο αναθεώρησε ανοδικά τις προβλέψεις του κατά 0,75 π.μ. Στις αναπτυγμένες οικονομίες, η εικόνα είναι διαφορετική, καθώς η υποτονική οικονομική ανάκαμψη διατηρεί χαμηλά τις προσδοκίες για την πορεία του πληθωρισμού στο 1,5% για φέτος, στα ίδια επίπεδα με το 2010.

Ειδικότερα, στις σημαντικότερες οικονομίες παγκοσμίως, η οικονομία των **ΗΠΑ** συνεχίζει να ανακάμπτει, με επιβραδυνόμενο όμως ρυθμό. Το 4^ο τρίμηνο του 2010, το πραγματικό ΑΕΠ μεγεθύνθηκε κατά 2,7% σε ετήσια βάση (από 3,3% το 3^ο τρίμηνο του έτους). Οι παράγοντες που επηρέασαν θετικά τον ρυθμό ανάπτυξης ήταν η αξιοσημείωτη επιτάχυνση της αύξησης της κατανάλωσης στο 4,1%, καθώς και η θετική συμβολή του εξωτερικού εμπορίου (ύστερα από τρία συνεχόμενα τρίμηνα αρνητικής επίδρασης). Επιπλέον, ο ρυθμός ενίσχυσης των επενδύσεων ανήλθε στο 4,8% (από 1,5%), κυρίως λόγω της ανάκαμψης των επενδύσεων κατοικιών. Από την άλλη μεριά, η πτώση των εταιρικών αποθεμάτων και η συρρίκνωση των δημο-

σίων δαπανών (κατά 1,5%, ύστερα από δυο συνεχόμενα τρίμηνα αύξησης ύψους 4%) περιόρισαν σημαντικά την αύξηση του εθνικού προϊόντος. **Για το σύνολο του 2010, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 2,8%** (από -2,6% το 2009), εξαιτίας της ανάκαμψης της κατανάλωσης (+1,8%) και των επενδύσεων (+3,8%). Για το 2011, το ΔΝΤ εκτιμά ότι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα επιταχυνθεί στο 3%. Παρόλα αυτά, τα δημοσιονομικά προβλήματα παραμένουν, με το δημοσιονομικό έλλειμμα να εκτιμάται στο 10,8% του ΑΕΠ το 2011 (σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με την ευρωζώνη) και το δημόσιο χρέος να προβλέπεται πάνω από το 110% του ΑΕΠ το 2016, σύμφωνα με το ΔΝΤ.

Για το 1^ο τρίμηνο του 2011, οι προβλέψεις για την μεγέθυνση του πραγματικού ΑΕΠ είναι ήπιες και κυμαίνονται στην περιοχή του 3%, εξαιτίας της συρρίκνωσης της βιομηχανικής παραγωγής τον Ιανουάριο και των χαμηλότερων σε σχέση με τις προσδοκίες λιανικών πωλήσεων, καταδεικνύοντας μια συγκράτηση των καταναλωτικών δαπανών. Σημειώνεται ότι η άνοδος των διεθνών τιμών του πετρελαίου, των τροφίμων και γενικά των εμπορευμάτων, καθώς και η υποχώρηση των τιμών των κατοικιών, ενδέχεται να πλήξουν το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, αποδυναμώνοντας κατ' επέκταση τη θετική συμβολή της κατανάλωσης στο ΑΕΠ. Επιπλέον, τον Ιανουάριο οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 15,9% σε ετήσια βάση, ενώ οι εισαγωγές κατά 19,3% ετησίως (λόγω της υψηλής τιμής του πετρελαίου), διευρύνοντας τον εμπορικό έλλειμμα και εντείνοντας τις ανησυχίες ότι ο εξωτερικός τομέ-

ας θα συμβάλλει αρνητικά στην πορεία του ΑΕΠ. Όσον αφορά στην αγορά εργασίας, η ακολουθούμενη επεκτατική νομισματική και δημοσιονομική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση (έστω και οριακά) του ποσοστού ανεργίας στο 8,9% τον Φεβρουάριο 2011, ενώ οι εκτιμήσεις για το σύνολο του έτους προσδιορίζονται στο 8%, ενισχύοντας τις προσδοκίες για σταδιακή αύξηση της απασχόλησης. Σημειώνεται επίσης ότι η παραγωγικότητα της εργασίας το 4^ο τρίμηνο του 2010 αυξήθηκε κατά 2,6% σε ετήσια βάση, συμβάλλοντας στη μείωση κατά 0,6% ετησίως του μοναδιαίου κόστους εργασίας. Για το σύνολο του 2010, η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε κατά 3,9% σε ετήσια βάση, καταγράφοντας τον υψηλότερο ρυθμό από το 2002, λειτουργώντας όμως αποτρεπτικά για τη μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης (για την απορρόφηση της υψηλής ανεργίας), παρά την ικανοποιητική ανάπτυξη της οικονομίας. Στο πεδίο του πληθωρισμού, πρόδρομοι δείκτες καταδεικνύουν σημαντική άνοδο των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων πληθωριστικών προσδοκιών, χωρίς ωστόσο να εκφράζεται ανησυχία εκ μέρους της Fed, η οποία υπογράμμισε την πρόθεσή της να διατηρήσει το χαμηλό επίπεδο παρεμβατικού επιτοκίου για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Στην **Ιαπωνία**, οι επιπτώσεις στην οικονομία από τις πρόσφατες φυσικές καταστροφές και το πυρηνικό ατύχημα αναμένεται να είναι σημαντικές και να επηρεάσουν την προσπάθεια ανάκαμψης. Το ΔΝΤ εκτιμά μεγάλη επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στο 1,6% το 2011 (από 3,9% το 2010 και -6,3% το 2009), με τις εκτι-

μήσεις αυτές να είναι όμως αρκετά πρώιμες. Το 4^ο τρίμηνο του 2010, το ΑΕΠ ενισχύθηκε με ετήσιο ρυθμό 2,2%, που αποτελεί τον χαμηλότερο ρυθμό το 2010, εξαιτίας της συρρίκνωσης της κατανάλωσης. **Οι επιπτώσεις από τις πρόσφατες καταστροφές στην οικονομική δραστηριότητα εκτιμώνται περίπου στο 4% του ΑΕΠ**, αλλά παρά τα δημοσιονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα, δεν αναμένεται να οδηγήσουν σε κρίση. Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν από το σεισμό, η αύξηση του ΑΕΠ το 1^ο και 2^ο τρίμηνο του 2011 προβλέπονταν στο 2,2%, ενώ μετά τις τελευταίες εξελίξεις ο ρυθμός ανάπτυξης περιορίζεται σημαντικά κάτω από 0,5%, παρά τη μεγάλη αύξηση ρευστότητας από την Τράπεζα της Ιαπωνίας.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι μετά την κρίση, το γιεν ανατιμήθηκε σημαντικά έναντι των ξένων νομισμάτων, καθώς φαίνεται ότι σε περιόδους φυσικών καταστροφών, οι Ιάπωνες επενδυτές μειώνουν την έκθεσή τους σε επενδύσεις εκτός Ιαπωνίας, με αποτέλεσμα να καταγράφεται επαναπατρισμός κεφαλαίων. Στο τέλος Φεβρουαρίου ανακοινώθηκαν θετικά στοιχεία για την αγορά εργασίας και την πορεία των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, ενώ ενίσχυση κατά 2,4% σημειώθηκε και στην μεταποιητική παραγωγή τον Ιανουάριο. Επιπλέον, η άνοδος των διεθνών τιμών του πετρελαίου και τροφίμων συμβάλλουν ώστε να βγει η οικονομία από το περιβάλλον αποπληθωρισμού, και σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη χαλαρή νομισματική πολιτική, παρέχουν ενδείξεις για θετικό πληθωρισμό το 2^ο τρίμηνο του 2011.

Για την οικονομία της **Κίνας**, το ΔΝΤ εκτιμά ότι **ο ρυθμός ανάπτυξης θα επιβραδυνθεί, από 10,3% το 2010 σε 9,6% το 2011**, καθώς η ανάπτυξη προβλέπεται πλέον να βασιστεί κυρίως στην εσωτερική κατανάλωση, και λιγότερο στις εξαγωγές. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι ετήσιες μεταβολές των εξαγωγών για τους επόμενους μήνες θα είναι μικρότερες εκείνων των προηγούμενων ετών, λόγω υψηλής βάσης σύγκρισης. Ο πληθωρισμός παρέμεινε στο 4,9% τον Φεβρουάριο, κυρίως λόγω των υψηλών διεθνών τιμών πρώτων υλών και της ανόδου των τιμών των τροφίμων. Στόχος της κυβέρνησης για το 2011 είναι ο πληθωρισμός να κυμανθεί στο 4%. Οι πληθωριστικές πιέσεις εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε ανατίμηση του γουάν το 2011. Παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, η Κυβέρνηση προχώρησε σε μείωση των ποσοστού απαιτούμενων αποθεματικών σε μια σειρά από τράπεζες, καθώς η πιστωτική επέκταση είχε περιοριστεί σημαντικά τους τελευταίους μήνες. Ταυτόχρονα, οι πάγιες επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 25% ετησίως το πρώτο 2μηνο του έτους, ενώ οι λιανικές πωλήσεις κατέγραψαν άνοδο 16% την ίδια περίοδο. Επίσης, μεγάλη αύξηση σημείωσε η έκθεση της Κίνας σε ομόλογα του Αμερικανικού δημοσίου το 2010, με το χαρτοφυλάκιό της να διαμορφώνεται στα \$1,16τρισ. (από \$891δισ. το 2009).

Η οικονομική ανάκαμψη στη **Ρωσία** συνεχίζεται, με τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ το 4^ο τρίμηνο του 2010 να επιταχύνεται στο 5% σε ετήσια βάση (από 2,7% τον προηγούμενο τρίμηνο), ενισχύοντας την αισιοδοξία για σταθεροποίηση της ανάκαμψης. Τα χαμηλά επιτόκια, η αύξηση της ζήτη-

σης από το εξωτερικό και το μεγάλο δημοσιονομικό πακέτο στήριξης στήριξαν την οικονομία το προηγούμενο έτος (3,7% το 2010). **Οι τελευταίες εκτιμήσεις του ΔΝΤ κάνουν λόγο για ανάπτυξη 4,5% το 2011**, υψηλότερα από προηγούμενες εκτιμήσεις, κυρίως λόγω των επενδύσεων (+8%) και της βιομηχανικής παραγωγής (+6%). Η άνοδος της τιμής του πετρελαίου και της ενέργειας αναμένεται να επηρεάσουν θετικά την οικονομία, καθώς η παραγωγή φυσικού αερίου και πετρελαίου αποτελούν σημαντικό κομμάτι της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπλέον, υπάρχουν ενδείξεις για πτωτική πορεία της ανεργίας και ενίσχυσης της ιδιωτικής καταναλώσεως. Από την άλλη μεριά, οι φόβοι για αύξηση του πληθωρισμού εξαιτίας της ανοδικής πορείας των τιμών των τροφίμων ενδέχεται να οδηγήσουν την Κεντρική Τράπεζα να αυξήσει τα επιτόκια εντός του 2011. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι η Κυβέρνηση ανακοίνωσε γενναίο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων για την περίοδο 2011-2013, σε μια προσπάθεια να ελέγξει τα ελλείμματα του προϋπολογισμού και να εξασφαλίσει επιπλέον έσοδα¹.

Εικόνα περαιτέρω βελτίωσης του οικονομικού κλίματος και ενίσχυσης των προσδοκιών, σε αντιστοιχία με τις ενδείξεις για ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, ύστερα από μια ελαφρά επιβράδυνση το προηγούμενο διάστημα, **προκύπτει και από την εξέλιξη των δεικτών οικονομικού κλίματος**. Οι σχετικοί δείκτες, που περιέχονται στο "World Eco-

nomic Survey", το οποίο διεξάγεται από το Ινστιτούτο IFO της Γερμανίας, ενισχύονται, ύστερα από 2 συνεχόμενα τρίμηνα υποχώρησης.

Αναλυτικότερα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην παγκόσμια οικονομία για το 1^ο τρίμηνο του έτους σημείωσε αύξηση σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (Πίνακας 2.2). Ο δείκτης εξακολουθεί να παραμένει υψηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο (96,9), καταγράφοντας την υψηλότερη επίδοση από το τέλος του 2007, υποδηλώνοντας ευνοϊκότερες εκτιμήσεις τόσο για την παρούσα κατάσταση της οικονομίας, όσο και για την κατάσταση της οικονομίας τους επόμενους 6 μήνες. Σε συνέχεια των ανοδικών τάσεων των προηγούμενων τριμήνων, η αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης της οικονομίας βελτιώθηκε σημαντικά, με το ρυθμό αύξησης του σχετικού δείκτη να αυξάνεται σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Όσον αφορά στις προσδοκίες για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, αυτές κατέγραψαν βελτίωση το 1^ο τρίμηνο του έτους, ύστερα από 3 συνεχόμενα τρίμηνα υποχώρησης.

Σε επίπεδο οικονομικών ζωνών (Πίνακας 2.3), το οικονομικό κλίμα βελτιώθηκε σε όλες τις ζώνες, με την **Βόρεια Αμερική** να καταγράφει τον μεγαλύτερο ρυθμό αύξησης. Ο αντίστοιχος δείκτης στη **Δυτική Ευρώπη** αυξήθηκε μεν, αλλά με ηπιότερο ρυθμό σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ζώνες. Τόσο στη Βόρεια Αμερική, όσο και στη Δυτική Ευρώπη, η βελτίωση του οικονομικού κλίματος οφείλεται στη καλύτερη αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης και των μελλοντικών προοπτικών. Στην **Ασία**,

¹ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί στο 2,7% του ΑΕΠ το 2010 και αναμένεται να μειωθεί στο 2% του ΑΕΠ το 2011 και στο 0,9% το 2012. - OECD Economic Outlook – Volume 2010/2 – 2010

το οικονομικό κλίμα παρότι βελτιώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα από εκείνα του 1^{ου} τριμήνου του 2010, καθώς οι οικονομικές προσδοκίες βελτιώθηκαν σημαντικά, αλλά οι εκτιμήσεις για την παρούσα κατάσταση της οικονομίας παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες.

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ-27 και στις χώρες της Ευρωζώνης το β' εξάμηνο του 2010 επιβραδύνθηκαν, λόγω της άρσης των διαφόρων έκτακτων δημοσιονομικών μέτρων ενίσχυσης των οικονομιών και της εξασθένησης των θετικών επιδράσεων από την αύξηση των αποθεμάτων. Παρόλα αυτά, η δυναμική των ΗΠΑ και των αναπτυσσόμενων οικονομιών φαίνεται να ενίσχυσαν τις ευρωπαϊκές εξαγωγές το 4^ο τρίμηνο του έτους (κυρίως της Γερμανίας). **Για το 2011, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, σε ΕΕ-27 και Ευ-**

ρωζώνη, αναμένεται σε 1,8% και 1,6% αντίστοιχα, παραμένοντας όμως στα ίδια περίπου επίπεδα (αν όχι οριακά χαμηλότερα) σε σχέση με το 2010. Σύμφωνα με τις πρόσφατες εκτιμήσεις, οι λόγοι που δικαιολογούν την ανοδική αναθεώρηση των προβλέψεων είναι οι καλύτερες προοπτικές για την παγκόσμια οικονομία, το ευνοϊκότερο εξωτερικό περιβάλλον και η δυναμική του επιχειρηματικού κλίματος στην ΕΕ σε πολλούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Τα στοιχεία για την κερδοφορία των επιχειρήσεων, τις παραγελίες και την πιστωτική επέκταση στα νοικοκυριά συνηγορούν σε σταδιακή ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. **Η Γερμανία αναμένεται να καταγράψει ισχυρό ρυθμό ανάπτυξης το 2011 (2,4%)**, ενώ οι προοπτικές για την Ισπανία παραμένουν υποτονικές (0,8%), δικαιολογώντας την άποψη ότι η ανάκαμψη στην περιοχή θα είναι «πολλαπλών ταχυτήτων».

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον - Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2010	2011	2012
ΗΠΑ	2,8	3,0	2,7
Ιαπωνία	4,3	1,6	1,8
Αναπτυσσόμενη Ασία	9,3	8,4	8,4
Κίνα	10,3	9,6	9,5
ASEAN-5	6,7	5,5	5,7
Ευρωζώνη	1,8	1,5	1,7
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	4,2	4,7	4,6
εκ των οποίων Ρωσία	3,7	4,5	4,4
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	3,9	4,6	4,7
Υποσαχάρια Αφρική	5,0	5,5	5,8
Παγκόσμια οικονομία	5,0	4,4	4,5

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες.

ASEAN5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες.

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αραβικά Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ, Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, 2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	I/09	II/09	III/09	IV/09	I/10	II/10	III/10	IV/10	I/11
Οικονομικό Κλίμα	50,7	65,2	79,6	91,4	99,5	104,1	103,2	98,6	106,8
Παρούσα Κατάσταση	46,7	39,3	43,0	54,2	67,3	80,4	93,5	95,3	102,8
Προσδοκίες	54,4	89,5	114,0	126,3	129,8	126,3	112,3	101,8	110,5

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 01/2011

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	I/09	II/09	III/09	IV/09	I/10	II/10	III/10	IV/10	I/11
Βόρεια Αμερική	46,0	66,9	78,7	85,4	90,4	95,4	88,7	82,8	104,6
Δυτική Ευρώπη	52,6	64,5	76,4	89,3	98,3	99,3	102,2	105,2	113,2
Ασία	47,4	69,3	89,5	101,8	108,8	113,2	107,9	95,6	105,3

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 01/2011

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι σε κάθε περίπτωση, η οικονομική ανάκαμψη στην Ευρώπη είναι μικρότερη σε σχέση με άλλες αναπτυγμένες οικονομίες, γεγονός που δείχνει ότι η έξοδος της ευρωπαϊκής οικονομίας από την κρίση θα είναι συγκριτικά βραδύτερη. Παρά τη σχετική ομαλοποίηση στις χρηματοπιστωτικές αγορές και τις πρόσφατες αποφάσεις την ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF/ESM), η αβεβαιότητα παραμένει και οι αναταραχές που προκαλούνται στις αγορές ομολόγων δεν επιτρέπουν τη μεταστροφή του κλίματος. Οι υψηλές μακροχρόνιες αποδόσεις ορισμένων κρατικών ομολόγων της ευρωπαϊκής περιφέρειας, η πιθανότητα περαιτέρω διάχυσης της αναταραχής στην πραγματική οικονομία και οι ανησυχίες για τη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε ορισμένα κράτη-μέλη, αποτελούν κινδύνους για την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Επίσης, τα

μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής σε αρκετές χώρες-μέλη ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την εγχώρια ζήτηση, περισσότερο απ' ό,τι είχε αρχικά εκτιμηθεί.

Άλλωστε τα στοιχεία για το ΑΕΠ του 4^{ου} τριμήνου του 2010 δείχνουν ότι ο ρυθμός ανάπτυξης στην ΕΕ-27 διαμορφώθηκε στο 2,1% και στο 2% στην Ευρωζώνη, παρουσιάζοντας όμως αρκετές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών μελών (Ελλάδα: -6,6%, Γερμανία: +4%, Εσθονία: +6,6%, Σουηδία: +7,2%)². Οι σημαντικές διαφοροποιήσεις και αποκλίσεις στους ρυθμούς ανάπτυξης των διαφόρων χωρών-μελών της ΕΕ οφείλονται σε διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομικής ζώνης, όπως η αδύναμη εγχώρια ζήτηση (στις πλεονασματικές χώρες) και η χαμηλή ανταγωνιστικότητα (στις ελλειμματικές χώρες), σε συνδυασμό με υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους στις τελευταίες.

² News Release Euro Indicators, EUROSTAT, 35/2011, 03/03/11

Μοχλός ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας αναδεικνύονται για άλλη μια φορά οι καθαρές εξαγωγές. Το 4^ο τρίμηνο του 2010 οι **εξαγωγές** τόσο στην ΕΕ-27 όσο και στην Ευρωζώνη κατέγραψαν διψήφιο ρυθμό αύξησης για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο (11% για ΕΕ-27, 11,7% για Ευρωζώνη)³. Παρόλα αυτά, η τάση ανατίμησης του **ευρώ** και η αύξηση της τιμής του πετρελαίου ενδεχομένως να επηρεάσουν αρνητικά το εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης. Ενώ οι εξαγωγές αναμένεται να συνεχίσουν να στηρίζουν την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας (εκτιμήσεις για αύξηση 6,1% στην ΕΕ-27 και 6,4% στην Ευρωζώνη το 2011), εντούτοις το 2011 αναμένεται μια αναδιάρθρωση των αναπτυξιακών παραγόντων προς την εγχώρια ζήτηση, και κυρίως στην πλευρά των ιδιωτικών επενδύσεων, καθώς οι καλύτερες προοπτικές του εξαγωγικού κλάδα αναμένεται να οδηγήσουν σε επενδύσεις εξοπλισμού. **Πέραν όμως από το ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον, οι επενδύσεις σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό αναμένεται να ωφεληθούν και από τη συνεχώς βελτιούμενη κερδοφορία των εταιριών,** την αύξηση των παραγγελιών και τα χαμηλά επίπεδα αποθεμάτων. Οι παράγοντες αυτοί είχαν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της επιχειρηματικής εμπιστοσύνης στην ΕΕ, γεγονός που μπορεί να ερμηνευθεί ως προάγγελος μεγάλων επενδυτικών σχεδίων για το 2011, με εξαίρεση τον κατασκευαστικό τομέα που προβλέπεται να παραμείνει υποτονικός. Συνολικά, οι πάγιες επενδύσεις για το 2011 αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,8% και 2,2% σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη αντίστοιχα,

Η **ιδιωτική κατανάλωση** παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα το 2^ο εξάμηνο του 2010. Το 4^ο τρίμηνο του 2010 ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης στην ΕΕ-27 διαμορφώθηκε στο 1,1% (όσο και το προηγούμενο τρίμηνο). Για το 2011 αναμένεται σταδιακή ενίσχυση της κατανάλωσης, καθώς η σταθεροποίηση στην αγορά εργασίας, η αναμενόμενη αύξηση της πιστωτικής επέκτασης στα νοικοκυριά και η παρατηρούμενη πτώση του ποσοστού αποταμίευσης προβλέπεται να δώσουν ώθηση στην δαπάνη των καταναλωτών. Η αύξηση των λιανικών πωλήσεων στην Ευρωζώνη κατά 0,7% ετησίως τον Ιανουάριο 2011 αποτελεί μια πρώτη ένδειξη των ανωτέρω. Από την άλλη πλευρά, η συγκράτηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος (λόγω του υψηλού πληθωρισμού) και η υποτονική καταναλωτική εμπιστοσύνη θα λειτουργήσουν ανασταλτικά στην άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης το επόμενο διάστημα. **Επιπλέον, η δημόσια κατανάλωση παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα,** λόγω της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης το 4^ο τρίμηνο αυξήθηκε οριακά στο 0,7% και 0,9% σε Ευρωζώνη και ΕΕ-27 αντίστοιχα, ενώ για το 2011 τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής αναμένεται να οδηγήσουν σε μικρή υποχώρηση του σχετικού δείκτη.

Η ανεργία εξακολουθεί να παραμένει ένα από τα σημαντικά προβλήματα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Για το 2011 το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ-27 και στην Ευρωζώνη εκτιμάται ότι θα καταγράψει μια οριακή υποχώρηση στο 9,5% και 10% αντίστοιχα, ακολουθώντας τη συνηθισμένη υστέρηση σε σχέση με την

³News Release Euro Indicators, EUROSTAT, 35/2011, 03/03/11.

πορεία του ΑΕΠ⁴ (τον Ιανουάριο 2011, η ανεργία στην Ευρωζώνη υποχώρησε στο 9,9% από 10% τον προηγούμενη μήνα). Τα στοιχεία από τις έρευνες για τις προσδοκίες απασχόλησης στις επιχειρήσεις υποστηρίζουν τις θετικές προοπτικές για την απασχόληση στην ΕΕ, καθώς η οικονομία συνεχίζει να ανακάμπτει. Ωστόσο, τα αναμενόμενα οφέλη προβλέπεται να είναι ανισομερώς κατανομημένα, με την αγορά εργασίας της Γερμανίας να επωφελείται περισσότερο από άλλες περιοχές, ενώ εκτιμάται ότι η δύσκολη κατάσταση που επικρατεί στην Ισπανία θα συνεχιστεί⁵.

Στο πεδίο του **πληθωρισμού**, οι εκτιμήσεις της ΕΕ **αναθεωρήθηκαν ανοδικά για την ΕΕ-27 και Ευρωζώνη** σε σχέση με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, **στα 2,5% και 2,2% αντίστοιχα, κυρίως λόγω της ανόδου των τιμών των εμπορευμάτων και ενέργειας** που παρατηρείται τους τελευταίους μήνες και της αύξησης της έμμεσης φορολογίας σε αρκετές χώρες. Επομένως, εντείνονται οι ανησυχίες για το ενδεχόμενο πληθωριστικών πιέσεων, φέρνοντας την ΕΚΤ πιο κοντά σε μια

σταδιακή αύξηση των επιτοκίων από το χαμηλό 1%, πιο γρήγορα απ' ό,τι αρχικά αναμενόταν. Παρόλα αυτά, οι αναιμικές αυξήσεις στους μισθούς στην Ευρωζώνη και η πτώση του μοναδιαίου κόστους εργασίας για 3^ο συνεχόμενο τρίμηνο, καθώς και οι συγκρατημένες προσδοκίες για την πορεία των τιμών αναμένεται να συγκρατήσουν τις πληθωριστικές πιέσεις. Ο πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί στο 2,75% στην ΕΕ-27 (και 2,25% στην Ευρωζώνη) το 1^ο τρίμηνο του 2011, και να ακολουθήσει μια πτωτική πορεία στην περιοχή του 2% και στις δυο γεωγραφικές περιοχές μέχρι το τέλος του χρόνου, ενώ δεν αποκλείεται η μεταβλητότητα στις τιμές του πετρελαίου και των τροφίμων αν συνεχιστούν οι γεωπολιτικές εντάσεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής & Βόρειας Αφρικής.

Η σταδιακή ανάκαμψη των ρυθμών ανάπτυξης και η μικρή βελτίωση των προβλέψεων για την πορεία την ευρωπαϊκής οικονομίας αποτυπώνονται και στην ενίσχυση της αισιοδοξίας στις προσδοκίες των επιχειρήσεων και καταναλωτών στην ΕΕ. Οι πρόδρομοι δείκτες, όπως ο **δείκτης οικονομικής δραστηριότητας⁶** και **οι δείκτες οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG EGFIN), κινήθηκαν ανοδικά στις τελευταίες εκτιμήσεις τους**. Αναλυτικότερα, ο δείκτης οικονομικής δραστηριότητας για την Ευρωζώνη ανέκτησε την ανοδική πορεία

⁴ Συνήθως παρατηρείται χρονική υστέρηση 2-3 τριμήνων μεταξύ των κυκλικών εξελίξεων στην παραγωγή και στην αγορά εργασίας. Εξάλλου, τα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της κρίσης δεν έχουν ακόμα αποδώσει πλήρως, ενώ παράλληλα διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις λαμβάνουν χώρα σε διάφορους κλάδους. Σημειώνεται επίσης ότι τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής σε διάφορες χώρες-μέλη αναμένεται να οδηγήσουν σε απολύσεις στο δημόσιο τομέα την επόμενη περίοδο.

⁵ Οι διαφοροποιήσεις και αποκλίσεις στην πορεία της ανεργίας σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες οφείλονται στη διαφορετική διάρθρωση της παραγωγής των διαφόρων οικονομιών, στο διαφορετικό επίπεδο χρησιμοποίησης της παραγωγικής δυναμικότητας και την κερδοφορία των εταιριών, καθώς και στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας και τη λήψη των κατάλληλων μέτρων πολιτικής.

⁶ Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της εξέλιξης του και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

του τον Φεβρουάριο, ύστερα από μια σχετική στασιμότητα από τον Νοέμβριο 2010 και αφού πρώτα κατέγραψε μια συνεχή υποχώρηση για 6 μήνες. Η αύξηση του σχετικού δείκτη οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας και του παγκόσμιου εμπορίου, καθώς

και στη βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Το γεγονός ότι η τιμή του εν λόγω δείκτη κινείται σε θετικό έδαφος σημαίνει ότι στο α' τρίμηνο του 2011 προοιωνίζεται αύξηση του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Πίνακας 2.4

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ27, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

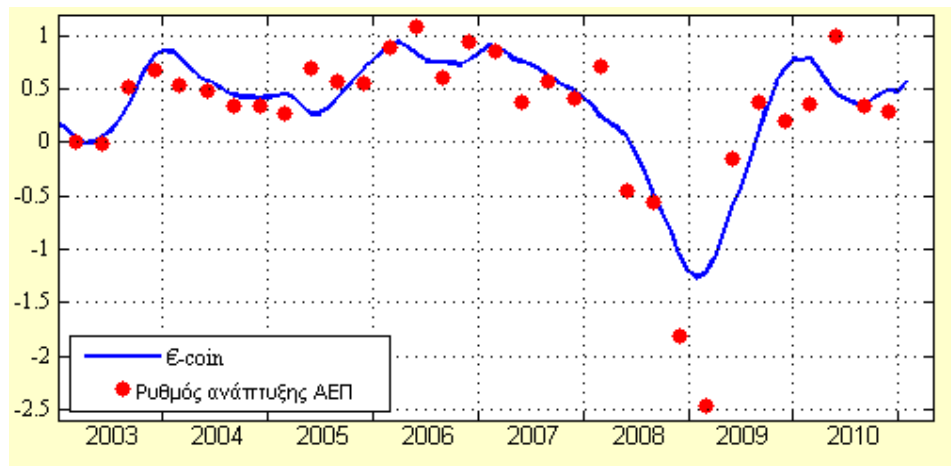
	ΕΕ-27			Ευρωζώνη		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
ΑΕΠ	-4,2	1,8	1,8*	-4,1	1,7	1,6*
Ιδιωτική Κατανάλωση	-1,7	0,7	1,2	-1,1	0,6	0,9
Δημόσια Κατανάλωση	2,0	1,2	-0,2	2,4	1,0	-0,1
Επενδύσεις	-12,1	-0,6	2,8	-11,4	-0,8	2,2
Απασχόληση	-1,9	-0,6	0,4	-2,0	-0,7	0,3
Ανεργία	8,9	9,6	9,5	9,5	10,1	10,0
Πληθωρισμός	1,0	2,1*	2,5*	0,3	1,6*	2,2*
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-13,2	10,7	6,1	-12,5	10,2	6,4
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-12,0	8,7	5,1	-12,4	8,9	5,4
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (%)	-6,8	-6,8	-5,1	-6,3	-6,3	-4,6
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (%)	74,0	79,1	81,8	79,1	84,1	86,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών. Συναλλαγών	-1,0	-0,9	-0,5	:	:	:

Πηγή: European Economic Forecast, Autumn 2010, European Commission, November 2010

* Interim Forecast, European Commission, March 2011

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org)

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (1990-2010=100)

Μήνας	Ιαν-10	Φεβ-10	Μαρ-10	Απρ-10	Μάι-10*	Ιουν-10	Ιουλ-10	Αυγ-10	Σεπτ-10	Οκτ-10	Νοε-10	Δεκ-10
ΕΕ-27	96,3	97,9	99,8	101,1	100,0	100,1	102,1	103,2	103,6	104,0	105,2	106,3
Ευρωζώνη	95,4	95,8	98,0	100,1	98,3	99,0	101,1	102,2	103,4	104,3	105,6	106,9

Μήνας	Ιαν-11	Φεβ-11	Μαρ-11	Απρ-11	Μάι-11	Ιουν-11	Ιουλ-11	Αυγ-11	Σεπτ-11	Οκτ-11	Νοε-11	Δεκ-11
ΕΕ-27	105,8	107,2										
Ευρωζώνη	106,8	107,8										

*Από τον Μάιο του 2010, τα στοιχεία των ερευνών των επιχειρήσεων για το οικονομικό κλίμα, ταξινομούνται πλέον σύμφωνα με την νέα NACE Rev. 2 της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντιστοιχεί στην εθνική ΣΤΑΚΟΔ 08
Πηγή: European Commission (DG ECFIN), February 2010

Η βελτίωση του **οικονομικού κλίματος** στην ευρωπαϊκή οικονομία προκύπτει και από την πορεία των σχετικών δεικτών της ΕΕ σε Ευρωζώνη και ΕΕ-27, οι οποίοι στην Ελλάδα εκτιμώνται από το ΙΟΒΕ. **Τον Φεβρουάριο παρατηρήθηκε ενίσχυση στους εν λόγω δείκτες, σε σχέση με τον Ιανουάριο, εκφράζοντας την ανάκαμψη του οικονομικού κλίματος.** Σε κλαδικό επίπεδο, η σημαντική ανάκαμψη του κλίματος στις Υπηρεσίες συνέβαλε καθοριστικά στην άνοδο του συνολικού δείκτη, κυρίως λόγω των βελτιωμένων εκτιμήσεων για την τρέχουσα ζήτηση. Ηπιότερη αύξηση κατέγραψαν οι επιχειρηματικές προσδοκίες στη Βιομηχανία, ενώ στις Κατασκευές παρατηρείται επίσης βελτίωση του κλίματος, με τους σχετικούς δείκτες όμως να παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Στο Λιανικό Εμπόριο ο σχετικός δείκτης οικονομικού κλίματος ενισχύεται οριακά στην Ευρωζώνη, αλλά περιορίζεται στην ΕΕ. Η βελτίωση των δεικτών επιχειρηματικών προσδοκιών ουσιαστικά δείχνουν ότι αμβλύνονται οι ανησυχίες που είχαν δημιουργηθεί για το ενδεχόμενο επιβράδυνσης της ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία. **Τέλος, η καταναλωτική εμπιστοσύνη ανακάμπτει στην Ευρωζώνη,** αλλά παραμένει στα

ίδια επίπεδα στην ΕΕ, κυρίως εξαιτίας της επιδείνωσης της γενικής οικονομικής κατάστασης και της ανεργίας στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Ο **Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το πρώτο δίμηνο του 2011 ανακάμπτει και διαμορφώνεται στις 78 μονάδες,** καταγράφοντας άνοδο των 4 μονάδων σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2010 και μικρή πτώση σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (80 μονάδες). Πάντα ωστόσο κινείται σε επίπεδα χαμηλότερα του μακροχρόνιου μέσου όρου της περιόδου 2001-2010 (99,3 μονάδες). **Το κλίμα βελτιώνεται οριακά στην Ευρωζώνη και ήπια στην ΕΕ** το πρώτο δίμηνο σε σχέση με την τελευταία περίοδο του προηγούμενου έτους, φθάνοντας τις 107 μονάδες αντίστοιχα, ενώ συγκριτικά με το ίδιο διάστημα πέρυσι, έχει σημειωθεί ανάκαμψη κατά 10 μονάδες περίπου και στις δύο ζώνες.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες παραμένουν γενικά υποτονικές: **στη Βιομηχανία**

σημειώνεται ανάκαμψη των επιχειρηματικών προσδοκιών σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2010, ενώ και στο Λιανικό Εμπόριο καταγράφεται μικρή βελτίωση. Αντίθετα, στις Υπηρεσίες, οι προσδοκίες υποχωρούν, ενώ στις Κατασκευές η αντίστοιχη πτώση είναι εντονότερη. Οι εξελίξεις στους επιμέρους τομείς της οικονομίας υποδηλώνουν βελτίωση του κλίματος σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο μόνο στη Βιομηχανία, αφού στους υπόλοιπους τομείς καταγράφεται πτώση των σχετικών δεικτών, η οποία είναι εντονότερη στο Λιανικό Εμπόριο και τις Κατασκευές. Από την πλευρά της ζήτησης, η καταναλωτική εμπιστοσύνη υποχώρησε σε νέο ιστορικά χαμηλό επίπεδο τον Δεκέμβριο, με τη βελτίωση το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου να είναι μικρή ακόμη. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα σημείωσε ιστορικό ρεκόρ τον Δεκέμβριο, ενώ τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο ανέκαμψε. Διαμορφώνεται έτσι κατά μέσο όρο στις -70 μονάδες (από -72 μονάδες το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους), κατά 21 μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή μέση τιμή του. **Μπορεί η απαισιοδοξία των καταναλωτών να αμβλύνεται μερικώς, όμως οι φόβοι για την απώλεια των πραγματικών εισοδημάτων και την άνοδο της ανεργίας κυριαρχούν. Τα ελληνικά νοικοκυριά παραμένουν επιφυλακτικά και συγκρατημένα απέναντι στις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις, ενώ ελαφρώς περισσότερα φαίνεται να είναι πλέον εκείνα που στρέφονται στην προληπτική αποταμίευση, αλλά**

και εκείνα που δηλώνουν χρεωμένα.

Οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν σταθερά εδώ και ένα έτος οι πιο απαισιόδοξοι ευρωπαίοι. Οι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες για το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου βρίσκονται σημαντικά υψηλότερα του ελληνικού, στις -13 και -11 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη, έχοντας επιδεινωθεί οριακά σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και στις δύο ζώνες και βελτιωθεί σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι στην Ευρωζώνη.

Στις προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση της χώρας και των νοικοκυριών το επόμενο 12μηνο, καταγράφεται μικρή βελτίωση σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του έτους, η οποία είναι σημαντικότερη τον Φεβρουάριο. Κατά μέσο όρο όμως, κυριαρχεί η απαισιοδοξία: επτά στα δέκα νοικοκυριά θεωρούν ότι η οικονομική τους κατάσταση θα επιδεινωθεί λιγότερο ή περισσότερο στο επόμενο 12-μηνο, ενώ τρία στα τέσσερα προβλέπουν αντίστοιχα ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση στην οικονομική κατάσταση της χώρας. Η πρόθεση για αποταμίευση, αν και εμφανίζεται ελαφρώς βελτιωμένη σε σχέση με τους τελευταίους μήνες του προηγούμενου έτους, παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα, με σχεδόν τέσσερα στα πέντε νοικοκυριά να δηλώνουν ως μη πιθανή την αποταμίευση. Η συντριπτική πλειονότητα των καταναλωτών (93%) αναμένει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της ανεργίας, ενώ το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνει «χρεωμένο» διευρύνεται στο 11% το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου. Το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο ή πολύ παραμένει στο 21% (από 26% το πρώτο δίμηνο πέρυσι), ενώ τέλος,

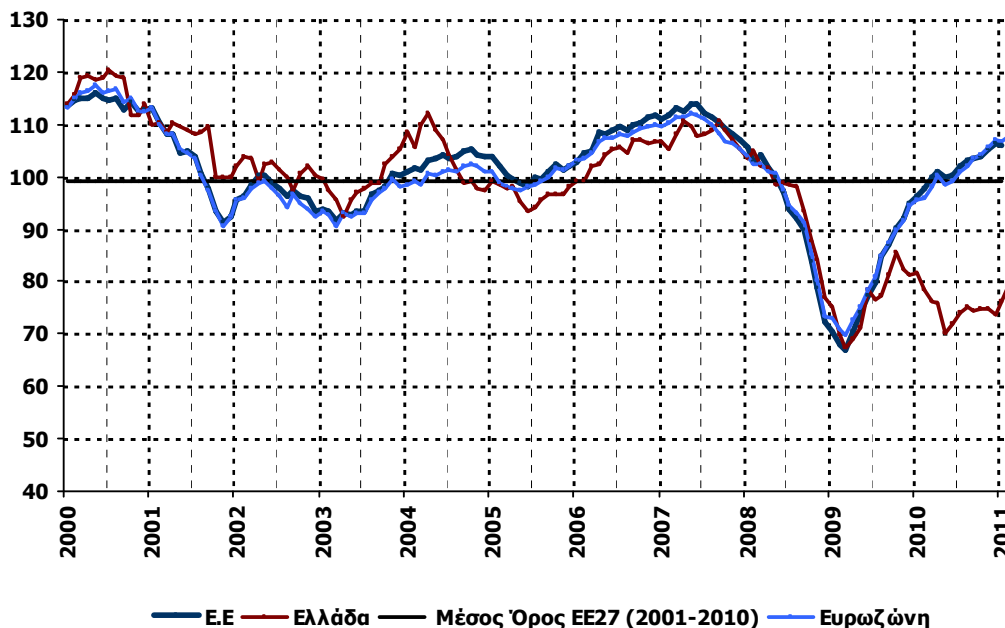
μειώνεται στο 55% (από 59% το περασμένο τρίμηνο), το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα».

Στη **Βιομηχανία**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το πρώτο δίμηνο του έτους κινείται κατά μέσο όρο στις 78,6 μονάδες, ελαφρώς υψηλότερα της αντίστοιχης περσινής περιόδου (74 μονάδες). **Η Βιομηχανία είναι ο μόνος τομέας της οικονομίας ο οποίος επιδεικνύει σταθερότητα ή τουλάχιστον ταχύτερη προσαρμογή στα νέα δεδομένα της ζήτησης. Η βελτίωση στα επίπεδα παραγωγής ευνοείται κυρίως όμως από την άνοδο του διεθνούς εμπορίου και λιγότερο από τη δυναμική της ζήτησης στην εγχώρια αγορά.** Παρά τη βελτίωση, η πλειονότητα των επιμέρους

δεικτών παραμένει σε χαμηλά επίπεδα τους πρώτους δύο μήνες του νέου έτους. Αναλυτικότερα, οι προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες διαμορφώνονται είναι ελαφρώς πτωτικές το πρώτο δίμηνο του έτους, ενώ βελτίωση καταγράφεται στις εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης, αλλά και της ζήτησης εξωτερικού, παρόλο που οι σχετικοί δείκτες παραμένουν αρνητικοί, στις -39 και -20 μονάδες αντίστοιχα το πρώτο δίμηνο του έτους. Και οι δύο πάντως υπερτερούν των αντίστοιχων περσινών επιδόσεων. Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα διατηρούνται σταθερές στις 14-16 μονάδες το τελευταίο πεντάμηνο, χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο το 2010 (+19 μονάδες το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου).

Διάγραμμα 2.2

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-27 και Ελλάδα (1990=2008=100, εποχικά εξομαλυσμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους
(μέσος όρος Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2011)
δεν γνωρίζω

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 2.6

Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιαν. Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2001	101,0	107,6	101,9	114,0	92,2	105,8	-26
2002	94,9	98,9	101,2	114,0	93,3	82,8	-28
2003	93,2	93,2	97,9	115,0	102,0	85,5	-39
2004	102,5	102,9	99,1	81,5	104,8	94,6	-26
2005	99,4	89,3	92,6	63,0	96,8	93,6	-34
2006	108,4	103,1	101,5	91,1	110,8	103,7	-33
2007	110,8	108,0	102,8	92,5	120,8	106,6	-29
2008	90,7	89,0	91,9	95,2	102,5	97,8	-46
2009	79,9	70,6	72,1	65,5	80,4	70,1	-46
2010	101,6	75,1	76,2	45,2	59,5	62,9	-63
Ιαν-10	96,3	81,7	75,8	64,1	75,3	67,2	-47
Φεβ-10	97,9	78,5	72,6	48,5	71,6	63,1	-51
Μαρτ-10	99,8	76,3	75,3	39,6	54,5	61,7	-58
Απριλ-10	101,1	75,8	80,6	44,6	64,0	64,1	-61
Μάιος-10	100,0	70,2	74,9	44,0	64,3	56,8	-67
Ιούν-10	100,1	71,8	75,3	51,1	53,3	63,1	-67
Ιούλ-10	102,1	73,9	75,8	46,1	50,8	64,1	-67
Αυγ-10	103,2	75,1	76,9	48,0	53,2	67,0	-61
Σεπτ-10	103,6	74,3	78,4	35,5	53,4	66,7	-67
Οκτ-10	104,0	74,9	78,5	59,7	58,2	67,4	-72
Νοεμ-10	105,2	74,8	74,6	56,1	55,3	60,3	-69
Δεκ-10	106,3	73,7	71,3	32,2	56,6	61,5	-75
Ιαν-11	105,8	76,1	76,6	29,1	57,5	60,1	-72
Φεβ-11	107,2	79,4	80,6	34,6	64,8	57,5	-67

Πηγή: ΙΟΒΕ

Ως προς τις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα, το αρνητικό ισοζύγιο δεν μεταβάλλεται σημαντικά κατά το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου και διαμορφώνεται στις -21 μονάδες, στο μέσο όρο της περσινής χρονιάς. Σε σχέση με το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού, αυτό διαμορφώνεται στο 68,3%, στα ίδια περίπου επίπεδα με την επίδοση του περασμένου τριμήνου, αλλά και την αντίστοιχη περσινή. Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής ενισχύονται σταδιακά από τον περασμένο Οκτώβριο, και διαμορφώνονται πλέον στους 4,2 μήνες, ελαφρώς υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** αυξάνεται σταθερά από τον Νοέμβριο και μετά, ενώ το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου ξεπερνάει τις 60 μονάδες, πάντα όμως χαμηλότερα της αντίστοιχης περσινής επίδοσης (73 μονάδες). **Η βελτίωση είναι αποτέλεσμα της ελαφράς ανάκαμψης στις πωλήσεις λόγω των χειμερινών εκπτώσεων και μεγάλων προσφορών σε πολλούς κλάδους, όμως στο σύνολό τους παραμένουν υποτονικές.** Έτσι, το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου, οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις τους κάμπτονται ήπια, με εντονότερη τη βελτίωση τον Φεβρουάριο και το σχετικό δείκτη στις -51 μονάδες, έναντι όμως -23 μονάδων πέρυσι. Σε σχέση με τις προβλέψεις για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου, αυτές σημειώνουν σταθερή βελτίωση από τον Δεκέμβριο και μετά, ενώ συγκριτικά με την ίδια περίοδο πέρυσι, καταγράφουν σημαντικές απώλειες (στις -32 μονάδες το φετινό δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου από -21 μονάδες

πέρυσι). Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές, οι οποίες αν και βελτιώνονται σε σχέση με τους τελευταίους μήνες του 2010, υστερούν σημαντικά σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Στα αποθέματα, οι εκτιμήσεις υποδηλώνουν εντονότερη ρευστοποίηση από τον Νοέμβριο και μετά, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 14 μονάδες κατά μέσο όρο το πρώτο δίμηνο του έτους (από 12 μονάδες αντίστοιχα πέρυσι). Σε σχέση με τις προοπτικές της απασχόλησης του κλάδου, αυτές παρουσιάζουν έντονη διακύμανση, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται σε ελαφρώς αρνητικά επίπεδα, σε αντίθεση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο που ήταν θετικό. Τέλος, σε όρους τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες διατηρούνται, αν και εξομαλύνονται ελαφρά το πρώτο δίμηνο του έτους.

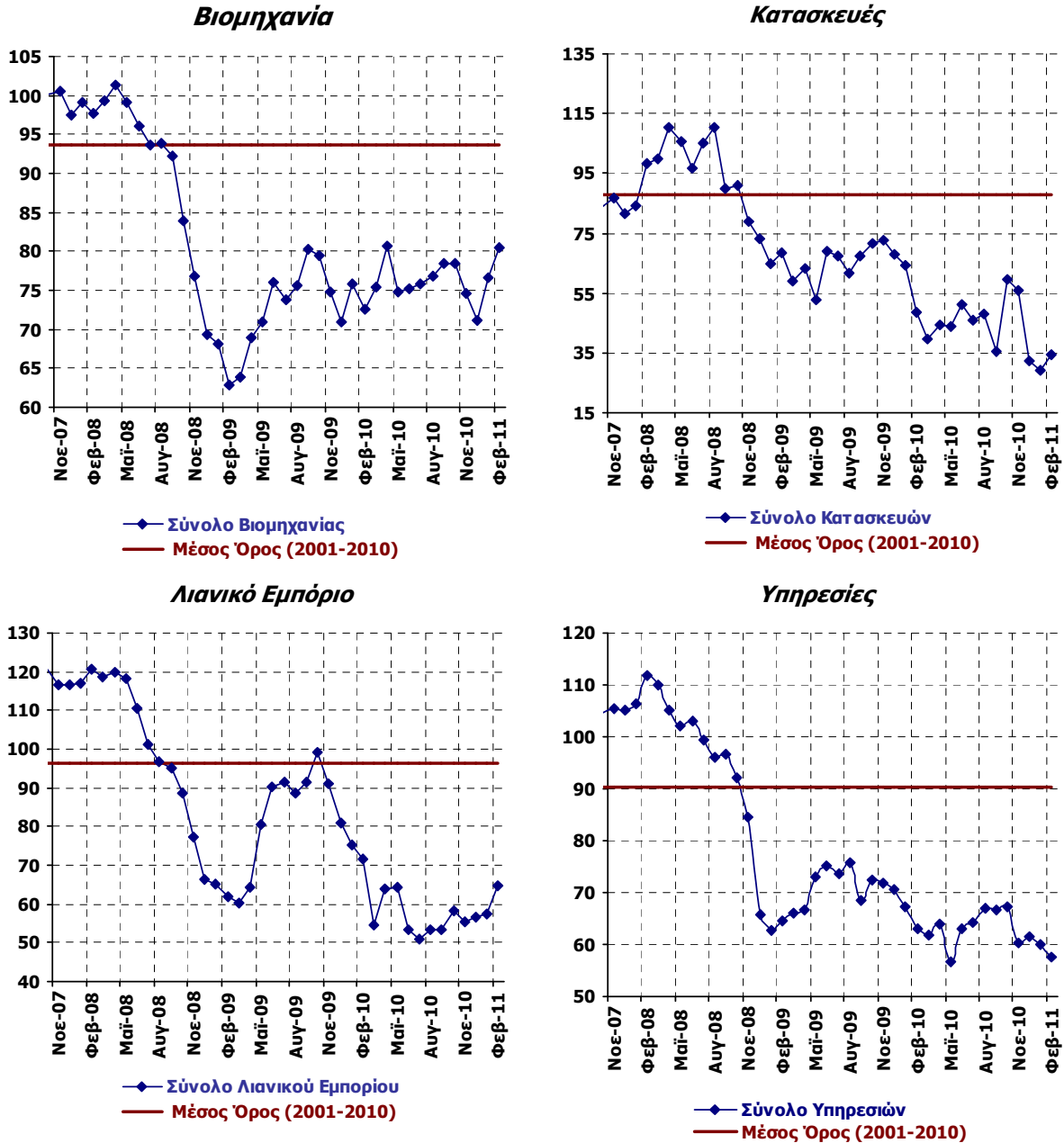
Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** καταγράφουν συνεχή κάμψη από τον Νοέμβριο μέχρι τον Ιανουάριο, ενώ ελαφρά άνοδος σημειώνεται τον Φεβρουάριο. **Ο τομέας παρουσιάζει αρκετές διακυμάνσεις στις επιχειρηματικές του προσδοκίες, όμως γενικά η επιχειρηματική δραστηριότητα στους δύο βασικούς κλάδους των Ιδιωτικών Κατασκευών και των Κατασκευών Δημοσίων Έργων συρρικνώνεται συστηματικά. Επιπροσθέτως οι κλάδοι αυτοί εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στην άντληση κεφαλαίων και στη χρηματοδότησή τους.** Ο δείκτης προσδοκιών διαμορφώνεται έτσι σε πολύ χαμηλά επίπεδα τους πρώτους μήνες του 2011 και σημαντικά κατώτερα της αντίστοιχης περιόδου πέρυσι, κυρίως λόγω της μεγάλης

πτώσης στις Κατασκευές Κατοικιών. Οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος εργασιών τους καταβαρθώνονται το πρώτο δίμηνο του έτους στις -78 μονάδες, ενώ τη μεγάλη

μείωση Δεκεμβρίου – Ιανουαρίου στις προβλέψεις για την απασχόληση, διαδέχεται σημαντική διόρθωση τον Φεβρουάριο, με το σχετικό ισοζύγιο όμως να παραμένει έντονα αρνητικό.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών¹

1. Στον υπολογισμό των δεικτών χρησιμοποιείται περίοδος βάσης, αντί για έτος βάσης. Έτσι οι τομείς της Βιομηχανίας, των Κατασκευών και του Λιανικού εμπορίου αποκτούν κοινή περίοδο βάσης (1996-2006=100) και στις Υπηρεσίες χρησιμοποιείται η περίοδος (1998-2006=100) αφού δεν υπάρχουν μετρήσεις του τομέα πριν το 1998. Η αλλαγή αυτή επιτρέπει την ακριβέστερη αποτύπωση των διακυμάνσεων της επιχειρηματικών προσδοκιών σε μία μακρά περίοδο, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα κατασκευής συγκρίσιμων επιμέρους κλαδικών δεικτών. **Πηγή:** ΙΟΒΕ

Άλλωστε και το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους είναι απογοητευτικό, ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας διαμορφώνονται το πρώτο δίμηνο του έτους στους 13,8, έχοντας αυξηθεί ελαφρά σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι (12 μήνες). Ως προς τις τιμές, έχουν εξομαλυνθεί οι έντονα αποπληθωριστικές προσδοκίες του προηγούμενου έτους, ενώ μόλις το 4% των επιχειρήσεων κρίνει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Υπηρεσίες** στις αρχές του έτους παραμένει σταθερός στις 60-61 μονάδες, ελαφρώς χαμηλότερα σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του 2010. **Οι περισσότεροι δείκτες δραστηριότητας του τομέα παραμένουν υποτονικοί, ενώ η απογοητευτική τρέχουσα και βραχυπρόθεσμη ζήτηση χαρακτηρίζει τη δραστηριότητα στον τομέα.** Έτσι στο πρώτο δίμηνο του νέου έτους, επιδεινώνονται οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα ζήτηση, αλλά και οι προβλέψεις τους για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή της, με τα σχετικά ισοζύγια να διευρύνονται αντίστοιχα στις -27 και -22 μονάδες, χαμηλότερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (-18 και -14 μονάδες αντίστοιχα). Στα χαμηλά επίπεδα των προηγούμενων μηνών διαμορφώνονται και οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα κατάστασή τους, ενώ ως προς την απασχόληση, το σχετικό ισοζύγιο προβλέψεων επιδεινώθηκε έντονα τον Νοέμβριο, χωρίς να εμφανίζει έκτοτε ενδείξεις σημαντικής βελτίωσης. Σε σχέση με τις τιμές, οι προσδοκίες βρίσκονται σταθερά στις -20 μονάδες κατά το τετράμηνο Νοεμβρίου – Φεβρουαρίου, υποδηλώνοντας αποκλιμά-

κωση, ενώ τέλος, σχεδόν μία στις τέσσερις επιχειρήσεις δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία, με το 44% να θεωρεί την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο πρόσκομμα στη δραστηριότητά του, το 17% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και ένα 15% να επισημαίνει παράγοντες που συνδέονται με γενική οικονομική κατάσταση και την ύφεση, τη γραφειοκρατία, την υψηλή φορολογία, την αδυναμία δανειοδότησης των τραπεζών, τις μεγάλες ασφαλιστικές εισφορές, τις απεργιακές κινητοποιήσεις κ.α.

B) Δημοσιονομικές εξελίξεις το α' τρίμηνο 2011

- **Εγκρίθηκε η χορήγηση της τέταρτης δόσης του δανείου**

Στις αρχές του έτους έλαβε χώρα η τρίτη εξέταση της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο της συμφωνίας του δανείου των € 110 δισ. Διαπιστώθηκε ότι οι όροι των Μνημονίων έχουν τηρηθεί σε γενικές γραμμές και εγκρίθηκε η χορήγηση της τέταρτης δόσης του δανείου, ύψους € 15 δισ.. Ειδικότερα, όσον αφορά στη δημοσιονομική προσαρμογή, διαπιστώθηκαν τα εξής⁷:

1. Τα περισσότερα από τα δημοσιονομικά κριτήρια για το 2010 ικανοποιήθηκαν. Η ύφεση της οικονομίας έκανε αναγκαία τη λήψη μέτρων ύψους 8% του ΑΕΠ για τη μείωση του ελλείμματος κατά περίπου 6%. Η υστέρηση των εσόδων που πα-

⁷ Βλέπε σχετικά European Commission-DG EC/FIN (2011) "The Economic Adjustment Programme for Greece Third Review - winter 2011" Occasional Papers No. 77 και IMF (2011) "Greece: Third Review Under the Stand-By Arrangement—Staff Report" IMF Country Report No. 11/68

ρατηρήθηκε το 2010 (βλέπε σχετικά και IOBE, Η Ελληνική Οικονομία, 4/2010) αναπληρώθηκε εν μέρει από μεγαλύτερη περικοπή των δαπανών, αλλά το εθνικολογιστικό έλλειμμα υπερέβη το στόχο κατά 1½ ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ.

2. Η υπέρβαση αυτή πρέπει να αναπληρωθεί το 2011. Ως εκ τούτου, η μείωση του ελλείμματος θα πρέπει να ανέλθει σε 2 εκατοστιαίες μονάδες, αντί 0,4 που προβλεπόταν στο αρχικό πρόγραμμα, ώστε το Πρόγραμμα να παραμείνει εντός των στόχων του.
3. Η κυβέρνηση έχει δρομολογήσει ήδη τα αναγκαία πρόσθετα μέτρα και μέχρι αυτά να αποδώσουν θα πρέπει να συνεχίσει να συγκρατεί τις δαπάνες.
4. Ο έλεγχος των δαπανών παραμένει σχετικά αδύναμος, δεδομένης της δυσκολίας στη συγκέντρωση σχετικών στοιχείων από πολλούς φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, ενώ συγχρόνως παρατηρείται συσσώρευση ανεξόφλητων υποχρεώσεων.
5. Ο περιορισμός της φοροδιαφυγής είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση του Προϋπολογισμού του 2011, καθώς θα πρέπει να αποδώσει € 1,6 δισ..

Στο πλαίσιο αυτό η Κυβέρνηση καταστρώνει το Πλαίσιο Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2014, ένα σχέδιο του οποίου αναμένεται να ανακοινωθεί στο τέλος του Μαρτίου, ενώ θα οριστικο-

ποιηθεί τον Μάιο. Πάντως, σύμφωνα με το τρέχον Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής (ΠΟΠ), η μείωση του ελλείμματος (ως ποσοστό του ΑΕΠ) για τα επόμενα έτη έχει σχεδιαστεί ως εξής (ξεκινώντας με έλλειμμα 9,6% για το 2010): 2011 – 2%, 2012 – 1,1%, 2013 – 1,7% και 2014 – 2,2%, οπότε το έλλειμμα θα διαμορφωθεί στο 2,6% του ΑΕΠ. Όπως γίνεται αντιληπτό, ο σχεδιασμός αυτός, μετά την υψηλή μείωση του 2010, είναι μάλλον οπισθοβαρής. Δεδομένης της αντίξοξης δυναμικής του χρέους⁸, της εκτίμησης της τρόικας ότι για την περίοδο αυτή απαιτούνται μέτρα 8% του ΑΕΠ και της πιεστικής ανάγκης αποκατάστασης της δημοσιονομικής ισορροπίας και αξιοπιστίας το συντομότερο δυνατόν, ώστε να απελευθερωθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα και η χρηματοδότηση της οικονομίας, το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα ίσως θα πρέπει να γίνει πιο εμπροσθοβαρές από το τρέχον ΠΟΠ.

• Ευνοϊκότεροι όροι δανεισμού

Στην άτυπη Σύνοδο Κορυφής της 11^{ης} Μαρτίου ελήφθη η απόφαση για την επιμήκυνση του δανείου των € 80 δισ. της Ε.Ε. από τρία σε επτάμισι έτη, ενώ σε παρόμοια απόφαση αναμένεται να καταλήξει και το ΔΝΤ για το δικό του μέρος του δανείου (€ 30 δισ.). Επίσης, μειώθηκε το επιτόκιο κατά 1%, γεγονός που, σύμφωνα με την κυβέρνηση πρόκειται να ελαφρύνει τις πληρωμές για τόκους συνολικά κατά 6 δισ.. Αν και δεν είναι δυνατή η επιβεβαίωση της εκτίμησης αυτής μέχρι να γίνουν γνωστές οι λεπτομέρειες της νέας συμφωνίας, θεωρείται δύσκολο το καθαρό όφε-

⁸ Το IMF (ό.π., σελ. 58) εκτιμά, ότι σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η καταληκτική τιμή του χρέους το 2020 θα είναι 130% του ΑΕΠ.

λος να φτάσει αυτό το ύψος. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η συμφωνηθείσα επιμήκυνση του δανείου σε συνδυασμό με τη απόφαση για τη δυνατότητα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Σταθερότητας (EFSF) να αγοράζει ομόλογα στην πρωτογενή αγορά, αναμένεται να ελαφρύνει σημαντικά μελλοντικές πιέσεις αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους.

- **Ανακοίνωση στόχου αποκρατικοποιήσεων ύψους € 50 δισ.**

Η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι θέτει ως στόχο να προχωρήσει σε αποκρατικοποιήσεις ύψους € 50 δισ. ως το 2015, εκ των οποίων € 15 δισ. αναμένεται να εισπραχθούν την περίοδο 2011-2013. Ο στόχος είναι φιλόδοξος, αλλά απαραίτητος, δεδομένου ότι η υλοποίησή του θα σημάνει την ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους, με ευνοϊκές επιπτώσεις στη χρηματοδότηση και την ανάπτυξη της οικονομίας συνολικά. Η σχετική διυπουργική επιτροπή αποφάσισε να προχωρήσει στην πρόσληψη χρηματοοικονομικών και άλλων συμβούλων, να προετοιμάσει την καταγραφή της ακίνητης περιουσίας και να προβεί σε οργανωτικές δράσεις, ώστε εντός μικρού χρονικού διαστήματος να εκπονήσει ένα σχέδιο για αναδιαρθρώσεις, αποκρατικοποιήσεις και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας.

- **Εκτός στόχων ο Τακτικός Προϋπολογισμός το πρώτο δίμηνο του έτους - Το βάρος της συγκράτησης του ελλείμματος για άλλη μια φορά στο ΠΔΕ**

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Υπ. Οικονομικών⁹ (βλέπε παρακάτω πίνακα 2.7), το καθαρό έλλειμμα του πρώτου διμήνου του έτους είναι αυξημένο έναντι του αντίστοιχου του 2010, ωστόσο, είναι κατά 55 εκατ. χαμηλότερο του στόχου για αυτό το διάστημα. Αυτή οφείλεται κυρίως στις υψηλότερες κατά 138 εκατ. πληρωμές για τόκους, ενώ σε επίπεδο πρωτογενούς ελλείμματος το αποτέλεσμα ήταν κατά 193 εκατ. καλύτερο από τον αντίστοιχο στόχο. Το βελτιωμένο πρωτογενές αποτέλεσμα, όμως οφείλεται στη σημαντική μείωση (-67,8%, έναντι ετήσιου στόχου αύξησης 0,6%) που εμφανίζουν οι επενδυτικές δαπάνες, καθώς και στην αύξηση των εσόδων του ΠΔΕ τα οποία στο δίμηνο ανέρχονται σε 604 εκατ., έναντι στόχου μόλις 1 εκατ.. Από την άλλη πλευρά τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού παρουσίασαν μείωση 3,6%, έναντι 0,8% που προβλεπόταν και αύξησης 8,5% σε ετήσια βάση που προβλέπεται στον Προϋπολογισμό. Επίσης, οι πρωτογενείς δαπάνες αυξήθηκαν με ρυθμό 3,8%, έναντι 3,1% που προβλέπεται σε ετήσια βάση και 2% που ήταν ο στόχος για το πρώτο δίμηνο. Συνολικά, κατά το πρώτο δίμηνο η υστέρηση των εσόδων και η υπέρβαση των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού επιβαρύνουν το έλλειμμα κατά ένα δισ. ευρώ περισσότερο του προβλεπομένου.

⁹ Δελτίο Εκτέλεσης Προϋπολογισμού Νο. 2 – Φεβρουάριος 2011.

Πίνακας 2.7

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2011

Εκατ. €	2010	2011	(3)= (2)/(1)	ΙΑΝ.-ΦΕΒ.			(7)= (5)/(4)	(8)= (6)/(4)
				2010	2011			
					Στόχος	Εκτέλεση		
(1)	(2)	(4)	(5)	(6)	(5)	(6)		
ΕΣΟΔΑ	54.259	59.482	9,6%	8.878	8.811	8.554	-0,8%	-3,6%
Τακτικός Πρ.	51.187	55.560	8,5%	8.745	8.810	7.950	0,7%	-9,1%
ΠΔΕ	3.072	3.922	27,7%	133	1	604	-99,2%	354,1%
ΔΑΠΑΝΕΣ	74.879	79.288	5,9%	9.822	9.890	9.578	0,7%	-2,5%
Πρωτ. Δαπάνες Τ.Π.	53.209	54.868	3,1%	8.158	8.319	8.464	2,0%	3,8%
ΠΔΕ	8.447	8.500	0,6%	793	850	255	7,2%	-67,8%
Τόκοι	13.223	15.920	20,4%	871	721	859	-17,2%	-1,4%
Πρωτογενές Έλλειμμα	7.397	3.886	-47,5%	73	358	165	390,4%	126,0%
Καθαρό Έλλειμμα	20.620	19.806	-3,9%	944	1.079	1.024	14,3%	8,5%

Πηγές: Δελτίο Εκτέλεσης Προϋπολογισμού Νο. 2, Φεβρουάριος 2011, Υπουργείο Οικονομικών

Γ) Διαρθρωτικές αλλαγές στη Δημόσια Διοίκηση- Πλαίσιο εφαρμογής και δυνατότητες αξιοποίησης της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης¹⁰

1. Απαιτούνται έξυπνες δράσεις για τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος

Τα μέτρα που προκρίθηκαν για την επίτευξη των στόχων του Μνημονίου το 2010, υπάγονταν σε μεγάλο βαθμό στην κατηγορία των μέτρων που χαρακτηρίζονται ως άμεσης απόδοσης, τα οποία εστιάζουν στην αύξηση της – έμμεσης ως επί το πλείστον- φορολογίας στον περιορισμό του μισθολογικού κόστους του δημοσίου τομέα της οικονομίας και στην περικοπή του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η συγκεκριμένη προσέγγιση, παρά τις ικανοποιητικές αποδόσεις που μπορεί να έχει βραχυχρόνια, αφενός λειτουργεί στρεβλωτικά στην εγχώρια ζήτηση και πα-

ραγωγική δραστηριότητα, αφετέρου δεν απαντά σε μακροχρόνια, διαρθρωτικά προβλήματα που σίγουρα αντιμετωπίζουν οικονομίες οι οποίες εμφανίζουν υψηλά δίδυμα ελλείμματα και χαμηλή ανταγωνιστικότητα, όπως η ελληνική.

Άλλωστε, στη βάση αυτής της αντίληψης, οι στόχοι και οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο Μνημόνιο για το 2011, εστιάζουν κυρίως σε διαρθρωτικές αλλαγές, σε αμφότερους το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Ειδικότερα για την δημόσια διοίκηση, ο περαιτέρω περιορισμός του ελλείμματός της, θα πρέπει και μπορεί κατά κύριο λόγο να επέλθει από ολόπλευρα σχεδιασμένες πολιτικές, που στην πλειοψηφία τους να αποτελούν εξειδικευμένες παρεμβάσεις σε συγκεκριμένα προβλήματά της, όχι οριζόντιες, ανεπεξέργαστες δράσεις, οι οποίες οφείλουν κατά κύριο λόγο να:

- βασίζονται σε προσεκτική μελέτη και κατανόηση των δομικών/ διαρθρω-

¹⁰ Πρόκειται για προτάσεις που προέκυψαν από εσωτερική διαβούλευση σχετικής ομάδας εργασίας του ΙΟΒΕ

τικών προβλημάτων της δημόσιας διοίκησης,

- αξιοποιούν σύγχρονα εργαλεία και μεθοδολογίες, που μπορούν να διασφαλίσουν το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Στη συνέχεια αυτής της ενότητας, παρουσιάζονται σημαντικά, διαχρονικά προβλήματα λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού και προτείνονται συγκεκριμένες δράσεις αντιμετώπισης για ορισμένα εξ' αυτών, στη βάση της υιοθέτησης ενός νέου μοντέλου για την πραγματοποίηση δημόσιων επενδύσεων σε εφαρμογές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

2. Βασικές δυσκολίες στην αντιμετώπιση των καίριων διαρθρωτικών προβλημάτων της δημόσιας διοίκησης

Η κυβέρνηση έχει έρθει πλέον αντιμέτωπη με σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα που αποτελούν τις βασικές και χρόνιες αιτίες δυσλειτουργίας του κρατικού μηχανισμού (root causes). Οι συνέπειές τους, παρότι είναι συνήθως πολυδιάστατες και παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία, μπορούν να διαχωριστούν σε δύο ευρείες κατηγορίες:

- Απώλεια εσόδων ή/ και κατασπατάληση δημόσιων πόρων,
- Παρενέργειες στην εύρυθμη λειτουργία του ιδιωτικού τομέα (γραφειοκρατία, διοικητικό κόστος κλπ.).

Ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιων προβλημάτων αποτελούν:

- Στον τομέα της υγείας :

- Οι διαπιστωμένες καταχρήσεις στις προμήθειες υλικών και η εν γένει οικονομική διαχείριση των φορέων παροχής υπηρεσιών υγείας (δημόσια νοσοκομεία κλπ.).

- Ο πολύ χαμηλός δείκτης αποδοτικότητας των σχετικών φορέων (υψηλό κόστος λειτουργίας σε σχέση με το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών).

- Στον τομέα των δημόσιων οικονομικών και του φοροεισπρακτικού μηχανισμού:

- Η πάταξη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής

- Η αντιμετώπιση της παραοικονομίας

- Η αδυναμία είσπραξης βεβαιωμένων οφειλών

- Η αδυναμία ελέγχου του κόστους λειτουργίας κρατικών φορέων

- Η αδυναμία έγκαιρου ελέγχου/εποπτείας της εκτέλεσης του προϋπολογισμού και ο εντοπισμός/αποφυγή των αποκλίσεων

- Στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης:

- Η αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής

- Ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση της παράνομης εργασίας

- Οι διαπιστωμένες καταχρήσεις στη συνταγογράφηση φαρμάκων

Είναι γεγονός ότι τα παραπάνω, καθώς και άλλα προβλήματα που παρουσιάζει η δημόσια διοίκηση, απαιτούν σφαιρική και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση, αξιοποιώ-

ντας κατά περίπτωση συνδυασμό πολιτικών, κανονιστικών, διοικητικών και άλλων ειδών παρεμβάσεων. Όμως -πέραν των άλλων- στα αναγκαία συστατικά στοιχεία κάθε λύσης πρέπει να περιλαμβάνονται:

- Η δυνατότητα μέτρησης και «διαστασιοποίησης» του κάθε προβλήματος
 - Η ικανότητα ποσοτικής ανάλυσης και αξιολόγησης των εναλλακτικών λύσεων που προτείνονται
 - Η δυνατότητα εποπτείας της εφαρμογής των λύσεων που προκρίνονται
 - Η αξιοποίηση εργαλείων που διασφαλίζουν την αποδοτικότητα των λύσεων σε μακροπρόθεσμη βάση

Κατά την παρούσα χρονική συγκυρία, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται καταρχήν η απαραίτητη πολιτική βούληση και η αποδοχή της αναγκαιότητας για ταχείες αλλαγές, εμφανίζεται το οξύμωρο φαινόμενο να μην είναι διαθέσιμα τα κατάλληλα εργαλεία που θα επιτρέψουν την εφαρμογή κατάλληλα στοχευμένων παρεμβάσεων σε σύντομο χρονικό διάστημα.

3. Η αναξιοποίητη δυναμική της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

Η άμεση αξιοποίηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε κείριους τομείς της δημόσιας διοίκησης, θα μπορούσε να αποτελέσει ένα ενδεδειγμένο μέσο προώθησης των διαρθρωτικών αλλαγών, αφού:

- μπορεί να δώσει αποτελεσματικές απαντήσεις στις προαναφερθείσες αδυναμίες εφαρμογής στοχευμένων παρεμβάσεων
- διασφαλίζει γενικά υψηλό λόγο απόδοσης / κόστους για το δημόσιο,

- τυγχάνει αποδοχής τόσο από τον επιχειρηματικό κόσμο, όσο και από την ευρύτερη κοινωνία

Τα σημαντικότερα οφέλη από τη δυνητική υιοθέτηση εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης θα προέλθουν από:

i. Την ουσιαστική αξιοποίηση της πληροφορικής σε κρίσιμους τομείς του Δημοσίου, που εμφανίζουν είτε χαμηλή αποτελεσματικότητα (π.χ. στους εισπρακτικούς μηχανισμούς), είτε υψηλό κόστος λειτουργίας και φαινόμενα κακοδιαχείρισης (π.χ. στην κοινωνική ασφάλιση, την υγεία κ.α.). Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας θα είναι η -σχετικά άμεση- εξοικονόμηση πολλών δισεκ. ευρώ κάθε έτος.

ii. Την κινητοποίηση δυνάμεων της ιδιωτικής οικονομίας για την υλοποίηση και υποστήριξη τέτοιων λύσεων, που θα αναθερμάνει τις σχετικές αγορές, συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική ανάκαμψη και περαιτέρω, στην ανάπτυξη της χώρας. Παραπλεύρως, θα ενδυναμωθούν σημαντικοί κλάδοι υπηρεσιών της ελληνικής οικονομίας, που ενώ διαθέτουν τις βασικές προϋποθέσεις για μια επιτυχημένη πορεία εκτός ελληνικών συνόρων, δεν μπορούν ακόμα να τα υπερβούν.

iii. Η ουσιαστική εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης θα αποκτήσει και κοινωνικό έρεισμα, αφού συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, στην αύξηση της διαφάνειας και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Παρότι όμως η εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών μέσω της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης βρίσκει σύμφωνα όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, παρατηρείται διαχρονικά μία τεράστια δυστοκία στην υιοθέτησή της, που οφείλεται εν πολλοίς στον εγκλωβισμό σχεδόν του συνόλου του κρατικού μηχανισμού σε αναποτελεσματικές και εσωστρεφείς πρακτικές λειτουργίας. Για αυτό και πρέπει να αναλυθούν οι παράγοντες που αποτελούν πρόσκομμα στην υιοθέτησή της.

4. Το πρόβλημα (μη) εφαρμογής της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είναι κατά βάση συστημικό

Συνήθως, οι χρόνοι ωρίμανσης, σχεδιασμού, ανάθεσης και υλοποίησης σημαντικών έργων πληροφορικής στο δημόσιο διαρκούν πολλά έτη, ενώ το παραγόμενο αποτέλεσμα είναι στις περισσότερες περιπτώσεις απογοητευτικό, κρινόμενο με επιχειρησιακούς όρους. Η εμπειρία του παρελθόντος αποδεικνύει ότι πολύ συχνά τα έργα αυτά –αντί να επιφέρουν τις επιθυμητές διαρθρωτικές αλλαγές– ‘κληρονομούν’ τις παθογένειες του συστήματος το οποίο υποτίθεται ότι βελτιώνουν.

Μετά από κάθε τέτοια αποτυχία, ως σύνηθες ‘αντίδοτο’ προτείνεται η λύση δημιουργίας επιπλέον δημόσιων δομών και νέων -πιο πολύπλοκων- μηχανισμών, που τελικά οδηγούν σε ένα **φαύλο κύκλο περαιτέρω εγκλωβισμού, επικάλυψης αρμοδιοτήτων και αναποτελεσματικότητας**, αποκόπτοντας τελικά το κράτος και τις λειτουργίες του από τις ανάγκες της κοινωνίας και του παραγωγικού ιστού της χώρας.

Επιπλέον, υπό την παρούσα οικονομική συγκυρία, στα παραπάνω προβλήματα έρχονται να προστεθούν:

- η έλλειψη ταμειακής ρευστότητας, που περιορίζει τη δυνατότητα χρηματοδότησης νέων πρωτοβουλιών,
- η επιτακτική ανάγκη για γρήγορα αποτελέσματα, που μειώνει το περιθώριο πειραματισμών με αμφίβολο αποτέλεσμα.

5. Εναλλακτική πρόταση ταχείας υιοθέτησης και εφαρμογής λύσεων Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

5.1. Προτεινόμενο Μοντέλο

Η ουσιαστική αξιοποίηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα και μπορεί να συνδράμει στη βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών. Για να αποφευχθούν τα συστημικά προβλήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της, ως μόνη άμεση διέξοδος προτείνεται η παράκαμψη (bypass) των υφιστάμενων μηχανισμών, δοκιμάζοντας μία διαφορετική προσέγγιση.

Η προσέγγιση αυτή αφορά στη *δημιουργία ειδικού πλαισίου-μηχανισμού* για **Ανταποδοτικές Επενδύσεις Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης**, που θα υλοποιούνται από τον ιδιωτικό τομέα σε συνεργασία με το δημόσιο, για τη δημιουργία του οποίου ενδεχομένως να χρειαστεί διακριτή νομοθετική πράξη. Στόχος του ειδικού αυτού πλαισίου θα είναι να *προκριθούν δράσεις* και να *εφαρμοστούν διαδικασίες* που:

- Ελαχιστοποιούν το χρονικό διάστημα από τη διατύπωση της ιδέας μέχρι την τελική της εφαρμογή, κυρί-

ως μέσα από την αποφυγή γραφειοκρατικών αγκυλώσεων

- Μπορούν να κινητοποιήσουν τις υγιείς δυνάμεις της ιδιωτικής οικονομίας και να αξιοποιήσουν διαθέσιμους πόρους-τεχνογνωσία, αλλά και φρέσκιες ιδέες
- Ακολουθούν μία ολιστική προσέγγιση (αντιμετωπίζουν ενιαία τα θέματα τεχνολογίας, διαδικασιών, κανονιστικού πλαισίου, ανθρώπινου δυναμικού) και κρίνονται άμεσα από το επιχειρησιακό αποτέλεσμα και τη συμβολή τους στα πραγματικά δημοσιονομικά μεγέθη

Οι προτεινόμενες *βασικές αρχές λειτουργίας* ενός τέτοιου πλαισίου συνοψίζονται στα εξής:

1. Το δημόσιο μπορεί να θέτει συγκεκριμένους επιχειρησιακούς στόχους ή πεδία βελτίωσης, επί των οποίων ο ιδιωτικός τομέας καλείται να προτείνει συγκεκριμένες και άμεσα υλοποιήσιμες δράσεις.
2. Ο ιδιωτικός τομέας καταθέτει ολοκληρωμένες προτάσεις, αναλαμβάνοντας:
 - i. την ευθύνη του αναλυτικού σχεδιασμού, χρηματοδότησης, υλοποίησης και λειτουργίας της επένδυσης και
 - ii. τη δέσμευση για την επίτευξη συγκεκριμένων επιχειρησιακών αποτελεσμάτων.
3. Οι ακολουθούμενες διαδικασίες ανάθεσης/ υλοποίησης των έργων

βασίζονται σε διεθνώς αναγνωρισμένα μοντέλα συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (PPPs, concessions).

4. Η πληρωμή των ιδιωτικών σχημάτων που θα επενδύσουν σε τεχνογνωσία, εργασία και χρήμα θα πραγματοποιείται βάσει προκαθορισμένων στόχων -σε ανταποδοτική βάση- κατά την περίοδο λειτουργίας των έργων.

5. Για την απρόσκοπτη εφαρμογή του πλαισίου:

- i. ορίζεται συγκεκριμένη υπηρεσία/φορέας από την πλευρά του δημοσίου (λογική one-stop shop), με πλήρη αρμοδιότητα υποστήριξης των σχετικών διαδικασιών ανάθεσης, παρακολούθησης κλπ., καθώς και οριζόντιου συντονισμού των ενεργειών που θα απαιτηθούν για την επίλυση διοικητικών, νομοθετικών, κανονιστικών και διαδικαστικών ζητημάτων, καθ' όλο τον κύκλο ζωής των έργων.
- ii. ανατίθεται η συνολική ευθύνη εποπτείας της εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου σε συγκεκριμένο πολιτικό πρόσωπο.
- iii. οριοθετούνται συγκεκριμένα βήματα και αποκλειστικές προθεσμίες, από το στάδιο αρχικής κατάθεσης μίας πρότασης, έως την επιλογή του σχήματος υλοποίησης και την εφαρμογή της λύσης.

Οι παραπάνω κανόνες ενδεχομένως να φαίνονται σχετικά αυστηροί, περιοριστικοί

σε πρώτη ανάγνωση. Συνιστούν ωστόσο το απαραίτητο κανονιστικό υπόβαθρο προκειμένου να διασφαλιστούν η ποιότητα και η διαχρονική αποδοτικότητα των επιχορηγούμενων δράσεων, η έλλειψη του οποίου ενδεχομένως να οδηγήσει στην επανάληψη ισχνών, ορισμένες φορές ανεπιθύμητων αποτελεσμάτων που είχαν παρόμοια έργα στο παρελθόν.

5.2. Ενδεικτικά Παραδείγματα δράσεων που θα μπορούσαν να υπαχθούν στο συγκεκριμένο μοντέλο

i. Έλεγχος και Εκκαθάριση δαπανών Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (ηλεκτρονική συνταγογράφηση)

Η δράση αφορά στον κεντρικό έλεγχο και εκκαθάριση του συνόλου των δαπανών υγείας (φάρμακα, νοσήλεια, διαγνωστικές εξετάσεις), τις οποίες καταβάλουν τα δημόσια Ασφαλιστικά Ταμεία. Το επιχειρησιακό μοντέλο που θα υλοποιηθεί θα καλύπτει το σύνολο των διαδικασιών, από την αρχική έγγραφη και την εκτέλεση της συνταγής, μέχρι την αποπληρωμή των προμηθευτών υγείας και τον υπολογισμό των ανταποδοτικών εισφορών (rebate) που προβλέπει η υφιστάμενη νομοθεσία για τους προμηθευτές φαρμάκων.

Το σύνολο των δυνητικών υπό παρακολούθηση δαπανών υπερβαίνει τα 7 δισεκ. € σε ετήσια βάση, ενώ με πρόχειρους υπολογισμούς η εξοικονόμηση από την εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος υπολογίζεται από 700εκ. € έως 1 δισεκ. € το έτος, χωρίς μάλιστα να απαιτείται κάποια προηγούμε-

νη επένδυση από την πλευρά του δημοσίου.

ii. Μεταρρύθμιση των συστημάτων λογιστικής και χρηματοοικονομικής διαχείρισης των νοσοκομείων

Η συγκεκριμένη παρέμβαση αφορά στον εκσυγχρονισμό της λογιστικής και χρηματοοικονομικής διαχείρισης μεγάλων νοσοκομειακών μονάδων, με σκοπό την ουσιαστική εποπτεία του συστήματος, τον έλεγχο-περιορισμό των εξόδων και τη διασύνδεση της δημόσιας δαπάνης με την επίτευξη συγκεκριμένων επιχειρησιακών στόχων. Η λύση που θα υλοποιηθεί περιλαμβάνει την προμήθεια- εγκατάσταση-λειτουργία των απαραίτητων εργαλείων πληροφορικής, την εξειδικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη (auditing, accounting) αλλά και τις αναγκαίες εργασίες για τη συλλογή, επεξεργασία, καταχώρηση, ανάλυση και αξιολόγηση των οικονομικών στοιχείων των νοσοκομειακών μονάδων.

Υπολογίζεται ότι η οργανωμένη λογιστική και χρηματοοικονομική διαχείριση μπορεί να μειώσει άμεσα κατά τουλάχιστον 5% τις δαπάνες, χωρίς να έχουν συνυπολογιστεί οι ωφέλειες από τον εντοπισμό φαινομένων διαφθοράς και κακοδιαχείρισης.

iii. Εφαρμογή ολοκληρωμένου μοντέλου ηλεκτρονικών προμηθειών υγείας

Η δράση αφορά στην εφαρμογή μιας συνολικής λύσης για την εκτέλεση των προμηθειών υγείας με ηλεκτρονικά μέσα. Η λύση περιλαμβάνει την

καταγραφή των αναγκών, τη συνάθροιση της ζήτησης, την εκτέλεση των διαδικασιών προμήθειας, με συνδυασμό εναλλακτικών κατά περίπτωση μεθοδολογιών (τήρηση ηλεκτρονικών μητρώων προμηθευτών, δυναμικά συστήματα αγορών, ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί, συμφωνίες – πλαίσιο, ηλεκτρονικοί κατάλογοι κλπ.) τη φυσική και οικονομική διαχείριση των παραγγελιών κλπ.

Εκτιμάται ότι η κεντρική/ μαζική διαχείριση των προμηθειών, η εφαρμογή μεθοδολογιών που αυξάνουν τη διαφάνεια και τον ανταγωνισμό, η αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας στη διαχείριση/ διακίνηση αποθεμάτων και η ύπαρξη ενός ευφυούς συστήματος ελέγχου/ εποπτείας της όλης διαδικασίας (risk management/ business intelligence), μπορούν να επιφέρουν εξοικονόμηση δαπανών που θα υπερβαίνει το 15%-20% σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση.

iv. Υιοθέτηση ηλεκτρονικών τιμολογίων (e-invoicing) και ηλεκτρονικών πληρωμών (e-payments) στις συναλλαγές με τη δημόσια διοίκηση

Η δράση αφορά στην εφαρμογή μίας οριζόντιας λύσης για τη σταδιακή χρήση:

- Ηλεκτρονικών τιμολογίων στις συναλλαγές δημόσιων φορέων με τους προμηθευτές προϊόντων και παρόχους υπηρεσιών
- Ηλεκτρονικών πληρωμών για τις παραπάνω συναλλαγές,

- Ηλεκτρονικών πληρωμών παραβόλων και λοιπών υποχρεώσεων ιδιωτών και επιχειρήσεων προς τη δημόσια διοίκηση

Μία τέτοια παρέμβαση θα μπορούσε να επιφέρει σημαντική άμεση και έμμεση εξοικονόμηση, μέσα από:

- Την εξάλειψη της διακίνησης και διαχείρισης φυσικών τιμολογίων
- Τον περιορισμό των λαθών
- Τη μείωση του κόστους επεξεργασίας και καταχώρησης
- Τον περιορισμό της διοικητικής επιβάρυνσης στις διαδικασίες συναλλαγής πολιτών και επιχειρήσεων με το ελληνικό δημόσιο

Παραπλεύρως, μία τέτοια δράση θα συνέβαλλε:

- Στην αύξηση της διαφάνειας των συναλλαγών
- Στην προώθηση παρόμοιας κουλτούρας και στον ιδιωτικό τομέα, δημιουργώντας σημαντικές προοπτικές για τους σχετιζόμενους κλάδους παροχής υπηρεσιών
- Στον καλύτερο φορολογικό έλεγχο και στη μείωση της παραοικονομίας

Εκτιμάται ότι μόνο τα άμεσα οφέλη από τη μείωση του κόστους διαχείρισης θα επέφεραν εξοικονόμηση δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ, σε ετήσια βάση. Ευνόητα, τα έμμεσα οικονομικά

οφέλη από μία τέτοια δράση θα ήταν πολλαπλάσια.

6. Παράλληλη προώθηση λοιπών δράσεων που δεν υιοθετούν το παραπάνω μοντέλο

6.1. Συνδυασμός προσεγγίσεων για το βέλτιστο αποτέλεσμα

Η παραπάνω διατυπωθείσα προσέγγιση εκτιμάται ότι θα δώσει σημαντική ώθηση στην εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ενώ παράλληλα θα έχει θετικές επιπτώσεις στην λειτουργία της ιδιωτικής αγοράς. Η συμβολή της είναι σημαντικότερη σε δράσεις που:

- Εμφανίζουν υψηλή και άμεση ανταποδοτικότητα
- Προϋποθέτουν ευρύ αντικείμενο παρεμβάσεων και σύνθεση δυνάμεων της αγοράς
- Απαιτούν σημαντική χρηματοδότηση για την ανάπτυξη και λειτουργία τους

Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί εναλλακτική και συμπληρωματική προσέγγιση και δεν αναμένεται να υποκαταστήσει συνολικά τις κλασσικές μεθόδους υλοποίησης και λειτουργίας έργων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Τούτο δε σημαίνει ότι οι υφιστάμενες σχετικές διαδικασίες δεν χρειάζονται εκσυγχρονισμό, ο οποίος είναι επιτεύξιμος, στις κατευθύνσεις που παρουσιάζονται στη συνέχεια.

6.2. Αναθεώρηση του υφιστάμενου τρόπου εφαρμογής των δράσεων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

Όσον αφορά λοιπόν στις υπόλοιπες δράσεις ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, που δεν θα πληρούν τις προϋποθέσεις ούτως ώστε

να μπορούν να υπαχθούν στο νέο μοντέλο, είναι σημαντικό να τεθούν ψηλά στην ατζέντα των αρμόδιων δημόσιων φορέων και να προωθηθούν επίσης το ταχύτερο δυνατό, υιοθετώντας τις ακόλουθες βασικές αρχές:

i. Κεντρική εποπτεία / έλεγχος της άμεσης εφαρμογής λύσεων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, με θέσπιση συγκεκριμένων ποσοτικών στόχων σε πολιτικό και επιχειρησιακό επίπεδο.

ii. Ταχύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων του ΕΣΠΑ και ειδικότερα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Ψηφιακή Σύγκλιση» και «Διοικητική Μεταρρύθμιση».

iii. Σχεδιασμός των έργων έχοντας ως προτεραιότητα «την επόμενη μέρα», την παραγωγική δηλαδή αξιοποίησή τους και όχι την απλή τεχνική ολοκλήρωση.

iv. Λήψη αποφάσεων για την μορφή, το εύρος και τη χρηματοδότηση κάθε έργου/παρέμβασης, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη δείκτες όπως η απόδοση της επένδυσης (Return On Investment) και το συνολικό κόστος κτήσης (Total Cost of Ownership).

v. Μετάβαση από αποσπασματικούς διαγωνισμούς που δίνουν έμφαση σε τεχνικές προδιαγραφές, σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπηρεσιών, με δέσμευση των αναδόχων για το τελικό αποτέλεσμα και πρόβλεψη ενός βιώσιμου μοντέλου για την περίοδο παραγωγικής λειτουργίας.

vi. Αξιοποίηση εναλλακτικών διαδικασιών ανάθεσης όπως ο ανταγωνιστικός διάλογος, οι διαπραγματεύσεις κλπ.

vii. Αξιοποίηση νέων συμβατικών μορφών συνεργασίας, όπως οι συμφωνίες-πλαίσιο (framework contracts), η παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών βάσει Service Level Agreements, η παραχώρηση λειτουργιών (business process outsourcing) κλπ. Οι μορφές αυτές κερδίζουν διαρκώς έδαφος στο εξωτερικό και για το λόγο αυτό υπάρχει πλούσια εμπειρία/ τεχνογνωσία προς μεταφορά στην ελληνική πραγματικότητα.

6.3. Ενδεικτικά παραδείγματα δράσεων προτεραιότητας

Ολοκληρώνοντας, παρουσιάζονται συγκεκριμένα πεδία εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, τα οποία δεν καλύπτονται από το μοντέλο αξιοποίησης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που προτάθηκε, ω-

στόσο κρίνεται αναγκαίο να προωθηθούν τάχιστα οι σχετιζόμενες εφαρμογές, με τις ήδη υφιστάμενες διαδικασίες.

- Ηλεκτρονική παρακολούθηση δαπανών δημόσιων φορέων (διαχείριση προϋπολογισμού και εκτέλεσή του)
- Εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου και ηλεκτρονική εκκαθάριση μισθολογικών δαπανών
- Ηλεκτρονικό μητρώο δημόσιας περιουσίας
- Ηλεκτρονικό Σύστημα διασταύρωσης και ελέγχου του πόθεν έσχες Φυσικών Προσώπων, με στόχο τον πλήρη εντοπισμό της φορολογητέας ύλης
- Ηλεκτρονικό σύστημα για τον εντοπισμό της εισφοροδιαφυγής (business intelligence system που αξιοποιεί συνδυαστικά δεδομένα φορέων κοινωνικής ασφάλισης και φορολογίας)

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Εξελίξεις το 2010

Η δεύτερη τακτική αξιολόγηση από την «τρίοικα» (Ευρ. Ένωση-ΕΚΤ-ΔΝΤ) της πορείας υλοποίησης του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής από την ελληνική κυβέρνηση, η συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα και οι αντιδράσεις απέναντι σε αυτές, η οριστικοποίηση-ψήφιση του προϋπολογισμού του 2011 και τέλος, οι εκλογές για την τοπική αυτοδιοίκηση, αποτέλεσαν τα σημαντικότερα οικονομικά γεγονότα στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2010. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, **η ύφεση της ελληνικής οικονομίας εντάθηκε, φθάνοντας το 6,6% σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του 2009, όταν η αντίστοιχη πτώση του ΑΕΠ δεν ξεπερνούσε το 0,7%**, σύμφωνα με τα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών, μετά την πρόσφατη, εκτεταμένη αναθεώρησή τους από την ΕΛ.ΣΤΑΤ.¹¹. Πτώση του ΑΕΠ σημειώθηκε και μεταξύ διαδοχικών τριμήνων στο τέταρτο τρίμηνο του

¹¹ Όπως σημειώνεται στο δελτίο τύπου των Τριμηνίων Εθνικών Λογαριασμών της 18/03/2011, υφίστανται σημαντικές διαφορές υπολογισμού των τριμηνιαίων στοιχείων για την Γενική Κυβέρνηση (καταναλωτικές δαπάνες-ακαθ. σχηματισμός κεφαλαίου) μεταξύ των ετών 2000-2008 και 2009-2010. Το γεγονός ότι κατά την πρώτη περίοδο τα τριμηνιαία στοιχεία της Γεν. Κυβέρνησης προέρχονταν από επιμερισμό των ετήσιων αποτελεσμάτων στα τρίμηνα και όχι από άμεσες πηγές στατιστικών δεδομένων, περιορίζει την αξιοπιστία όχι μόνο των στοιχείων που δόθηκαν πρόσφατα στη δημοσιότητα για αυτά τα έτη, αλλά και του συνόλου των σχετικών τριμηνιαίων στοιχείων που ανακοίνωνε μέχρι πρότινος η ΕΛ.ΣΤΑΤ., καθώς αυτά υπολογίζονταν με τη μεθοδολογία της κατανομής στα τρίμηνα. Ευνόητα, όπως επισημαίνει και η ΕΛ.ΣΤΑΤ. στο συγκεκριμένο δελτίο τύπου, η σύγκριση τριμηνιαίων στοιχείων της τελευταίας διετίας με αντίστοιχα πριν από αυτή, πρέπει να γίνεται με επιφύλαξη.

περασμένου έτους, κατά 3,8%, τάση που είχε ανακοπεί κατά τα δύο προηγούμενα τρίμηνα. Ως αποτέλεσμα αυτών των δυναμικών, **η συρρίκνωση του ΑΕΠ για το σύνολο του 2010 έφτασε το 4,5%, πτώση υπερδιπλάσια της αντίστοιχης του 2009 (-2,0%), που είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωσή του πέρυσι σε επίπεδο ελαφρά χαμηλότερο εκείνου του 2006.**

Οι παράγοντες που όξυναν την ύφεση στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, συμπίπτουν με εκείνους από τους οποίους προήλθε κατά κύριο λόγο η μείωση του ΑΕΠ καθ' όλο το περασμένο έτος: **η συρρίκνωση του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου και ο περιορισμός της κατανάλωσης από τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας κλιμακώθηκαν εκ νέου κατά το δ' τρίμηνο**, με τις σχετικές αρνητικές μεταβολές τους να είναι οι υψηλότερες του 2010. Γενικότερα για ολόκληρο το 2010, **η ύφεση της ελληνικής οικονομίας οφείλεται ως επί το πλείστον στην καθίζηση της καταναλωτικής ζήτησης του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας**. Δεύτερη σημαντικότερη αιτία της ύφεσης αποτελεί η συνεχιζόμενη για τρίτο έτος υποχώρηση των επενδύσεων. Ωστόσο η μείωσή τους σε σχετικούς όρους υπερβαίνει κατά πολύ εκείνη της ιδιωτικής κατανάλωσης. Ανασχετικά σε ακόμα μεγαλύτερη πτώση του ΑΕΠ λειτούργησαν από την αρχή του προηγούμενου έτους οι επιδόσεις του εξωτερικού τομέα της οικονομίας. Η άνοδος των εξαγωγών καθ' όλο το 2010 έναντι του 2009, σε συνδυασμό με τις λιγότερες εισαγωγές από το δεύτερο τρίμη-

νο και μετά, περιόρισαν αισθητά τα ελλείμματα στα ισοζύγια εξωτερικού και ακολούθως, τη διαχρονικά έντονα αρνητική επίδραση του εξωτερικού τομέα στο ΑΕΠ.

Αναλυτικότερα σε ότι αφορά τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, ο ρυθμός υποχώρησης **της συνολικής τελικής κατανάλωσης - δημόσιας και ιδιωτικής- το 2010, ήταν ελαφρά μεγαλύτερος εκείνου του ΑΕΠ, -4,9%**. Ειδικότερα η πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης, ήταν ίδιας αναλογικής έκτασης με την ύφεση, αντανakλώντας την υψηλή συσχέτιση του ΑΕΠ με το συγκεκριμένο μέγεθος. Άλλωστε, και το 2009 οι μεταβολές του ΑΕΠ και της ιδιωτικής κατανάλωσης ήταν παραπλήσιες (-2,0% και -2,2% αντίστοιχα). Αναλογικά μεγαλύτερη μείωση από την ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε η δημόσια κατανάλωση, της τάξης του 6,5%, γεγονός αναμενόμενο εξαιτίας της διαδικασίας δημοσιονομικής προσαρμογής στην οποία βρίσκεται το ελληνικό κράτος. Όμως, οι περικοπές στην δημόσια κατανάλωση δεν ξεπέρασαν σε απόλυτους όρους το € 1,8 δισ., ενώ παρέμεινε πέρυσι υψηλότερη (σε τιμές 2000) του επιπέδου της κατά το έτος 2008, δηλαδή ακριβώς πριν την έναρξη των δημοσιονομικών κλυδωνισμών στην Ελλάδα. **Επισημαίνεται επίσης ότι ενώ μέχρι και το τρίτο τρίμηνο η δημόσια κατανάλωση περιοριζόταν ταχύτερα από ότι η ιδιωτική, η υποχώρησή της επιβραδύνθηκε ιδιαίτερα στα τέλη του 2010, στο 1,9%, παρότι η βάση σύγκρισής της του 2009 ήταν αρκετά υψηλή. Στον αντίποδα, η καθοδική πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης επιταχύνθηκε σε αυτό το διάστημα, με το σχετικό ρυθμό να φθάνει το 8,6%.**

Σε ότι αφορά τις επενδυτικές δαπάνες, η συρρίκνωσή τους το 2010, αν και χαμηλότερη εκείνης του 2009 (-21,5%), διαμορφώθηκε και πάλι σε διψήφιο ποσοστό, φθάνοντας το 12,3%. Η πτώση του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου στο δ' τρίμηνο του 2010 πλησίασε το 20% και ήταν η μεγαλύτερη όλων των τριμήνων του περασμένου έτους. Αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης για τρίτο έτος αποδυνάμωσης της επενδυτικής δραστηριότητας, ήταν η υποχώρηση των σχετικών δαπανών στο χαμηλότερο ετήσιο επίπεδο τους τουλάχιστον από το 2000. **Η συρρίκνωση των επενδύσεων προέρχεται κυρίως από την κατακόρυφη πτώση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου σε εξοπλισμό μεταφορών (-31,7%). Έπονται σε υποχώρηση οι κατοικίες (-18,6%) και τα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα (-17,7%).** Σταθερή άνοδο, καθ' όλο το 2010, παρουσίασαν οι επενδύσεις στα αγροτικά μηχανήματα, της τάξης του 3,0%, ενώ σχεδόν αμετάβλητες έμειναν εκείνες που αφορούν τα λοιπά προϊόντα (+0,2%).

Εν αντιθέσει με τις εντεινόμενες κατά τη διάρκεια του 2010 πιέσεις από την κατανάλωση και τις επενδύσεις στο ΑΕΠ, **οι αρνητικές επιδράσεις από την πλευρά του εξωτερικού τομέα της οικονομίας εξασθένησαν.** Σε αυτό το αποτέλεσμα συνέβαλε αφενός η σχεδόν συνεχής στην πορεία του έτους διεύρυνση της αύξησης των εξαγωγών, αφετέρου η σημαντική πτώση των εισαγωγών από το δεύτερο τρίμηνο. Μάλιστα, **το τρίμηνο Οκτ.-Δεκ. 2010 η άνοδος των εξαγωγών προσέγγισε το 13% (12,8%), λόγω κυρίως της αύξησης των εξαγωγών αγαθών κατά 23,0%.** Αυτή η επίδοση κατέστησε τις εξαγωγές α-

γαθών ως το βασικό παράγοντα ενίσχυσης των εξαγωγών για όλο τον προηγούμενο έτος, με την αύξησή τους να φθάνει το 4,8% ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών διευρύνθηκαν κατά 3,2%. Έτσι, **στο σύνολο του 2010, οι εξαγωγές ήταν 3,8% υψηλότερες των εξαγωγών κατά το 2009. Όμως, παρά την άνοδό τους, υπολείπονται κατά 17% των εξαγωγών του 2008.**

Από την άλλη πλευρά, **στο πεδίο των εισαγωγών, η σημαντική εξασθένιση της μείωσης των εισαγωγών αγαθών στα τέλη του περασμένου έτους, μετρίασε κατά κύριο λόγο την πτώση τους για ολόκληρο το 2010, στο 4,8%**. Καθώς οι εισαγωγές υπηρεσιών ανέρχονταν συνεχώς την περασμένη χρονιά, σε ποσοστό 11,1% κατά μέσο όρο, η εξασθένιση των εισαγωγών προήλθε αποκλειστικά από την υποχώρηση των εισαγωγών αγαθών, που ήταν τελικά της τάξης του 8,4%. Ο συνδυασμός των παραπάνω επιδράσεων από τις δύο πλευρές των εμπορικών ροών **στο έλλειμμα του εξωτερικού τομέα, είχε ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωσή του πέρυσι κατά σχεδόν δύο εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, από το 11,9% στο 10,1% αυτού, εύρος που είναι το μικρότερο τουλάχιστον από το 2000.**

Σε όρους αξίας παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής υπολείπονταν κατά 5,2% το 2010 του επιπέδου της το 2009. Σε επίπεδο βασικών κλάδων, **ο βιομηχανικός παρουσίασε την ευρύτερη πτώση προστιθέμενης αξίας (-12,3%)**. Έπονται σε περιορισμό της αξίας του προϊόντος τους οι τομείς εμπορίου- ξενοδοχείων- εστιατορίων- μεταφορών και λοιπών υπηρεσιών, με 6,4%

και 5,0%. Υποχώρηση σχετικά μικρής έκτασης σημειώθηκε στις κατασκευές (-3,2%) και στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες- δραστηριότητες συναφείς με την ακίνητη περιουσία (-2,4%). Όπως είχε διαφανεί ήδη από τα πρώτα τρίμηνα του προηγούμενου έτους, **ανοδικά και μάλιστα με ταχύτερο ρυθμό από ότι πέρυσι (+12,3% έναντι +9,3%), κινήθηκε η αξία του προϊόντος της γεωργίας-δασοκομίας-αλιείας, που διαμορφώθηκε στο υψηλότερο επίπεδο της της τελευταίας ενδεκαετίας.**

Σε συνέχεια των στενών αλληλεπιδράσεων μεταξύ της εξέλιξης της συνολικής ζήτησης και της πορείας της ανεργίας τα τελευταία δύο περίπου χρόνια, η **ανεργία** διευρύνθηκε σημαντικά στο τέταρτο τρίμηνο του 2010, ξεπερνώντας το 14,0%, για πρώτη φορά από το 1998. Πρωτοφανής για το ίδιο χρονικό διάστημα ήταν και η άνοδος της σε ετήσια βάση, καθώς ανήλθε πέρυσι κατά ακριβώς 3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 12,5% από 9,5% το 2009. Παρά την περισσότερο αποδυναμωμένη ζήτηση και το υψηλό επίπεδο του δείκτη τιμών τους τελευταίους μήνες του 2009, **ο πληθωρισμός υποχώρησε ελαφρά το δ' τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, στο 5,1% από 5,5%**. Η περιορισμένη εξασθένισή του οφείλεται κατά κύριο λόγο στην άνοδο των τιμών των καυσίμων.

Ανακεφαλαιώνοντας, η κλιμάκωση της δημοσιονομικής προσαρμογής στο πλαίσιο του Μνημονίου, σε συνδυασμό με την πλήρη πλέον εκδήλωση των επιδράσεων της στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας - ιδίως όσων προέρχονται από τις διαρθρωτικές αλλαγές- και η ανατροφοδοτική μεταξύ τους σχέση που υπάρχει, καθόρισαν τις οικονομικές εξελίξεις στο τελευταίο τρίμηνο

του 2010. Ευνόητα, οι συγκεκριμένοι παράγοντες αναμένεται να αποτελέσουν τον βασικό ρυθμιστικό παράγοντα των οικονομικών εξελίξεων στην Ελλάδα το 2011 και σε μέσο-μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, μέχρις ότου η διαδικασία δημοσιονομικής προ-

σαρμογής καταλήξει σε σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομιών σε επίπεδα ελλείμματος-χρέους που θα ομαλοποιήσουν την εξυπηρέτηση των υποχρεώσεων του ελληνικού κράτους και την βιώσιμη λειτουργία του.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών –Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (σταθερές τιμές 2000)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2001	142,001	4.2%	127,980	4.1%	33,025	3.9%	33,878	0.0%	52,882	1.2%
2002	146,884	3.4%	134,663	5.2%	33,441	1.3%	31,034	-8.4%	52,219	-1.3%
2003	155,614	5.9%	137,952	2.4%	39,627	18.5%	31,940	2.9%	53,768	3.0%
2004	162,411	4.4%	143,158	3.8%	38,686	-2.4%	37,470	17.3%	56,814	5.7%
2005	166,114	2.3%	148,625	3.8%	35,073	-9.3%	38,408	2.5%	55,974	-1.5%
α' 2006	39,787	4.7%	40,053	6.4%	6,586	-1.2%	7,809	5.8%	14,906	7.6%
β' 2006	43,673	5.9%	40,002	6.2%	8,862	9.6%	10,243	12.4%	15,498	13.4%
γ' 2006	46,256	5.7%	39,530	5.6%	8,484	18.5%	13,464	2.0%	15,195	8.5%
δ' 2006	44,980	4.4%	37,802	5.4%	14,245	8.2%	8,941	2.6%	15,785	9.2%
2006*	174,696	5.2%	157,387	5.9%	38,176	8.8%	40,457	5.3%	61,384	9.7%
α' 2007	41,922	5.4%	41,603	3.9%	8,807	33.7%	8,217	5.2%	16,919	13.5%
β' 2007	45,507	4.2%	41,545	3.9%	9,829	10.9%	10,651	4.0%	16,574	6.9%
γ' 2007	48,151	4.1%	41,043	3.8%	10,094	19.0%	13,961	3.7%	16,910	11.3%
δ' 2007	46,592	3.6%	39,258	3.9%	14,652	2.9%	9,956	11.4%	17,053	8.0%
2007*	182,172	4.3%	163,449	3.9%	43,382	13.6%	42,786	5.8%	67,455	9.9%
α' 2008	42,641	1.7%	42,999	3.4%	8,169	-7.2%	9,321	13.4%	18,214	7.7%
β' 2008	46,252	1.6%	42,856	3.2%	8,825	-10.2%	11,828	11.0%	17,430	5.2%
γ' 2008	48,679	1.1%	42,225	2.9%	9,806	-2.9%	13,636	-2.3%	16,985	0.4%
δ' 2008	46,463	-0.3%	40,044	2.0%	14,435	-1.5%	9,718	-2.4%	17,517	2.7%
2008*	184,035	1.0%	168,124	2.9%	41,234	-5.0%	44,503	4.0%	70,146	4.0%
α' 2009	40,938	-4.0%	41,667	-3.1%	7,667	-6.1%	7,391	-20.7%	16,133	-11.4%
β' 2009	45,959	-0.6%	42,849	0.0%	7,638	-13.5%	9,532	-19.4%	14,266	-18.2%
γ' 2009	47,215	-3.0%	41,635	-1.4%	8,469	-13.6%	10,835	-20.5%	13,783	-18.8%
δ' 2009	46,160	-0.7%	42,539	6.2%	8,613	-40.3%	7,813	-19.6%	12,913	-26.3%
2009*	180,272	-2.0%	168,691	0.3%	32,387	-21.5%	35,571	-20.1%	57,095	-18.6%
α' 2010	40,666	-0.7%	41,599	-0.2%	7,282	-5.0%	7,551	2.2%	16,213	0.5%
β' 2010	43,662	-5.0%	40,341	-5.9%	6,330	-17.1%	9,833	3.2%	13,062	-8.4%
γ' 2010	44,794	-5.1%	38,776	-6.9%	7,868	-7.1%	10,740	-0.9%	12,558	-8.9%
δ' 2010	43,093	-6.6%	39,677	-6.7%	6,940	-19.4%	8,813	12.8%	12,494	-3.2%
2010*	172,215	-4.5%	160,393	-4.9%	28,419	-12.3%	36,937	3.8%	54,326	-4.8%

προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Μάρτιος 2011

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Η διαδικασία υλοποίησης του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ) θα αποτελέσει αναμφίβολα τον καταλύτη των οικονομικών εξελίξεων στην Ελλάδα το 2011 και τα προσεχή χρόνια. Από τις αρχές του τρέχοντος έτους μέχρι πρότινος, οι πτυχές του που αφορούν την απελευθέρωση σε κλειστές αγορές και επαγγέλματα, καθώς και την αναδιάρθρωση μέρους του δημοσίου τομέα (συγκοινωνίες), είχαν τη μεγαλύτερη βαρύτητα στις εγχώριες οικονομικές εξελίξεις, μαζί με την διαδικασία της τρίτης αξιολόγησης της υλοποίησης του ΜΟΧΠ από την τρόικα και τις παρατηρήσεις-πρόσθετες δράσεις που προέκυψαν στο πλαίσιο αυτής. Ταυτόχρονα, ενσωματώνεται σταδιακά στη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας το νέο πλαίσιο για τις εργασιακές σχέσεις στον ιδιωτικό τομέα που διαμορφώθηκε τον περασμένο Δεκέμβριο, καθώς και τα νέα φορολογικά μέτρα που τέθηκαν σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2011. Μετά την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσπάθειας για το 2010 και την πρώτη, προσωρινή καταγραφή των αποτελεσμάτων της, σύμφωνα με την οποία το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης διαμορφώνεται στο 10,0% του ΑΕΠ¹², συνεχίζεται η διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής στο τρέχον έτος, στην οποία έχουν ήδη διαφανεί προβλήματα που σχετίζονται με την πλευρά των εσόδων του κράτους.

Στο οικονομικό περιβάλλον που διαμορφώνεται από τις παραπάνω εξελίξεις, τα πρώτα, λίγα διαθέσιμα στοιχεία για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας το

2011, δείχνουν υποχώρηση των πτωτικών τάσεων που υπήρχαν σε ορισμένα μεγέθη στο δεύτερο μισό του προηγούμενου έτους και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανοδική πορεία, τουλάχιστον προσωρινά. Η προς το παρόν ανακοπή της επιδείνωσης του οικονομικού περιβάλλοντος αντικατοπτρίζεται και στη βελτίωση του δείκτη οικονομικού κλίματος. Ωστόσο, χρειάζεται η παρέλευση μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος για να θεωρηθούν εδραιωμένες οι παραπάνω τάσεις, ενώ για την αξιολόγηση της πορείας του συνόλου της οικονομίας απαιτείται η διαθεσιμότητα στοιχείων για περισσότερους δείκτες. Επίσης, θεωρείται ως το πλέον πιθανό ορισμένοι κλάδοι να κινηθούν ταχύτερα από άλλους στη διαδικασία ανάκαμψης και να μην είναι ομοιόμορφη η πορεία της ελληνικής οικονομίας. Ακόμα και αν η ύφεση αρχίσει να υποχωρεί, ο αντίκτυπος αυτής της εξέλιξης δεν θα γίνει άμεσα αισθητός σε όλη του την έκταση. Για παράδειγμα, καθώς απαιτείται χρόνος για την μετάβαση των όποιων θετικών εξελίξεων από την οικονομική δραστηριότητα στην αγορά εργασίας, τα τρέχοντα, υψηλά ποσοστά ανεργίας θα επιδείξουν υψηλή ανελαστικότητα προς τα κάτω.

Προχωρώντας στα πρώτα στοιχεία για το τρέχον έτος, στην πλευρά της προσφοράς η βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε κατά 5,2% τον Ιανουάριο, όπως και τον Δεκέμβριο, σε μικρότερο βαθμό όμως από ότι στο δεύτερο εξάμηνο του 2010, κατά το οποίο η ύφεση στον κλάδο κλιμακώθηκε (-6,2%).

Περισσότερα διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν από την πλευρά της ζήτησης. Ξεκινώντας και πάλι με την βιομηχανία, ενθαρρυντικά

¹² Στοιχεία Γεν. Κυβέρνησης, Ιαν.-Δεκ. 2010, Υπουργείο Οικονομίας, Μάρτιος 2011-Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Μάρτιος 2011

μηνύματα για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες έρχονται από το επίπεδο των νέων παραγγελιών τον πρώτο μήνα του 2011, που ήταν αυξημένες κατά 9,1% έναντι του περυσινού Ιανουαρίου, περισσότερο από ότι τον Δεκέμβριο (+6,5%). Η συγκεκριμένη άνοδος τροφοδοτείται κυρίως από την εξωτερική αγορά, στην οποία η ζήτηση είναι υψηλότερη κατά 32,7%, ωστόσο και η εγχώρια ζήτηση εμφανίζεται ενισχυμένη, κατά 6,5%. Σε ότι αφορά τη συνολική ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από το εξωτερικό, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών διατηρούν στις αρχές του νέου έτους τη ανοδική δυναμική που εμφάνισαν τον περασμένο Δεκέμβριο: αυξήθηκαν κατά 30,7% σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2010, όμως τότε είχαν βρεθεί σε ελάχιστο επίπεδο εξαιτίας για το συγκεκριμένο μήνα. Πρόσθετο χαρακτηριστικό της διεύρυνσης των εξαγωγών τον Ιανουάριο αποτελεί το ότι αυξήθηκαν και οι εξαγωγές αγαθών εκτός των καυσίμων, των οποίων η τιμή ανήλθε σημαντικά τους τελευταίους μήνες, και των εισπράξεων πλοίων, κατά 14,1%. Μικρή αναθέρμανση σημειώνεται το πρώτο δίμηνο του 2011 και στη ζήτηση για αγορά υλικών νέων κατοικιών, με τις τιμές τους να αυξάνονται περίπου κατά 4,0% σε αυτό το διάστημα, όταν την αντίστοιχη περίοδο του 2010 η άνοδος δεν ξεπερνούσε το 1,6%.

Εικόνα περιορισμού των απωλειών του προηγούμενου έτους παρουσιάζουν στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου φέτος και οι δείκτες οικονομικής συγκυρίας της ΕΕ για την Ελλάδα, που υπολογίζονται από το IOBE. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος κινήθηκε ανοδικά σε αυτό το χρονικό διάστημα, φθάνοντας τον Φεβρουάριο στις 79,4 μονάδες, επίπεδο υψη-

λότερο από αυτά στα οποία κινήθηκε το 2010, με εξαίρεση τον Ιανουάριο του περασμένου έτους. Οι εξελίξεις σε κλαδικό επίπεδο διίστανται: στη Βιομηχανία και το Λιανικό Εμπόριο οι προσδοκίες ενισχύονται, τουλάχιστον από τις αρχές του 2011, εξακολουθούν όμως να παραμένουν σε απόσταση από τα μακροχρόνια μέσα επίπεδά τους. Αντιθέτως, διακυμάνσεις κοντά στις ιστορικά ελάχιστες τιμές τους πραγματοποιούν οι σχετικοί δείκτες στις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές. Άμβλυση της έντονης απαισιοδοξίας αντανακλά η επί διμήνο ανάκαμψη της καταναλωτικής εμπιστοσύνης από το ιστορικά ελάχιστο επίπεδο της τον περασμένο Δεκέμβρη, με την ανασφάλεια των νοικοκυριών για τα πραγματικά εισοδήματά τους και την ανεργία να παραμένει υψηλή.

Η περιορισμένης έκτασης αντιστροφή των πτωτικών τάσεων αντικατοπτρίζει εν μέρει και μια στάση αναμονής της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στις επερχόμενες εξελίξεις. Σε αυτές συγκαταλέγονται και οι αποφάσεις για την τροποποίηση-χαλάρωση των όρων δανεισμού της Ελλάδας από τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης που έχει συνάψει με την «τρώικα» ΕΕ-ΕΚΤ-ΔΝΤ. Κομβικό ρόλο στην πορεία της ελληνικής οικονομίας και συνεπώς στη διαμόρφωση των προσδοκιών και των στόχων επιχειρήσεων, νοικοκυριών και εργαζομένων, θα έχει το Πλαίσιο Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής του Υπουργείου Οικονομικών για τα έτη 2012-2014. Η θέση και η αντίδρασή τους απέναντι στο περιεχόμενο των δημοσιονομικών μέτρων που περιλαμβάνει, θα διαμορφώσουν σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές εξελίξεις κατά το 2011, αλλά και στα προσεχή χρόνια.

Εκτός από την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης και τα αποτελέσματά της, την οικονομική δραστηριότητα θα καθορίσει και η εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής, όπως αυτή προσδιορίζεται -κατά κύριο λόγο- με το νέο Αναπτυξιακό Νόμο, το Νόμο για τις Στρατηγικές Επενδύσεις, καθώς και μέσα από την υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2007-2013. Η επί μακρόν έλλειψη του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, έχει πιθανότατα οδηγήσει στην αναβολή υλοποίησης ολοκληρωμένων επενδυτικών σχεδίων, όμως η δυνατότητα πραγματοποίησής τους θα εξαρτηθεί και από τις τελικές διατάξεις των νόμων, όπως αυτές θα καθοριστούν μέσα από τις σχετικές ΥΑ/ΚΥΑ. Η ταχεία αύξηση της ανεργίας οφείλεται κατά ένα μέρος και στις ισχνές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος το 2010, οι οποίες θα μετρίαζαν τις περιοριστικές για την οικονομική δραστηριότητα επιπτώσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής.

Δεδομένης της πρωτεύουσας σημασίας που δίνεται στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, και σε συνάφεια με τις επιδιώξεις του Προϋπολογισμού, αναμένεται περαιτέρω περιορισμός **της δημόσιας κατανάλωσης** το 2011. Η έκταση των περικοπών στις δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες ευνόητα θα εξαρτηθεί και από την πορεία των εσόδων του Προϋπολογισμού. Η μείωση των καθαρών εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου κατά 9,1%, έναντι στόχου αύξησής τους κατά 8,5% φέτος, εφόσον δεν αναστραφεί, θα μετακυλήσει την προσπάθεια επίτευξης του στόχου για το έλλειμμα στην πλευρά των δαπανών, οι οποίες προς το παρόν κινούνται εντός ορίων. Οπότε πιθανότατα θα πραγματοποιη-

θεί μεγαλύτερη περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης. Σε τρέχουσες τιμές, η δημόσια κατανάλωση υποχώρησε το προηγούμενο έτος κατά 12,8% σε σύγκριση με το 2009, λιγότερο από ότι οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού, εξαιρουμένων των τόκων (-14,6%). Παρά τον σημαντικό περιορισμό της, ήταν ελαφρά χαμηλότερη πέρυσι του μεγέθους της το 2008, στα € 43,4 δισεκ., έναντι € 44,2 δισεκ..

Σε χαμηλότερα των περυσινών επίπεδα θα διαμορφωθεί το τρέχον έτος και η **κατανάλωση των νοικοκυριών**. Η επιτάχυνση της πτώσης της στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, παρότι η βάση σύγκρισης ένα χρόνο πριν ήταν χαμηλή, προήλθε από τη ραγδαία αύξηση της ανεργίας, καθώς και από την περικοπή του επιδόματος Χριστουγέννων στο δημόσιο τομέα και στους συνταξιούχους. Για το 2011, η σταδιακή εφαρμογή των νέων εργασιακών σχέσεων που απορρέουν από τον πρόσφατο σχετικό νόμο, αναμένεται να οδηγήσει σε προς τα κάτω αναπροσαρμογή των μισθών στον ιδιωτικό τομέα, συμπιέζοντας ακολούθως την καταναλωτική ζήτηση των απασχολούμενων σε αυτόν. Ο εξορθολογισμός της μισθοδοσίας στο δημόσιο τομέα με την εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου, ανεξάρτητα από τα όποια κίνητρα για βελτίωση της παραγωγικότητας θα προσφέρει μέσο-μακροπρόθεσμα, άμεσα, μάλλον θα περιορίσει, κατά μέσο όρο, εκ νέου την αγοραστική δύναμη των δημοσίων υπαλλήλων. Σε αυτές τις δύο φετινές επιδράσεις στην κατανάλωση των νοικοκυριών, θα προστεθούν και εκείνες από ενδεχόμενη περαιτέρω αύξηση της ανεργίας, καθώς και από τη συνέχιση-διεύρυνση του περιορισμού των πιστώσεων με καταναλωτικά δάνεια, που τον Ιανουάριο κινούταν με

ρυθμό 4,1%. Συνεκτιμώντας τον αντίκτυπο των παραπάνω εξελίξεων, αλλά και τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις, δεν αποκλείεται η συρρίκνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης το 2011 να υπερβεί αυτή του προηγούμενου έτους (-4,5%), καθώς το 2010 η επίδραση των περυσινών εισοδηματικών μέτρων που περιλαμβάνονταν στο Μνημόνιο δεν εκτάθηκε στο σύνολο του έτους, αλλά ξεκίνησε ακριβώς από τα μέσα του.

Σε αντίθεση με τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, σαφώς καλύτερες των περυσινών προοπτικές διαγράφονται το 2011 για τις **επενδύσεις**. Βελτίωση του επενδυτικού κλίματος θα επέλθει κατά κύριο λόγο από την εφαρμογή του νέου Αναπτυξιακού Νόμου και του Νόμου για τις Στρατηγικές Επενδύσεις. Άλλωστε, η έντονη υποχώρηση του σχηματισμού κεφαλαίου το 2010 οφείλεται εν μέρει στο ενδιαφέρον των επενδυτών για την ολοκλήρωση της επί μακρόν κυοφορίας του νέου νομικού πλαισίου για τη στήριξη επενδύσεων. Το προγραμματισμένο ύψος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για φέτος είναι ίδιο με αυτό που υλοποιήθηκε το 2010, € 8,5 δισεκ.. Όπως όμως έχει επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του ΙΟΒΕ, δεν έχει σημασία μόνο το μέγεθος του ΠΔΕ, αλλά και η όσο το δυνατόν περισσότερο εμπροσθοβαρήs πραγματοποίησή τους κατά μήκος του έτους, ούτως ώστε να αντληθούν οι μέγιστες δυνατές αποδόσεις από τη λειτουργία των σχετικών πολλαπλασιαστών. Πάραυτα, ο χαμηλός, μικρότερος του περυσινού, βαθμός υλοποίησης του ΠΔΕ στο δίμηνο Ιαν.-Φεβρ. (δαπάνες € 255 εκ., έναντι € 793εκ.), δεν προδιαγράφει την αποτελεσματικότητά του στο σύνολο του έτους, καθώς αναμέ-

νεται σημαντική επιτάχυνσή του στους αμέσως επόμενους μήνες, όταν θα δοθούν προς πλήρη χρήση τα καινούργια χρηματοδοτικά εργαλεία που περιλαμβάνονται στο νέο Αναπτυξιακό Νόμο. Πρέπει όμως στη βάση των παραπάνω να ολοκληρωθούν σύντομα οι διαδικασίες εφαρμογής του, για τον πρόσθετο λόγο ότι έχει ήδη επιτευχθεί από το ΥΠ.ΟΙ.Α.Ν. άντληση πόρων για το ΠΔΕ οι οποίοι υπερβαίνουν κατά πολύ τις έως τώρα δαπάνες, με αποτέλεσμα να μένουν, προς το παρόν, αναξιοποίητοι.

Από την άλλη πλευρά, ανασχετικά στην επενδυτική δραστηριότητα αναμένεται να λειτουργήσουν και φέτος η χαμηλή ροή πιστώσεων από τις τράπεζες στις επιχειρήσεις και η περαιτέρω εξασθένιση της εγχώριας ζήτησης. Ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις μειώνεται συνεχώς: τον Ιανουάριο δεν ξεπέρασε το 0,8%, παρά το πρόσφατο νέο πρόγραμμα χορήγησης εγγυήσεων από την κυβέρνηση προς τις ελληνικές τράπεζες στα τέλη του 2010, ύψους € 25 δισ., για την ενίσχυση της ρευστότητάς τους. Σε κλαδικό επίπεδο, σημειώνεται πιστωτική συρρίκνωση στη Βιομηχανία, στο Εμπόριο και εσχάτως στη Γεωργία, που στον πρώτο κλάδο διαρκεί περίπου 1,5 χρόνο. Τον ίδιο μήνα, η χρηματοδότηση προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις ήταν ουσιαστικά αμετάβλητη σε σχέση με ένα χρόνο πριν (+0,1%). Βεβαίως, η περιορισμένη προσφορά επενδυτικών κεφαλαίων προέρχεται και από την αποδυναμωμένη ζήτηση για αυτά, ως συνέχεια και συνέπεια της φθίνουσας εγχώριας ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες, που υποκαθίσταται, αλλά μόνο μερικώς, από την τόνωση που παρουσιάζει η ζήτηση ε-

κτός συνόρων. Αμφότεροι οι αρνητικοί παράγοντες, λόγω και της αυξημένης βαρύτητάς τους στην πραγματοποίηση επενδύσεων, θα ασκήσουν έντονες πιέσεις στις επενδύσεις και αναμένεται να τις περιορίσουν για μια ακόμα χρονιά, σε αρκετά μικρότερο βαθμό όμως από ότι τα δύο προηγούμενα έτη.

Η σημαντική ενίσχυση της ζήτησης κυρίως υπηρεσιών αλλά και αγαθών από το εξωτερικό στο δίμηνο Δεκ.-Ιαν, προμηνύει τη συνέχιση και φέτος της βελτίωσης των επιδόσεων του **εξωτερικού τομέα** της οικονομίας που σημειώθηκε την τελευταία διετία. Σε εθνικολογιστική βάση, η ποσοστιαία άνοδος των εξαγωγών το 2010 ήταν μεγαλύτερη στα αγαθά από ότι στις υπηρεσίες. Οι **εξαγωγές** ευνοούνται από την υποχώρηση του κόστους εργασίας, που εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί και το τρέχον έτος, κυρίως λόγω της αλλαγής των εργασιακών σχέσεων στον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, μέρος αυτής της μείωσης έχει αντισταθμιστεί από την άνοδο της τιμής του πετρελαίου, που διογκώνει τα λειτουργικά κόστη, επηρεάζοντας ανάλογα τις τιμές των προϊόντων-υπηρεσιών. Πάντως, η δυναμική των εξαγωγών δεν φαίνεται να επηρεάζεται ιδιαίτερα από την υψηλή ισοτιμία ευρώ-δολαρίου. Ειδικά για τις εξαγωγές υπηρεσιών, οι αναταραχές στις χώρες της βόρειας Αφρικής που βρίσκονται στο νότο της Μεσογείου, θα επενεργήσουν θετικά στην τουριστική κίνηση στην Ελλάδα και ακολούθως στις εισπράξεις από τις σχετικές παρεχόμενες υπηρεσίες.

Ο περαιτέρω περιορισμός της αρνητικής επίδρασης του εξωτερικού τομέα στο ΑΕΠ θα προέλθει και από την παραμονή **των εισαγωγών** σε πτωτική τροχιά και το

τρέχον έτος. Οι παράγοντες που αναμένεται να οδηγήσουν στη νέα υποχώρηση είναι ίδιοι με αυτούς το 2010, δηλαδή η αύξηση της ανεργίας και η συρρίκνωση των εισοδημάτων από την πλευρά των ατόμων-νοικοκυριών, και η αναιμική ζήτηση για κεφαλαιουχικά προϊόντα από τις επιχειρήσεις. Οι πολύ υψηλές τρέχουσες τιμές του πετρελαίου, επηρεάζουν αρνητικά το εξωτερικό εθνικολογιστικό ισοζύγιο, όσο διατηρούνται, όχι μέσω των εισαγωγών, καθώς αφενός λαμβάνεται υπόψη σε αυτές η αποπληθωρισμένη αξία των εισαγόμενων πετρελαιοειδών, αφετέρου πλήττεται η ζήτησή τους, αλλά μέσω των εξαγωγών, εξαιτίας της αύξησης της τιμής τους που αναλύθηκε προηγουμένως.

Ανακεφαλαιώνοντας τις προβλεπόμενες μεταβολές στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ και λαμβάνοντας υπόψη τη δομή του, με την ιδιωτική κατανάλωση να αντιστοιχεί το 2010 περίπου στα ¾ αυτού και μαζί με τη δημόσια κατανάλωση φθάνουν το 93%, ενώ οι επενδύσεις και οι εξαγωγές δεν ξεπέρασαν το 16,5% το 21,5% αντίστοιχα πέρυσι, οι τάσεις που θα κυριαρχήσουν στις καταναλωτικές δαπάνες αναμένεται να καθορίσουν κατά κύριο λόγο, για μία ακόμη χρονιά, το ΑΕΠ. Η προβλεπόμενη σχετικά έντονη πτώση σε απόλυτα μεγέθη της κατανάλωσης πρωτίστως των νοικοκυριών και δευτερευόντως του κράτους, σε συνδυασμό με την ηπιότερη από ότι τα τελευταία χρόνια μείωση των επενδύσεων, εξαιτίας των παραγόντων που αναφέρθηκαν προηγουμένως, εκτιμάται ότι θα διαμορφώσουν τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στο **-3,2%** το 2011, ενδεχομένως και ελαφρά χειρότερα. Η συγκεκριμένη εκτίμηση βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Ευρω-

παϊκής Ένωσης, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου του Υπουργείου Οικονομικών και της Τράπεζας της Ελλάδος, που όλες συγκλίνουν σε πτώση του ΑΕΠ κατά 3,0% (Πίνακας 3.2)¹³.

Η συνέχιση για τρίτο έτος της ύφεσης στην ελληνική οικονομία, στην εκτιμώμενη σχετικά ισχυρή ένταση δεδομένης της διάρκειάς της, δεν θα επιτρέψει τη βελτίωση των δεδομένων στην **αγορά εργασίας**. Παρά την απότομη, πρωτοφανή άνοδο της ανεργίας το τέταρτο τρίμηνο του 2010,

κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες έναντι του ίδιου τριμήνου του περασμένου έτους, δεν αποκλείεται και νέα, αρκετά έντονη αύξηση της τους πρώτους μήνες του 2011, καθώς, όπως γράφτηκε και προηγουμένως, η αγορά εργασίας δεν προσαρμόζεται άμεσα στις διακυμάνσεις της παραγωγικής δραστηριότητας. Άλλωστε, το τέλος του έτους αποτελεί συνήθη περίοδο λήξης συμβάσεων εργασίας, πολλές από τις οποίες ενδεχομένως δεν ανανεώθηκαν φέτος.

¹³ European Economy, Occasional Papers, no 77, European Commission, February 2011 - Greece, Third Review Under the Stand-By Arrangement, IMF, March 2011 – Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2011, Υπουργείο Οικονομικών Νοέμβριος 2010 – Νομισματική Πολιτική 2010-2011, Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβρουάριος 2011.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2000)

	2009	2010	2011	2012
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-2,0	-4,5	-3,0	1,1
Ιδιωτική Κατανάλωση	-1,8	-4,1	-4,6	0,5
Δημόσια Κατανάλωση	7,6	-9,0	-8,5	-6,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-10,4	-17,4	-7,5	-2,6
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-18,3	-0,3	6,4	6,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-18,6	-11,5	-6,0	-1,5
Απασχόληση	-0,7	-2,8	-2,7	0,1
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	2,3	-1,8	-0,2	0,1
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	3,4	-1,1	-0,5	0,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	1,3	4,7	2,4	0,5
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-2,3	-8,0	-6,2	-1,0
Καθαρές Εξαγωγές	2,7	3,6	3,1	1,8
Αποθέματα	-2,4	-0,1	0,1	0,3
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-15,4	-9,6	-7,6	-6,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-14,0	-10,6	-7,9	-6,3
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	126,8	142,5	153,8	159,4
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	9,1	12,1	14,6	14,8

Πηγή: European Economy, Occasional Papers, no 77, European Commission, February 2011

Πίνακας 3.3

Σύγκριση Προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2010- 2012
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2000, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ΑΕΠ	-4,2	-3,0	1,1	-4,5	-3,0	1,1	-3,9	-2,7	0,5	-4,5	-3,0	1,1
Τελική Ζήτηση	:	:	:	-3,1	-2,3	1,2	-7,2	-5,7	-1,4	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-4,1	-4,3	0,5	-4,1	-4,6	0,5	-3,9	-4,3	-0,3	-4,1	-4,6	0,5
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	4,7*	2,4*	:	4,7	2,4	0,5	4,7	2,5	0,7	4,7	2,4	0,5
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	-17,4	-7,5	-2,6	-17,4	-7,5	-2,6	-18,2	-10,6	-2,2	-17,4	-7,5	-2,6
Ανεργία (%)	12,1	14,6	14,8	12,1	14,6	14,8	12,2	14,5	15,2	12,2	14,8	15,0
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-9,4	-7,4	-6,5	-9,6	-7,6	-6,5	-8,3	-7,6	-6,5	-9,6	-7,5	-6,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-10,6	-8,0	-6,6	-10,6	-7,9	-6,3	-10,5	-7,5	-5,9	-10,5	-8,2	-7,1
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	142,5	152,6	:	142,5	153,8	159,4	:	:	:	143	153	159

* The Economic Adjustment Programme for Greece, Υπουργείο Οικονομικών, Φεβρουάριος 2011

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2011, Υπουργείο Οικονομικών Νοέμβριος 2010 –European Economy, Occasional Papers, no 77, European Commission, February 2011 - OECD Economic Outlook No. 88, November 2010 - Greece, Third Review Under the Stand-By Arrangement, IMF, March 2011

Ωστόσο, οι αντιδράσεις στην εκτίναξη της ύφεσης στα τέλη του 2010, θα περιλαμβάνουν και την αξιοποίηση της μεγαλύτερης ευελιξίας στη σύναψη εργασιακών συμβάσεων που παρέχει η πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση. Καθώς απαιτείται έστω και ένα σχετικά βραχύ χρονικό διάστημα για την πληροφόρηση των επιχειρήσεων για τα νέα δεδομένα στις εργασιακές σχέσεις και το σχεδιασμό της προσαρμογής της λειτουργίας τους σε αυτά, η αξιοποίησή τους δεν είναι ακόμα εκτεταμένη και θα γενικευτεί στη συνέχεια του έτους. Όσο προχωράει αυτή η διαδικασία, και ανάλογα με την ταχύτητά της, θα μετριαστούν οι επιπτώσεις της ύφεσης στην απασχόληση, η συρρίκνωση της οποίας κατά 2,7% το 2010, αποτέλεσε το βασικό λόγο εκτίναξης της ανεργίας. Έτσι, παρότι η **ανεργία** ανήλθε στο τέλος του περασμένου έτους στο 14,8%, **αναμένεται να κινηθεί στην περιοχή του 15,5% κατά μέσο όρο φέτος.**

Η αποδυναμωμένη καταναλωτική ζήτηση θα χαλαρώσει και τις πληθωριστικές πιέσεις του προηγούμενου έτους. Ήδη, το δίμηνο Ιαν.-Φεβρ., παρά την αύξηση του χαμηλού συντελεστή ΦΠΑ από το 11% στο 13% από τις αρχές του 2011, ο **πληθωρισμός** υποχώρησε από το 5,2% που βρισκόταν τον περασμένο Δεκέμβριο στο 4,4% τον Φεβρουάριο. Την πτώση του πληθωρισμού θα διευκολύνει και η τεχνική επίδραση του υψηλού επιπέδου-βάση σύγκρισης του ΔTK μετά τον Απρίλιο του 2010. Ωστόσο, η προγραμματισμένη εξίσωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα, που ακόμα δεν έχει αποφασιστεί επίσημα ούτως ώστε να είναι γνωστός ο ακριβής τρόπος με τον οποίο θα γίνει, θα αναχαιτίσει την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, αλλά προς το τέλος του έ-

τους, στο τελευταίο τρίμηνο, οπότε και η επίδρασή της θα είναι σχετικά περιορισμένη. Επομένως, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εξασθένισης του πληθωρισμού στη συνέχεια του έτους, που θα επιτρέψουν τη διαμόρφωσή του στην περιοχή του **3,0%** ή λίγο υψηλότερα το 2011.

Οι σημαντικές δυσκολίες που συναντά η προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής παρότι βρίσκεται σε εξέλιξη πάνω από ένα χρόνο, το πλήθος των διαρθρωτικών αλλαγών που χρειάζεται η ελληνική οικονομία και οι αντιδράσεις που προκαλεί η υλοποίησή τους, η παράταση της οικονομικής ύφεσης για τρίτο έτος, η άνοδος της ανεργίας στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων 40 ετών τουλάχιστον, αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της διαδικασίας ανασυγκρότησης στην οποία βρίσκεται στην ελληνική οικονομία. Τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας είναι ήδη ορατά, με την επίτευξη, παρά τα όποια ανυπολόγιστα εξαρχής εμπόδια, του στόχου μείωσης του ελλείμματος κατά 5,5 εκατοστιαίες μονάδες το περασμένο έτος, και την ολοκλήρωση πλήθους διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο β' εξάμηνο του 2010 και στις αρχές του 2011, σε έκταση που δεν είχε λάβει χώρα τουλάχιστον τις τρεις τελευταίες δεκαετίες. Η εστίαση στο πεδίο των διαρθρωτικών αλλαγών, όχι μόνο εκείνων που αφορούν (και) το δημόσιο τομέα, αλλά και όσων σχετίζονται με την άρση εμποδίων στην εύρυθμη λειτουργία αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, πρέπει να συνεχίσει να βρίσκεται στο επίκεντρο των πολιτικών πρωτοβουλιών. Πέραν των όποιων ωφελειών αυτές συνεπάγονται για την οικονομική δραστηριότητα, μπορούν να αποτελέσουν και σημαντική πηγή περιστολής των δαπανών/ενίσχυσης των εσό-

δων του κρατικού προϋπολογισμού και κατά συνέπεια τιθάσευσης του ελλείμματός του. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα έως τώρα ληφθέντα μέτρα, που εμπίπτουν στην κατηγορία άμεσης απόδοσης (αύξηση έμμεσων φόρων, οριζόντιες περικοπές εισοδημάτων), και των οποίων η συνέχιση δεν κρίνεται ευεπίφορη, η πλήρης έκταση των θετικών αποτελεσμάτων από τις μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις θα εκδηλωθεί σε βάθος χρόνου, όταν θα έχει ολοκληρωθεί η προσαρμογή λειτουργιών, θεσμών και αγορών σε αυτές.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι τριμηνιαίοι δείκτες δραστηριότητας που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ και οι οποίοι αποτυπώνουν την πορεία της παραγωγής στη Βιομηχανία, καθώς και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς των Κατασκευών, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται αντίστοιχοι κλαδικοί δείκτες που κατασκευάζει το ΙΟΒΕ με βάση τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας τις οποίες διεξάγει στην Ελλάδα από το 1981 και έπειτα. Ο συνδυασμός των δεικτών αυτών και η συνεκτίμηση των τάσεων που προκύπτουν, συνεισφέρουν σε μια ευρύτερη απεικόνιση της πλευράς της προσφοράς της οικονομίας, αποτυπώνοντας την ένταση της εγχώριας ζήτησης.

Βιομηχανία

Η βιομηχανική παραγωγή στο δ' τρίμηνο του 2010 περιορίζεται κατά 5,4% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Παρόλα αυτά, **στο σύνολο του 2010 αμβλύνεται η μείωση της σε σύγκριση με το**

2009, καθώς διαμορφώνεται σε 5,8%, από περίπου 10%.

Αντίθετα, η βιομηχανική παραγωγή στην Ευρωζώνη κατά το δ' τρίμηνο ενισχύθηκε με ρυθμό 1,8% (σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο), συνεχίζοντας έτσι την πορεία σταθερής ανόδου που έχει ξεκινήσει ήδη από το γ' τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Συνολικά το 2010 ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής δείχνει να ανακάμπτει πλήρως της κρίσης, καθώς εμφανίζει μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 1,9% έναντι πτώσης -1,8% το 2009.

Σε κλαδικό επίπεδο στην Ελλάδα, η μεγαλύτερη υποχώρηση της παραγωγής το 2010 καταγράφεται στον κλάδο παροχής Ηλεκτρικού ρεύματος κατά 8,8%, σε συνέχεια αντίστοιχης μείωσης 9,6% το 2009. Επιβραδύνεται η πτωτική πορεία της παραγωγής στα Ορυχεία-Λατομεία (-7,8% σε σχέση με -9,6% το προηγούμενο έτος), ενώ και στις Μεταποιητικές βιομηχανίες η συρρίκνωση στην παραγωγή περιορίζεται κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες (-4,0% έναντι -6,5% το 2009). Τέλος η Παροχή Νερού παρουσιάζει οριακές απώλειες της τάξης του 0,9% έναντι μείωσης κατά 3,9% πέρυσι.

Στα **Ορυχεία-Μεταλλεία**, σημαντική συρρίκνωση της παραγωγής (με εντονότερο ρυθμό από το 2009) εμφανίζεται στον κλάδο της άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (-18,0% έναντι +70,0% πέρυσι) και στην εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη (-9,9% αντί -7,0%), που σχετίζεται με τη μειωμένη ζήτηση της ηλεκτροπαραγωγής (-3,7% σε σχέση με το 2009, στοιχεία ΔΕΣΜΗΕ). Ωστόσο αύξηση παρουσιάζει η εξόρυξη μεταλλούχων και μεταλλευμάτων, μετά τη σημαντική μείωση που

εμφάνισε το προηγούμενο έτος (+10,6% έναντι -22,7%) ενώ οι λοιπές εξορυκτικές και μεταλλευτικές δραστηριότητες εξακολουθούν να συρρικνώνονται (-4,0% σε σχέση με -6,4% πέρυσι).

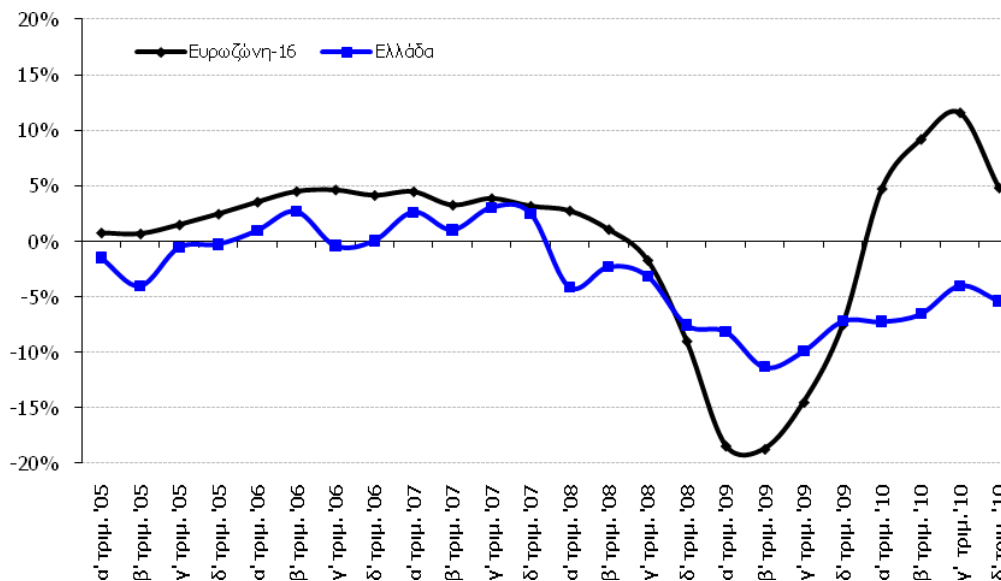
Στη **Μεταποίηση** κινήθηκαν πτωτικά 16 από τους 24 κλάδους πέρυσι. Από την άλλη πλευρά, η συνεχιζόμενη βελτίωση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής παραγωγής συμπαράσχει τους κλάδους με εξαγωγικό χαρακτήρα. Στους κλάδους με υψηλή συμβολή για την ελληνική οικονομία, τα Παράγωγα Πετρελαίου και Άνθρακα σημειώνουν αύξηση προϊόντος (+5,1% αντί -16,6% το 2009) ενώ παρόμοια είναι η εικόνα και στα Βασικά Μέταλλα όπου η παραγωγή ενισχύεται σημαντικά (+16,3% έναντι απωλειών κατά 13,4% το προηγούμενο έτος). Ο κλάδος των τροφίμων εξα-

κολουθεί και το 2010 να εμφανίζει αύξηση της παραγωγής, αλλά ηπιότερη σε σχέση με το 2009 (0,8%, έναντι 5,4%). Παρόμοια είναι η εικόνα και στα φαρμακευτικά προϊόντα και σκευάσματα, όπου συνεχίζεται η ανοδική πορεία του κλάδου, αν και με σημαντικά μικρότερο ρυθμό (2,4% αντί 12,6% το 2009).

Παράλληλα, σημαντική ενίσχυση της παραγωγής καταγράφεται στον κλάδο μηχανοκίνητων οχημάτων και ρυμουλκούμενων (41,5% σε σχέση με απώλειες 5,5% πέρυσι) και στον Ηλεκτρολογικό κλάδο (10,4% αντί -4,9% το 2009). Σχεδόν αμετάβλητος σε σχέση με το 2009 (όπου κατέγραψε σημαντικές απώλειες -18,8%) παραμένει ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στην κατασκευή μεταλλικών προϊόντων.

Διάγραμμα 3.1.

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-16 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Αντίθετα, συρρίκνωση της βιομηχανικής παραγωγής σε σχέση με το προηγούμενο έτος καταγράφεται στον κλάδο των ποτών (-13,3% αντί +5,4%), του καπνού (-25,1% αντί +4,0%) και της παραγωγής προϊόντων χάρτου (-11,1% αντί +7,0% πέρυσι). Τέλος, διόγκωση των ήδη έντονων απωλειών καταγράφεται στους τομείς των Κλωστουφαντουργικών υλών (-21,6% αντί -15,9% πέρυσι), στα είδη Ένδυσης (-27,8% αντί -25,8% το 2009) και στα είδη Υπόδησης (-27,1% αντί -21,1%).

Γενικότερα, οι κλάδοι που σχετίζονται με την παραγωγή Ενέργειας εξακολουθούν να καταγράφουν πτωτική πορεία με επιβραδυνόμενο όμως ρυθμό (-4,8% αντί -9,4% το 2009). Αντίθετα, περαιτέρω συρρίκνωση της βιομηχανικής παραγωγής εμφανίζεται στους κλάδους των καταναλωτικών αγαθών (-26,0% από -9,9%), των μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών (-6,1% από +1,2%) και των κεφαλαιουχικών αγαθών (-10,7% αντί -8,8%).

Κατασκευές

Ο κλάδος των κατασκευών εξακολουθεί να πλήττεται και το 2010, με ακόμα μεγαλύτερη ένταση. **Έτσι, ο μέσος ετήσιος δείκτης του σημείωσε απώλειες της τάξης του -31,6% σχεδόν διπλάσιες εκείνων του προηγούμενου έτους, -17,5%).**

Σε επίπεδο Ευρωζώνης επιταχύνονται οι απώλειες του σχετικού δείκτη, τόσο κατά το δ' τρίμηνο (μείωση κατά 8,8% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο) όσο και σε ετήσια βάση. Συνολικά το 2010, ο δείκτης κατασκευών υποχώρησε κατά 8,2%, εικόνα ελαφρώς χειρότερη από το 2009 (-7,6%).

Στους επιμέρους δείκτες για την Ελλάδα, ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων στο σύνολο του 2010 περιορίζεται δραματικά, σε συνέχεια της πτωτικής πορείας που έχει ξεκινήσει το 2008. Πράγματι, ο μέσος ετήσιος δείκτης σημειώνει πτώση κατά 38,1% (όταν ήδη το 2009 μειώθηκε κατά 24,1%). Παρόμοια είναι η τάση και στο δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού (ετήσια μείωση κατά 28,0% σε σχέση με πέρυσι).

Πτωτική σε σχέση με το 2009, τόσο σε όρους αδειών όσο και σε όρους όγκου, ήταν η πορεία της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας για το 2010 (διαθέσιμα στοιχεία: 49.974 άδειες) κατά 11,1%.

Ο όγκος της οικοδομικής δραστηριότητας περιορίζεται κατά 24,1% σε σχέση με το 2009, ενώ παρόμοια είναι η τάση και στη συνολική επιφάνεια των νεόδμητων οικοδομημάτων (-19,9%).

Όλες ανεξαιρέτως οι περιφέρειες καταγράφουν απώλειες στους σχετικούς δείκτες οικοδομικής δραστηριότητας. Η πτώση εξακολουθεί να είναι εντονότερη στη Δυτική Μακεδονία (-17,8%), στο Νότιο Αιγαίο (-16,9%) και στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (-16,0%).

Το δ' τρίμηνο του 2010, οι συναλλαγές οικιστικών ακινήτων με τη διαμεσολάβηση πιστωτικών ιδρυμάτων κατέγραψαν απώλειες της τάξης του 37,2% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Για το σύνολο του 2010 οι συναλλαγές υποχώρησαν οριακά κατά 1,0% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (έχοντας όμως ήδη σημειώσει σημαντική κάμψη -35,7% σε σχέση με το 2008). Η καθοδική πορεία του δείκτη αξίας συναλλαγών το 2010, δείχνει να επι-

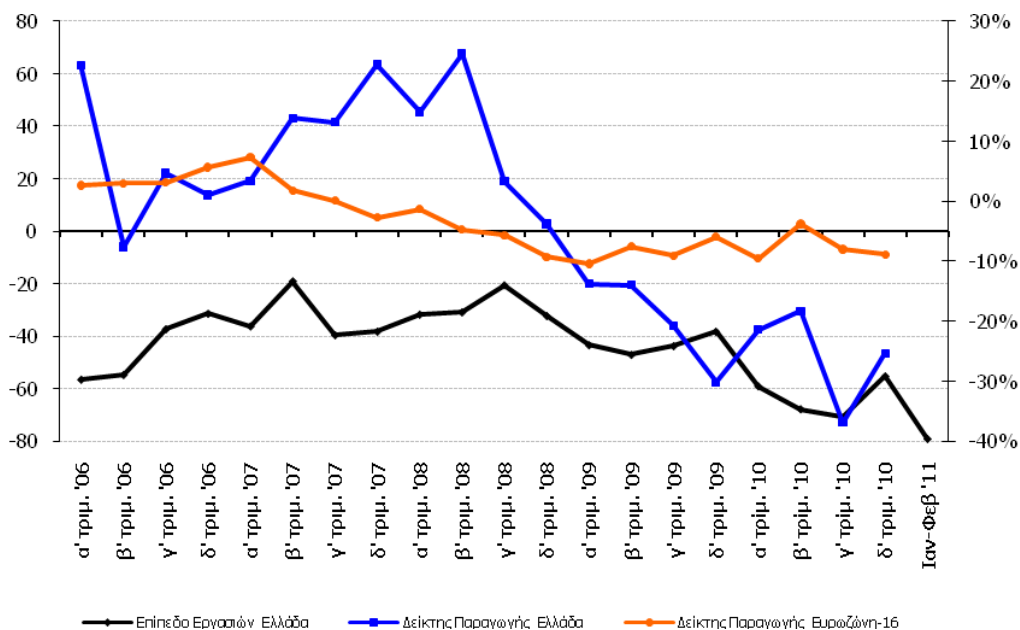
βραδύνεται σημαντικά σε σχέση με πέρυσι (-6,9% έναντι -37,2% το 2009). Ωστόσο η συνολική στεγαστική επέκταση για το 2010 παραμένει υποτονική καθώς τα κεφάλαια περιορίζονται κατά 0,2%, έναντι αύξησης κατά 4,1% το 2009. Αν δεν μεταβληθούν οι συνθήκες χρηματοδότησης εντός του 2011, με την αντικατάσταση μιας περισσότερο εύρυθμης χρηματοπιστωτικής λειτουργίας, τότε δεν αναμένεται ιδιαίτερη ανάκαμψη στον τομέα, ούτε αυτή τη χρονιά. Στα ίδια άλλωστε συμπεράσματα καταλήγουν και οι πρόσφατες έρευνες οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ στον τομέα, όπου οι προσδοκίες παραμένουν σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Λιανικό Εμπόριο

Οι επιπτώσεις της κρίσης αποτυπώνονται χαρακτηριστικά στους δείκτες που συσχετίζονται με το λιανικό εμπόριο. Ο δείκτης το δ' τρίμηνο του 2010 κινήθηκε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα πενταετίας, φτάνοντας τις 93,3 μονάδες, σημειώνοντας πτώση της τάξης του 14% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009. **Συνολικά το 2010, υποχώρησε κατά 6,2%, ηπιότερα όμως της αντίστοιχης περυσινής μείωσης που ξεπερνούσε το 11,3%.** Το α' εξάμηνο του 2010 ο δείκτης του λιανικού εμπορίου βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με προπέρυσι ενώ κατά το β' εξάμηνο υποχωρεί στο χαμηλότερο επίπεδο της πενταετίας (-12,14% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο), γεγονός που φανερώνει την ενίσχυση της ύφεσης εντός του 2010.

Διάγραμμα 3.2

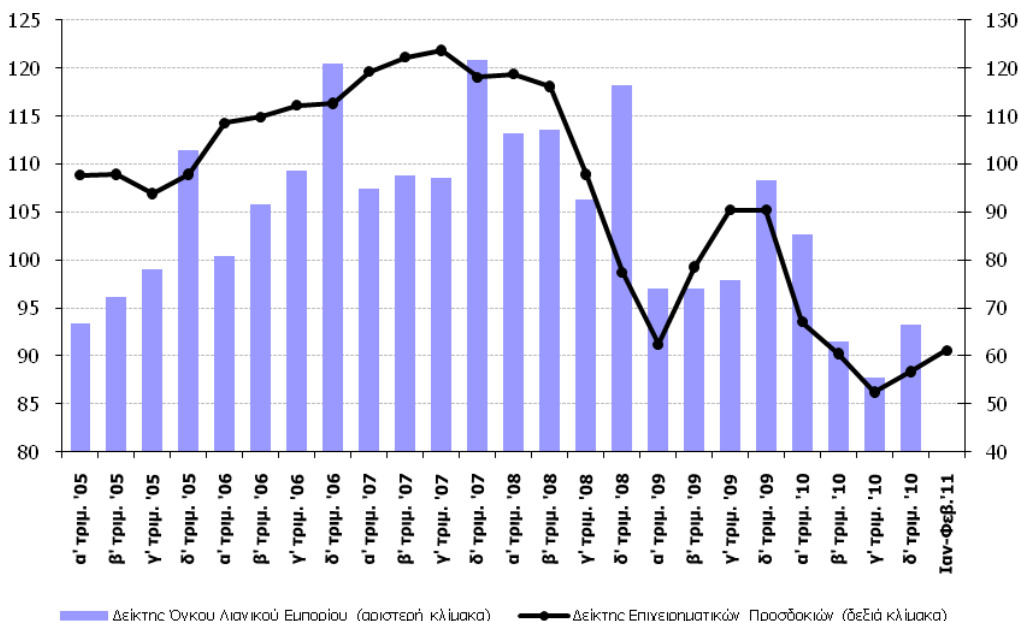
Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές -ετήσια ΠΜ(%)- στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-16 και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών στην Ελλάδα (1996-2006=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Όλοι οι κλάδοι του εμπορίου παρουσιάζουν απώλειες το 2010. Ωστόσο αρκετοί είναι αυτοί οι οποίοι εμφανίζουν επιβραδυνόμενους ρυθμούς απωλειών σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Συγκεκριμένα, οι κλάδοι που παρουσιάζουν ηπιότερη (αν και σταθερά πτωτική) μεταβολή για το 2010 είναι τα καύσιμα και λιπαντικά αυτοκινήτων (-9,2% σε σχέση με -27,8%), τα βιβλία-χαρτικά (-3,4% σε σχέση με -24,0%) τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων (-5,4% αντί -6,5%) και τα έπιπλα-ηλεκτρικά είδη (-13,3% το 2010 έναντι -15,38% πέρυσι). Στους υπόλοιπους κλάδους, οι οποίοι κινούνται χειρότερα από το 2009, σημαντικές απώλειες καταγράφουν τα είδη ένδυσης-υπόδησης (-11,2% έναντι +1,4% πέρυσι) και τα τρόφιμα- ποτά-καπνός (-4,5% αντί -1,5%). Τέλος, πτωτικά κινείται πλέον και ο κλάδος φαρμακευτικά-καλλυντικά, καταγράφοντας απώλειες της τάξης του 1,1% (έναντι ανόδου κατά 2,1% πέρυσι).

Οι τάσεις στο λιανικό εμπόριο έχουν αποτυπωθεί αρκετά νωρίς στους πρόδρομους δείκτες των **Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας** του ΙΟΒΕ. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, στο σύνολο του λιανικού εμπορίου, περιορίζονται εκ νέου οι επιχειρηματικές προσδοκίες κατά 26,3% (έναντι υποχώρησης κατά 21,6% το 2009). Στις επιμέρους κατηγορίες, το κλίμα απαισιοδοξίας δείχνει να διογκώνεται στα οχήματα- ανταλλακτικά (-43,8% έναντι -15,11% το 2009). Απογοήτευση καταγράφεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και στον κλάδο υφασμάτων- ένδυσης- υπόδησης (-24,5% αντί -22,6% πέρυσι), ενώ τέλος, οι επιχειρηματικές προσδοκίες περιορίζονται με χαμηλότερο ρυθμό στα είδη οικιακού εξοπλισμού (-18,6% έναντι -35,5% πέρυσι) και στα τρόφιμα- ποτά-καπνός (-13,2% αντί -22,0% το 2009).

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων Λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	2008	2009	2010	Ετήσια Μεταβολή '09/'08	Ετήσια Μεταβολή '10/'09
Γενικός Δείκτης	112,8	100,0	93,8	-11,4%	-6,2%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	108,9	98,8	92,1	-9,3%	-6,8%
Επιμέρους κατηγορίες καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	114,5	107,1	101,7	-6,5%	-5,4
Πολυκαταστήματα	122,8	109,2	96,6	-11,1%	-12,6
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκι- νήτων	125,8	90,9	81,7	-27,8%	-9,2
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	94,7	93,3	88,8	-1,5%	-4,5
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	107,0	109,2	108,1	2,1%	-1,1
Ένδυση-Υπόδηση	96,3	97,6	86,4	1,4%	-11,2
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	120,2	101,7	88,4	-15,4%	-13,3
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώ- ρων	109,2	83,0	79,6	-24,0%	-3,4

Πίνακας 3.5

Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	2008	2009	2010	ΠΜ% 09/08	ΠΜ% 10/09
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	112,6	87,9	76,3	-22,0%	-13,2%
Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδη- ση	117	90,6	68,4	-22,6%	-24,5%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	105,1	67,8	55,2	-35,5%	-18,6%
Οχήματα - Ανταλλακτικά	90	76,4	42,9	-15,1%	-43,9%
Πολυκαταστήματα	114,5	106,4	87,1	-7,1%	-18,1%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	102,5	80,4	59,2	-21,6%	-26,4%

Πηγή: IOBE

Χονδρικό Εμπόριο

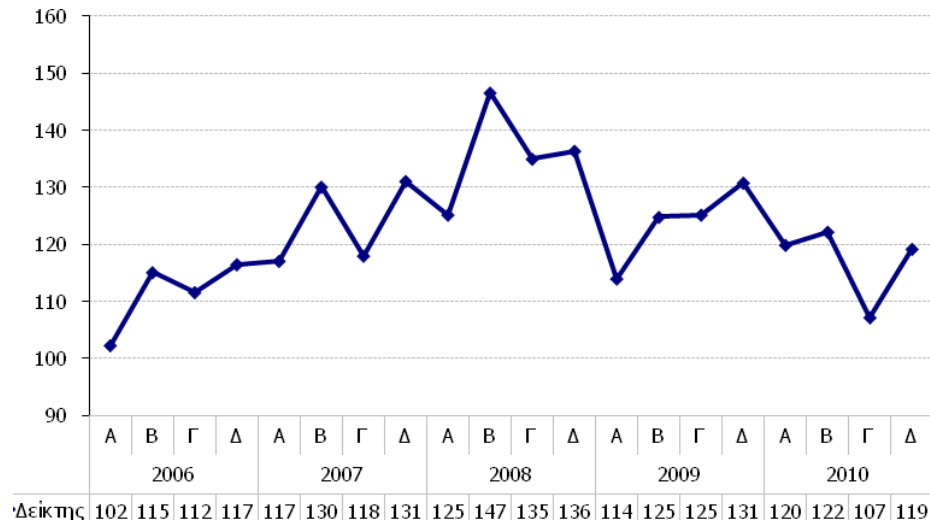
Παραδοσιακά και λόγω εποχικότητας, ο δείκτης κύκλου εργασιών στο χονδρικό εμπόριο κατά NACE Rev.2¹⁴ ενισχύεται κάθε δ' τρίμηνο κάθε έτους. Πράγματι το ίδιο συμβαίνει και το 2010, όπου ο δείκτης καταγράφει ανοδική πορεία με ρυθμό 11,3% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο, το χονδρικό εμπόριο εξακολουθεί να βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα από το δ'

τρίμηνο του 2009 (σημειώνοντας απώλειες 8,9%) ενώ συνολικά για το 2010, ο δείκτης υποχώρησε κατά 4,9% σε σχέση με πέρυσι, ρυθμός ο οποίος όμως χαρακτηρίζεται ηπιότερος από τον περσινό (-9,3% το 2009).

¹⁴Ο δείκτης στο Χονδρικό Εμπόριο υπολογίζεται χωρίς το Φ.Π.Α. και περιλαμβάνει τα συνολικά ποσά που έχει τιμολογήσει η επιχείρηση στη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (τρίμηνο).

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Μπορεί σε γενικές γραμμές κατά το δ' τρίμηνο του 2010 οι τιμές των επιμέρους δεικτών ανά κλάδο να παρουσιάζουν άνοδο (σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2010), ωστόσο σε ετήσια βάση η πλειονότητα των κλάδων εξακολουθεί να κινείται σε αρνητική πορεία, η οποία έχει ξεκινήσει ήδη από το 2009. Πράγματι στο σύνολο του 2010, 12 από τους 14 κλάδους (έναντι 11 κλάδων πέρυσι) καταγράφουν απώλειες στον κύκλο εργασιών τους ενώ στους περισσότερους το δ' τρίμηνο είναι το χειρότερο δ' τρίμηνο της τελευταίας πενταετίας τουλάχιστον.

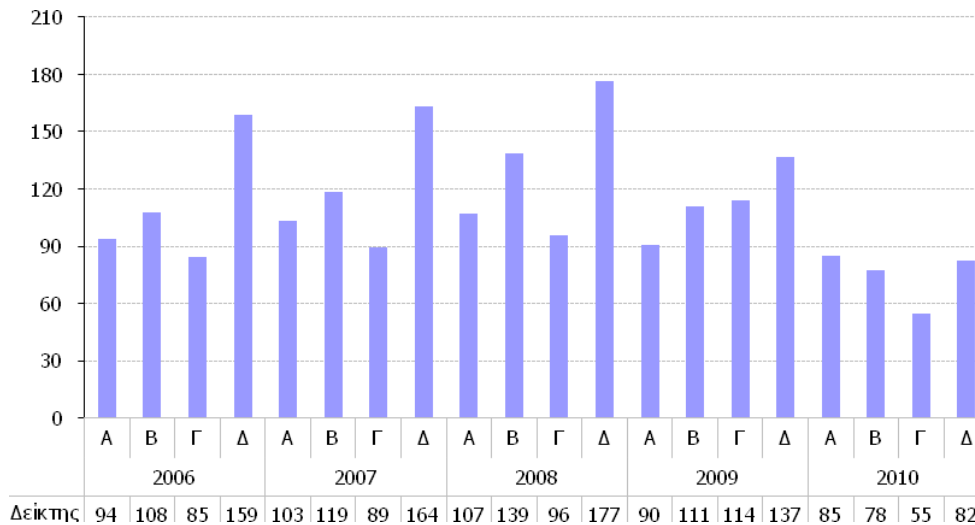
Ειδικότερα, ανοδικά το 2010 κινείται μόνο ο σχετικός δείκτης κύκλου εργασιών στον

κλάδο **υπηρεσίες παροχής δραστηριοτήτων παροχής προστασίας και έρευνας**, με μικρότερο όμως ρυθμό σε σχέση με πέρυσι. Πράγματι ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε μόνο κατά 1,4% (όταν το 2009 ενισχύθηκε κατά 13,4%).

Αντίθετα, σημαντική πτώση καταγράφεται το 2010 στις υπηρεσίες **άλλων επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων** (κλάδος 74), οι οποίες υποχωρούν εκ νέου κατά 34,1% (έναντι υποχώρησης κατά 18,4% πέρυσι). Η πτωτική πορεία του κλάδου των **υπηρεσιών πληροφορικής** (κλάδος 62, που εμφανίζεται το 2009 με απώλειες 12,8%) συνεχίζεται και το 2010, αφού ο κύκλος εργασιών περιορίζεται κατά 33,0% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

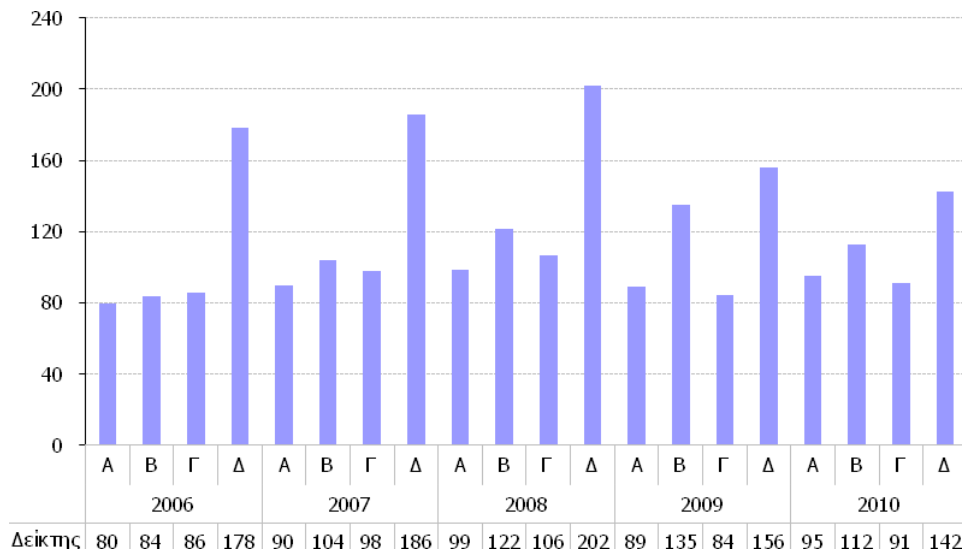
Διάγραμμα 3.5

Εξέλιξη του δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα των Υπηρεσιών Πληροφορικής, Κλάδος 62 (2005=100).

Διάγραμμα 3.6

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & Παροχής Συμβουλών Διαχείρισης Δραστηριοτήτων, κλάδοι 69 & 70.2 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Αντίστοιχη κάμψη του κύκλου εργασιών (κατά 24,1%) καταγράφεται και στις **δραστηριότητες διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης** (κλάδος 73), όπου πέρυσι ο δείκτης είχε ήδη παρουσιάσει απώλειες της τάξης του 18,4%.

Από την άλλη πλευρά, ο κύκλος εργασιών στους κλάδους 69 και 70.2, οι οποίοι αφορούν **νομικές και λογιστικές δραστηριότητες**, καθώς και **δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης**, σημείωσε σημαντική επιβράδυνση στο ρυθμό απωλειών, κλείνοντας ωστόσο με μείωση της τάξης του 6,5% (έναντι -12,3% το 2009).

Εντείνεται ο ρυθμός συρρίκνωσης του κύκλου εργασιών στις **υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών** (κλάδος 61) με περαιτέρω υποχώρηση της τάξης του 11,4% σε σχέση με πέρυσι (έναντι μείωσης κατά 8,4% το 2009).

Σημαντική είναι η αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης και στον τομέα του τουρισμού. Ο δείκτης στους κλάδους **υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης** (κλάδοι 55 και 56) καταγράφει σημαντικές απώλειες. Πράγματι, το 2010 ο δείκτης σημειώνει γενικές απώλειες της τάξης του 8,7% (έναντι απωλειών 8,8% το προηγούμενο έτος).

Οι προαναφερθείσες τάσεις έχουν αποτυπωθεί έγκαιρα στις **έρευνες συγκυρίας του IOBE** και για τους διάφορους κλάδους των Υπηρεσιών. Πράγματι, συνολικά στις Υπηρεσίες προκύπτει σημαντική υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών η οποία είναι της τάξης του 10,0% σε σχέση με το 2009. Ωστόσο, σε σύγκριση με τις προπερσινές πλέον μεταβολές, οι απώλειες στους περισσότερους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών δείχνουν να επιβραδύνονται. Για παράδειγμα ο δείκτης του κλάδου Ξενοδοχεία-Εστιατόρια εξακολουθεί να καταγράφει απώλειες (σε σχέση με το 2009) με ρυθμό όμως που περιορίζεται κατά περίπου 12 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίθετα, σημαντικά χειρότερη δείχνει η εικόνα στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, όπου ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφει σημαντικές περαιτέρω απώλειες (-35,1% έναντι -14,3% το προηγούμενο έτος).

Ειδικά ως προς τα Αυτοκίνητα – Οχήματα ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών

ανέρχεται στο τελευταίο τρίμηνο (Δεκέμβριος-Φεβρουάριος), ως απόρροια του προγράμματος απόσυρσης, έπειτα από τα πολύ χαμηλά επίπεδα του προηγούμενου εξαμήνου, καθώς διαμορφώθηκε στις 66 μονάδες, υψηλότερος από τα επίπεδα του 2009 και 2010. Οι προσδοκίες έχουν αναπτερωθεί στον κλάδο, με 1 στις 4 επιχειρήσεις να εκτιμά ότι οι πωλήσεις θα αυξηθούν το επόμενο διάστημα, αντιστρέφοντας το αρνητικό πρόσημο του σχετικού ισοζυγίου. Το πρόγραμμα θα πρέπει να σημειωθεί όμως ότι εφαρμόζεται σε ένα δυσμενές μακροοικονομικό και δημοσιονομικό περιβάλλον, με τη συσσωρευμένη αβεβαιότητα να αναστέλλει κάθε μείζονα αγορά εκ μέρους των καταναλωτών, αλλά σε κάθε περίπτωση θα αποτελέσει μια ανάσα σε έναν κλάδο που η κρίση επηρέασε πολλαπλάσια σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους του Λιανικού εμπορίου. Έτσι, η μεγάλη υποχώρηση καταστημάτων (-9,8%) και απασχόλησης (-17,4%) του κλάδου στη διάρκεια της κρίσης (2008-2010), αναμένεται να συγκρατηθεί με την εφαρμογή του προγράμματος, έχοντας ως προϋπόθεση τη σταθεροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας και του οικονομικού κλίματος¹⁵. Η πραγματική συμβολή του προγράμματος θα αποτιμηθεί στους επόμενους 3-4 μήνες, και όχι αμέσως, όταν πλέον οι καταναλωτές θα σταθμίσουν το οικονομικό κλίμα αλλά και την «ευκαιρία» που τους δίνεται για αντικατάσταση του παλιού του οχήματος. Από την πλευρά της ζήτησης, η πρόθεση αγοράς αυτοκινήτου, σύμφωνα με την τελευταία διαθέσιμη μέτρηση (Ιανουάριος 2011) βελτιώθηκε αισθητά εξαιτίας του προγράμματος της απόσυρσης, καθώς το ποσοστό όσων δή-

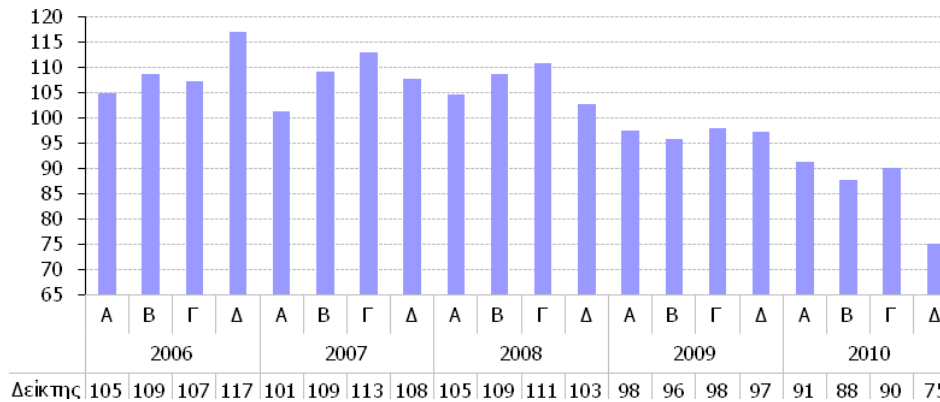
¹⁵ «Ετήσια Έκθεση Αγοράς Αυτοκινήτου 2010», Παύλου-Τσακανίκας, Φεβρουάριος 2011, IOBE

λωσαν ότι είναι πολύ πιθανό να προβούν στην αγορά νέου αυτοκινήτου το επόμενο 12μηνο, διπλασιάστηκε, στο 6,3%, από

3,1% περίπου στην προηγούμενη μέτρηση.

Διάγραμμα 3.7

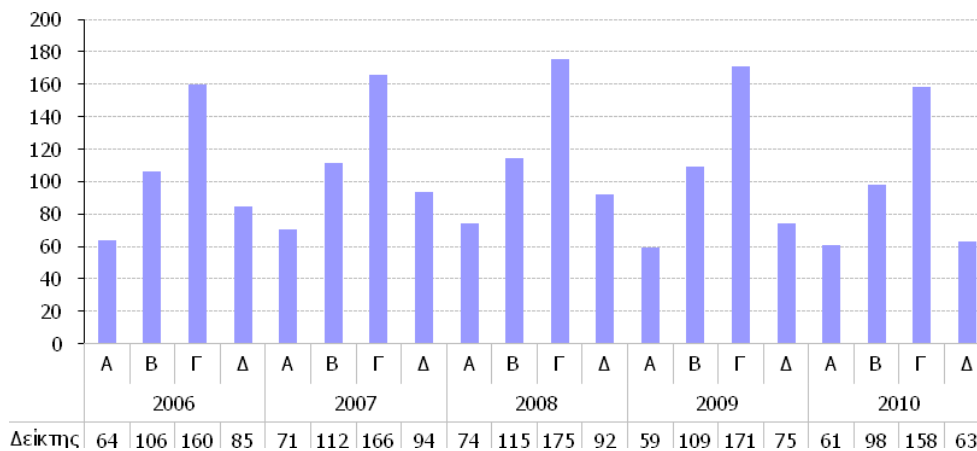
Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Τηλεπικοινωνιών, κλάδος 61 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης, κλάδοι 55 & 56 (2005=100).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.6

Κλαδικόι Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1998-2006=100)

	2008	2009	2010	ΠΜ% '09/'08	ΠΜ% '10/'09
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	98,8	79,4	73,9	-19,64%	-6,93%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	85,7	71,1	60,4	-17,04%	-15,05%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	87,4	61,1	60,8	-30,09%	-0,49%
Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	84,5	72,4	47	-14,32%	-35,08%
Πληροφορική	92,8	65,0	74,1	-29,96%	14,00%
Σύνολο Υπηρεσιών	97,8	70,1	63,6	-28,32%	-9,27%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Εν κατακλείδι, η **βιομηχανία** φαίνεται να προηγείται στην προσπάθεια εξόδου από την κρίση καθώς ναι μεν εξακολουθεί να καταγράφει απώλειες (οι οποίες έχουν ξεκινήσει από το α' τρίμηνο του 2008), ωστόσο αυτές δείχνουν να περιορίζονται συνολικά κατά το 2010 (σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος). Παράλληλα, η βιομηχανία στην Ευρωζώνη δείχνει να έχει ανακάμψει της προηγούμενης διετίας και σταθεροποιείται σε ρυθμούς ανάπτυξης. Στο σύνολο του 2010, οι εξωστρεφείς κλάδοι παρουσιάζουν σημαντικά υψηλότερες ανοχές στην οικονομική κρίση σε σχέση με τους εσωστρεφείς οι οποίοι βρίσκονται σε πτωτική τροχιά.

Στο **λιανικό εμπόριο** ο όγκος πωλήσεων (στο σύνολο του 2010) εξακολουθεί να περιορίζεται με σημαντικά ηπιότερο ρυθμό στους περισσότερους κλάδους. Ενδεχόμενη θετικότερη πορεία της αγοράς αυτοκινήτου το επόμενο διάστημα λόγω των νέων μέτρων (απόσυρση) αναμένεται να τονώσει τη συνολική αγορά, κάτι που τουλάχιστον προεξοφλείται στους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών του IOBE.

3.3 Οι Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Το εξαγωγικό εμπόριο της Ελλάδας επηρεάστηκε θετικά από την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας το 2010. Η αξία των ελληνικών εξαγωγών διαμορφώθηκε στα 16 δισεκ. ευρώ περίπου, σημειώνοντας άνοδο κατά 8,8% έπειτα από τη σημαντική υποχώρηση το 2009 (-15,9%). Ταυτόχρονα, συνεχίστηκε η υποχώρηση των εισαγωγών, αν και με μικρότερο ρυθμό συγκριτικά με το 2009 (-7,3% έναντι -18,3%). Έτσι, το εμπορικό έλλειμμα της χώρας περιορίστηκε περαιτέρω κατά -14%, με συνέπεια να διαμορφωθεί στο χαμηλότερο επίπεδο της τε-

λευταίας πενταετίας, με το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές να διαμορφώνεται στο 34,6% - καλύτερη επίδοση δεκαετίας - έχοντας αυξηθεί κατά 5,1 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2009.

Οι εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων αυξήθηκαν κατά 7% το 2010, αντισταθμίζοντας εν μέρει τη σημαντική πτώση στη διάρκεια του 2009 (-19,5% ή 2 δισεκ. ευρώ περίπου). Έτσι το μερίδιο τους στη συνολική αξία των εξαγωγών υποχώρησε στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας πενταετίας τουλάχιστον (57,5%). Η αύξηση της αξίας των εξαγωγών στα βιομηχανικά προϊόντα κατά 598,4 εκατ. ευρώ το 2010, ερμηνεύεται κυρίως από την άνοδο των εξαγωγών στα «Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη» (+14,5%) και στα «Χημικά προϊόντα» (+12%). Μικρή άνοδος, της τάξης του 1% περίπου, παρατηρήθηκε στην κατηγορία «Διάφορα βιομηχανικά είδη» με το μερίδιο τους όμως, να έχει υποχωρήσει ελαφρώς την τελευταία διετία, ενώ αντίθετα στα «Μηχανήματα και τα υλικά μεταφορών» οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά -3,9% σε σχέση με το 2009.

Άνοδο, και μάλιστα μεγαλύτερη συγκριτικά με το 2009 (+3,6%), καταγράφουν οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων το 2010, οι οποίες αποτελούν το ¼ της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών. Στα «Τρόφιμα και ζώα ζωντανά», που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μερίδιο των εξαγωγών στη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων, η άνοδος κατά 6,9% (ή 197 εκατ. ευρώ) το 2010, υπερσκέλισε τη μείωση που καταγράφεται στις υπόλοιπες υπο-κατηγορίες αγροτικών προϊόντων. Συγκεκριμένα, στα «Ποτά και καπνός» σημειώθηκε πτώση στην αξία των εξαγωγών κατά 56,8 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2009. Καθοδική επίσης, αν και με σημαντική επι-

βράδυνση, ήταν η πορεία των εξαγωγών στα «Λάδια και λίπη ζωικής και φυτικής προέλευσης» με την αξία τους να διαμορφώνεται στα 287,3 εκατ. ευρώ.

Στις υπόλοιπες κατηγορίες, μεγάλη αύξηση κατά 31,4% (ή 226 εκατ. ευρώ) καταγράφεται στις πρώτες ύλες (έναντι πτώσης κατά -7,3% το 2009) και στα μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες αγαθά, με την αξία τους να έχει διπλασιαστεί σε σχέση με το 2009. Τέλος, ανάκαμψη εμφανίζουν και οι εξαγωγές καυσίμων, έπειτα από τη σημαντική υποχώρηση το 2009, φτάνοντας σε αξία τα 1,5 δισεκ. ευρώ (+10,9%).

Σε όρους γεωγραφικής κατεύθυνσης, οι εξαγωγές των ελληνικών προϊόντων στην ΕΕ-

27- την κυριότερη αγορά για τα ελληνικά αγαθά - κινήθηκαν ανοδικά το 2010 σε όλες τις χώρες-μέλη, με εξαίρεση την Ιρλανδία και την Σλοβενία, με αποτέλεσμα η συνολική τους αξία να αυξηθεί κατά 871,5 εκατ. ευρώ (+9,4%) σε σχέση με το 2009. Η συγκεκριμένη αύξηση, τροφοδοτείται από αντίστοιχη άνοδο των εξαγωγών – σε χρηματικούς όρους - από τις χώρες της Ευρωζώνης, αλλά και τις χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ. Στις χώρες της Ευρωζώνης-17, όπου η άνοδος διαμορφώθηκε στο 6,8% (ή 441 εκατ. ευρώ), η μεγαλύτερη αύξηση (+13,6%) επιτυγχάνεται στην Γαλλία – τον έβδομο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Ελλάδας – με την αξία των εξαγωγών να ανέρχεται στα 619,6 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 3.7
Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

	Σύνολο Έτους						
	Αξία (εκατ. €)		Π.Μ. (%)		Σύνθεση (%)		
	2010*	2009*	'10/'09	'09/'08	2010	2009	2008
Αγροτικά προϊόντα	3.878,7	3.744,9	3,6%	2,4%	24,3%	25,5%	21,0%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	3.050,8	2.854,0	6,9%	4,1%	19,1%	19,4%	15,7%
Ποτά & καπνός	540,6	597,4	-9,5%	3,0%	3,4%	4,1%	3,3%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	287,3	293,4	-2,1%	-12,3%	1,8%	2,0%	1,9%
Πρώτες ύλες	945,0	718,9	31,4%	-7,3%	5,9%	4,9%	4,4%
Πρώτες ύλες μη edώδιμες εκτός από καύσιμα	945,0	718,9	31,4%	-7,3%	5,9%	4,9%	4,4%
Καύσιμα	1.511,2	1.362,6	10,9%	-28,4%	9,5%	9,3%	10,9%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	1.511,2	1.362,6	10,9%	-28,4%	9,5%	9,3%	10,9%
Βιομηχανικά προϊόντα	9.172,9	8.574,4	7,0%	-19,5%	57,5%	58,4%	61,1%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	2.358,8	2.106,7	12,0%	-8,9%	14,8%	14,4%	13,3%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	3.254,9	2.842,6	14,5%	-28,2%	20,4%	19,4%	22,7%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	1.938,0	2.016,7	-3,9%	-17,5%	12,1%	13,7%	14,0%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.621,1	1.608,4	0,8%	-16,6%	10,2%	11,0%	11,1%
Άλλα	454,9	274,5	65,7%	-40,0%	2,8%	1,9%	2,6%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	454,9	274,5	65,7%	-40,0%	2,8%	1,9%	2,6%
Συνολικές εξαγωγές	15.962,7	14.675,3	8,8%	-15,9%	100%	100%	100%

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: ΠΣΕ-ΚΕΕΜ-ΕΛΣΤΑΤ

Σημαντική είναι επίσης η άνοδος που καταγράφεται στην Αυστρία (+15,8%) και στην Φιλανδία, όπου η αξία των εξαγωγών υπερδιπλασιάστηκε. Αντίστοιχα στις χώρες εκτός ευρωζώνης, το εξαγωγικό εμπόριο της χώρας ενισχύθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά 32% με τη συνολική αξία να ανέρχεται στα 849,3 εκατ. ευρώ, ενώ αξιοσημείωτη άνοδος καταγράφεται προς την Δανία (+18,9) και την Σουηδία (+9,7%).

Αναφορικά με τους μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας, δηλαδή την Γερμανία και την Ιταλία, η αξία των εξαγωγών το 2010 διαμορφώθηκε σε αντίστοιχο σχεδόν επίπεδο (περί τα 1,8 δισεκ. ευρώ), όπως και η άνοδος σε σχέση με το 2009 (4% περίπου). Στην Κύπρο, τον 3^ο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο, οι εξαγωγές ανήλθαν στα 1,2 δισεκ. ευρώ (άνοδος 10,1%), ενώ και στην Τουρκία ενισχύθηκαν κατά 251 εκατ. ευρώ (+48,8%).

Στην περιοχή των Βαλκανίων, οι εξαγωγές το 2010 εμφανίζουν στασιμότητα συγκριτικά με το 2009, ως αποτέλεσμα των διαφορετικών τάσεων που παρατηρούνται ανάμεσα στις συγκεκριμένες χώρες. Έτσι, το μερίδιο τους υποχώρησε κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες συγκριτικά με το 2009. Στην Βουλγαρία - το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Ελλάδας στα Βαλκάνια - καταγράφεται άνοδος κατά 6,6%, με την αξία των εξαγωγών να διαμορφώνεται στο 1,05 δισεκ. ευρώ. Αντίστοιχη τάση, σημειώνεται και στην Ρουμανία, όπου οι εξαγωγές ανήλθαν στα 594 εκατ. ευρώ (+4,8% άνοδος). Αξιοσημείωτη είναι επίσης η άνοδος κατά 36% προς την Κροατία, αν και το μερίδιο των εξαγωγών στη συγκεκριμένη χώρα είναι πολύ μικρό. Αντίθετα, σημαντική κάμψη παρατηρείται στις εξαγωγές προς την ΠΓΔΜ (-21,4% ή κατά 84,7 εκατ. ευρώ), ενώ μικρότερη υπήρξε η μείωση των εξαγωγών προς την Αλβανία (-0,7%).

Πίνακας 3.8

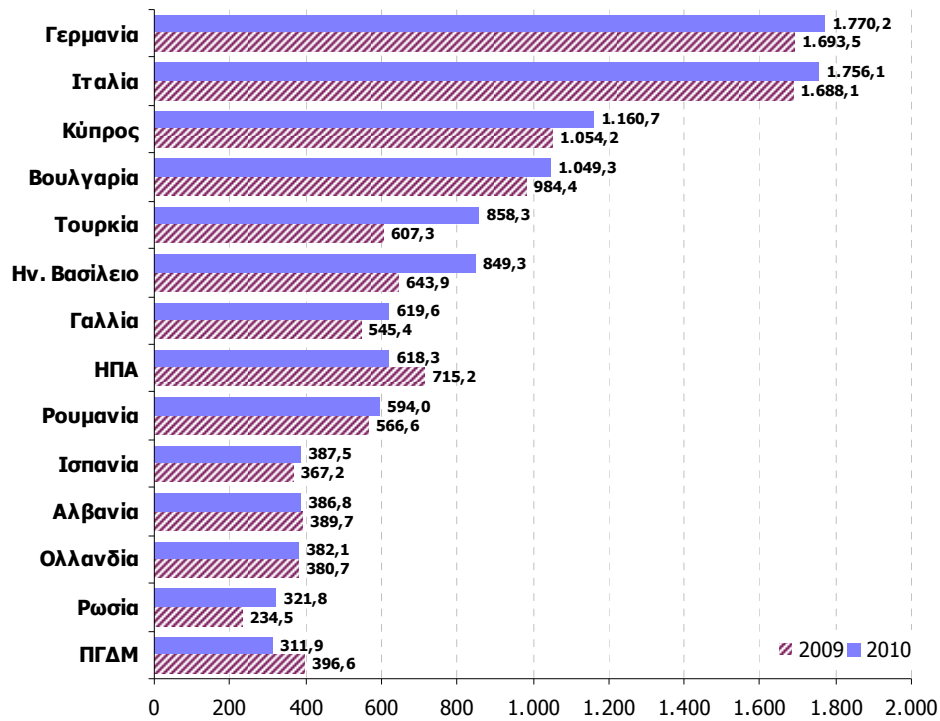
Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2009 και 2010

	Αξία (εκατ. €)			Σύνθεση	
	2010*	2009*	Π.Μ. (%) '10/'09	2010	2009
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	9.243,8	8.405,2	10,0%	57,9%	57,3%
ΕΕ-27	10.173,3	9.301,8	9,4%	63,7%	63,4%
Ευρωζώνη-17	6.952,7	6.511,9	6,8%	43,6%	44,4%
Β. Αμερική	815,4	823,0	-0,9%	5,1%	5,6%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	135,9	104,1	30,5%	0,9%	0,7%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν.Κορέας)	1.048,6	930,4	12,7%	6,6%	6,3%
Βαλκάνια	2.703,0	2.690,3	0,5%	16,9%	18,3%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	471,2	394,3	19,5%	3,0%	2,7%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	1.141,9	975,7	17,0%	7,2%	6,6%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β. Αφρικής)	114,3	138,7	-17,6%	0,7%	0,9%
Ν.Α. Ασία	213,5	139,5	53,0%	1,3%	1,0%
Λατ. Αμερική	56,4	65,2	-13,5%	0,4%	0,4%
Λοιπές Χώρες	732,3	663,4	10,4%	4,6%	4,5%
Σύνολο	15.962,7	14.675,3	8,8%	100%	100%

* Προσωρινά στοιχεία
 Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΚΕΕΜ

Διάγραμμα 3.9

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο εξαγωγών ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €), 2009-2010

Πηγή: ΠΣΕ Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής, η αύξηση των εξαγωγών στον Καναδά (+27%) και ιδιαίτερα στο Μεξικό, όπου σχεδόν τριπλασιάστηκαν φτάνοντας τα 104,8 εκατ. ευρώ, αντιστάθμισε τη σημαντική μείωση που καταγράφεται προς τις ΗΠΑ – τον 8^ο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας – κατά 96,9 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2009 (-13,5%). Η συγκεκριμένη εξέλιξη, είχε ως αποτέλεσμα οι εξαγωγές προς το συγκεκριμένο γεωγραφικό προορισμό να παρουσιάσουν το 2010 μικρή πτώση κατά 0,9% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Σημαντική άνοδος καταγράφεται στις εξαγωγές προς τις χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής (+17% ή κατά 166,2 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2009). Αναφορικά με τις χώρες που εισάγουν το μεγαλύτερο μέρος των ελληνικών αγαθών στη συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη (50%

περίπου), στην Αλγερία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η αύξηση των εξαγωγών ξεπέρασε το 20% σε σχέση με το 2009, ενώ στην Αίγυπτο ανήλθε στο 12% περίπου, με αποτέλεσμα οι συγκεκριμένες χώρες να απορροφήσουν ελληνικά αγαθά συνολικής αξίας 563 εκατ. ευρώ. Είναι προφανές ότι η αστάθεια που παρατηρείται εσχάτως στις χώρες της περιοχής, θα πλήξει τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα το εξαγωγικό εμπόριο προς αυτές.

Όσον αφορά στις εξαγωγές προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, η άνοδος το 2010 κατά 76,9 εκατ. ευρώ (+19,5%), είναι αποτέλεσμα της αύξησης των εξαγωγών προς την Ρωσία (+37,2%), με τη συνολική αξία τους να διαμορφώνεται στα 322 εκατ. ευρώ. Τέλος, σημαντική άνοδος καταγράφεται και στις εξαγωγές προς την Κίνα κατά 52 εκατ. ευρώ (+55,9%). Ωστόσο, η συνολική αξία των ελληνικών ε-

ξαγωγών στη συγκεκριμένη χώρα (145 εκατ. ευρώ) ως ποσοστό του συνόλου είναι πολύ μικρή (0,9%), παρά το γεγονός ότι η ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη της συγκεκριμένης χώρας, ενισχύει τις ανάγκες της για μεγαλύτερο όγκο εισαγόμενων αγαθών. Αντίστοιχα μικρό, είναι το μερίδιο των εξαγωγών της Ελλάδας προς την Ινδία, όπου μάλιστα σημειώθηκε μικρή άνοδος σε σχέση με το 2009 (+8,2%) με την αξία των εξαγωγών να διαμορφώνεται στα 62 εκατ. ευρώ. Είναι προφανές επομένως ότι, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης που θα μπορούσαν να ενισχύσουν συνολικά την εξαγωγική θέση της Ελλάδας στις συγκεκριμένες ασιατικές χώρες.

Επομένως, η ευνοϊκή συγκυρία της ανάκαμψης που καταγράφεται στην παγκόσμια οικονομία ενισχύει τις εξαγωγές της χώρας, ενώ και η υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης στρέφει σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων στην αναζήτηση νέων αγορών του εξωτερικού, προκειμένου να αντισταθμιστεί η σημαντική μείωση της εγχώριας ζήτησης. Ο συνδυασμός επομένως της ανάπτυξης των μεγάλων ξένων οικονομιών με την ενίσχυση της εξωστρέφειας, μπορεί να προσφέρει σημαντική ώθηση στο εξαγωγικό εμπόριο της Ελλάδας, εφόσον όμως και άλλες δυνάμεις της επιχειρηματικότητας στραφούν πιο δυναμικά προς αυτές τις χώρες.

Η εξωστρέφεια εξάλλου, αποτελεί βασικό πυλώνα στο νέο αναπτυξιακό πρότυπο το οποίο η ελληνική οικονομία καλείται να υιοθετήσει. Δεδομένου όμως, ότι τα ελληνικά παραγόμενα αγαθά είναι στην πλειοψηφία τους μικρής και μεσαίας προστιθέμενης αξίας, αλλά και του εντεινόμενου ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, απαιτείται η στήριξη των εξαγωγικών επιχειρήσεων με τα απαραίτητα εκείνα εργαλεία (π.χ. χρηματο-

δότηση, περιορισμός γραφειοκρατίας, δίκτυα ενημέρωσης, πιστοποίηση προϊόντων κ.α.), για την προώθηση και καθιέρωση των προϊόντων τους σε αγορές-στόχους όπου η δυνητική ζήτηση είναι μεγάλη.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Οι επιπτώσεις της μεγάλης υποχώρησης του ακαθάριστου προϊόντος το τελευταίο τρίμηνο του 2010 αποτυπώνονται με το πιο δυσμενή τρόπο στην αγορά εργασίας. Το δ' τρίμηνο του 2010 το ποσοστό ανεργίας, ανήλθε στο υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας δωδεκαετίας (14,2%), σημειώνοντας άνοδο κατά 3,9 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το δ' τρίμηνο του 2009 και κατά 1,8 εκατοστιαίες ως προς το γ' τρίμηνο του 2010. Η συγκεκριμένη εξέλιξη, είχε ως αποτέλεσμα **ο αριθμός των ανέργων να διαμορφωθεί στους 712,1 χιλ. –ο υψηλότερος των τελευταίων 12 ετών τουλάχιστον-**, αυξημένος κατά 198 χιλ. (ή 38,4%) σε σχέση με πέρυσι και κατά 90,2 χιλ. (ή 14,5%) ως προς το προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, το 2010, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 12,5% (628,7 χιλ. άνεργοι) έναντι 9,5% το 2009, επίδοση που είναι η 5^η υψηλότερη στην Ευρωζώνη-17 (Μ.Ο.: 10%), έπειτα από την Ισπανία (20,1%), την Εσθονία (16,8%), την Σλοβακία (14,5%) και την Ιρλανδία (13,5%).

Ο αριθμός των απασχολούμενων το δ' τρίμηνο του 2010 σημείωσε πτώση κατά 4% σε σχέση με πέρυσι (ή 177,8 χιλ.), όταν στις χώρες της Ευρωζώνης-17 σημειώθηκε οριακή άνοδος κατά 0,3%. Για το σύνολο του 2010, ο αριθμός των απασχολούμενων υποχώρησε στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας πενταετίας (4.388,6 χιλ.), σημειώνοντας ταυτόχρονα σημαντική πτώση κατά 2,7% σε σχέση με το 2009. Ενδεικτικό

επίσης, των δυσκολιών που εμφανίζει η αγορά εργασίας, αποτελεί το γεγονός ότι σημαντικός αριθμός ατόμων εισήλθαν στην αγορά εργασίας χωρίς να βρουν εργασία, με αποτέλεσμα το εργατικό δυναμικό το 2010 να ανέλθει στο υψηλότερο επίπεδο από το 1998 και έπειτα τουλάχιστον (5.017,3 χιλ.).

Με βάση τα επιμέρους χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, **η ανεργία των γυναικών** το δ' τρίμηνο του 2010 αυξήθηκε κατά 4 σχεδόν εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι (17,9%), ενώ για το σύνολο του 2010 διαμορφώθηκε στο 16,2% (13,2% το 2009). Αντίστοιχη τάση καταγράφεται στο ποσοστό ανεργίας των ανδρών, το οποίο το δ' τρίμηνο του 2010 ανήλθε στο 11,5%, ενώ για το σύνολο του έτους διαμορφώθηκε στο 9,9% (έναντι 6,9% το 2009). Στα ηλικιακά χαρακτηριστικά των ανέργων, εκτός από το διαχρονικά υψηλό ποσοστό ανεργίας στους νέους ηλικίας 15 έως 29 ετών (24,3% το 2010 έναντι 18,8% το 2009), **η υποχώρηση της παραγωγής οδήγησε σε σημαντική αύξηση των ανέργων και στις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες**. Έτσι, στα άτομα ηλικίας 30-44 ετών, το ποσοστό ανεργίας το 2010 ανήλθε στο 11,6% με τον αριθμό των ανέργων (254,3 χιλ.) να έχει αυξηθεί κατά 38,6% σε σχέση με το 2009. Παρόμοια τάση καταγράφεται και στα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα (45 έως 64), όπου το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 7,8% (5,7% το 2009), με τον αριθμό των ανέργων να ανέρχεται στους 139,6 χιλ. (αύξηση 39,5%).

Στους νέους ανέργους, δηλαδή στα άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας αλλά δεν βρίσκουν δουλειά, το ποσοστό ανεργίας το 2010 (26,7%) υποχώρησε κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες συγκριτικά με το 2009. Αντίθετα, **η μακρο-**

χρόνια ανεργία παρέμεινε το 2010 σε υψηλό επίπεδο, έχοντας αυξηθεί κατά 1 εκατοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2009, γεγονός που υποδεικνύει το μεγάλο αριθμό ατόμων που έχασαν την εργασία τους στη διάρκεια του 2010. Δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας καταγράφονται επίσης **στα άτομα με ξένη υπηκοότητα**, καθώς το ποσοστό ανεργίας τους συνέχισε να είναι υψηλότερο από των ημεδαπών (15% έναντι 12,2%), σημειώνοντας μάλιστα σημαντική άνοδο κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2010 κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο του ίδιου έτους.

Η ανεργία πλήττει σε μεγαλύτερο βαθμό **τα άτομα με μεσαίο και χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης**. Η υψηλότερη ανεργία το 2010 (20%) και ταυτόχρονα η μεγαλύτερη άνοδος (+5,8%) σε σχέση με το 2009, σημειώθηκε στα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο. Σημαντική άνοδος, καταγράφεται και στους απόφοιτους ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (14,8%), ενώ ακολουθούν οι κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου (14,4%) ή λυκείου (13,8%). Στα άτομα με δημοτική εκπαίδευση το ποσοστό ανεργίας κινήθηκε σε μικρότερο επίπεδο από εκείνο του μέσου όρου για το σύνολο της ώρας. Αντίθετα, ευνοϊκότερη είναι η πρόσβαση στην εργασία για τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστό ανεργίας 8,6%) και ιδιαίτερα για τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου (7,7%), όπου μάλιστα η άνοδος του ποσοστού ανεργίας συγκριτικά με το 2009 υπήρξε πολύ μικρή.

Σε επίπεδο περιφερειών, τα μεγαλύτερα προβλήματα στην αγορά εργασίας το 2010 παρατηρήθηκαν στη Μακεδονία, εξέλιξη που αποτυπώνει την υποχώρηση της μεταποιητι-

κής δραστηριότητας στην περιοχή. Στη Δυτική Μακεδονία το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 15,5%, στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη στο 14,2% και στην Κεντρική Μακεδονία στο 13,5% με την άνοδο του μέσου ποσοστού ανεργίας να ξεπερνά τις τρεις εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2009 σε καθεμία από τις περιφέρειες. Η υψηλότερη ωστόσο άνοδος σημειώνεται στα Ιόνια Νησιά (+5,1%), γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα το ποσοστό ανεργίας να είναι το δεύτερο υψηλότερο σε επίπεδο περιφερειών της χώρας το 2010. Παραπλήσιο είναι το ποσοστό ανεργίας και στο Νότιο Αιγαίο, γεγονός που αντανακλά τις αρνητικές επιπτώσεις της πτωτικής πορείας του τουρισμού στις συγκεκριμένες περιοχές. Στην Αττική, το ποσοστό ανεργίας κυμάνθηκε σε επίπεδο αντίστοιχο με τον εθνικό μέσο όρο, έχοντας όμως αυξηθεί κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες ως προς το 2009. Αντίστοιχο με το σύνολο της χώρας είναι επίσης το ποσοστό ανεργίας στην Ήπειρο (12,6%) και την Στερεά Ελλάδα (12,5%), ενώ στην Θεσσαλία, στην Κρήτη και στην Δυτική Ελλάδα διαμορφώθηκε περίπου στο 12%. Το μικρότερο ποσοστό ανεργίας τέλος, σημειώνεται στην Πελοπόννησο (9,9%) και στο Βόρειο Αιγαίο (9%).

Αναφορικά **με τους τομείς**, ενδεικτικό της βάθυνσης της ύφεσης κατά το δ' τρίμηνο του 2010 αποτελεί η υποχώρηση της απασχόλησης και στους τρεις βασικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας, με σημαντικότερη εκείνη στο δευτερογενή τομέα, όπου η πτωτική πορεία της απασχόλησης ενισχύθηκε (-12,1% ή 112,3 χιλ. επιπλέον άνεργοι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2009). Στον τριτογενή τομέα, η απασχόληση μειώθηκε κατά 1,6% τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ενώ σε διπλάσιο επίπεδο κυμάνθηκε η υποχώρηση στον πρωτογενή τομέα (-

3,2% ή 17,4 χιλ.). σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2009.

Ωστόσο στο σύνολο του 2010, η απασχόληση στην γεωργία-κτηνοτροφία αυξήθηκε, αν και με μικρότερο βαθμό συγκριτικά με το 2009 (2,5% έναντι 3,8%), εξέλιξη που αποτυπώνει το γεγονός ότι η ύφεση στην ελληνική οικονομία έχει αντιστρέψει την τάση εγκατάλειψης της υπαίθρου που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα έτη. Αντίθετα στο δευτερογενή τομέα, η απασχόληση μειώθηκε κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες επιπλέον της πτώσης κατά το 2009 (-9,5%), με αποτέλεσμα την τελευταία διετία να έχουν χαθεί συνολικά 152 χιλ. θέσεις εργασίας. Η συγκεκριμένη εξέλιξη είναι αποτέλεσμα της πορείας της απασχόλησης τόσο στη Μεταποίηση όσο και στις Κατασκευές, όπου η πτώση υπήρξε και για τους δύο κλάδους σχεδόν διπλάσια εκείνης κατά το 2009 (-8,5% και -12,7% αντίστοιχα). Στον τομέα των υπηρεσιών τέλος, η υποχώρηση του αριθμού των απασχολούμενων έναντι του 2009 ήταν μικρότερη (-1,4%). Οι παραπάνω εξελίξεις, έχουν ως αποτέλεσμα το μερίδιο του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της απασχόλησης να διαμορφωθεί στο 13%, στον δευτερογενή στο 20% και στον τριτογενή στο 68% για το 2010.

Εκτός από τη Μεταποίηση και τις Κατασκευές, **στους κλάδους** με το μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων, καταγράφεται πτώση της τάξης του 2,5% περίπου στην απασχόληση στο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο, στις υπηρεσίες Καταλύματος-Εστίασης και στις Μεταφορές-Αποθήκευση για το 2010. Στις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες ο περιορισμός της απασχόλησης υπήρξε σημαντικά μεγαλύτερος σε σχέση με το 2009 (-6%), ενώ στη Δημόσια Διοίκηση - Άμυνα - Υποχρεωτική Ασφάλιση

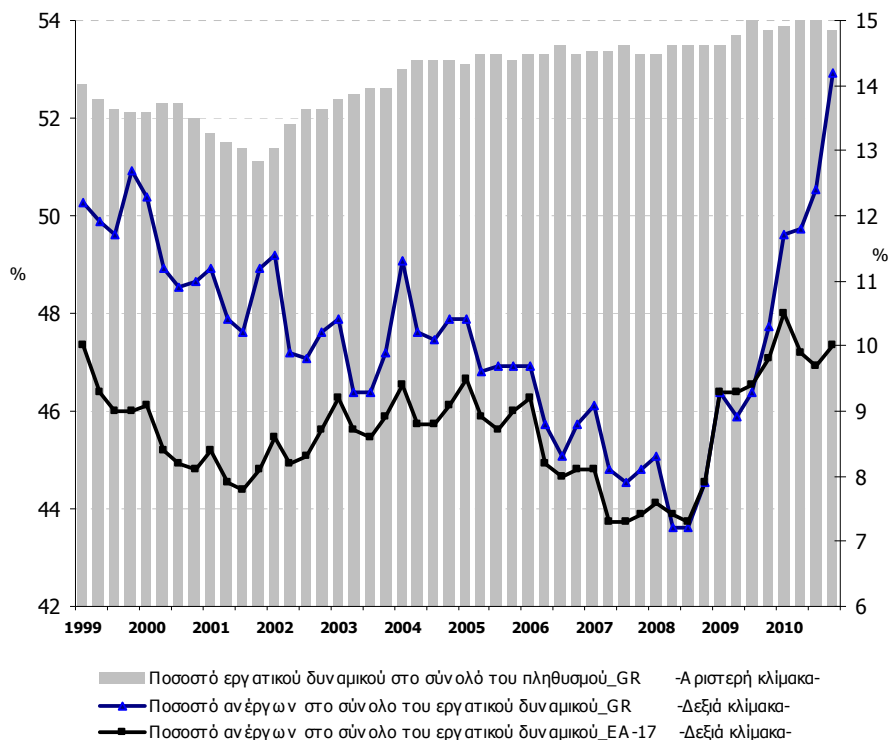
η υποχώρηση ήταν οριακή (-0,9%). Μοναδικός κλάδος, όπου καταγράφεται αύξηση της απασχόλησης το 2010 είναι εκείνος των Δραστηριοτήτων ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+5,8%).

Εν κατακλείδι, η ύφεση που πλήττει την ελληνική οικονομία ασκεί έντονα αρνητικές πιέσεις στην απασχόληση, διογκώνοντας ακολουθώντας την ανεργία, οι οποίες αναμένεται ότι θα ενισχυθούν στη διάρκεια του 2011, δεδομένων των εκτιμήσεων για περαιτέρω επιβράδυνση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας. Τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, πλήττουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις επενδύσεις, η υποχώρηση των οποίων ερμηνεύει την πτωτική πορεία της απασχόλησης στη μεταποίηση και τις κατασκευές, αλλά και σε μια σειρά συναφών

επαγγελμαμάτων που σχετίζονται με αυτούς τους κλάδους. Από την άλλη πλευρά, η υποχώρηση της ζήτησης και η πιστωτική επιβράδυνση επηρεάζουν αρνητικά την κατανάλωση και το εμπόριο. Εξαιρέσεις αποτελούν οι εξωστρεφείς κλάδοι της οικονομίας, οι οποίοι συμβάλλουν στην απασχόληση με τις θέσεις εργασίας που προσφέρουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο τουρισμός, η ανάκαμψη του οποίου – εφόσον επαληθευθούν οι πρώτες εκτιμήσεις για το 2011 - μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση, ιδιαίτερα στις τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές της χώρας. Το 2011, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 15,5%.

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Πίνακας 3.9
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό					
		Σύνολο	% του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	% εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	% εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	4.525,8	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	4.586,1	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	4.611,9	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	8.906,4	4.580,3	51,4	4.086,3	89,2	493,9	10,8
2002	8.964,3	4.656,0	51,9	4.175,8	89,7	480,2	10,3
2003	9.014,9	4.734,4	52,5	4.274,5	90,3	460,0	9,7
2004	9.063,5	4.818,8	53,2	4.313,2	89,5	505,7	10,5
2005	9.108,1	4.846,5	53,2	4.369,0	90,1	477,5	9,9
2006	9.157,4	4.886,4	53,4	4.452,3	91,1	434,5	8,9
2007	9.207,4	4.916,8	53,4	4.509,9	91,7	406,9	8,3
α' τρίμ. 2008	9.222,7	4.918,2	53,3	4.511,6	91,7	406,5	8,3
β' τρίμ. 2008	9.230,1	4.939,7	53,5	4.582,5	92,8	357,1	7,2
γ' τρίμ. 2008	9.237,8	4.944,9	53,5	4.589,8	92,8	355,1	7,2
δ' τρίμ. 2008	9.245,8	4.946,3	53,5	4.553,6	92,1	392,7	7,9
2008	9.234,1	4.937,3	53,5	4.559,4	92,4	377,9	7,6
α' τρίμ. 2009	9.252,7	4.948,1	53,5	4.485,8	90,7	462,3	9,3
β' τρίμ. 2009	9.262,4	4.974,5	53,7	4.531,9	91,1	442,6	8,9
γ' τρίμ. 2009	9.272,3	5.005,3	54,0	4.540,1	90,7	465,1	9,3
δ' τρίμ. 2009	9.282,4	4.991,2	53,8	4.476,8	89,7	514,4	10,3
2009	9.267,5	4.979,8	53,8	4.508,7	90,6	471,1	9,5
α' τρίμ. 2010	9.292,2	5.012,4	53,9	4.425,6	88,3	586,8	11,7
β' τρίμ. 2010	9.301,5	5.021,0	54,0	4.427,0	88,2	594,0	11,8
γ' τρίμ. 2010	9.311,5	5.024,9	54,0	4.402,9	87,6	621,9	12,4
γ' τρίμ. 2010	9.320,6	5.011,1	53,8	4.299,0	85,8	712,1	14,2
2010	9.306,3	5.017,4	53,9	4.388,6	87,5	628,7	12,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Γίνεται επομένως κατανοητό, ότι οι έννοιες της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης είναι άρρηκτα συνδεδεμένες. Είναι τέλος ιδιαίτερα σημαντικό, να υπάρξει από την πλευρά της πολιτείας, στήριξη της απασχόλησης: αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή επιδότησης της εργασίας, ενώ και οι επιχειρησιακές συμβάσεις μπορούν να λειτουργήσουν προς θετική κατεύθυνση – στις περιπτώσεις όπου κρίνεται αναγκαίο για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων -, δεδομένου ότι πρέπει να αποφευχθεί η απώλεια θέσεων εργασίας και οι αρνητικές επιπτώσεις που η εξέλιξη αυτή συνεπάγεται.

Πρόσθετα στοιχεία για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης προσφέρουν οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας του ΙΟΒΕ.

Το πρώτο δίμηνο του 2011, **οι προσδοκίες για την απασχόληση σημειώνουν νέα επιδείνωση σε όλους τους τομείς, εκτός της Βιομηχανίας.** Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, προκύπτει σφοδρή επιδείνωση στις σχετικές προβλέψεις στις Κατασκευές, ενώ και στο Λιανικό Εμπόριο, το θετικό περσινό ισοζύγιο αλλάζει πλέον πρόσημο, υποδηλώνοντας την κυριαρχία των αρνητικών προβλέψεων της απασχόλησης σε έναν τομέα που μέχρι

πέρυσι εμφάνιζε μεγαλύτερες αντοχές στην αγορά εργασίας σε σχέση με τους υπόλοιπους. Στις Υπηρεσίες και τη Βιομηχανία, το δίμηνο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου σε σύγκριση με τις αρχές του 2010, οι σχετικοί δείκτες παραμένουν στα ίδια, αρνητικά όμως επίπεδα.

Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι δυσμενείς προβλέψεις για την απασχόληση εμμένουν, με το σχετικό ισοζύγιο να κινείται από τον Οκτώβριο του 2010 περί τις -20 μονάδες, με μικρές μόνο διακυμάνσεις. Έτσι, το πρώτο δίμηνο του νέου έτους, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται σε παραπλήσια επίδοση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησης το επόμενο διάστημα παραμένει χαμηλό, στο 5% κατά μέσο όρο, όταν αντίθετα το 28% των επιχειρήσεων αναμένει πτώση τους μήνες που ακολουθούν.

Ισχυρές είναι οι απώλειες θέσεων εργασίας στον τομέα των Κατασκευών, όπου η συνεχής επιδείνωση των σχετικών προβλέψεων έχει ξεκινήσει ήδη από τα μέσα του 2009. Το διάστημα Δεκεμβρίου – Ιανουαρίου, ο σχετικός δείκτης βρίσκεται στις -70 μονάδες, μία από τις ιστορικά χαμηλότερες επιδόσεις του, αν και τον Φεβρουάριο, οι πολύ αρνητικές αυτές προβλέψεις αμβλύνονται ελαφρώς στις -53 μονάδες. Πάντως, το πρώτο δίμηνο του νέου έτους, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα έχουν επιδεινωθεί κατά 20 περίπου μονάδες σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, εξέλιξη ενδεικτική της εκτεταμένης κρίσης του τομέα, η οποία επιδεινώθηκε το 2010. Έτσι το 65% αναμένει περαιτέρω μείωση της απασχόλησης τους επόμενους

μήνες (από 48% πέρυσι), με την εικόνα στα Δημόσια Έργα να είναι δυσμενέστερη της αντίστοιχης στις Ιδιωτικές Κατασκευές.

Στον τομέα των Υπηρεσιών, ο σχετικός δείκτης κινείται στις -24 με -26 μονάδες, σε επίδοση παρόμοια με την αντίστοιχη περσινή. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, μόλις το 5% δηλώνει αισιόδοξο σε σχέση με την απασχόληση του κλάδου, όταν τρεις στις δέκα επιχειρήσεις αναμένουν περαιτέρω πτώση του εργατικού δυναμικού τους. Πάντως, από τους επιμέρους κλάδους, τη λιγότερο αρνητική επίδοση στις προβλέψεις τους το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου για την απασχόληση καταγράφουν τα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια και οι Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

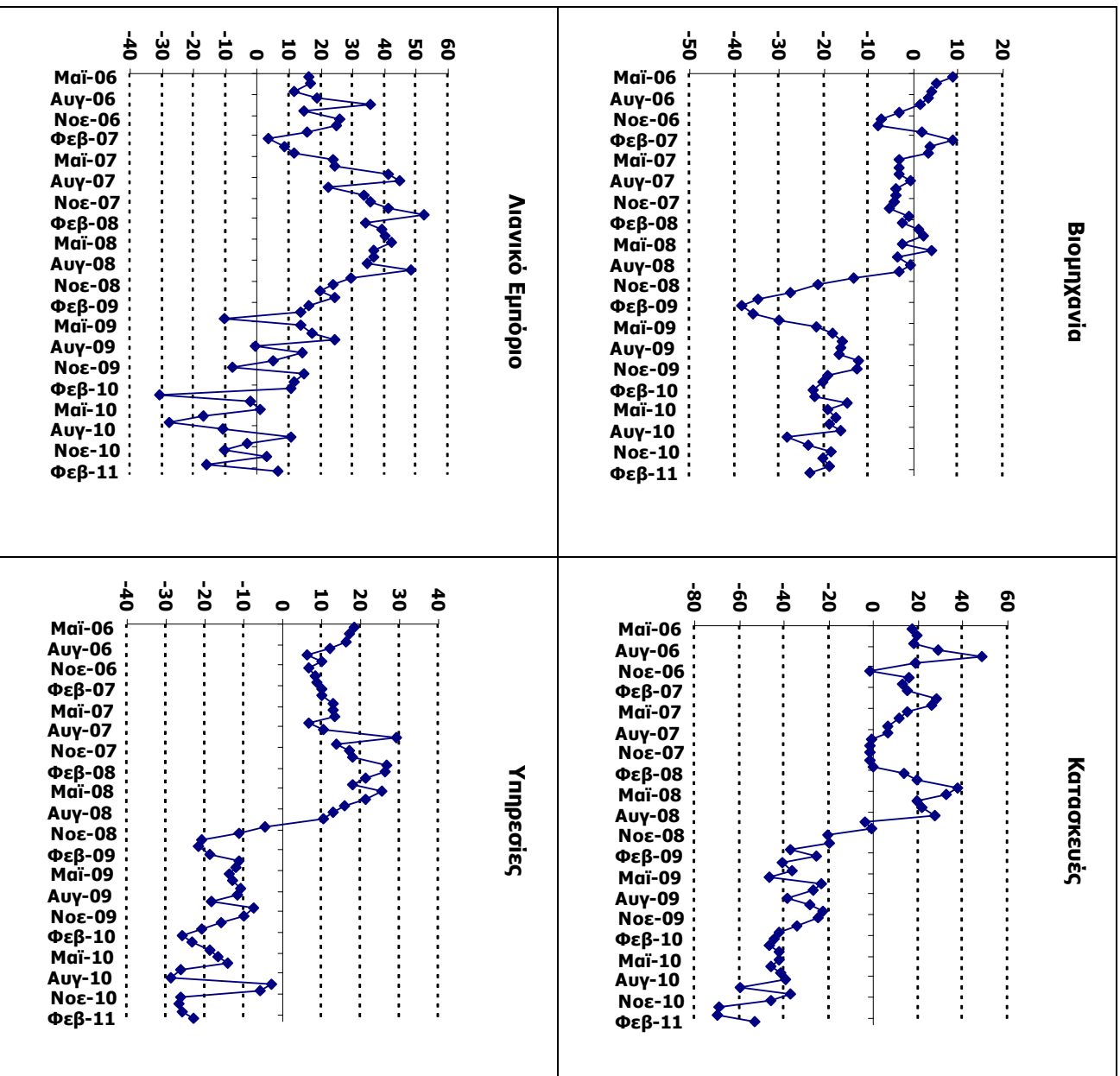
Στο Λιανικό Εμπόριο, οι προσδοκίες για την απασχόληση βρίσκονται στα λιγότερο δυσμενή επίπεδα σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς, ενώ είναι ο μόνος τομέας στον οποίο το 2010 καταγράφηκαν σποραδικά και θετικές τιμές στο σχετικό δείκτη. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι οι αντοχές του τομέα στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, έχουν μεν εξασθενήσει εν μέσω οικονομικής ύφεσης, αλλά λιγότερο σε σχέση με τους άλλους τομείς. Έτσι, μετά από τη θετική επίδοση του Δεκεμβρίου στις +4 μονάδες, το σχετικό ισοζύγιο «πέφτει» στις -16 μονάδες τον πρώτο μήνα του νέου έτους, για να ανακάμψει πάλι στις +6 μονάδες τον Φεβρουάριο. Η μεγάλη διακύμανση του δείκτη ωστόσο δεν αφήνει πολλά περιθώρια για ασφαλείς προβλέψεις το επόμενο διάστημα. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο πάντως, οι προβλέψεις έχουν επιδεινωθεί κατά 15 μονάδες. Από τους επιμέρους τομείς, οι χαμηλότερες προσδοκίες το πρώτο δίμηνο του έτους καταγράφονται στα Είδη

Οικιακού Εξοπλισμού και Οχήματα – Ανταλ-
λακτικά, ενώ θετικές είναι οι σχετικές προσ-

δοκίες στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός και τα
Πολυκαταστήματα.

Διάγραμμα 3.11

Προβλέψεις για την απασχόληση (διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

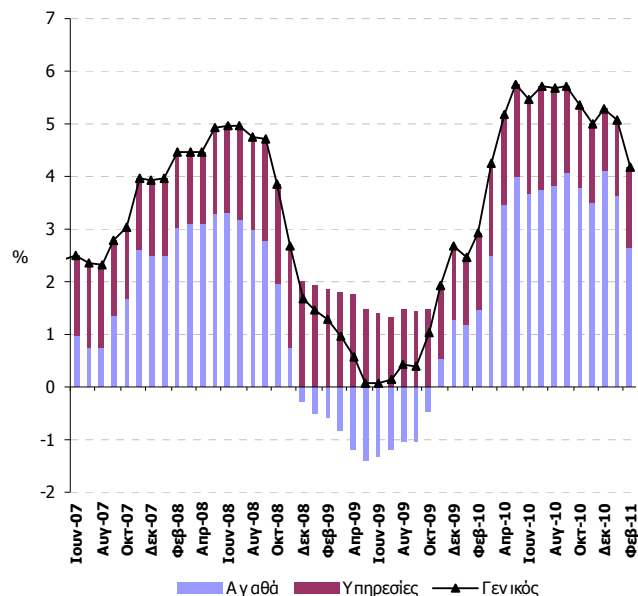
3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

Το 2010, η μέση ετήσια μεταβολή του ΓΔΤΚ διαμορφώθηκε στο υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας δωδεκαετίας (4,7%), σημειώνοντας άνοδο κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2009. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αποτυπώνει, κατά κύριο λόγο, τη σημαντική αύξηση της έμμεσης φορολογίας που εφαρμόστηκε στο πλαίσιο της προσπάθειας μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος, η οποία όμως επηρέασε αρνητικά τις τιμές βασικών καταναλωτικών αγαθών και ιδιαίτερα των καυσίμων. Αντιθέτως, ο δομικός πληθωρισμός κινήθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο το 2010 – στην περιοχή του 3% - σημειώνοντας ταυτόχρονα μικρότερη αύξηση συγκριτικά με εκείνη του ΓΔΤΚ.

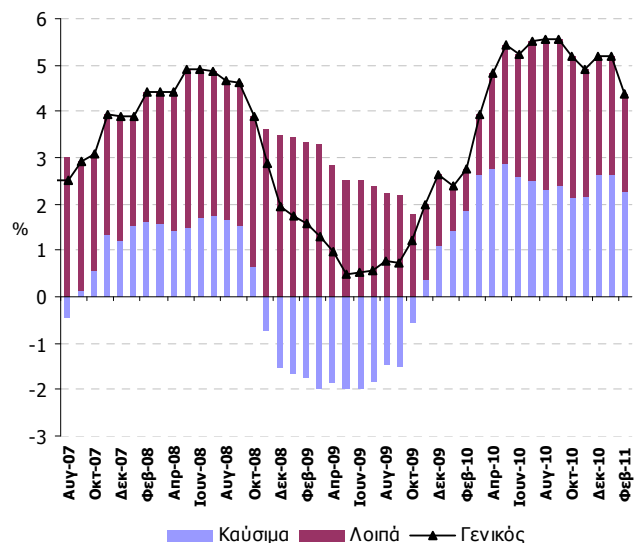
Την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του 2011, ο πληθωρισμός βάσει του ΓΔΤΚ συνεχίζει να κινείται σε υψηλά επίπεδα, καθώς ανήλθε στο 4,8% έναντι 2,6% το 2010. Πάντως, υποχώρησε κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες τον Φεβρουάριο σε σχέση με τον Ιανουάριο (5,2%). Η πορεία του πληθωρισμού το α' δίμηνο του έτους συνεχίζει να επηρεάζεται σε μεγαλύτερο βαθμό από την αύξηση των τιμών των αγαθών απ' ότι στις υπηρεσίες. Ενδεικτικά, ο δείκτης αγαθών καταναλωτή αυξήθηκε με ρυθμό διπλάσιο από ότι πέρυσι (5,7%), ενώ ο αντίστοιχος δείκτης στις υπηρεσίες σημειώνει αύξηση παρόμοια εκείνης κατά το α' δίμηνο του 2010 (3,3%). Άνοδος καταγράφεται και στα οπωροκηπευτικά, με το δείκτη να ανακάμπτει (3%) έπειτα από τη σημαντική υποχώρηση πέρυσι κατά 10,4%.

Διάγραμμα 3.12
Εξέλιξη ΓΔΤΚ και επιπτώσεις από επιμέρους δείκτες
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Διάγραμμα 3.13
Συμβολή των Καυσίμων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Σημαντική, εξακολουθεί να είναι η αρνητική επίδραση των τιμών των καυσίμων στον ΓΔΤΚ, οι οποίες - πέρα από την αύξηση της φορολογίας - επηρεάζονται δυσμενώς και από την πορεία της τιμής του αργού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές. Το α' δίμηνο του 2011, η μέση ετήσια αύξηση στον δείκτη καυσίμων είναι υψηλότερη από πέρυσι

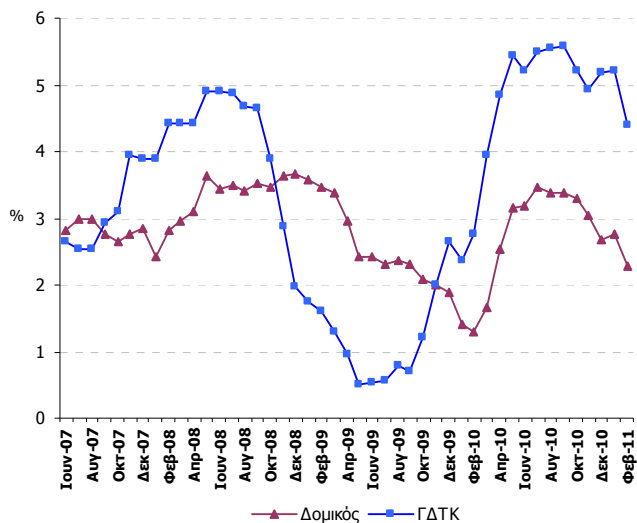
(34% έναντι 28,4%), ενώ αντίστοιχη τάση καταγράφεται και στον δείκτη ενέργειας (29,2% έναντι αύξησης 21,3% πέρυσι). Είναι χαρακτηριστικό ότι, τον Φεβρουάριο του 2011 σημειώθηκε αύξηση στην τιμή της βενζίνης και του πετρελαίου θέρμανσης κατά 29% και 35% αντίστοιχα σε σχέση με πέρυσι, γεγονός που είχε αρνητική επίπτωση της τάξης των 2,2 εκατοσטיαίων μονάδων στον ΓΔΤΚ.

Από την άλλη πλευρά ηπιότερη είναι η αύξηση στο δομικό πληθωρισμό – που δεν περιλαμβάνει καύσιμα και νωπά οπωροκηπευτικά -, μιας και το πρώτο δίμηνο του έτους διαμορφώθηκε στο 2,5%. Οι κυριότερες υπηρεσίες στις οποίες καταγράφεται η μεγαλύτερη αύξηση συγκριτικά με πέρυσι, είναι οι υπηρεσίες μεταφορών (14,6%) λόγω των αυξήσεων στις τιμές των εισιτηρίων, τα ασφάλιστρα μεταφορών (12,4%) και ο ηλεκτρισμός (10,8%), ασκώντας επίδραση στο δείκτη κατά 0,7 εκατοσטיαίες μονάδες. Αντίθετα, αξιοσημείωτη είναι η υποχώρηση στις τιμές των φαρμάκων κατά 17,3% σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2010, γεγονός που επέφερε θετική επίπτωση της τάξης των -0,2 εκατοσטיαίων μονάδων στον δείκτη τιμών.

Στις υπόλοιπες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών, η πορεία των τιμών είναι ανοδική με εξαίρεση τα είδη Ένδυσης και Υπόδησης (-2,3%) και την Υγεία (-0,6%). Η μεγαλύτερη αύξηση – και μάλιστα τριπλάσια - κατά το πρώτο δίμηνο του έτους καταγράφεται στα Αλκοολούχα Ποτά-Καπνός (19,5%). Αντίστοιχα στις Μεταφορές, οι ανατιμήσεις στις τιμές των καυσίμων επέφεραν άνοδο κατά 15,2% (έναντι 10,2% πέρυσι), ενώ σημαντική είναι η αύξηση και στη Στέγαση (9,1% έναντι 4,9%). Στα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια όπως και στις Επικοινωνίες, η

άνοδος κινείται σε επίπεδο διπλάσιο συγκριτικά με πέρυσι (3,2% και 4% αντίστοιχα), σε αντίθεση με την Εκπαίδευση όπου το επίπεδο των τιμών παρέμεινε αμετάβλητο, έπειτα όμως από την ανοδική πορεία που κατέγραφε τα τελευταία έτη.

Διάγραμμα 3.14
Εξέλιξη δομικού πληθωρισμού και ΓΔΤΚ
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

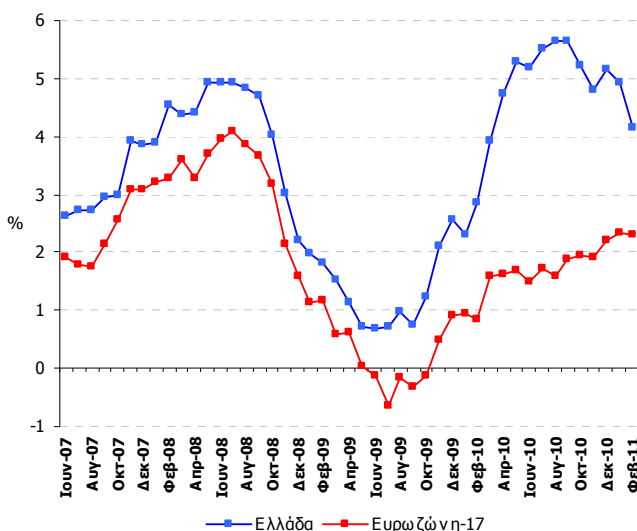

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ **Επεξεργασία:** IOBE

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός – που χρησιμοποιείται για τη σύγκριση με την Ευρωζώνη - ανήλθε στο 4,7% το 2010 από 1,4% το 2009, επίπεδο υψηλότερο κατά 3,1 εκατοσטיαίες μονάδες σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης (1,6%). Έτσι, στην Ελλάδα σημειώθηκε ο υψηλότερος πληθωρισμός (βάσει ΕνΔΤΚ) στη ζώνη του ευρώ και ο τρίτος υψηλότερος μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Η συγκεκριμένη τάση, διατηρείται και στις αρχές του 2011, καθώς το α΄ δίμηνο η μεταβολή του ΕνΔΤΚ κυμάνθηκε στο 4,5% (2,6% το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι), έναντι 2,4% στην Ευρωζώνη-17 (0,9 % πέρυσι).

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-17 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, **Επεξεργασία**: ΙΟΒΕ

Πάντως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρνητική επίδραση στη διαμόρφωση της τελικής τιμής των αγαθών ασκεί και το αυξανόμενο κόστος παραγωγής, λόγω της ανοδικής πορείας που καταγράφουν βασικές πρώτες ύλες. Τον Ιανουάριο του 2011, οι τιμές παραγωγού στην εγχώρια βιομηχανία, εμφανίζουν αύξηση στην πλειοψηφία των κλάδων σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι. Τα προϊόντα οπτάνθρακα και διύλισης, τα ενεργειακά αγαθά εκτός της ηλεκτρικής ενέργειας και ο ηλεκτρικός εξοπλισμός εξακολουθούν να είναι οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη άνοδο (κατά 25% περίπου), αν και ηπιότερη σε σχέση με πέρυσι. Ανοδική είναι επίσης, η τάση των τιμών και σε άλλες κύριες κατηγορίες – άνθρακας και λιγνίτης, βασικά μέταλλα, ενδιάμεσα αγαθά – σε αντίθεση με τη στασιμότητα που εμφάνιζαν πέρυσι. Αντίθετα, μείωση παρατηρείται σε 9 κλάδους της εγχώριας βιομηχανίας, με σημαντικότερη εκείνη στα Προϊόντα Καπνού (-19,6% έναντι αύξησης 5,9% πέρυσι) και στα Βασικά Φαρμακευτικά Προϊόντα (-15,4%), ενώ στις Χημικές ουσίες η πτώση έχει επιβρα-

δυνθεί (-2,4%).

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Το 2011 ο πληθωρισμός βάση του ΓΔΤΚ στην Ελλάδα αναμένεται να αποκλιμακωθεί στην περιοχή του 3% ως αποτέλεσμα κυρίως της υψηλής βάσης σύγκρισης που έχει δημιουργηθεί συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, ιδιαίτερα από το β' τρίμηνο και έπειτα. Άλλωστε το επίπεδο των τιμών αγαθών και υπηρεσιών, επηρεάζεται από την κάμψη της αγοραστικής δύναμης που επιφέρει η σημαντική μείωση των αποδοχών στους δημοσίους υπαλλήλους (η οποία αναμένεται να συνεχιστεί και το 2011) και στους συνταξιούχους, η αναπροσαρμογή των μισθών στον ιδιωτικό τομέα μέσω των νέων εργασιακών σχέσεων, το υψηλό επίπεδο ανεργίας και η περιορισμένη πιστωτική επέκταση – πιθανόν και αρνητικός ρυθμός μεταβολής των πιστώσεων σε σχέση με το 2010 - προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Αποκλιμάκωση αναμένεται και στην πορεία του δομικού πληθωρισμού, σε επίπεδο χαμηλότερο του 2%, δεδομένου ότι ο δείκτης δεν λαμβάνει υπ' όψη τις τιμές των καυσίμων. Κατόπιν των συγκεκριμένων εξελίξεων, το μέσο επίπεδο του πληθωρισμού θα συγκλίνει στο μέσο όρο της Ευρωζώνης, έπειτα από μια διετία όπου η μεταβολή του στην Ελλάδα υπήρξε σημαντικά υψηλότερη από την πλειονότητα των χωρών-μελών της ΕΕ.

Οι παραπάνω παράγοντες σχετίζονται άμεσα με την πολιτική που έχει υιοθετηθεί στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο, από τις αρχές του έτους διαφαίνονται σημαντικοί εξωγενείς παράγοντες που ενδεχομένως να ωθήσουν προς τα πάνω τις τιμές των εγχώριων αγαθών. Η συγκεκριμένη εξέλιξη, σχε-

τίζεται με την πορεία της τιμής του αργού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές, η οποία έχει αυξηθεί κατά 30% σε σχέση με πέρυσι και κυμαίνεται σε επίπεδο άνω των \$100 το βαρέλι. Αν και τη δεδομένη χρονική περίοδο, επισημαίνεται η διαθεσιμότητα υψηλών αποθεμάτων και η δυνατότητα πλεονάζουσας παραγωγής, αποτελεί ζητούμενο η πορεία της τιμής του πετρελαίου, λόγω της πολιτικής αστάθειας στις χώρες της Βόρειας Αφρικής, αλλά και του καταστροφικού σεισμού στην Ιαπωνία. Στις περιοχές που επλήγησαν από το φυσικό φαινόμενο, καταγράφονται σημαντικές ζημιές σε υποδομές (π.χ. διυλιστήρια), ενώ μέρος της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγονταν από την πυρηνική ενέργεια θα πρέπει πλέον να υποκατασταθεί, λόγω της διακοπής λειτουργίας των πυρηνικών εργοστασίων, από άλλους ενεργειακούς πόρους (άνθρακα, φυσικό αέριο, πετρέλαιο). Ενδεικτικό των νέων δεδομένων που δημιουργούνται στην παγκόσμια αγορά ενέργειας αποτελεί το γεγονός ότι, οι εκτιμήσεις για την τιμή του αργού αναθεωρούνται πλέον ανοδικά για το 2011.

Παράλληλα, η οικονομική ανάκαμψη στις χώρες της Ευρωζώνης το 2010 έχει ως αποτέλεσμα να εντείνονται οι πληθωριστικές πιέσεις, με συνέπεια την αύξηση των τιμών σε βασικά εμπορεύματα. Χαρακτηριστικό της τάσης που καταγράφεται στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες μεγάλων ευρωπαϊκών οικονομιών, αποτελεί το γεγονός ότι ο δείκτης τιμών εισαγωγών για τη βιομηχανία στην Ευρωζώνη-17 αυξήθηκε τον Ιανουάριο του 2011 με τετραπλάσιο ρυθμό συγκριτικά με πέρυσι (10,9%) – στην Ελλάδα κατά 6,1% -. Οι συγκεκριμένες εξελίξεις επομένως, θα επιφέρουν ένα κύκλο ανατιμήσεων σε βασικές εισαγόμενες πρώτες ύλες, γεγονός που ως ένα βαθμό θα επηρεάσει αρνητικά το επίπεδο των τιμών στην Ελλάδα. Η

ΕΚΤ τέλος, έχει διατηρήσει αμετάβλητο το βασικό επιτόκιο, ωστόσο θα πρέπει να αναμένεται αναθεώρηση της νομισματικής της πολιτικής, εφόσον οι πληθωριστικές πιέσεις ενταθούν.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών στο επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι αποπληθωριστικές προβλέψεις για το επίπεδο των τιμών κυριαρχούν το πρώτο δίμηνο του νέου έτους σε όλους τους τομείς, εκτός της Βιομηχανίας. Οι προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών λειτουργούν άλλωστε αντισταθμιστικά στη μειωμένη ζήτηση της τρέχουσας περιόδου στους περισσότερους κλάδους. Στις Κατασκευές καταγράφεται η ισχυρότερη τάση μείωσης των τιμών, τόσο σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες, όσο και σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Εντονότερες είναι σε σχέση με το φθινόπωρο, αλλά και σε σύγκριση με την περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2010 και οι αποπληθωριστικές προσδοκίες στις Υπηρεσίες, ενώ στο Λιανικό Εμπόριο καταγράφεται μικρή αποκλιμάκωση σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες, με το σχετικό ισοζύγιο όμως να παραμένει πτωτικό. Τέλος, στη Βιομηχανία, η τάση των τιμών είναι ανοδική, με το σχετικό δείκτη να είναι ως επί το πλείστον θετικός το τελευταίο έτος. Αναλυτικότερα:

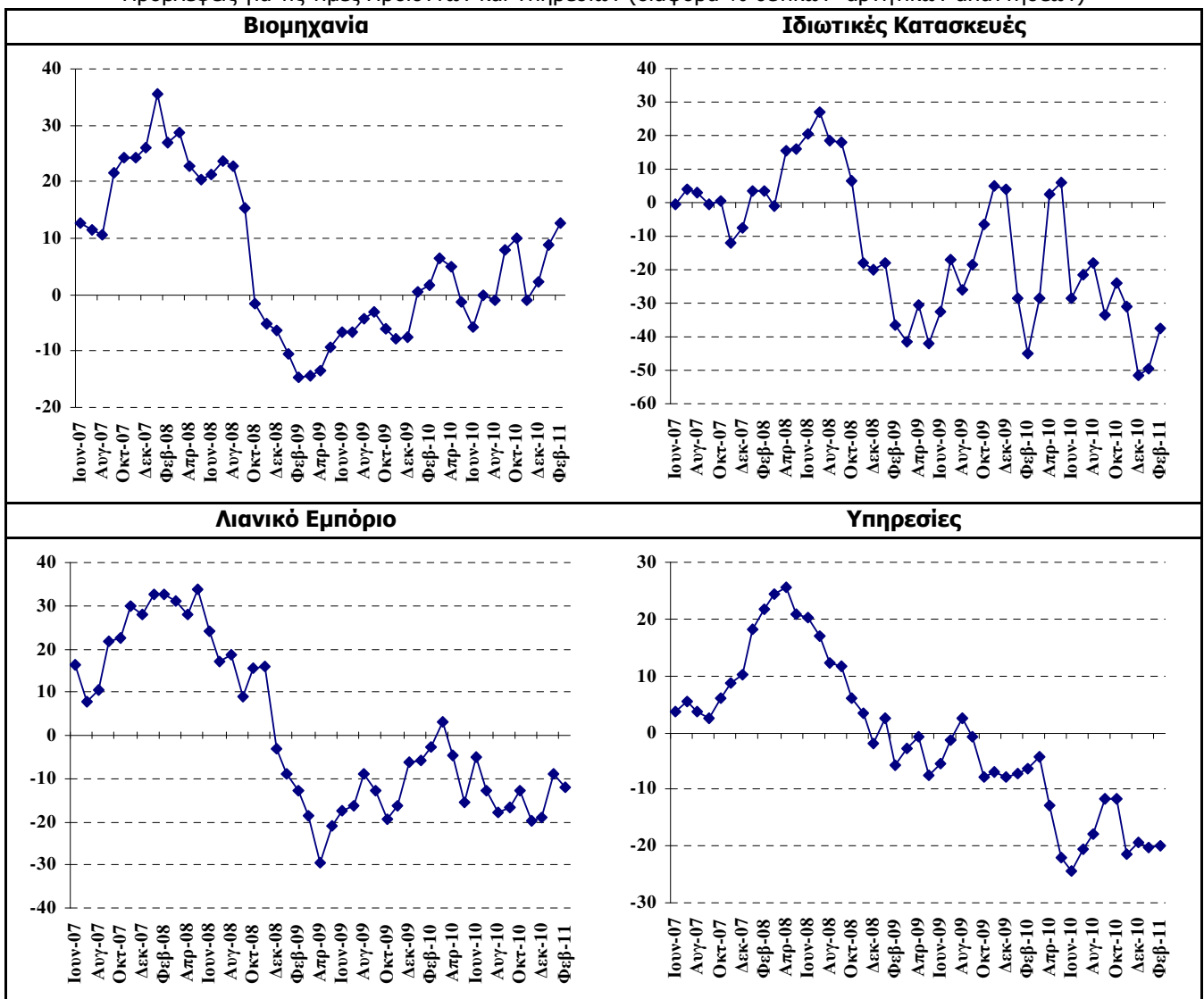
- **Στη Βιομηχανία, οι κυρίαρχες προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών του 2009, αντιστράφηκαν ήδη από τις αρχές του 2010, με τις πληθωριστικές προσδοκίες να κυριαρχούν εδώ και ένα έτος.** Το διάστημα

Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2011, ο σχετικός δείκτης των τιμών του κλάδου καταγράφει άνοδο σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες, αλλά και συγκριτικά με την αντίστοιχη περσινή περίοδο και διαμορφώνεται στις +11 μονάδες, με τον Φεβρουάριο να καταγράφει την υψηλότερη τιμή του μετά τον Σεπτέμβριο του 2008. Το αντίστοι-

χο διάστημα πέρυσι, ο σχετικός δείκτης ήταν οριακά θετικός και το 13% των επιχειρήσεων προέβλεπε πτώση. Το ποσοστό αυτό το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2011 διευρύνεται στο 21%, ως αποτέλεσμα και των θετικότερων προβλέψεων για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη των εξαγωγών του τομέα.

Διάγραμμα 3.16

Προβλέψεις για τις τιμές Προϊόντων και Υπηρεσιών (διαφορά % θετικών αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

- **Στο Λιανικό Εμπόριο, η έντονη αποκλιμάκωση των τιμών τους φθινοπωρινούς μήνες εξασθενεί ελαφρά το πρώτο δίμηνο του νέου έτους**, με το σχετικό όμως ισοζύγιο να παραμένει αρνητικό, στις -10 μονάδες, όταν την ίδια περίοδο πέρυσι κατέγραφε -4 μονάδες. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένουν πτώση το επόμενο διάστημα παραμένει από τον περασμένο Απρίλιο κατά μέσο όρο στις -26 μονάδες, χωρίς σημαντικές διακυμάνσεις, ενώ όσοι αναμένουν άνοδο φθάνουν στο 16% (από 10% το προηγούμενο τρίμηνο). Από τους επιμέρους κλάδους του τομέα, έντονα αποπληθωριστικές προσδοκίες εμφανίζουν το πρώτο δίμηνο του νέου έτους τα Είδη οικιακού εξοπλισμού και τα Υφάσματα - Ένδυση-Υπόδηση Πολυκαταστήματα, ενώ αντίθετα κυρίαρχες είναι οι τάσεις κλιμάκωσης των τιμών στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός, λόγω και της διεθνούς ανόδου των τιμών των τροφίμων σε ιστορικά υψηλά επίπεδα τον Φεβρουάριο.
- **Στον τομέα των Υπηρεσιών, η πτώση των τιμών είναι εντονότερη το πρώτο δίμηνο του έτους, τόσο σε σχέση με την περίοδο Σεπτεμβρίου - Νοεμβρίου, όσο και αναφορικά με την αντίστοιχη περίοδο του 2010.** Συγκεκριμένα, από τον Νοέμβριο και μετά, όταν και σημείωσε πτώση κατά 10 μονάδες, ο σχετικός δείκτης βρίσκεται σταθερά στις -20 μονάδες, ενώ σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του έτους πέρυσι, έχει υποχωρήσει κατά 13 μονάδες. Σταθερά το 28% των επιχειρήσεων το τετράμηνο Νοεμβρίου – Φεβρουαρίου προβλέπει πτώση στις τιμές βραχυπρόθεσμα, ενώ το πο-

σοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο διαμορφώνεται το ίδιο διάστημα στο 6-9%.

- **Τέλος, στις Ιδιωτικές Κατασκευές η μείωση στις προβλέψεις των τιμών την τελευταία διετία υπήρξε εντονότερη από κάθε άλλο τομέα.** Έτσι, την περίοδο Δεκεμβρίου - Φεβρουαρίου, η τάση αυτή ενισχύεται και οι αποπληθωριστικές προσδοκίες είναι εντονότερες τόσο σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες του 2010, όσο και σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Συγκεκριμένα, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -50 μονάδες το δίμηνο Δεκεμβρίου – Ιανουαρίου, ενώ τον Φεβρουάριο σημειώνει άνοδο κατά 12 μονάδες, παραμένοντας όμως πολύ χαμηλά. Η έντονη αυτή αποκλιμάκωση συνδέεται άμεσα με τη συνολικά αρνητική εικόνα του κλάδου και τη μεγάλη πτώση στις τρέχουσες εκτιμήσεις για την πορεία των εργασιών των επιχειρήσεων, αλλά και τις δυσμενείς προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους.

3.6 **Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών**

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών συρρικνώνεται περαιτέρω το 2010, με βραδύτερο όμως ρυθμό έναντι του 2009, καθώς υποχώρησε κατά 1,8 δισεκ. ευρώ ή 6,9%, έναντι υποχώρησης κατά 25,8% το 2009. Σε απόλυτους αριθμούς το ισοζύγιο διαμορφώθηκε στα 24 δισεκ. ευρώ, σχεδόν 11 δισεκ. ευρώ χαμηλότερο σε σχέση με το 2008. Η μείωση του εμπορικού ελλείμματος κατά 2,4 δισεκ. ευρώ αλλά και η αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου

υπηρεσιών κατά 590 εκ. ευρώ οδήγησαν σε αυτήν τη συρρίκνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, παρόλο που το έλλειμμα στο ισοζύγιο εισοδημάτων αλλά και το πλεόνασμα στις τρέχουσες μεταβιβάσεις επιδεινώθηκαν κατά 244 εκ. ευρώ και 1 δισεκ. ευρώ αντίστοιχα.

Το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** μειώθηκε το 2010 κατά 8,1% (2,4 δισεκ. ευρώ)¹⁶, σε συνέχεια της σημαντικής μείωσης κατά 30,2% του 2009, με αποτέλεσμα να είναι μειωμένο σε σχέση με το 2008 σχεδόν κατά 16 δισεκ. ευρώ. Το αμιγώς εμπορικό τμήμα του, δηλαδή το εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία, σημείωσε πτώση κατά 19,1%, καθώς οι εισαγωγές (λοιπών αγαθών) μειώθηκαν περαιτέρω μέσα στο έτος κατά 12,6% (4 δισεκ. ευρώ) με τις εξαγωγές να σημειώνουν ελαφρά πτώση, μόλις κατά 1,3% (150 εκ. ευρώ). Οι εξαγωγές και εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκαν κατά 61,6% (1,8 δισεκ. ευρώ) και 27,4% (2,9 δισεκ. ευρώ) αντίστοιχα, προκαλώντας τη διόγκωση στο έλλειμμα του ισοζυγίου καυσίμων κατά 13,6% (1 δισεκ. ευρώ), χωρίς όμως να αντισταθμίζεται η μεγάλη πτώση του 2009 κατά 4,5 δισεκ. ευρώ.

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου υπηρεσιών**, κατέγραψε αύξηση κατά 4,7% (590 εκ. ευρώ), με τις εισπράξεις και τις πληρωμές να καταγράφουν άνοδο κατά 5,6% (1,5 δισεκ. ευρώ) και 6,3% (900 εκ. ευρώ) αντίστοιχα. Η βελτίωση στις εισπράξεις προήλθε κυρίως από την αύξηση των εισπράξεων από μεταφορές (εμπορική ναυτιλία) και λοιπές υπηρεσίες κατά 13,8% (1,8 δισεκ. ευρώ) και 13,8% (417 εκ. ευρώ) αντίστοιχα. Αντίθετα οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες

σημείωσαν πτώση, και το 2010, κατά 7,6% (786 εκ. ευρώ) με τις πληρωμές να περιορίζονται κατά 10,2% (247 εκ. ευρώ). Έτσι, οι απώλειες εισπράξεων από τον τουρισμό για την περίοδο 2008-2010 ανέρχονται στα 2 δισεκ. ευρώ.

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων** διογκώθηκε το 2010 κατά 2,7%, καθώς διαμορφώθηκε στα 9,2 δισεκ. ευρώ έναντι 8,9 δισεκ. ευρώ το 2009. Οι εισπράξεις (αμοιβές, μισθοί, τόκοι, μερίσματα και κέρδη) μειώθηκαν κατά 11,5% (491 εκ. ευρώ), ενώ παράλληλα οι πληρωμές προς το εξωτερικό σημείωσαν πτώση κατά 1,9% (247 εκ. ευρώ).

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων** αποτελεί μόλις το 1/6 των επιπέδων του 2009 και το 1/12 εκείνων του 2008, καθώς διαμορφώθηκε στα 230 εκ. ευρώ. Οι εισπράξεις από μεταναστευτικά εμβάσματα μειώθηκαν κατά 20,9% (380 εκ. ευρώ), με τις εισπράξεις Γενικής Κυβέρνησης να μειώνονται κατά 9,6% (340 εκ. ευρώ), στα χαμηλότερα επίπεδα της τελευταίας 7ετίας.

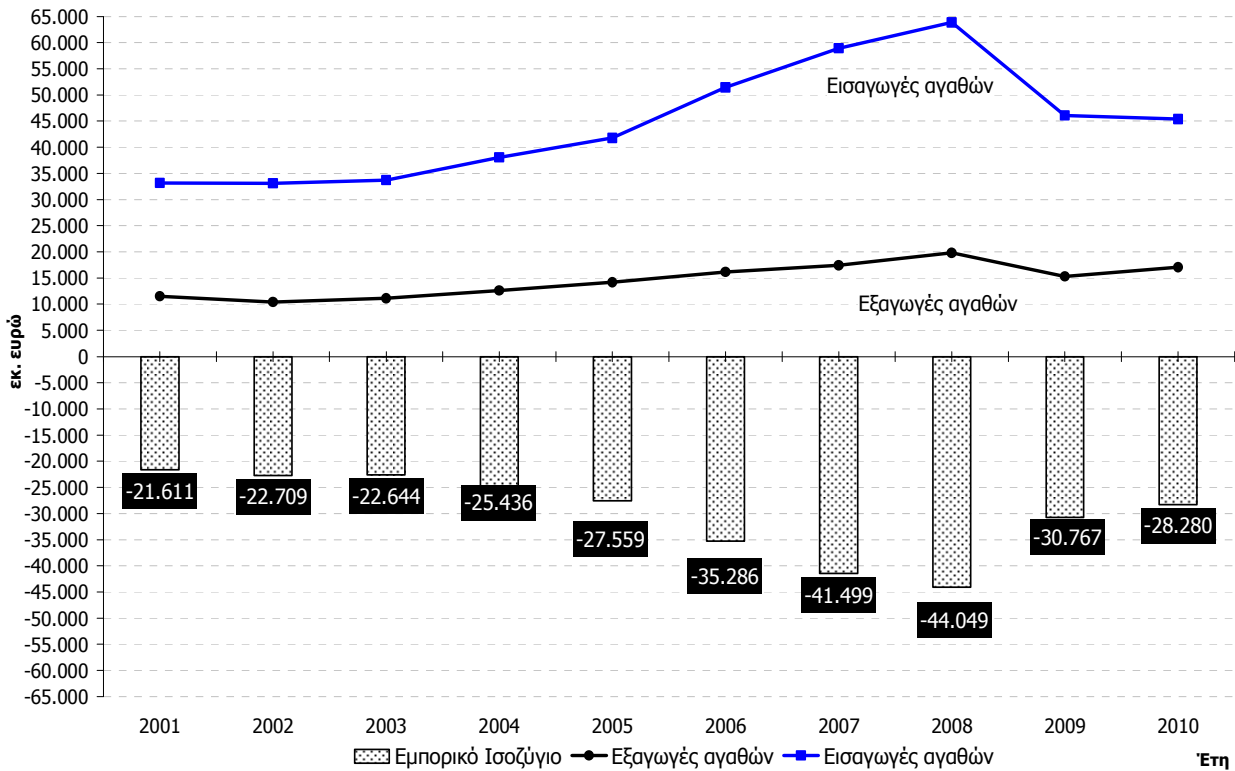
Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** σταθεροποιείται το 2010, έπειτα από τη μεγάλη μείωση του 2009 κατά 50,7%, και διαμορφώθηκε στα 2,1 δισεκ. ευρώ. Οι εισπράξεις¹⁷ αυξήθηκαν κατά 1,2% (28 εκ. ευρώ), ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν κατά 8,4% (26 εκ. ευρώ). Η εξέλιξη αυτή αντανakλά κατά το μεγαλύτερο μέρος της την αύξηση των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων από την ΕΕ προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης.

¹⁶ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το 2009, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.
88

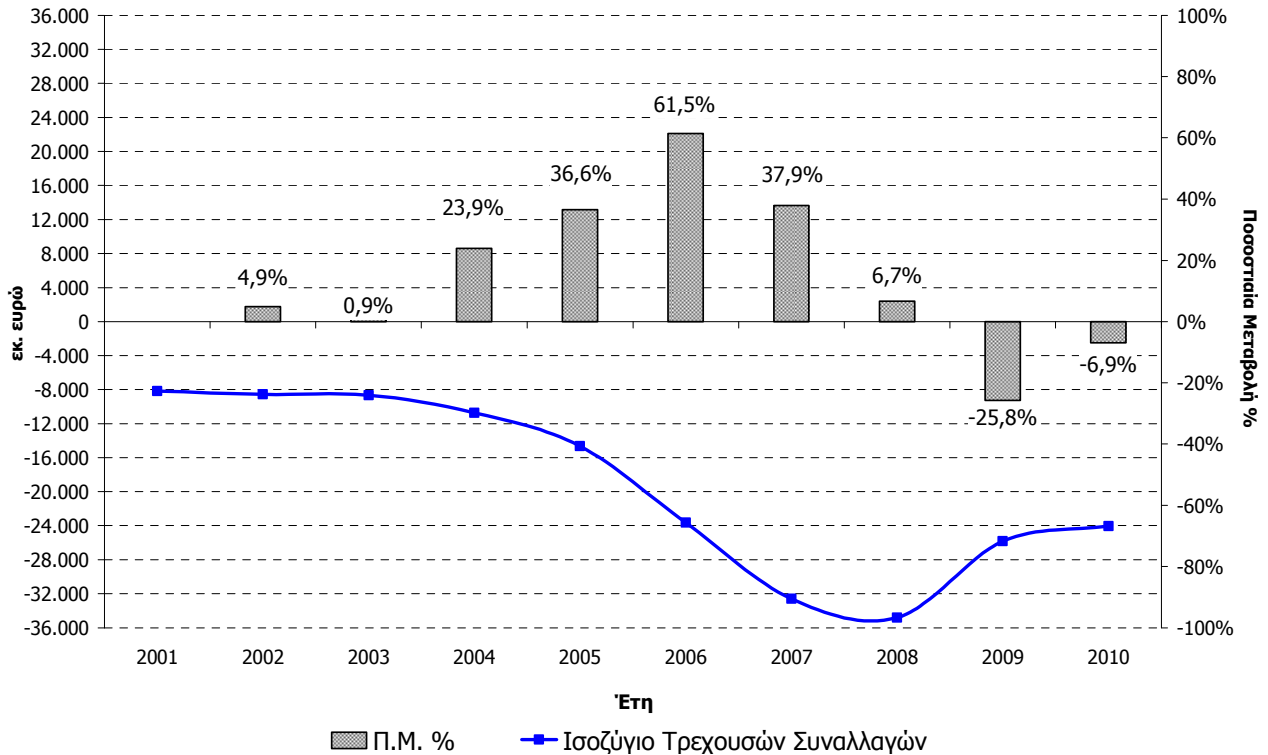
¹⁷ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν καταβολές από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

Διάγραμμα 3.17
Εισαγωγές-Εξαγωγές 2001-2010 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.18
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2010 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος-Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Τέλος, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων**, που αντανakλά ως ένα βαθμό τις δανειακές ανάγκες της οικονομίας από το εξωτερικό, διαμορφώθηκε στα 21,9 δισεκ. ευρώ από 23,8 δισεκ. ευρώ το 2009, μειωμένο κατά 7,7%, ενώ το 2008 οι δανειακές ανάγκες προσέγγιζαν τα 30,7 δισεκ. ευρώ.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Μείωση σημειώνεται στο **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** το 2010 κατά 9,9%, καθώς διαμορφώθηκε στα 22 δισεκ. ευρώ από 24,4 δισεκ. ευρώ το 2009 και 30 δισεκ. ευρώ το 2008.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι **άμεσες επενδύσεις** παρουσίασαν καθαρή εισροή 694 εκ. ευρώ έναντι 275 εκ. ευρώ το 2009, αύξηση η οποία οφείλεται στη μεγάλη μείωση κατά 520 εκ. ευρώ των επενδύσεων κατοίκων στο εξωτερικό οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 958 εκ. ευρώ το 2010. Η εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στα 1,7 δισεκ. ευρώ το 2010, (αύξηση συμμετοχής ξένων επενδυτών στο μετοχικό κεφάλαιο της Εμπορικής και της Γενικής Τράπεζας).

Οι **επενδύσεις χαρτοφυλακίου** σημειώνουν αρνητικό πρόσημο, έπειτα από μια δεκαετία καθαρής εισροής, καθώς το 2010 κατεγράφη καθαρή εκροή ύψους 20,8 δισεκ. ευρώ, έναντι καθαρής εισροής 27,8 δισεκ. ευρώ το 2009. Η εξέλιξη αυτή βέβαια αντανakλά μια αλλαγή στη σύνθεση του χαρτοφυλακίου κυρίως των ελληνικών ομολόγων, όπου λόγω της ένταξης της χώ-

ρας στο μηχανισμό στήριξης, η αναχρηματοδότηση του χρέους έγινε με δάνεια από ΔΝΤ-ΕΕ-ΕΚΤ και όχι από τους ιδιώτες. Έτσι σημειώθηκε εκροή κεφαλαίων λόγω μείωσης των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια που εκδόθηκαν από κατοίκους της Ελλάδος (κατά 33,0 δισεκ. ευρώ), όπως επίσης και σε μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων (κατά 1,1 δισεκ. ευρώ). Εκροή ύψους 1,1 δισεκ. ευρώ σημειώθηκε επίσης λόγω της αύξησης των τοποθετήσεων κατοίκων σε μετοχές του εξωτερικού. Ταυτόχρονα σημειώθηκε εισροή κεφαλαίων από μείωση των τοποθετήσεων των εγχωρίων πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών σε ομόλογα και σε χρηματοοικονομικά παράγωγα του εξωτερικού (κατά 14,1 και 0,3 δισεκ. αντίστοιχα), η οποία αντιστάθμισε εν μέρει μόνο τη μεγάλη εκροή που σημειώθηκε.

Στην κατηγορία των **"λοιπών" επενδύσεων**, οι μεταβολές είναι μεγάλης κλίμακας, καθώς το 2010 εκταμιεύτηκαν τα δάνεια από το μηχανισμό στήριξης με αποτέλεσμα να καταγράφεται πλέον καθαρή εισροή ύψους 42,0 δισεκ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή αντανakλά κυρίως το δανεισμό της γενικής κυβέρνησης ύψους 30,0 δισεκ. ευρώ αλλά και των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos (3,9 δισεκ. ευρώ). Ταυτόχρονα κατεγράφη μείωση κατά 7,7 δισεκ. ευρώ στις τοποθετήσεις των εγχωρίων πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών σε καταθέσεις και repos στο εξωτερικό. Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν το 2010 στα 4,7 δισεκ. ευρώ από 3,8 δισεκ. ευρώ το 2009.

Αποτίμηση

Το εμπορικό ισοζύγιο (χωρίς πλοία και καύσιμα) όπως αναφέρθηκε, συρρικνώνεται και το 2010, κατά 19%, σε συνέχεια της ήδη μεγάλης πτώσης του 2009 κατά 27%. Κύρια πηγή για την εξέλιξη αυτή αποτελεί σαφώς η μεγάλη πτώση των εισαγωγών, ενώ οι εξαγωγές κινούνται στα επίπεδα της τελευταίας δετίας. Η ανάλυση των επιμέρους στοιχείων των εισαγωγών και των εξαγωγών της περιόδου 2000-2010, ανάλογα με τη φύση των προϊόντων που συναλλάσσονται (κεφαλαιουχικά, καταναλωτικά, ενδιάμεσα), αποκτά ιδιαίτερη σημασία και αποτυπώνει τον στρατηγικό εγκλωβισμό των ελληνικών εξαγωγών.

Από τα επιμέρους στοιχεία προκύπτει ότι οι εξαγωγές της περιόδου 2000-2010 αφορούν κυρίως ενδιάμεσα αγαθά (περίπου στο 60%), ενώ οι εξαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών, όπως είναι αναμενόμενο, βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, κοντά στο 1/10 των συνολικών εξαγωγών. Στις υπόλοιπες χώρες, σαφή υπεροχή εξαγωγών κεφαλαιουχικών αγαθών παρουσιάζει η Γερμανία, ενώ χώρες που αντιμετωπίζουν παρόμοια δημοσιονομικά προβλήματα με εκείνα της Ελλάδας, είχαν μεγαλύτερα μερίδια στις εξαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών στη διάρκεια των τελευταίων 11 ετών, με μικρές αυξομειώσεις.

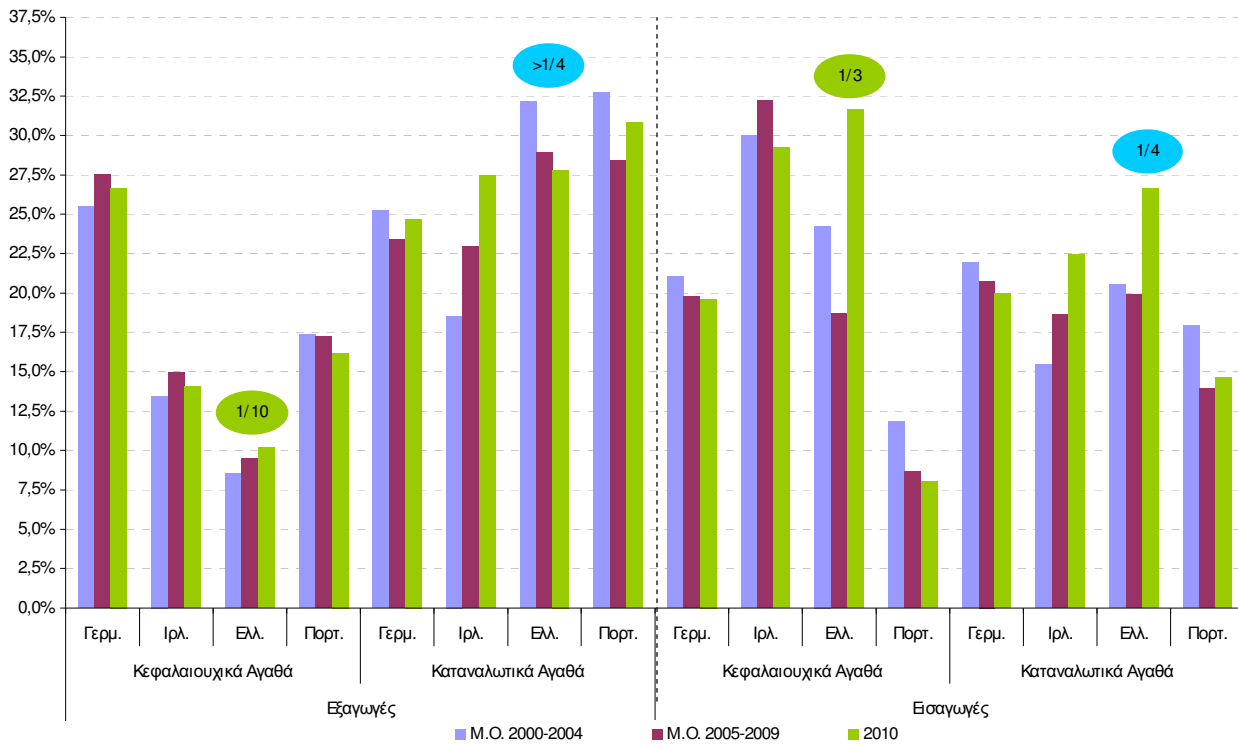
Σύμφωνα με τα στοιχεία του διαγράμματος 3.19 φαίνεται ότι οι εξαγωγές καταναλωτικών προϊόντων εμφανίζουν πτωτική τάση ως προς το σύνολο των εξαγωγών, εξαιτίας της πίεσης που ασκείται από χώρες με χα-

μηλότερο κόστος, ενώ οι εξαγωγές κεφαλαιουχικών προϊόντων ανέρχονται ελαφρώς στο 10,2% (Μ.Ο. 2005-2009 9,5%), όταν μάλιστα το 2008 και 2009 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν πάνω από 12,5%. Έτσι η ελληνική οικονομία φαίνεται να μην μπορεί να παρακολουθήσει την επέκταση του διεθνούς εμπορίου που έλαβε χώρα το 2010, καθώς η παραγωγική της δομή δεν επιτρέπει ευρύτερη συμβολή σε αυτά τα προϊόντα.

Η αντιστροφή της εξέλιξης αυτής στην παραγωγική και εξαγωγική δομή της ελληνικής οικονομίας προϋποθέτει τη βελτίωση της δυνατότητάς της ελληνικής οικονομίας να χρησιμοποιεί και να διαχέει τη γνώση και την τεχνολογία, την επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αλλά και την καλλιέργεια της δημιουργικής επιχειρηματικότητας. Οι παραπάνω στόχοι μπορούν να συνοψιστούν στο τρίπτυχο **Παιδεία – Έρευνα – Καινοτομία**, μέσα από το οποίο μπορούν να προκύψουν οφέλη για την ελληνική οικονομία. Η ενδυνάμωση κλάδων με εξαγωγικό προσανατολισμό, η ενίσχυση της εκπαίδευσης και των δαπανών σε έρευνα και ανάπτυξη, με την ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών, προϊόντων και τεχνικών εκτιμάται ότι μπορούν να αποτελέσουν διέξοδο στην παραγωγική και εξαγωγική υστέρηση.

Διάγραμμα 3.19.

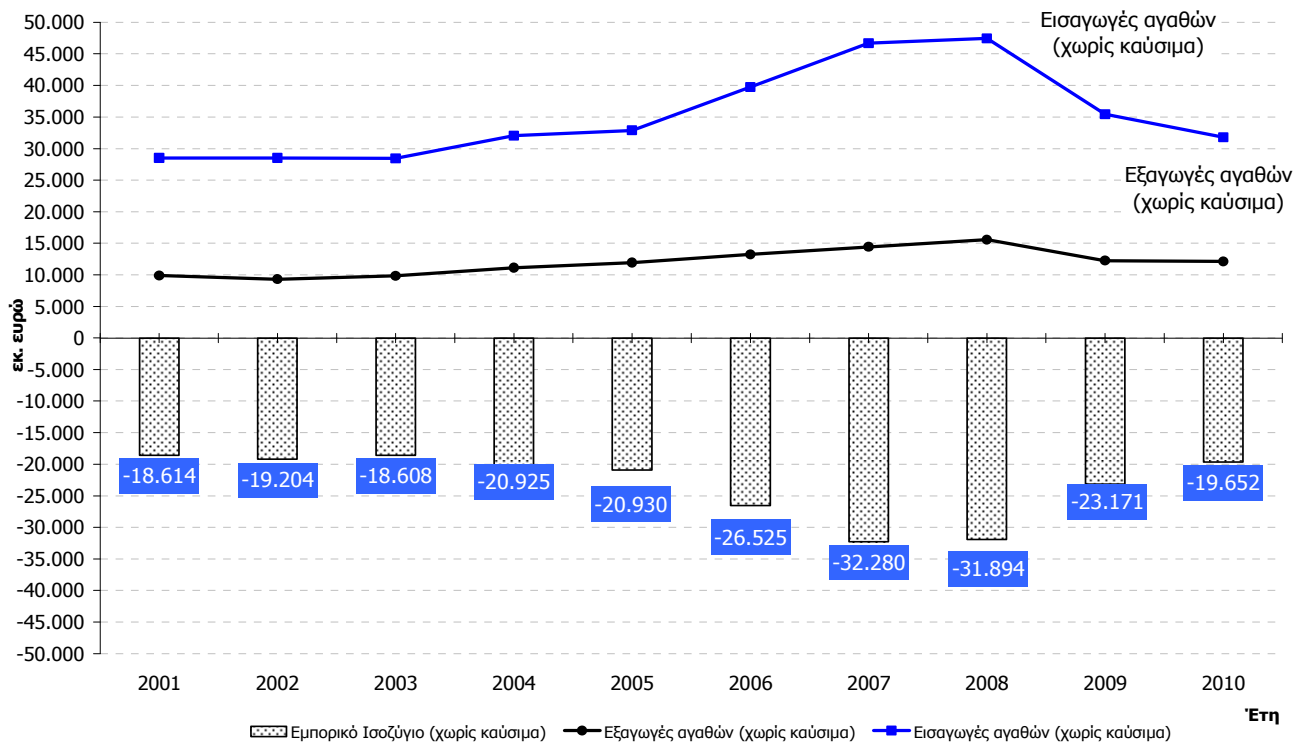
Διάρθρωση εισαγωγών-εξαγωγών κεφαλαιουχικών και καταναλωτικών αγαθών 2000-2010

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.20

Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2001-2010 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

4. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ¹⁸

Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας, Διαχείριση Χρέους & Μοχλός Ανάπτυξης

Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης & Fast Track

Η τρέχουσα κρίση αξιοπιστίας και ρευστότητας αποτελεί μία μοναδική ευκαιρία επένδυσης στην Ελληνική οικονομία, υπό την προϋπόθεση ότι θα υλοποιηθεί το Μνημόνιο ,τόσο όσον αφορά στη μείωση των ελλειμμάτων όσο και στην υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων .

Η κυβέρνηση ορθά πρότεινε την ίδρυση του Ελληνικού Ταμείου Ανάπτυξης με συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα το 2009. Θα ήταν σκόπιμο όμως να διευρυνθεί το πεδίο δράσης του και να δημιουργηθεί ένα Ελληνικό *Στρατηγικό* Ταμείο Ανάπτυξης (Hellenic Strategic Growth Fund- ΕΣΤΑ), το οποίο να αντλήσει κεφάλαια από ισχυρούς επενδυτές, Έλληνες και ξένους.

Η ίδρυση του ΕΣΤΑ συνδυάζεται ιδανικά με την απόφαση της κυβέρνησης να επισπεύσει τις μεγάλες ιδιωτικές επενδύσεις (fast track), καθώς θα δώσει την δυνατότητα στις επενδύσεις αυτές να ενταχθούν στο ΕΣΤΑ αλλά και σε όλες τις επενδύσεις του ΕΣΤΑ να ενταχθούν στο fast track. Με τον τρόπο αυτό θα δοθεί η ευκαιρία σε όλους τους μετόχους του ΕΣΤΑ να συμμετάσχουν στις μεγάλες επενδύσεις.

Προυποθέσεις Υλοποίησης

Η επίσπευση των μεγάλων επενδύσεων μέσω του μηχανισμού fast track αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση του ΕΣΤΑ καθώς η δυναμική των επενδυτικών σχεδίων αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας του εγχειρήματος.

Επίσης , όσον αφορά στην αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας είναι σαφές ότι πρέπει να καταγραφούν τα διαθέσιμα ακίνητα και από αυτά να επιλεγούν όσα είναι αξιοποιήσιμα και ελεύθερα βαρών. Από τα τελευταία, θα εισφερθούν σταδιακά στο ΕΣΤΑ μόνο όσα μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ανάπτυξης καθώς και τα ακίνητα εισοδήματος τα οποία θα εισφερθούν σε μια ΑΕΕΑΠ θυγατρική του ΕΣΤΑ.

Ίδρυση του ΕΣΤΑ

Το ΕΣΤΑ θα ιδρυθεί από το Ελληνικό Δημόσιο με καταβολή μετρητών έναντι έκδοσης κοινών μετοχών που θα παραμείνουν στη κυριότητά του. Θα έχει τη νομική μορφή και τα φορολογικά πλεονεκτήματα μίας Ανώνυμης Εταιρίας Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου (αφορολόγητη διανομή μερισμάτων και ενδεχομένως απαλλαγή από φόρο υπεραξίας), αλλά θα είναι ειδικού

¹⁸ Το παρόν κείμενο συζήτησης εντάσσεται στο γενικότερο έργο του IOBE για τα εμπόδια στις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα και εκπονήθηκε από τον κ Βερροϊόπουλο Δημήτρη, μέλος Διοικητικού Συμβουλίου IOBE

τύπου λόγω των ιδιαιτεροτήτων της επενδυτικής πολιτικής (fund of funds , διαφοροποίηση κινδύνων, μη εισηγμένες επενδύσεις, μόχλευση).

Εισφορά περιουσιακών στοιχείων

Το Δημόσιο αλλά και τα Ταμεία, οι μη εισηγμένες ΔΕΚΟ και οι ΟΤΑ θα εισφέρουν περιουσιακά στοιχεία αξιοποιήσιμα και ελεύθερα βαρών μέσω των Εταιριών Ειδικού Σκοπού που θα ιδρυθούν ως θυγατρικές του ΕΣΤΑ.

Οι επενδύσεις θα υλοποιηθούν μέσα από τις Εταιρείες Ειδικού Σκοπού, εκ των οποίων άλλες θα ελέγχονται μετοχικά από sovereign funds η στρατηγικούς επενδυτές και άλλες θα τις διαχειρίζονται εταιρείες private equity, ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή, την ειδικότητά τους και το επενδυτικό τους ενδιαφέρον.

Το αναπτυξιακό μοντέλο στηρίζεται στην αρχή της συνεπένδυσης Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα σε μεγάλο εύρος, καθώς και στην κατανομή των αρμοδιοτήτων. Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα θα είναι σημαντικός για τη διαμόρφωση της τελικής απόδοσης της επένδυσης, ασκώντας την ουσιαστική διαχείριση των υποκείμενων εταιρειών.

Η κάθε θυγατρική του ΕΣΤΑ θα αντιστοιχεί εναλλακτικά:

- α) σε holding της αξιοποιήσιμης ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου,
- β) σε συγκεκριμένη συμμετοχή του Δημοσίου σε ΔΕΚΟ εισηγμένη η οποία μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα ανάπτυξης ενός ολόκληρου τομέα (Λιμάνια, Διαχείριση Υδάτινων Πόρων)
- γ) σε συγκεκριμένη συμμετοχή του Δημοσίου σε ΔΕΚΟ μη εισηγμένη η οποία μπορεί να αποτελέσει τον μοχλό ανάπτυξης ενός ολόκληρου τομέα (ΟΣΕ , διαμετακομιστικό Κέντρο)
- δ) σε δικαιώματα εκμετάλλευσης που αφορούν σε συγκεκριμένο έργο με μέτοχο στρατηγικό επενδυτή (Αστακός, Θριάσιο, Ελληνικό , Αυτοκινητόδρομοι)
- ε) σε δικαιώματα εκμετάλλευσης του Δημοσίου σε ΑΠΕ
- στ) σε συγκεκριμένο τομέα με διαχειριστή private equity fund (ΑΠΕ, Τουρισμός, διαχείριση αποβλήτων, Αγροτική Ανάπτυξη, distressed debt)

Μηχανισμός Άντλησης Κεφαλαίων

Σε πρώτη φάση, θα περιέλθουν προνομιούχες μετοχές στο Δημόσιο και τους φορείς του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα (Ταμεία, ΟΤΑ, ΔΕΚΟ) σε αντάλλαγμα της εισφοράς περιουσιακών στοιχείων όπως περιγράφεται ανωτέρω .

Σε δεύτερη φάση, οι μετοχές αυτές θα διατεθούν μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης, σε θεσμικούς επενδυτές, Έλληνες και ξένους ,και ισχυρούς ιδιώτες επενδυτές.

Σε τρίτη φάση θα εκδοθούν νέες προνομιούχες μετοχές μέσω αύξησης κεφαλαίου, οι οποίες και θα αποτελούν την βασική πηγή χρηματοδότησης,

Σε **τέταρτη φάση**, το ΕΣΤΑ θα μπορεί να εισαχθεί στο Χρηματιστήριο (δημόσια προσφορά και ιδιωτική τοποθέτηση), από το οποίο θα αντλεί και συμπληρωματικά κεφάλαια μέσω μεταγενέστερων αυξήσεων κεφαλαίου, ανάλογα με τις επενδυτικές ανάγκες και τη διαχείριση κινδύνων .

Το ΕΣΤΑ θα έχει και δυνατότητα **μόχλευσης** με βάση κάποιες προκαθορισμένες αναλογίες ξένων προς ίδια κεφάλαια (τραπεζικός δανεισμός, ομόλογα, ομόλογα μετατρέψιμα σε μετοχές, Europroject bonds)

Διαχείριση Χρέους

Οι αδιάθετες προνομιούχες μετοχές μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ενέχυρο σε νέες εκδόσεις κρατικών ομολόγων ή σε ευρωομόλογα, εάν προκριθούν ως Ευρωπαϊκή λύση, με άμεσο αποτέλεσμα στη μείωση του κόστους δανεισμού και την επιστροφή στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Επίσης θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε debt to equity swaps.

Εταιρική Διακυβέρνηση & Επενδυτικές Αποφάσεις

Το ΕΣΤΑ αναθέτει την διαχείριση σε ΕΠΕΥ του Δημοσίου αποκλειστικού σκοπού

Η ΕΠΕΥ συγκροτεί ανεξάρτητη επενδυτική επιτροπή η οποία έχει ρόλο προπαρασκευαστικό, διαμορφώνει τις επενδυτικές προτάσεις και τις υποβάλει στην επενδυτική επιτροπή του Ταμείου. Τα μέλη της Επιτροπής της ΕΠΕΥ ορίζονται από το Δημόσιο σύμφωνα με αυστηρές προδιαγραφές .

Το διοικητικό συμβούλιο του ΕΣΤΑ αποτελείται από 7 μέλη, 3 ορίζονται από το Δημόσιο και 4 από τη Γενική Συνέλευση των προνομιούχων μετόχων (Advisory Board).

Το Διοικητικό ορίζει ανεξάρτητη επενδυτική επιτροπή αποτελούμενη από μέλη διεθνούς αναγνώρισης η οποία λαμβάνει τις επενδυτικές αποφάσεις *μόνον κατόπιν εισήγησης της ΕΠΕΥ*.

Η επιτροπή θα αναλάβει να χαράξει την συνολική στρατηγική κατανομή των επενδύσεων (strategic asset allocation), να επιλέγει τους επιμέρους διαχειριστές (managers' selection), να ασκεί αυστηρή διαχείριση κινδύνων και της συνολικής μόχλευσης (risk management). Οι Εταιρείες Ειδικού Σκοπού θα έχουν ανεξάρτητη επενδυτική επιτροπή η καθεμία .

Μοχλός Ανάπτυξης & Πολλαπλασιαστικό Αποτέλεσμα

Σε αντίθεση με την σημερινή κατάσταση, όπου δυστυχώς δεν υπάρχει αναπτυξιακή δυναμική και η χώρα είναι εγκλωβισμένη σε ένα φαύλο κύκλο , **θα διαμορφωθεί μια νέα δυναμική**

καθώς οι επενδύσεις υπό το ΕΣΤΑ θα υπαχθούν στο fast track. Θα γίνουν παράλληλα επενδυτικές κινήσεις σε πολλούς στρατηγικούς τομείς με πολλαπλασιαστικά οφέλη, θα συντονισθούν όλες οι μεγάλες επενδυτικές κινήσεις και θα αντληθούν κεφάλαια από θεσμικούς, στρατηγικούς και ιδιώτες επενδυτές παράλληλα.

Επίσης, είναι σαφές ότι μία τέτοια κίνηση **θα έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα άμεσο, μέσω της άντλησης κεφαλαίων και έμμεσο, μέσω της γενικότερης εγρήγορσης που θα προκαλέσει.** Επίσης θα δώσει μία ψυχολογική ώθηση ορατή και από τους πιστωτές μας με θετικό αποτέλεσμα επί της αποκλιμάκωσης των spreads, ακόμη δε περισσότερο στη περίπτωση που χρησιμοποιηθούν οι προνομιούχες μετοχές ως ενέχυρο σε νέες εκδόσεις κρατικών ομολόγων.

Τέλος, με τον τρόπο αυτό θα δοθεί η δυνατότητα στους μετόχους του ΕΣΤΑ να συμμετέχουν σε όλα τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα της Ελλάδας και το Δημόσιο θα εισπράξει έσοδα από την πώληση των προνομιούχων μετοχών μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης. Συνεπώς, πέραν της αναπτυξιακής δυναμικής **η είσπραξη άμεσων εσόδων από το Δημόσιο** θα συμβάλει σημαντικά στη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Στρατηγικές Επενδύσεις

Η Ελλάδα καλείται να υιοθετήσει ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης ώστε να εισέλθει σε τροχιά ανάπτυξης και να ενισχύσει τη στρατηγική θέση της στην ευρύτερη περιοχή.

Οι επενδύσεις θα κατευθυνθούν σε τομείς στρατηγικής σημασίας για την Ελλάδα (Υποδομές, Τουρισμός, Ναυτιλία, Διαχείριση αποβλήτων & υδάτινων πόρων, ΑΠΕ, νέες αγροτικές καλλιέργειες). Ενδεχομένως, να επεκταθούν και σε άλλους τομείς, με τη προϋπόθεση ότι οι επιχειρήσεις-στόχοι μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στον τομέα τους στην Ελλάδα και στην ευρύτερη περιοχή (εξυγίανση, συσσωρευση, βελτίωση ανταγωνιστικότητας).

Το Δημόσιο, μέσω της δημοσιονομικής πειθαρχίας και των διαρθρωτικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων, αναλαμβάνει να εξασφαλίσει ένα περιβάλλον επιχειρηματικότητας και βιώσιμης ανάπτυξης. Στόχος είναι να γίνουν οι κατάλληλες επενδύσεις σε μέγεθος αλλά και σε ποιότητα τις επόμενες δύο δεκαετίες, ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, το επίπεδο και η ποιότητα ζωής των πολιτών.

Πιστεύουμε ότι το εγχείρημα θα παρουσιάζει ενδιαφέρον καθόλη τη διάρκεια της περιόδου 2011-2014, καθώς η υλοποίηση του Μνημονίου, η αναπτυξιακή δυναμική και οι αναπτυξιακές προοπτικές της Ελλάδας θα κρίνονται διαρκώς από τις αγορές. Θα συμβάλει στην αξιοποίηση της περιουσίας του Δημοσίου, στην Διαχείριση του Χρέους και στην αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας με θετικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Το παράρτημα που ακολουθεί, χωρίζεται σε δύο μέρη, έτσι ώστε στην παρούσα έκθεση του IOBE να ενσωματωθεί το μοντέλο που ακολουθείται πλέον στο πλαίσιο παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας:

A) Το α' μέρος του παραρτήματος περιλαμβάνει τις επιδόσεις των χωρών – μελών της Ε.Ε. των 25 στους 14 διαρθρωτικούς δείκτες που συνθέτουν τη συνοπτική λίστα (short list) δεικτών που χρησιμοποιούνται πλέον από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων της Λισσαβόνας από κάθε χώρα-μέλος και την πορεία των διαρθρωτικών αλλαγών των αντίστοιχων οικονομιών.

B) Το β' μέρος περιλαμβάνει μία επιλογή από τους υπόλοιπους δείκτες που υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2000 σε μια προσπάθεια να τροφοδοτηθούν οι εθνικές κυβερνήσεις με ένα σύνολο από σαφείς διακριτούς και εύκολα μετρήσιμους δείκτες που αποτυπώνουν το βαθμό διαρθρωτικής προσαρμογής κάθε χώρας - μέλους. Οι δείκτες αυτοί αποτελούν έτσι (μαζί προφανώς με τους 14 παραπάνω δείκτες), την ευρεία λίστα (long list) των δεικτών που η Eurostat παρακολουθεί και εναρμονίζει σε συστηματική βάση για την Ε.Ε των 27.

Βασικός στόχος του συνόλου των διαρθρωτικών δεικτών είναι να καταγραφεί η πρόοδος, που έχει σημειωθεί σε πέντε κρίσιμους τομείς πολιτικής, οι οποίοι αφορούν στην **απασχόληση**, στην **καινοτομία και έρευνα**, στις **αλλαγές στη διάρθρωση της οικονομίας**, στην **κοινωνική συνοχή** και στο **περιβάλλον**. Παράλληλα παρακολουθούνται επιπλέον κάποιοι **βασικοί οικονομικοί δείκτες**, που αποδίδουν το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον, εντός του οποίου λαμβάνουν χώρα οι διαρθρωτικές αλλαγές που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα - μέλος.

Κάθε ένας από τους δείκτες που παρουσιάζονται στη συνέχεια, αποδίδεται γραφικά για το σύνολο των 27 χωρών (όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία), ενώ σε πινακοποιημένη μορφή δίνεται η επίδοση της Ελλάδας σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 27, της Ε.Ε. των 25, της Ε.Ε. των 15 και της Ευρωζώνης (τελευταία αναθεώρηση Eurostat, Αύγουστος 2007).

Ονοματολογία

EU27	Ευρωπαϊκή Ένωση (Τον Ιανουάριο 2007 εντάχθηκαν στη Ευρωπαϊκή Ένωση η Βουλγαρία και η Ρουμανία)
EU25	Ευρωπαϊκή Ένωση
EA13	Ευρωζώνη (Τον Ιανουάριο 2007 εντάχθηκε στη Ευρωζώνη η Σλοβενία)
BE	Βέλγιο
CZ	Τσεχία
DK	Δανία
DE	Γερμανία
EE	Εσθονία
EL	Ελλάδα
ES	Ισπανία
FR	Γαλλία
IE	Ιρλανδία
IT	Ιταλία
CY	Κύπρος
LV	Λετονία
LT	Λιθουανία
LU	Λουξεμβούργο
HU	Ουγγαρία
MT	Μάλτα
NL	Ολλανδία
AT	Αυστρία
PL	Πολωνία
PT	Πορτογαλία
SI	Σλοβενία
SK	Σλοβακία
FI	Φινλανδία
SE	Σουηδία
UK	Μ. Βρετανία

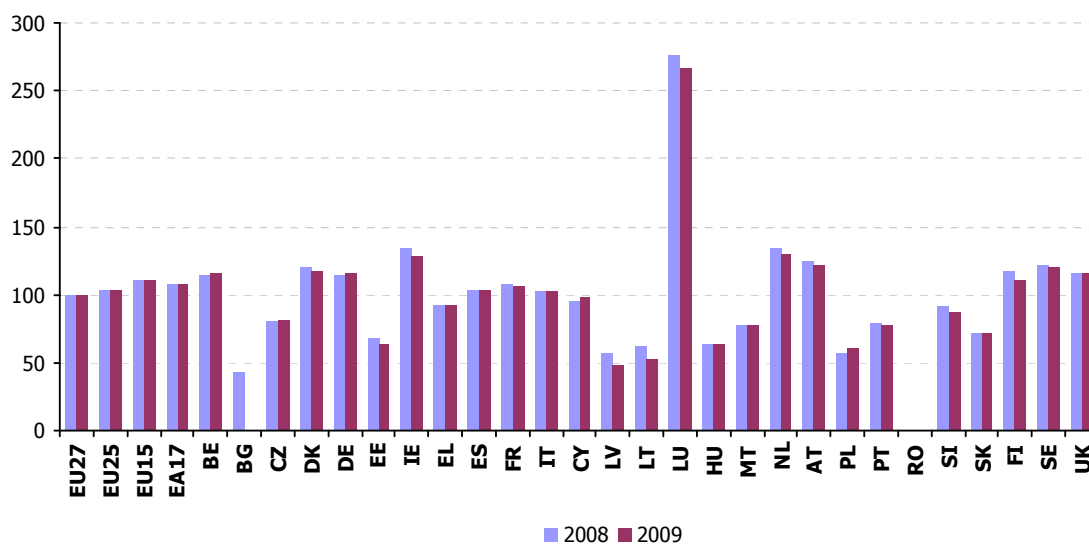
ΜΕΡΟΣ Α
(ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΦΘΡΩΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ)

I-A. ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

I-1α. Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

(μονάδες αγοραστικής δύναμης, PPS, Ε.Ε-27=100)

Οι μονάδες αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Standards, PPS) είναι δείκτες της μέσης αναλογίας των τιμών μεταξύ διαφορετικών χωρών. Η χρήση τους κάνει εφικτή την σύγκρισή του όγκου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των χωρών.

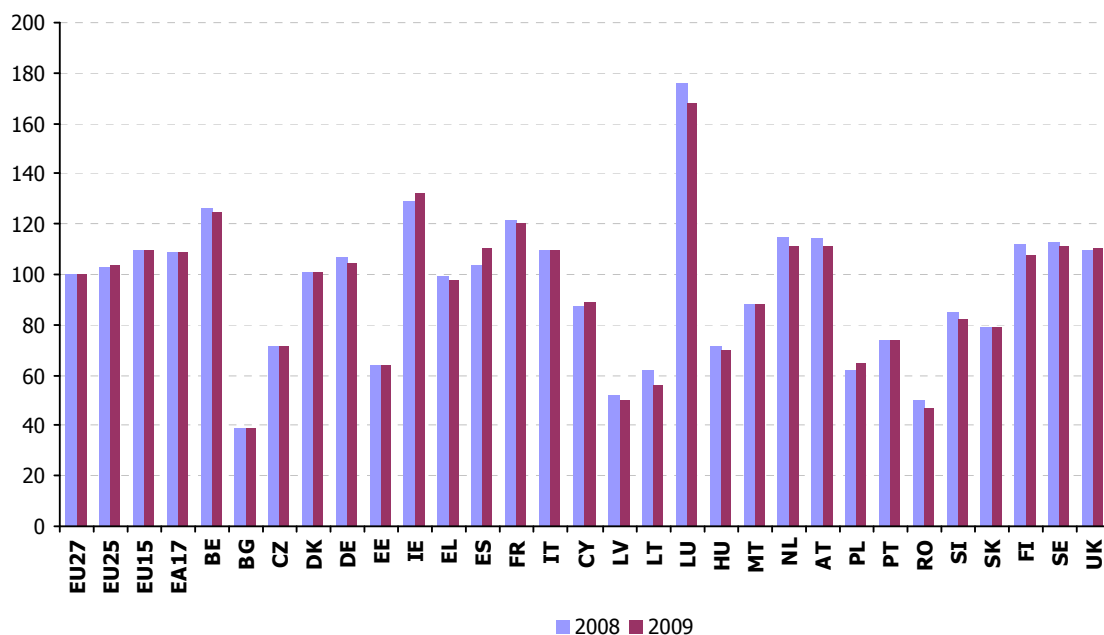
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	105	105	104	104	104	104	104	103	103
EU15	115	114	114	113	113	112	112	111	111
EA17	112	111	110	109	109	109	109	109	109
EL	86	90	92	94	91	93	92	94	94

Πηγή: Eurostat

I-2α. Παραγωγικότητα Εργασίας ανά Απασχολούμενο Άτομο

(ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης,(ΕΕ-27=100) PPS,/ αριθμό εργαζομένων)

Ο αριθμός των εργαζομένων περιλαμβάνει τους απασχολούμενους και τους αυτό-απασχολούμενους. Περιλαμβάνονται οι μισθωτοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί και οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων. Οι εποχικά απασχολούμενοι και αυτοί που απουσιάζουν από την εργασία τους λόγω ασθένειας, διακοπών, απεργίας και παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατά τη διάρκεια της έρευνας περιλαμβάνονται στους απασχολούμενους. Ο καθορισμός αυτός είναι σύμφωνος με το Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (International Labor Organization, ILO)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU25	104,6	104,5	104,4	104,2	104	103,8	103,6	103,3	103,4
EU15	112,6	111,9	111,5	110,9	110,7	110,6	110,2	109,8	109,6
EA17	111,8	111,0	110,3	109,3	109,5	109,6	109,6	109,4	109,6
EL	97,1	99,4	101,1	100,5 ^p	98,2 ^p	98,6 ^p	97,1 ^p	99,8 ^p	98,8 ^p

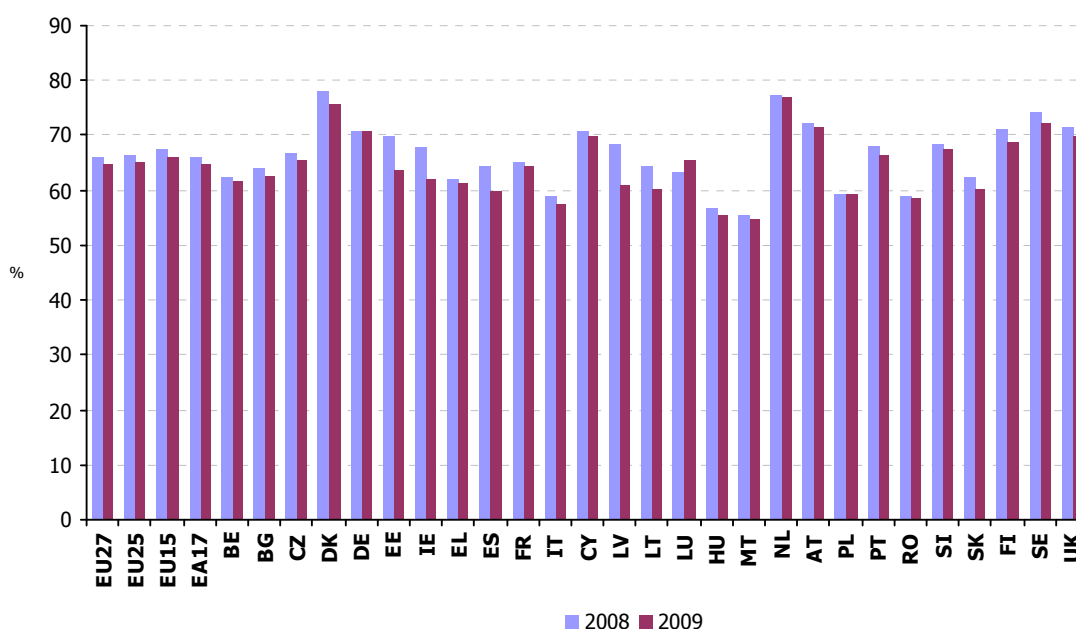
(p): προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

II-A. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

II-1α. Ποσοστό Απασχόλησης (% απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού)

Τα εργατικό δυναμικό αποτελείται από άτομα τα οποία κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας εργάζονταν κάνοντας οποιαδήποτε εργασία επί πληρωμή για τουλάχιστον μια ώρα ή έχουν εργασία αλλά απουσίαζαν από αυτή κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Η έρευνα αναφέρεται σε άτομα άνω των 15 ετών. Άτομα τα οποία κατοικούν σε συλλογικές κατοικίες (εστίες, θεραπευτήρια, εκκλησιαστικά ιδρύματα, εργατικές εστίες, ξενώνες κ.τ.λ) καθώς και άτομα που εκπληρώνουν υποχρεωτική στρατιωτική θητεία δεν περιλαμβάνονται στην έρευνα.

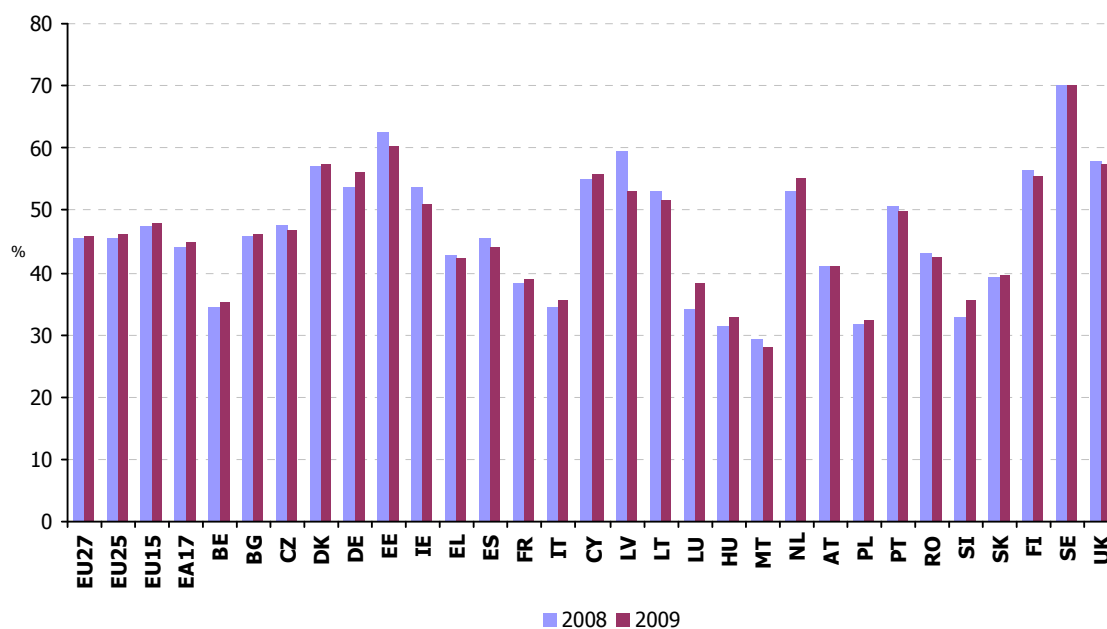

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	62,4	62,6	63,0	63,5	64,5	65,4	65,9	64,6
EU25	62,8	63,0	63,4	64,0	64,8	65,8	66,3	65,0
EU15	64,2	64,5	64,9	65,4	66,2	66,9	67,3	65,9
EA17	62,3	62,6	63,1	63,7	64,7	65,6	66,0	64,7
EL	57,5	58,7	59,4	60,1	61,0	61,4	61,9	61,2
Άντρες								
EU27	70,4	70,3	70,2	70,8	71,6	72,5	72,8	70,7
EU25	71,0	70,9	70,7	71,4	72,1	73,0	73,2	71,1
EU15	72,8	72,7	72,5	73,0	73,6	74,2	74,2	71,9
EA17	71,8	71,5	71,5	71,8	72,6	73,3	73,3	71,2
EL	72,5	73,5	74,0	74,2	74,6	74,9	75,0	73,5
Γυναίκες								
EU27	54,5	55,0	55,4	56,3	57,3	58,3	59,1	58,6
EU25	54,7	55,2	55,6	56,6	57,6	58,6	59,4	58,9
EU16	55,5	56,2	56,7	57,8	58,7	59,7	60,4	59,9
EA17	53,1	53,8	54,6	55,6	56,7	57,9	58,7	58,3
EL	43,1	44,5	45,5	46,1	47,4	47,9	48,7	48,9

Πηγή: Eurostat

II-2α. Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών

(% απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού)

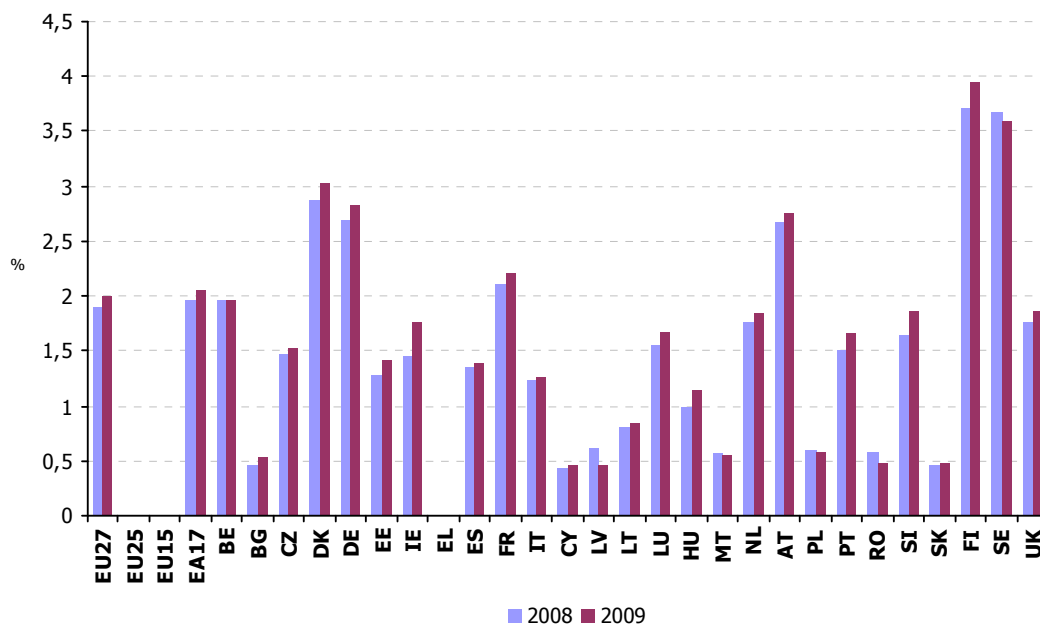

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	37,5	38,2	39,9	40,5	42,3	43,5	44,6	45,6	46,0
EU25	37,1	38,4	40,1	40,8	42,6	43,6	44,8	45,7	46,2
EU15	38,4	39,8	41,5	42,3	44,2	45,3	46,5	47,4	48,0
EA17	35,0	36,3	37,7	38,6	40,4	41,7	43,2	44,3	45,1
EL	38,2	39,2	40,7	39,4	41,6	42,3	42,4	42,8	42,2
Άντρες									
EU27	47,4	48,2	49,7	50,1	51,6	52,7	53,9	55,0	54,8
EU25	47,2	48,6	50,1	50,6	51,9	52,8	54,1	55,0	54,9
EU15	48,3	49,8	51,4	52,0	53,2	54,1	55,3	56,2	56,2
EA17	44,9	46,4	47,6	48,4	49,8	50,9	52,3	53,3	53,5
EL	54,9	55,3	58,3	56,4	58,8	59,2	59,1	59,1	57,7
Γυναίκες									
EU27	28,2	28,9	30,6	31,4	33,6	34,9	35,9	36,8	37,8
EU25	27,6	28,8	30,6	31,5	33,8	35,0	36,1	36,9	38,0
EU15	28,8	30,2	32,0	32,9	35,5	36,8	38,1	39,0	40,1
EA17	24,5	25,7	27,5	28,3	31,3	32,8	34,4	35,6	37,0
EL	23,1	24,2	25,3	24,0	25,8	26,6	26,9	27,5	27,7

Πηγή: Eurostat

III-A, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑ

III-1α, Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D)
(% του ΑΕΠ)

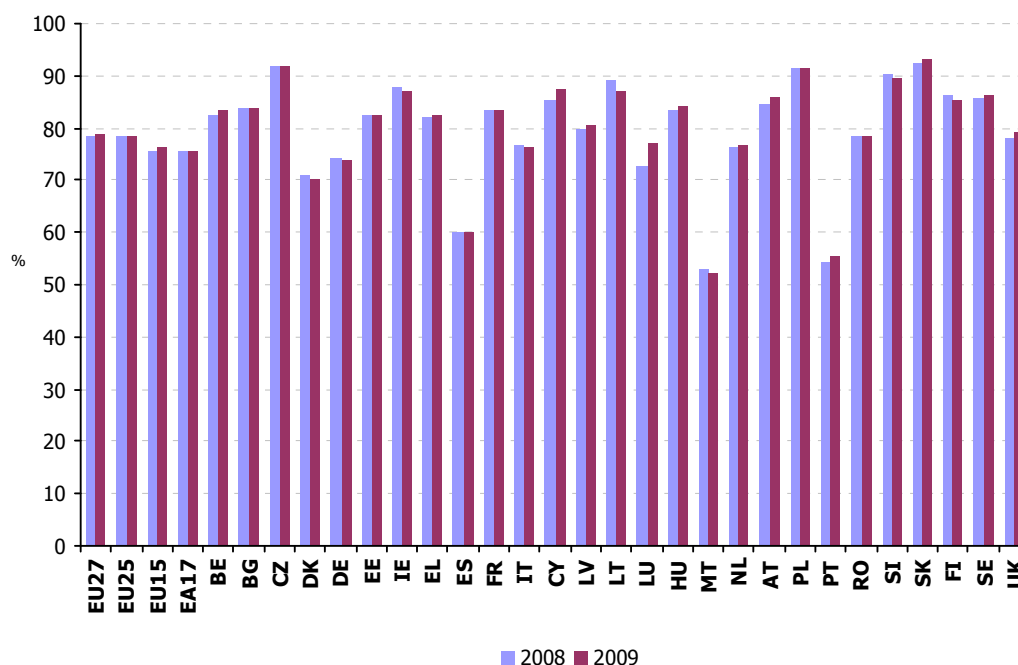
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	1,86 ^s	1,87 ^s	1,86 ^s	1,82 ^s	1,82 ^s	1,85 ^s	1,85 ^s	1,92 ^s	2,01 ^s
EU15	1,92 ^s	1,93 ^s	1,93	1,89 ^s	1,89 ^s	1,92 ^s	1,93 ^s	2,01 ^s	2,10 ^s
EA16	1,85 ^s	1,87 ^s	1,87 ^s	1,85 ^s	1,84 ^s	1,87 ^s	1,88 ^s	1,96 ^s	2,05 ^s
EL	0,58	:	0,57 ^e	0,55 ^e	0,59 ^e	0,58 ^e	0,58 ^e	:	:

(s): εκτίμηση Eurostat

Πηγή: Eurostat

III-2α, Επίπεδο Μόρφωσης Ατόμων Ηλικίας 20-24 ετών

(% πληθυσμού 20-24 ετών που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

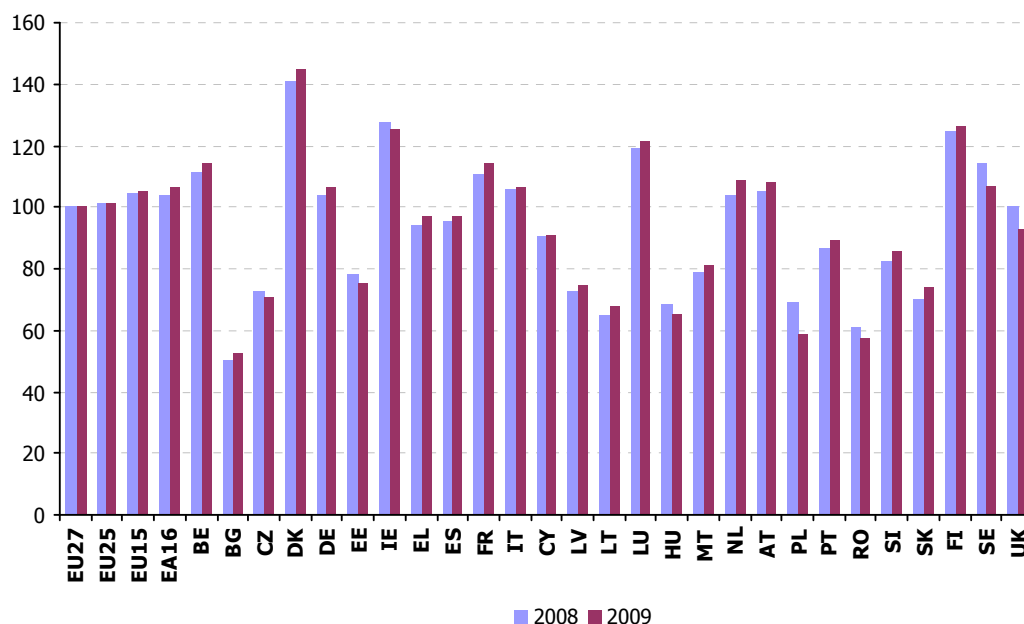
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	76,6	76,7	76,9	77,1	77,5	77,9	78,1	78,4	78,6
EU25	76,5	76,7	77	77,3	77,6	77,9	78	78,3	78,5
EU15	73,6	73,7	74,1	74,4	74,7	75	75,2	75,7	76,1
EA17	73,2	73,4	73,5	74,1	74,3	74,5	74,9	75,5	75,7
EL	80,2	81,1	81,7	83,0	84,1	81,0	82,1	82,1	82,2
Άντρες									
EU27	74,0	74,0	74,4	74,4	74,8	75,0	75,4	75,6	75,9
EU25	73,7	74,0	74,4	74,3	74,8	74,9	75,2	75,3	75,6
EU15	70,5	70,9	71,3	71,2	71,8	71,7	72,2	72,5	72,9
EA17	69,9	70,2	70,2	70,5	70,8	70,9	71,5	72,1	72,3
EL	75,3	76,1	76,6	79,2	79,7	75,5	77,5	78,0	77,8
Γυναίκες									
EU27	79,2	79,3	79,4	80,0	80,2	80,8	80,8	81,3	81,4
EU25	79,3	79,4	79,7	80,2	80,4	81,0	80,9	81,4	81,5
EU15	76,6	76,6	76,9	77,5	77,8	78,4	78,3	79,0	79,3
EA17	76,5	76,7	76,8	77,7	77,7	78,2	78,4	79,0	79,1
EL	84,8	86,0	86,8	86,8	88,5	86,6	87,0	86,6	86,9

Πηγή: Eurostat

IV-A, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

IV-1α, Συγκριτικά Επίπεδα Τιμών

(ιδιωτική τελική κατανάλωση, συμπεριλαμβάνονται οι έμμεσοι φόροι ΕΕ-25=100)

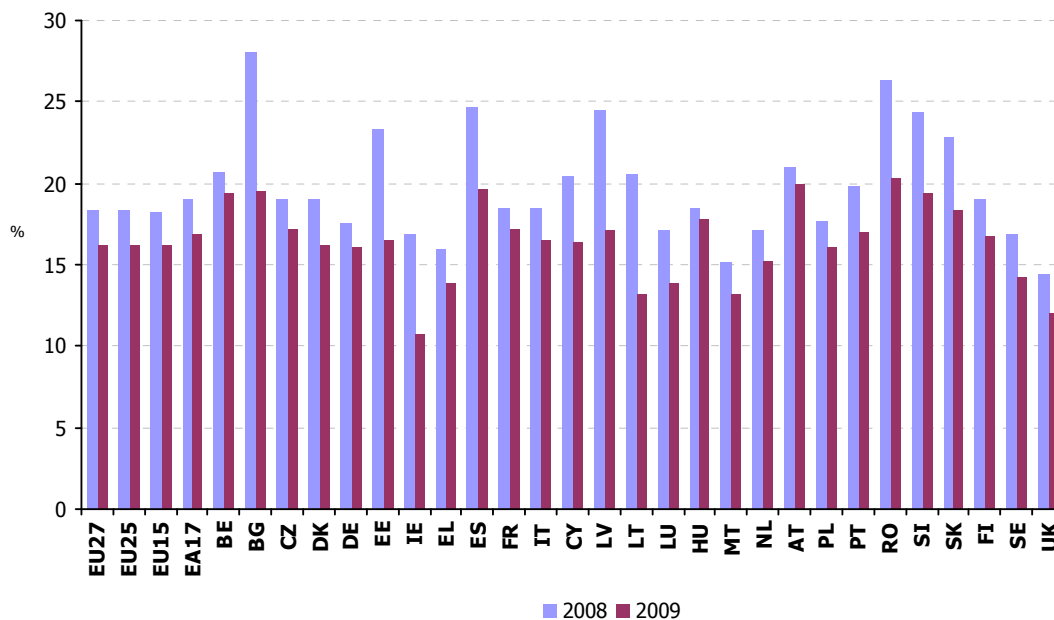
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU25	101,1	101,1	101,1	101,2	101,1	101,1	101,1	101,1	101,2
EU15	104,7	104,8	105,2	105,4	104,8	104,8	104,8	104,4	104,9
EA16*	100,5	100,5	103	103,1	102,1	101,9	101,4	103,5	106,1
EL	82,3	80,2	85,9	87,6	88,3	89,0	89,8	91,0	96,5

*Δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για την ευρωζώνη-17

Πηγή: Eurostat

IV-2α, Επιχειρηματικές Επενδύσεις

(ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ιδιωτικών επιχειρήσεων ως % του ΑΕΠ)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	17,9	17,3	17,1	17,2	17,7	18,2	18,7	18,4	16,2
EU25	17,9	17,3	17,1	17,2	17,7	18,2	18,6	18,3	16,1
EU15	17,8	17,3	17	17,2	17,7	18,1	18,5	18,2	16,1
EA17	18,5	17,9	17,6	17,9	18,2	18,9	19,3	19,0	16,9
EL	18,1	19,1	19,8	18,5	17,1	17,5	17,5	15,9	13,7

Πηγή: Eurostat

V-A, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

V-1α, Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας

(% ατόμων με διαθέσιμο εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος)

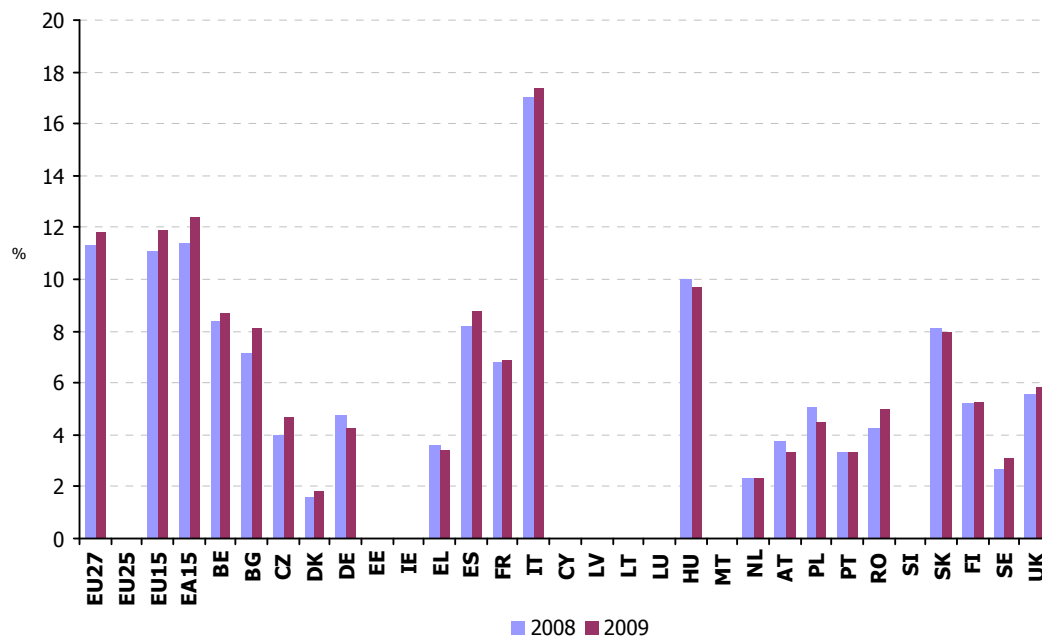

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	25,9	26,1	25,9	25,1	25,1
EU25	24,0	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	24,0	:	25,0	26,0	25,4	25,8	25,7	24,8	25,2
EA17	:	:	:	:	24,2	24,7	24,7	23,7	23,9
EL	23,0	:	23,7	22,5	22,6	23,4	23,7	23,3	22,7
Άντρες									
EU27	:	:	:	:	25,0 ^s	25,1 ^s	24,8 ^s	24,0 ^s	24,1 ^s
EU25	24,0 ^s	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	:	:	23,0 ^s	24,0 ^s	24,2	24,5	24,4	23,5	24,0
EA17	:	:	:	:	23,1	23,6	23,6	22,6	22,9
EL	21,0	:	22,9	21,2	21,1	22,1	22,7	22,3	21,6
Γυναίκες									
EU27	:	:	:	:	26,9 ^s	27,0 ^s	26,9	26,1	26,1
EU25	26,0	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	:	:	26,0 ^s	27,0 ^s	26,6	26,9	26,9	26,0	26,2
EA17	:	:	:	:	25,3	25,7	25,8	24,8	24,8
EL									

(s): εκτίμηση Eurostat

Πηγή: Eurostat

V-2α Διασπορά Ποσοτών Συνολικής Απασχόλησης ανά Περιφέρεια
(Συντελεστής διασποράς ποσοτών απασχόλησης μεταξύ περιφερειών της κάθε χώρας, NUTS 2)

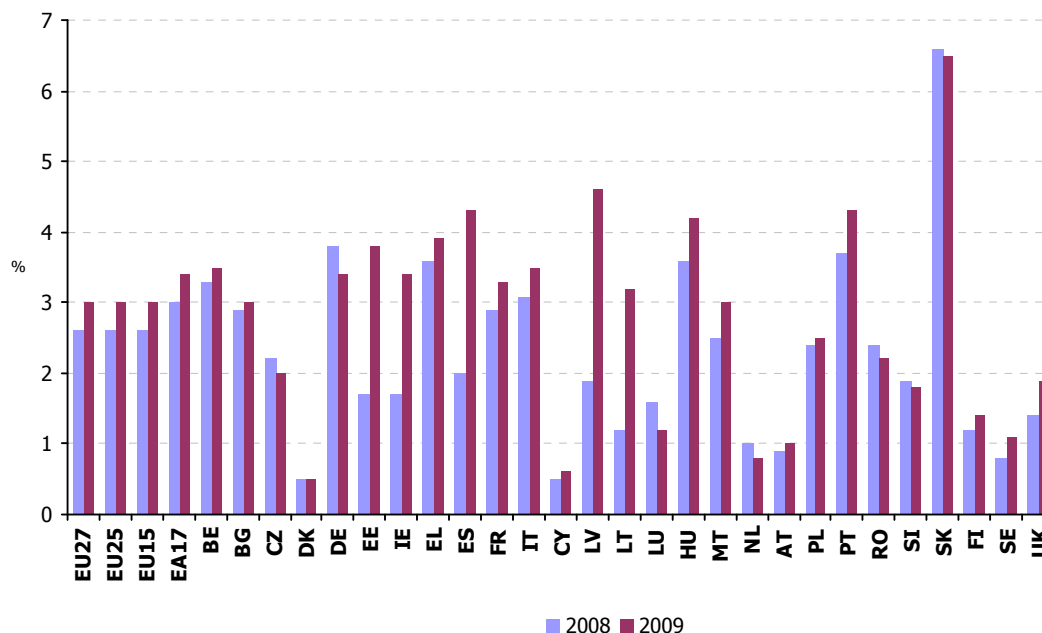
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	13,2	13,2	12,9	12,1	11,9	11,4	11,1	11,3	11,8
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	13,1	12,4	11,8	11	10,8	10,6	10,6	11,1	11,9
EA15*	12,7	12,1	11,5	10,5	10,5	10,6	10,8	11,4	12,4
EL	4,3	3,8	3,2	4,1	4,3	3,7	3,5	3,6	3,4

*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 16 αλλά και 17

Πηγή: Eurostat

V-3α Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας (% των ανέργων άνω των 12 μηνών στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού)

Ως άνεργους θεωρούμε τα άτομα τουλάχιστον 15 ετών τα οποία δεν μένουν σε συλλογικές κατοικίες και δεν θα εργαστούν ή θα ξεκινήσουν να εργάζονται τις επόμενες δυο εβδομάδες καθώς ψάχνουν για εργασία, Η διάρκεια ανεργίας ορίζεται ως το χρονικό διάστημα: που ψάχνουν για εργασία (μεγαλύτερο των 12 μηνών)

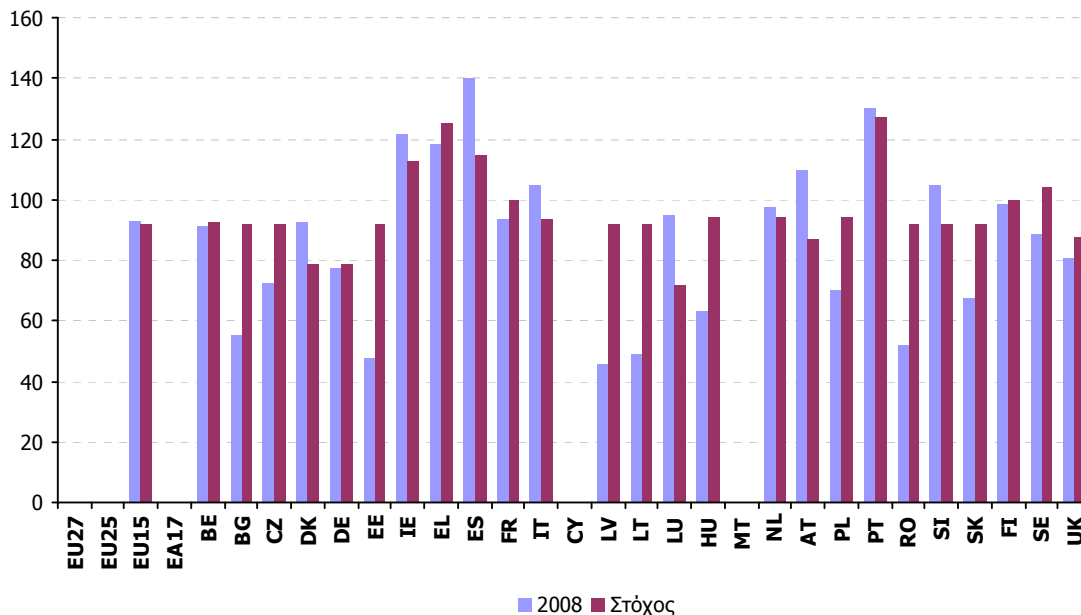
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	3,9	4,0	4,1	4,2	4,1	3,7	3,1	2,6	3,0
EU25	3,8	3,9	4,0	4,1	4,1	3,7	3,0	2,6	3,0
EU15	3,1	3,1	3,3	3,4	3,4	3,2	2,8	2,6	3,0
EA17	3,7	3,7	4,0	4,2	4,1	3,9	3,3	3,0	3,4
EL	5,5	5,3	5,3	5,6	5,1	4,8	4,1	3,6	3,9
Άντρες									
EU27	3,5	3,6	3,8	3,9	3,8	3,5	2,8	2,4	2,9
EU25	3,3	3,4	3,7	3,7	3,7	3,4	2,8	2,4	2,9
EU15	2,7	2,7	3,0	3,1	3,1	3,0	2,6	2,4	2,9
EA17	3,1	3,2	3,5	3,7	3,7	3,5	2,9	2,7	3,1
EL	3,2	3,1	3,0	3,0	2,6	2,6	2,2	2,1	2,4
Γυναίκες									
EU27	4,4	4,5	4,5	4,6	4,5	4,0	3,3	2,8	3,1
EU25	4,4	4,4	4,5	4,6	4,5	4,0	3,3	2,8	3,1
EU15	3,6	3,6	3,7	3,8	3,7	3,5	3,1	2,8	3,1
EA17	4,5	4,4	4,6	4,8	4,6	4,3	3,8	3,3	3,6
EL	9,0	8,6	8,9	9,4	8,9	8,1	7,0	6,0	6,0

Πηγή: Eurostat

VI-A, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

VI-1α, Εκπομπές Αερίων που σχετίζονται με το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου

(ποσοστιαία μεταβολή από το έτος βάσης ως προς τους στόχους του Κιότο, σε ισοδύναμα CO₂)

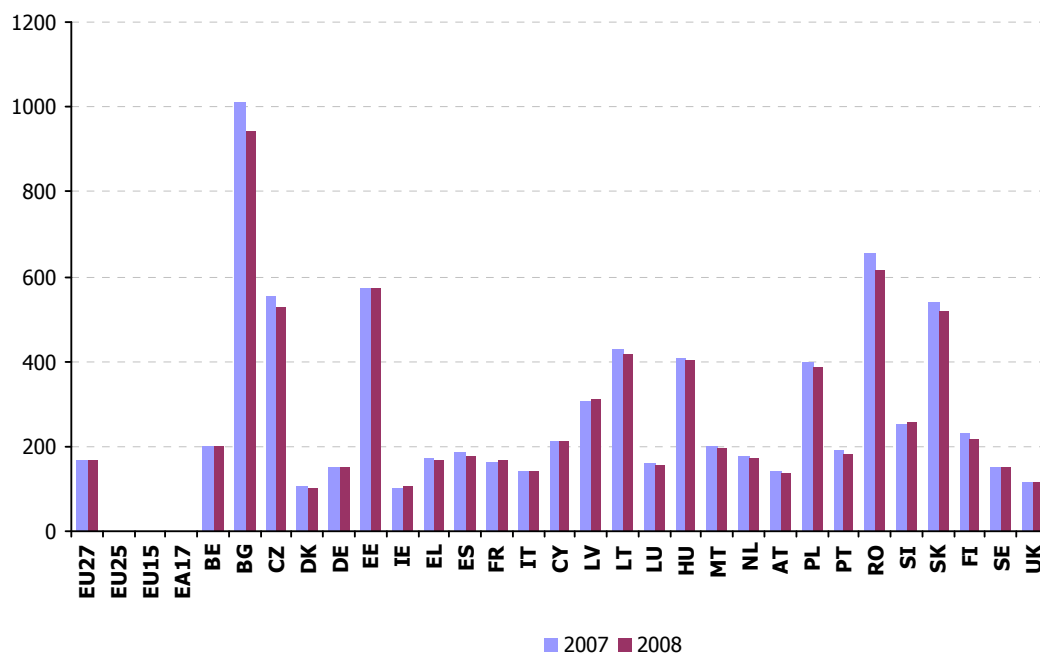

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Στόχος
EU27	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	97,5	96,8	98	97,9	97,2	96,3	94,9	93,1	92
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	117,9	117,6	121,1	121,4	124,2	120,3	123,3	118,6	125

Πηγή: Eurostat

VI-2α, Ενεργειακή Ένταση της Οικονομίας

(ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ως προς ΑΕΠ (σταθερές τιμές 1995), kilogram ισοδύναμου πετρελαίου (kgoe) ανά 1000 €)

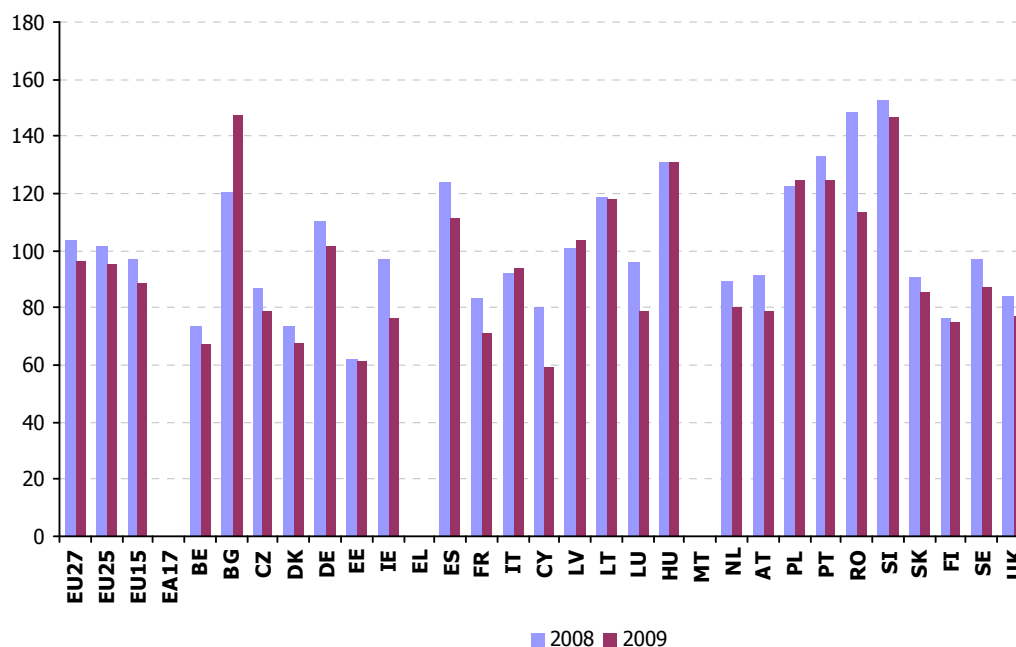

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU27	187,3	187,8	185,1	187,2	184,8	181,3	175,7	169,1	167,1
EU25	182,4	182,9	180,2	182,2	180,1	176,7	171,1	164,7	162,9
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	204,6	202,2	200,8	192,4	186,8	186,1	179,0	171,4	170,0

Πηγή: Eurostat

VI-3α, Όγκος Μεταφερόμενων Εμπορευμάτων

(ως προς του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000, σε τόνους ανά χλμ, Δείκτης 2000=100)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	99,0	100,2	99,3	105,2	105,1	105,7	106,4	103,8	96,4
EU25	98,8	99,7	98,6	104	103,2	103,8	104,6	102	95,0
EU15	99,1	99,6	97,7	103	101,3	100,9	100,5	96,9	88,9
EA17	·	·	·	·	·	·	·	·	·
EL	100	·	·	·	·	·	·	·	·

Πηγή: Eurostat

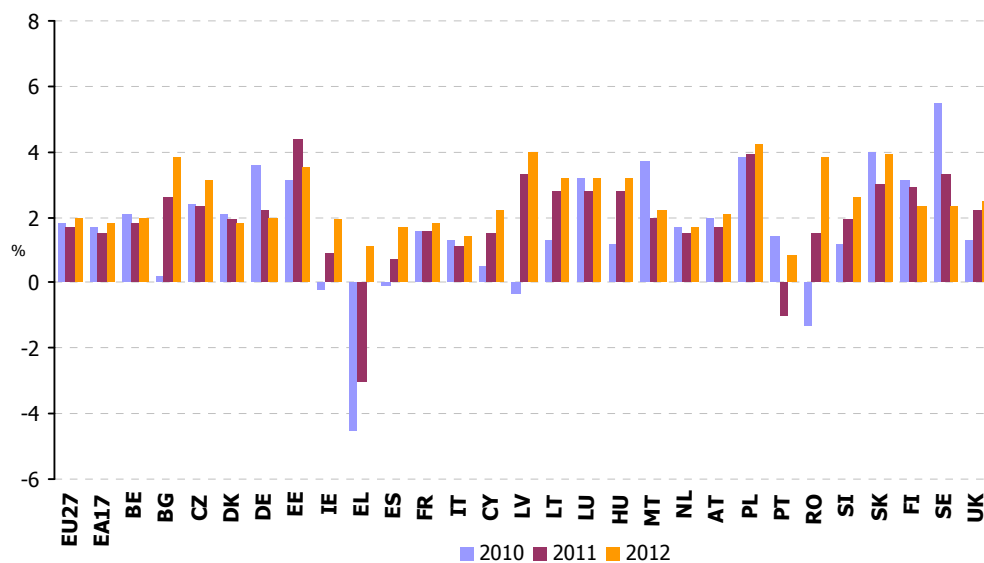
ΜΕΡΟΣ Β
(ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ)

I-B, ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

I-1β, Ρυθμός Ανάπτυξης ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000)

(% μεταβολής σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

Η μέτρηση της μεταβολής του όγκου ΑΕΠ γίνεται μέσω του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, Η επίπτωση από τις μεταβολές του επιπέδου των τιμών (πληθωρισμός) απαλείφονται,

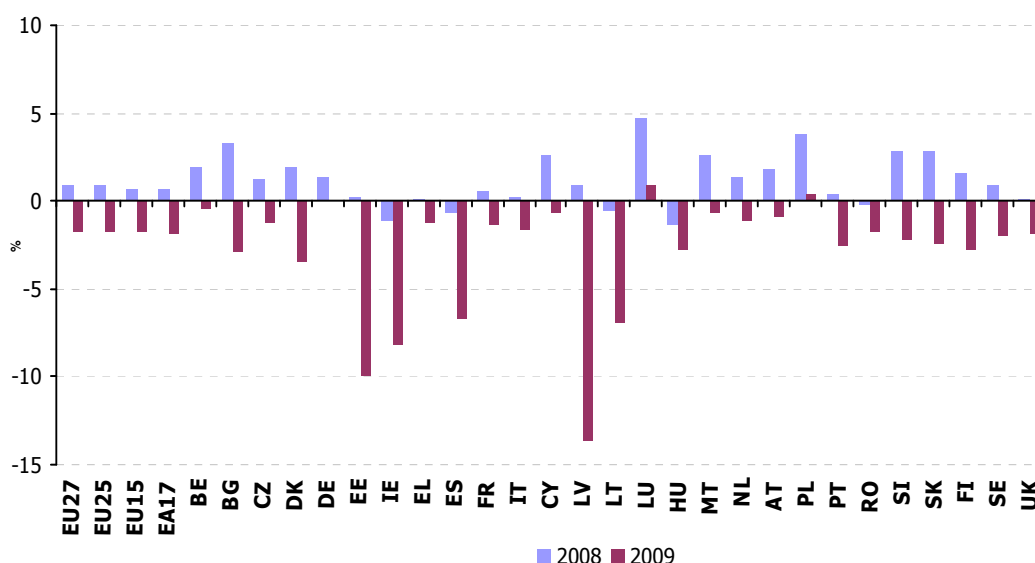

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU27	2,5	2	3,2	3	0,5	-4,2	1,8	1,7 ^f	2,0 ^f
EU25	2,5	1,9	3,2	2,9	0,4	-4,2	1,8	1,7 ^f	2,0 ^f
EU15	2,3	1,8	3	2,8	0,3	-4,3	1,8	1,6 ^f	1,9 ^f
EA17	2,2	1,7	3	2,8	0,4	-4,1	1,7	1,5 ^f	1,8 ^f
EL	4,4	2,3	5,2	4,3	1,0	-2,0	-4,5	-3,0 ^f	1,1 ^f

(f): πρόβλεψη

Πηγή: Eurostat

Ι-2β, Μεταβολή της Απασχόλησης (ετήσια μεταβολή -%- της συνολικής απασχόλησης)

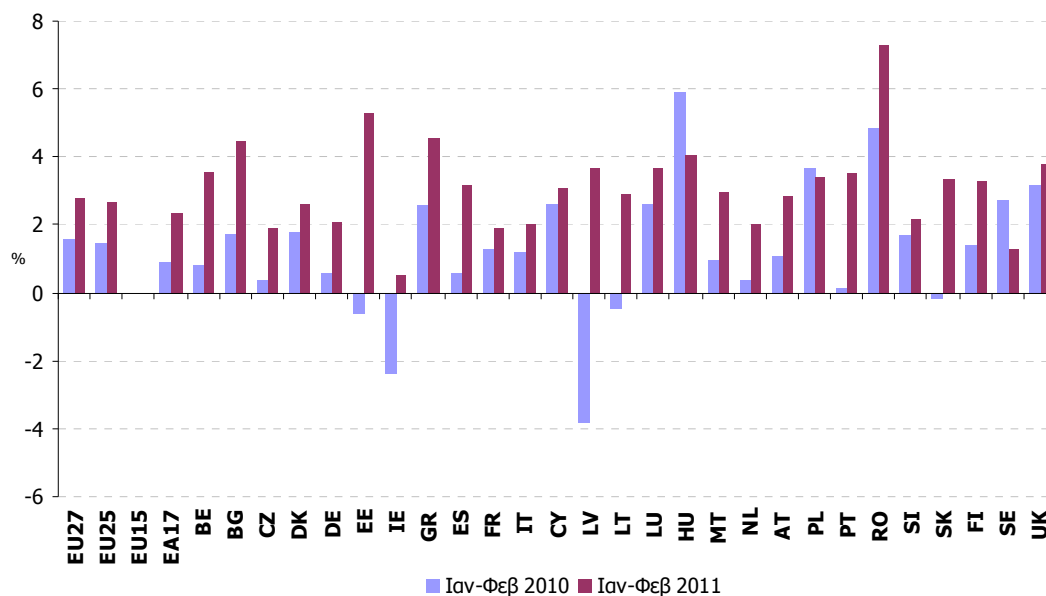
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	0,9	0,4	0,3	0,7	0,9	1,6	1,8	0,9	-1,8
EU25	1	0,4	0,3	0,8	1	1,6	1,8	0,9	-1,8
EU15	1,4	0,7	0,5	0,8	0,9	1,5	1,6	0,7	-1,8
EA17	1,5	0,7	0,4	0,8	1,0	1,7	1,8	0,8	-1,9
EL	0,1	2,3	1,2	2,4	0,8	3,3	1,7	0,2	-1,2
Άντρες									
EU27	0,6	0,0	0,0	0,3	0,7	1,4	1,6	0,5	-2,7
EU25	0,6	-0,1	-0,1	0,3	0,7	1,4	1,6	0,5	-2,8
EU15	1,0	0,1	0,0	0,2	0,4	1,2	1,3	0,2	-2,8
EA17	1,0	0,0	-0,2	0,2	0,4	1,4	1,4	0,1	-2,9
EL	0,2	1,6	0,7	1,8	0,5	2,5	1,7	-0,4	-1,7
Γυναίκες									
EU27	1,5	0,8	0,8	1,2	1,3	1,9	2,1	1,5	-0,7
EU25	1,6	1,1	0,9	1,3	1,5	1,9	2,2	1,5	-0,6
EU15	2,0	1,5	1,1	1,5	1,6	1,8	2,0	1,4	-0,6
EA17	2,2	1,6	1,3	1,6	1,8	2,1	2,4	1,6	-0,6
EL	0,0	3,3	2,0	3,5	1,3	4,6	1,9	1,1	0,8

Πηγή: Eurostat

Ι-3β, Πληθωρισμός (ετήσιος ρυθμός μεταβολής του Εν.Τ.Κ)

Οι εναρμονισμένοι Δείκτες Τιμών Καταναλωτή καταρτίσθηκαν με στόχο την διεθνή σύγκριση των μεταβολών στις τιμές των καταναλωτών (πληθωρισμού),

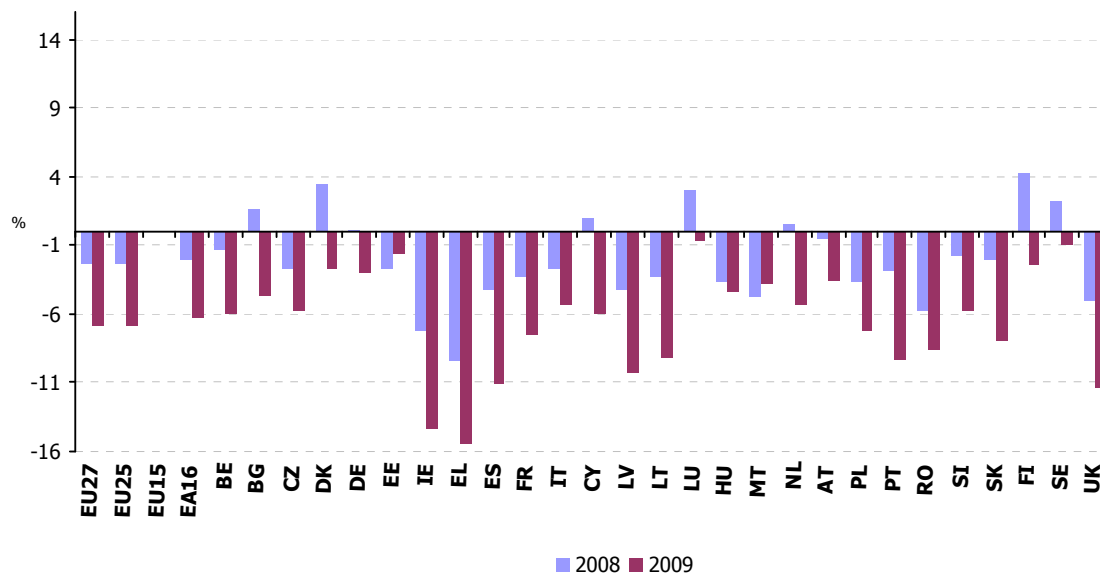
Οι Εν.Δ.Τ.Κ χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με σκοπό την παρακολούθηση του πληθωρισμού στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) καθώς και την εκτίμηση του πληθωρισμού σύγκλισης,

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 Ιαν-Φεβ	2011 Ιαν-Φεβ
EU27	2,1	2,3	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	1,6	2,8
EU25	1,9	2,1	2,2	2,2	2,3	3,5	0,9	2,0	1,5	2,7
EU15	2,0	2,0	2,1	2,2	:	:	:	:	:	:
EA17	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	0,9	2,4
EL	3,4	3,0	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	2,6	4,5

Πηγή: Eurostat

Ι-4β, Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (ως % του ΑΕΠ)

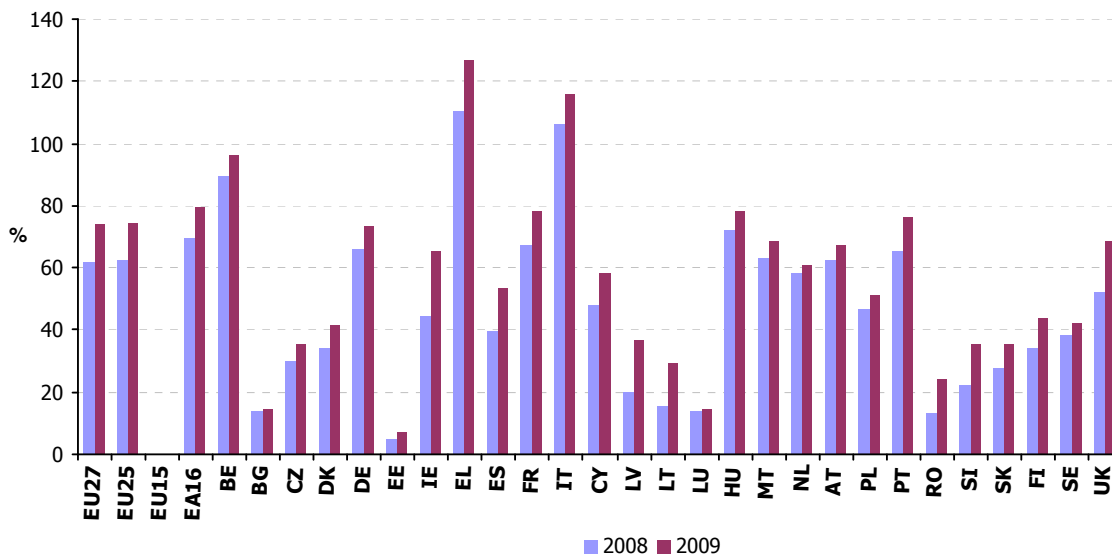
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	-1,4	-2,5	-3,1	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,3	-6,8
EU25	-1,4	-2,5	-3,1	-2,9	-2,5	-1,5	-0,8	-2,3	-6,8
EU15	-1,3	-2,4	-3	-2,8	-2,4	:	:	:	:
EA16*	-1,9	-2,6	-3,1	-2,9	-2,5	-1,4	-0,6	-2	-6,3
EL	-4,5	-4,8	-5,6	-7,5	-5,2	-5,7	-6,4	-9,4	-15,4

*Δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για την ευρωζώνη-17

Πηγή: Eurostat

Ι-5β, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (ως % του ΑΕΠ)

Το χρέος Γενικής Κυβέρνησης καθορίζεται ως το απόθεμα του ακαθάριστου χρέους στο τέλος του έτους σε ονομαστικές τιμές,

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	61	60,4	61,9	62,2	62,8	61,5	58,8	61,8	74,0
EU25	61,2	60,6	62,1	62,5	63,2	62	59,4	62,5	74,7
EU15	62,3	61,6	63,1	63,4	64,3	:	:	:	:
EA16*	68,2	68	69,1	69,5	70,1	68,5	66,2	69,8	79,2
EL	103,7	101,7	97,4	98,6	100	106,1	105	110,3	126,8

*Δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για την ευρωζώνη-17

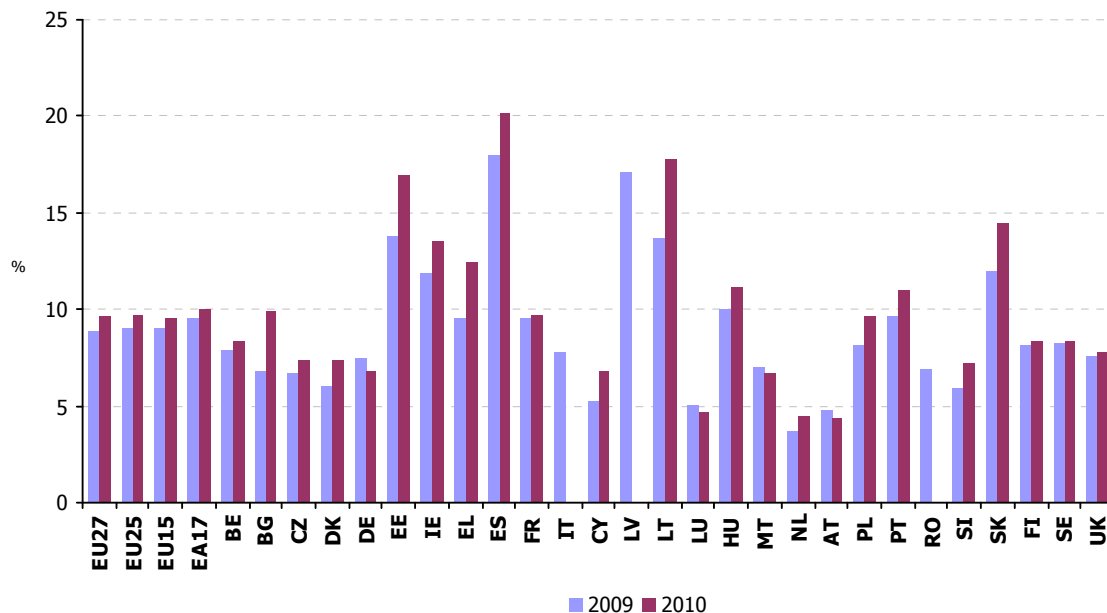
Πηγή: Eurostat

II-B, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

II-1β, Ποσοστό Ανεργίας

(άνεργοι ως μερίδιο του εργατικού δυναμικού)

Ως άνεργους θεωρούμε τα άτομα τουλάχιστον 15 ετών τα οποία δεν μένουν σε συλλογικές κατοικίες και δεν θα εργαστούν ή θα ξεκινήσουν να εργάζονται τις επόμενες δυο εβδομάδες καθώς ψάχνουν για εργασία,

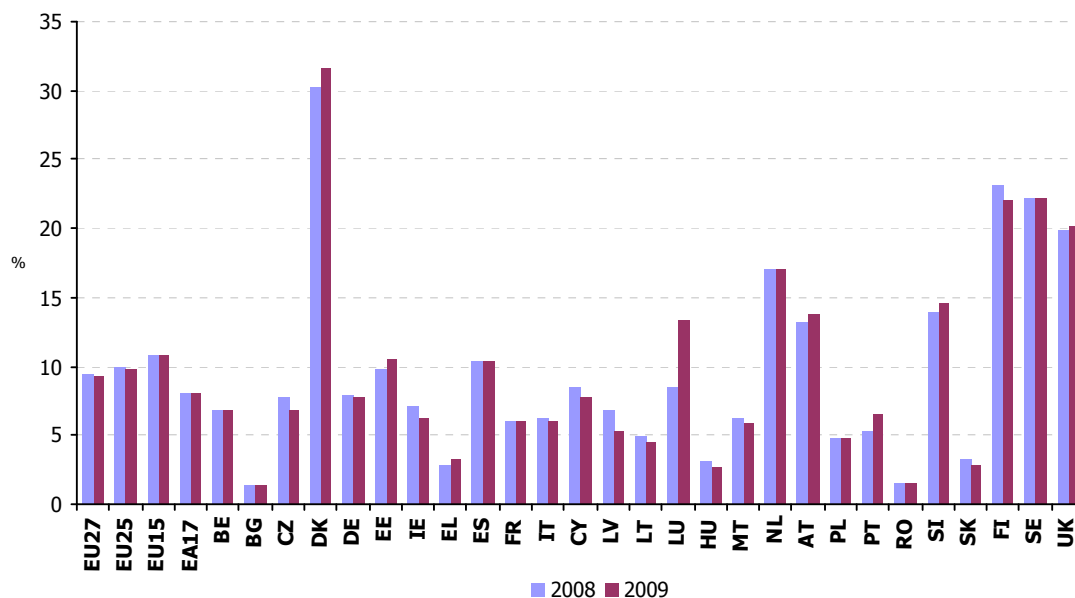
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Σύνολο										
EU27	8,5	8,9	9,0	9,1	8,9	8,2	7,2	7,0	8,9	9,6
EU25	8,4	8,8	9,0	9,1	9,0	8,2	7,2	7,1	9,0	9,7
EU15	7,3	7,6	8,0	8,1	8,2	7,7	7,0	7,1	9,0	9,5
EA17	8,1	8,4	8,8	9,0	9,0	8,4	7,5	7,5	9,5	10,0
EL	10,7	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,5
Άνδρες										
EU27	7,8	8,3	8,4	8,5	8,3	7,6	6,6	6,6	9,0	9,6
EU25	7,6	8,1	8,4	8,4	8,3	7,5	6,6	6,6	9,1	9,7
EU15	6,5	6,9	7,3	7,5	7,6	7,1	6,4	6,7	9,1	9,6
EA17	7,0	7,5	7,9	8,1	8,2	7,5	6,7	6,9	9,3	9,9
EL	7,2	6,8	6,2	6,6	6,1	5,6	5,2	5,1	6,9	9,9
Γυναίκες										
EU27	9,4	9,7	9,7	9,8	9,6	8,9	7,8	7,5	8,8	9,5
EU25	9,5	9,7	9,8	9,9	9,8	9,0	8,0	7,6	9,0	9,6
EU15	8,3	8,5	8,8	8,9	8,9	8,5	7,8	7,7	9,0	9,4
EA17	9,5	9,7	10,0	10,1	10,1	9,5	8,5	8,3	9,6	10,1
EL	16,1	15,7	15,0	16,2	15,3	13,6	12,8	11,4	13,2	16,2

Πηγή: Eurostat

II-2β, Δια Βίου Εκπαίδευση

(% πληθυσμού 25-64 ετών που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

Η αναφερόμενη περίοδος είναι οι τελευταίες τέσσερις εβδομάδες διεξαγωγής της έρευνας (εξαιρούνται η Γαλλία, η Ολλανδία και η Πορτογαλία για τις οποίες τα στοιχεία αναφέρονται σε εκπαίδευση ή μόρφωση που λαμβάνεται την στιγμή που γίνεται η έρευνα), Στη μόρφωση περιλαμβάνεται η βασική, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση καθώς επίσης η εκπαίδευση μέσα από την εργασία, σεμινάρια, εξ' αποστάσεως, άνευ διδασκάλου εκπαίδευση κ,τ,λ. Επίσης περιλαμβάνονται ειδικά τμήματα π,χ ξένων γλωσσών, καλών τεχνών όπως επίσης και για διοίκηση επιχειρήσεων, επεξεργασία στοιχείων κ,α. Μέχρι το 1998 ως εκπαίδευση θεωρούνταν η γενική και επαγγελματική εκπαίδευση η οποία σχετίζεται με την τρέχουσα ή μελλοντική εργασία του ερωτηθέντα,

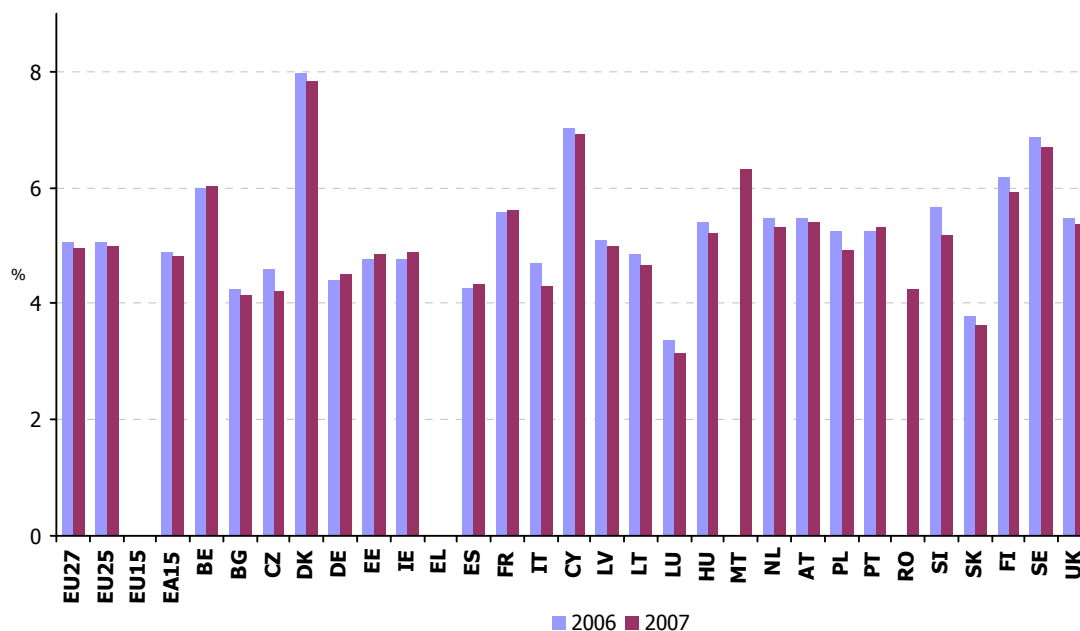

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	7,1	7,2	8,5	9,3	9,8	9,7	9,5	9,4	9,3
EU25	7,5	7,6	9,0	9,8	10,3	10,2	10	9,9	9,8
U15	8,0	8,1	9,8	10,7	11,3	11,2	10,9	10,8	10,8
EA17	5,3	5,4	6,5	7,3	8,1	8,2	8,3	8,1	8,1
EL	1,2	1,1	2,6	1,8	1,9	1,9	2,1	2,9	3,3
Άντρες									
EU27	6,6	6,6	7,9	8,7	9	8,8	8,6	8,5	8,5
EU25	7,0	7,0	8,4	9,1	9,5	9,3	9	8,9	8,9
EU15	7,5	7,5	9,1	10	10,4	10,2	9,9	9,7	9,7
EA17	5,3	5,2	6,3	7,2	7,9	7,8	7,9	7,7	7,7
EL	1,2	1,1	2,6	1,8	1,9	2,0	2,2	2,8	3,2
Γυναίκες									
EU27	7,6	7,8	9,1	10,0	10,5	10,5	10,4	10,2	10,2
EU25	8,0	8,2	9,6	10,6	11,1	11,1	10,9	10,8	10,8
EU15	8,5	8,8	10,4	11,4	12,1	12,2	11,9	11,8	11,8
EA17	5,3	5,5	6,6	7,5	8,4	8,6	8,7	8,5	8,5
EL	1,1	1,1	2,7	1,8	1,8	1,8	2,1	3,1	3,3

Πηγή: Eurostat

III-B, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑ

III-1β, Δημόσιες Δαπάνες για Εκπαίδευση
(% του ΑΕΠ)

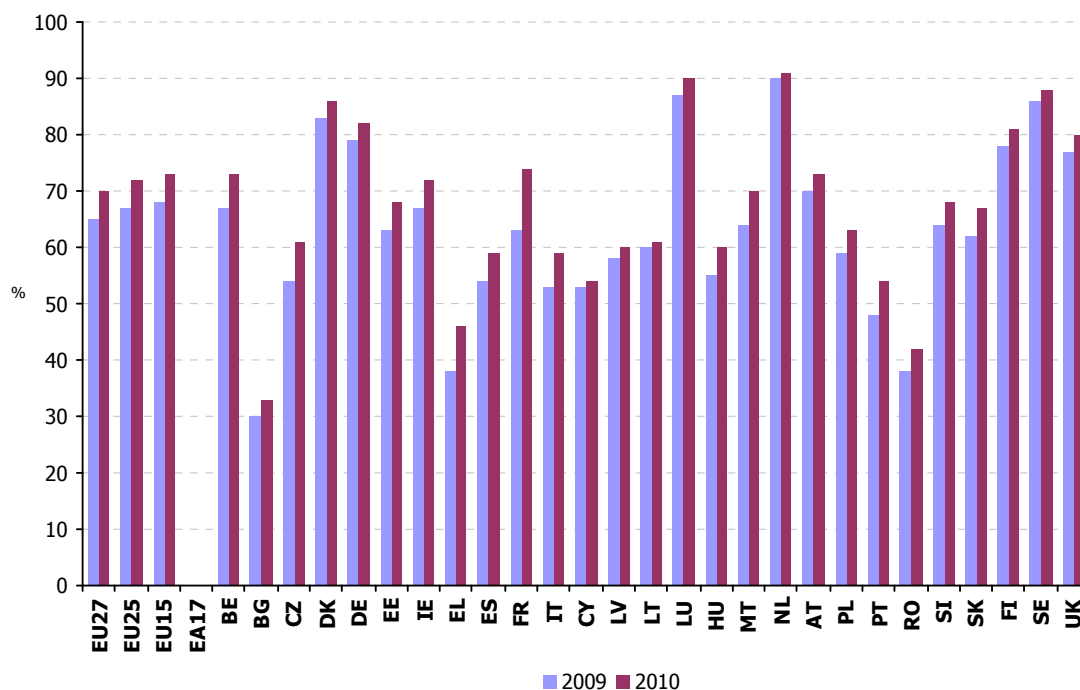
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU27	4,9	4,9	5,0	5,1	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0
EU25	:	:	:	:	:	:	:	5,1	5,0
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA15*	:	:	5,0	5,0	5,0	5,0	4,9	4,9	4,8
EL	3,3	3,4	3,5	3,6	3,6	3,8	4,0	:	:

*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 16 αλλά και 17

Πηγή: Eurostat

III-2β, Πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Νοικοκυριά)

(% των νοικοκυριών που έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο)

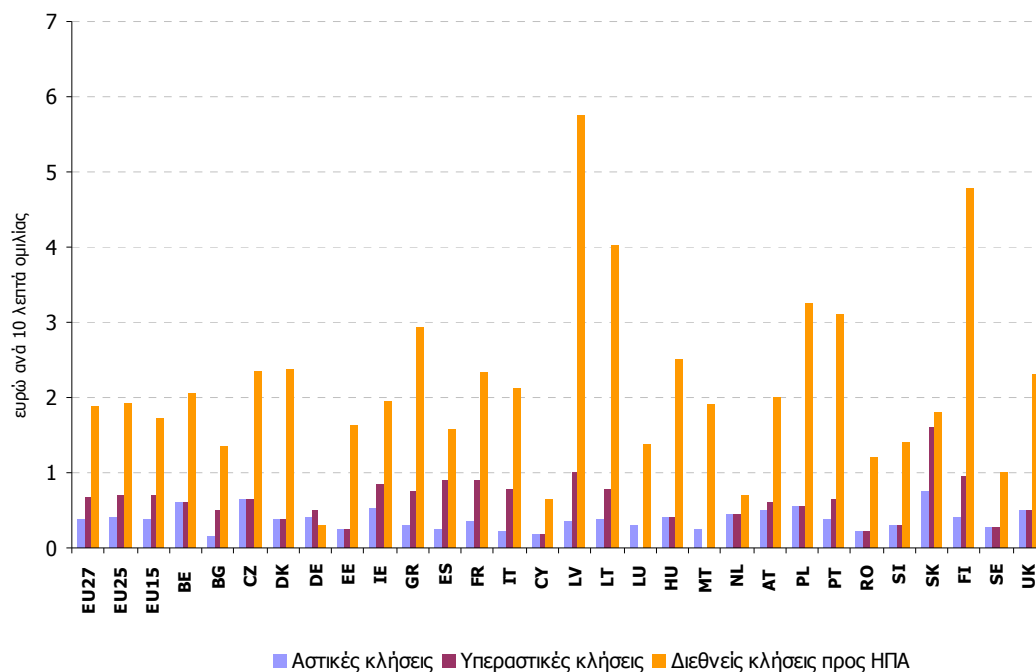
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	41	48	49	54	60	65	70
EU25	:	:	43	48	51	56	62	67	72
EU15	39	43	46	53	54	59	64	68	73
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	12	16	17	22	23	25	31	38	46

Πηγή: Eurostat

IV-B, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

IV-1β, Τιμές Τηλεπικοινωνιών, 2008

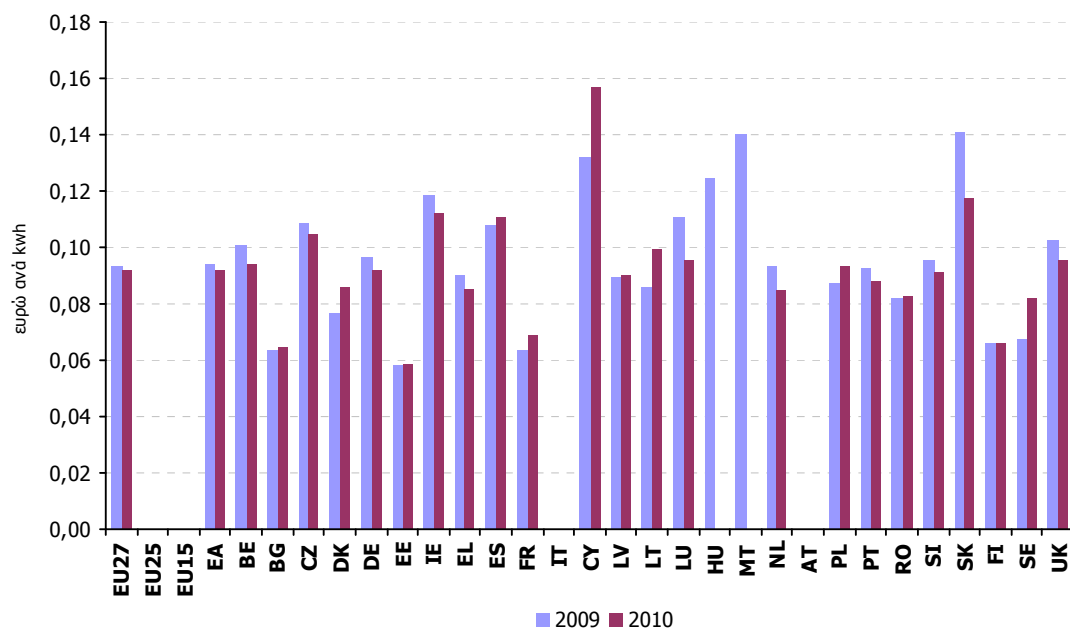
(ευρώ/10 λεπτά συνομιλίας)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Αστικές κλήσεις									
EU27	:	:	:	0,38	0,37	0,35	0,35	0,36	0,38
EU25	0,39	0,39	0,39	0,39	0,37	0,35	0,35	0,36	0,39
EU15	0,4	0,4	0,39	0,39	0,37	0,35	0,33	0,35	0,37
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	0,31	0,36	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31
Υπεραστικές κλήσεις									
EU27	1,33	1,18	1,08	1,06	0,92	0,77	0,76	0,76	0,67
EU25	1,33	1,17	1,07	1,05	0,92	0,76	0,77	0,77	0,70
EU15	1,33	1,14	1,03	1,01	0,87	0,69	0,70	0,70	0,71
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	1,4	0,98	0,77	0,77	0,73	0,74	0,74	0,74	0,74
Διεθνείς κλήσεις προς ΗΠΑ									
EU27	:	:	:	3,16	2,21	2,14	2,13	2,07	1,88
EU25	:	:	3,08	2,98	2,13	2,11	2,11	2,12	1,92
EU15	3,03	2,57	2,16	2,07	1,83	1,84	1,86	1,89	1,73
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	3,26	2,91	2,95	2,95	2,91	2,93	2,93	2,93	2,93

Πηγή: Eurostat

IV-2β. Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος (Βιομηχανική χρήση) (σε ευρώ ανά kWh)

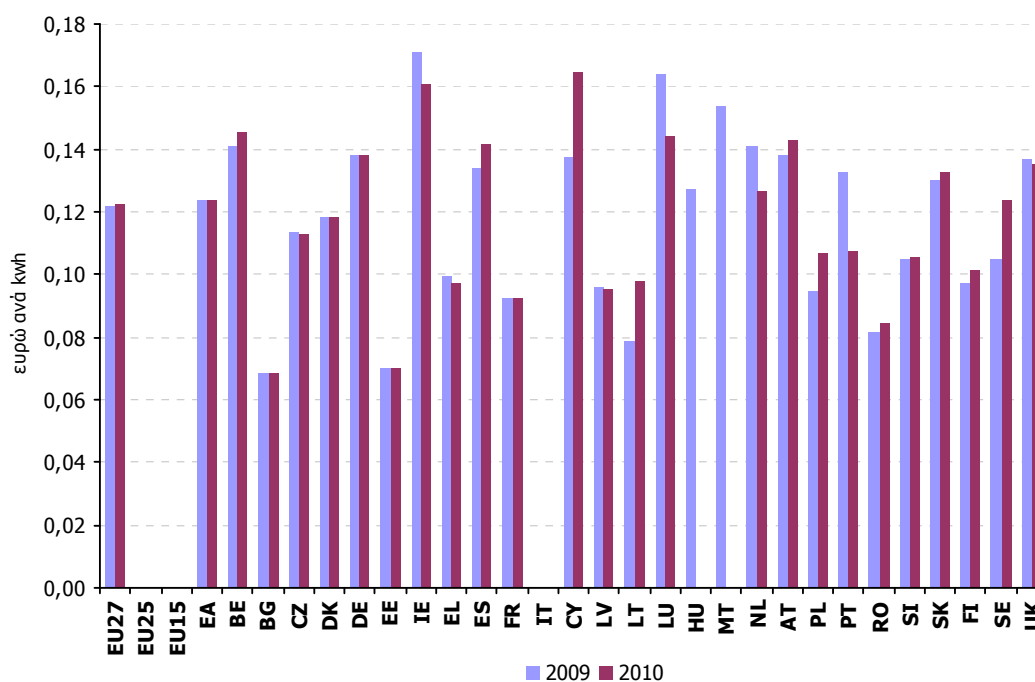

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	0,0672	0,0752	0,0845	0,0901	0,0932	0,0918
EU25	:	:	0,0623	0,0672	0,0755	:	:	:	:
EU15	0,062	0,0648	0,0634	0,0682	0,0766	:	:	:	:
Ευρωζώνη*	:	:	0,0667	0,0713	0,0774	0,0828	0,0896	0,0943	0,0920
EL	0,059	0,0614	0,063	0,0645	0,0668	0,0789	0,0891	0,0901	0,0855

*(EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16, EA17)

Πηγή: Eurostat

IV-3β. Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος (Νοικοκυριά) (σε ευρώ ανά kWh)

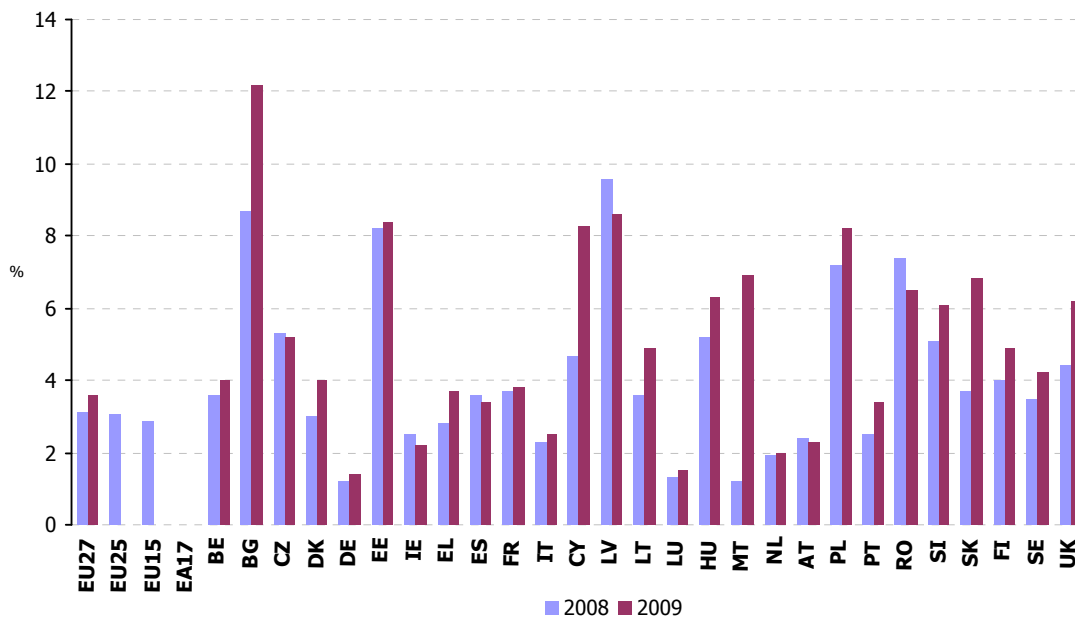

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	0,1013	0,1068	0,1173	0,1175	0,1227	0,1223
EU25	:	:	0,1002	0,1023	0,1077	0,1183	:	:	:
EU15	0,1032	0,1036	0,1027	0,1042	0,1094	0,1205	:	:	:
Ευρωζώνη*	:	:	0,108	0,1103	0,1137	0,1203	0,1167	0,1246	0,1234
EL	0,058	0,0606	0,0621	0,0637	0,0643	0,0661	0,0957	0,1055	0,0975

*(EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16, EA17)

Πηγή: Eurostat

IV-4β. Αξία Κρατικών Προμηθειών, για τις οποίες έχει γίνει δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε
(% του ΑΕΠ)

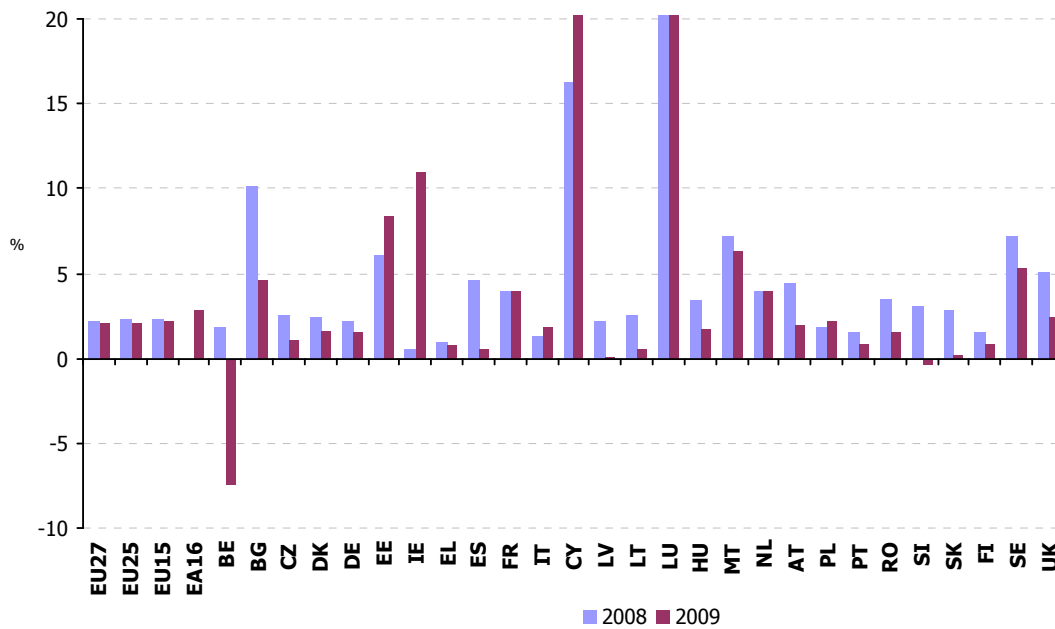

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	2,9	3,2	3,0	3,1	3,6
EU25	:	:	:	2,7	2,9	3,3	3,0	3,1	:
EU15	2,4	2,6	3,5	2,7	2,8	3,1	2,8	2,9	:
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	4,1	5,21	4,41	3,72	4,9	5,6	3,5	2,8	3,7

Πηγή: Eurostat

IV-5β. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

(μέση αξία εισροών και εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ επί 100)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	0,9	1,7	2,3	3,9	2,2	2,1
EU25	2,4	1,3	1,3	1	1,7	2,4	4,0	2,3	2,1
EU15	2,6	1,4	1,4	1,1	2,0	:	4,2	2,3	2,2
EA16*	:	:	:	:	:	:	:	:	2,8
EL	0,8	:	:	0,7	0,4	1,8	1,2	1,0	0,7

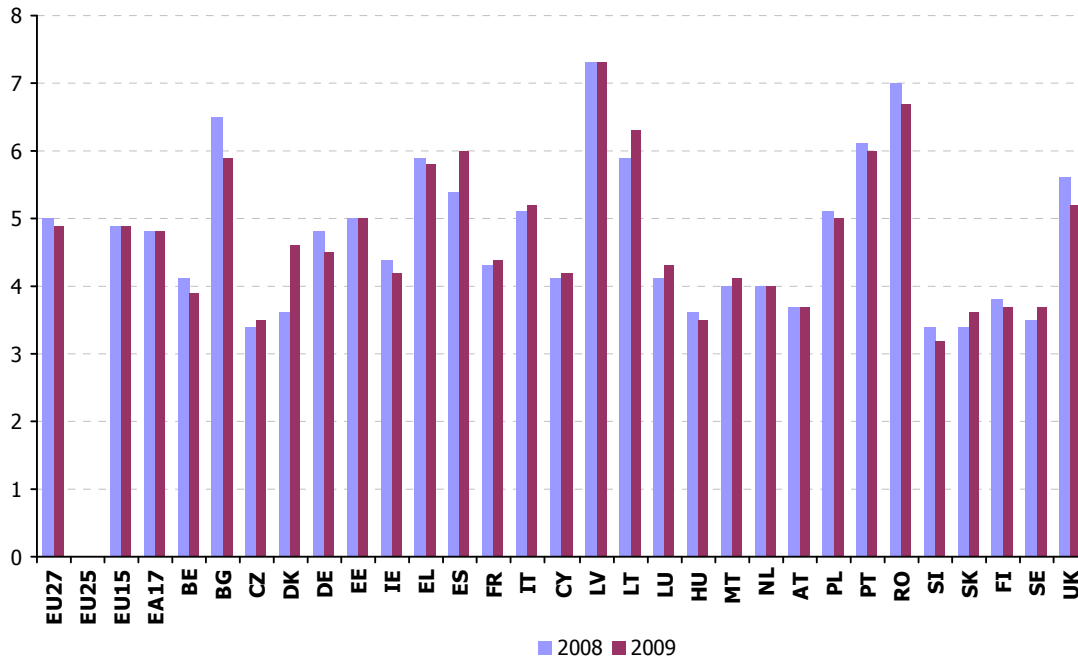
* Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 17

Πηγή: Eurostat

V-B. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

V-1β. Κατανομή Εισοδήματος

(Δείκτης του συνολικού εισοδήματος του 20% του πληθυσμού που αμείβεται με υψηλά εισοδήματα ως προς το 20% του πληθυσμού που αμείβεται με χαμηλά εισοδήματα)

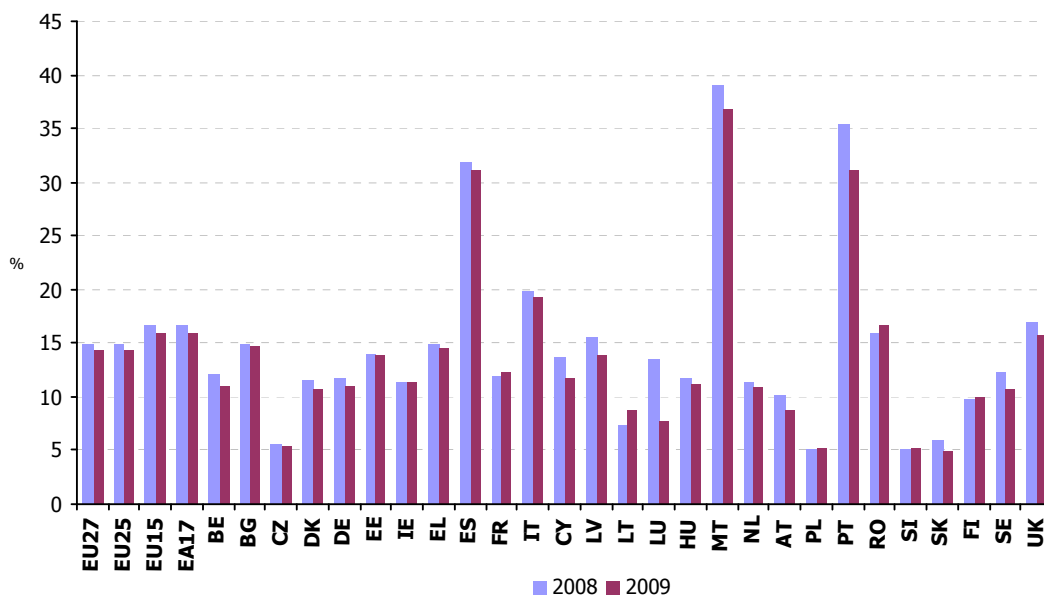

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	5,0	4,9	4,9	5,0	4,9
EU25	4,5	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	4,5	:	4,6	4,8	4,8	4,7	4,9	4,9	4,9
EA17	:	:	:	:	:	:	4,8	4,8	4,8
EL	5,7	:	6,4	5,9	5,8	6,1	6,0	5,9	5,8

Πηγή: Eurostat

V-2β. Άτομα με Επίπεδο Μόρφωσης μέχρι και Γυμνάσιο (δευτεροβάθμια) χωρίς περαιτέρω Εκπαίδευσή ή Κατάρτιση

(ως % πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλή δευτεροβάθμια και δεν είναι σε πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	17,2	17	16,6	16,1	15,8	15,5	15,1	14,9	14,4
EU25	16,8	16,6	16,1	15,7	15,5	15,4	14,9	14,9	14,3
EU15	18,8	18,6	18,2	17,7	17,5	17,3	16,9	16,7	15,9
EA17	19,1	18,9	18,5	17,9	17,6	17,4	16,8	16,5	15,9
EL	17,1	16,5	16,0	14,7	13,6	15,5	14,6	14,8	14,5
Άντρες									
EU27	19,2	19,1	18,7	18,4	17,8	17,6	17,1	16,9	16,3
EU25	19,0	18,8	18,3	18,1	17,6	17,6	17,2	17	16,3
EU15	21,2	21	20,6	20,3	19,8	19,7	19,3	19,1	18,1
EA17	21,8	21,6	21,2	20,9	20,3	20,1	19,5	19,1	18,3
EL	21,0	20,6	20,0	18,1	17,6	20,2	18,6	18,5	18,3
Γυναίκες									
EU27	15,2	14,9	14,5b	13,8	13,7	13,4	13	12,9	12,5
EU25	14,7	14,4	13,9b	13,3	13,3	13,1	12,7	12,7	12,2
EU15	16,5	16,3	15,8b	15,1	15,2	14,9	14,4	14,3	13,7
EA17	16,5	16,2	15,8	14,9	15,0	14,6	14,1	13,9	13,5
EL	13,2	12,5	11,9b	11,3	9,7	10,8	10,6	10,9	10,6

Πηγή: Eurostat